

ΔΗΜ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΡΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Σ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

213 X 111

ΕΚΔΟΤΗΣ Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 52 ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΔΗΜ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΤΡΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

'Εγκριθέν δυνάμει της ύπ' αριθ. 51231, 51232
20/8/34

διαταγῆς τοῦ 'Υπουργείου τῆς Παιδείας κλπ.
διὰ τὴν τετραετίαν 1934—1938.

ΕΚΔΟΣΙΣ Β'.

εἰς 8 χιλιάδας ἀντίτυπα.

ΑΘΗΝΑΙ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ
52—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—52
1934

Πᾶν γνῆσιον ἀγτίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ
συγγραφέως.

D. Λ. Μάνιδης

ΤΥΠΟΙΣ : ΑΘΑΝ. Α. ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
ΟΔΟΣ ΛΕΚΑ - ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

Προσευχή.

Θεὲ τοῦ παντός, ὁ ἀφθόνως
τ' ἀγαθὰ εἰς τὸν κόσμον σου χύσας,
ὁ μὲ ἄρωμα τ' ἄνθη ποτίσας
καὶ τὰ ἄστρα ἐνδύσας μὲ φῶς.

“Ον ὑμνεῖ τῶν πτηνῶν ἡ χορεία
καὶ ὁ φλοισβός τοῦ θύακος ψάλλει,
ὅν τῆς φύσεως ψάλλουν τὰ κάλλη,
Πλάστα, σύ, ὁ τῶν ὅλων τροφός.

Χείλη παίδων ἀγνὰ σέ ὑμνοῦσι.
Εὔμενὲς οὖς, “Υψιστε τεῖνε.
Ασθενής ἡ φωνή μας ἀν εἶναι,
εἶναι ὅμως φωνὴ τῆς ψυχῆς.

Φώτισόν μας εἰς τὸ θέλημά σου·
σὺ γενοῦ ποδηγέτης μας θεῖος,
ἴνα ὅλος μας οὗτος ὁ βίος
ὕμνος γίνη πρὸς Σὲ συνεχής.

Τὸ θαῦμα τῆς πίστεως.

Ἔτο χωλὸς ἐκ γενετῆς καὶ δὲν ἥδυνατο νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του. Τὸν δυστυχῆ! Οὔτε παῖς τὴν ἡλικίαν ἔβαδιε ποτε, οὔτε καὶ τώρα ἡλικιωμένος ἥδυνατο μόνος του νὰ κάμη βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἐνόσῳ ἔζη ἀκόμη ἡ μήτηρ του, τὸν περιέβαλλε μὲ ὅλην τὴν στοργήν της. Κρατοῦσα αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν ὠδῆγον διπού ἥθελε· ἀλλὰ καὶ τώρα, διε ἡ στοργική του μήτηρ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ζωήν, τὸν δδηγοῦν σὲ οἰκεῖοι του. Κρατοῦντες αὐτὸν εἰς ἐκ τῆς μιᾶς καὶ ἄλλος ἐκ τῆς ἑτέρας μασχάλης, τὸν φέρουν συνήθως ἐπὶ τοῦ ὅρους, δπου εἶναι δΝαὸς τῆς Ιερουσαλήμ.

Τὸν ἀφήνουν ἐπὶ τοῦ πρὸ τῆς ὁραίας Πύλης λιθοστρώτου καὶ ἀπέρχονται. Ἐπανέρχονται δὲ καὶ τὸν παραλαμβάνουν πάλιν ἀμα νυκτώσῃ. Τὸ συγγενικὸν φίλτρον τοὺς ἀναγκάζει νὰ δεικνύουν τέσσην ἀγάπην πρὸς τὸν δυστυχῆ!

‘Ο χωλὸς καθήμενος ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας τείνει ἐπαίτιδα χεῖρα. Πῶς ἄλλως θὰ ἥδυνατο νὰ ζῆῃ;

Ἐχων δὲ συνήθως τοὺς δψθαλμοὺς πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένους, παρακαλεῖ:

— ‘Ο Θεὸς νὰ συγχωρήσῃ τοὺς ἀποθαμένους σας, εὐσπλαχνισθῆτε με! ’Ο, τι καὶ ἀν δώσετε εἰς ἐμὲ τὸν χωλόν, πολλαπλάσιον θὰ τὸ λάβετε εἰς τὴν ἄλλην ζωήν!

Οὕτω λέγει, δσάκις βλέπει τινὰ διερχόμενον ἐκεῖθεν. Καὶ ἔκαστος ρίπτει εἰς τὴν χεῖρά του κατὰ προσάρεσιν. ‘Ο ἀμοιρος δ χωλός! Ζῆ ἀπὸ τὰ ἐλέη τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ μὴ εὑρῃ περιουσίαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του,

Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἡ ώρα 3 μ. μ. ἐψάλλετο δ ἑσπερινὸς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος.

Οι γνήσιοι καὶ εὐσεβεῖς Ἰσραηλῖται ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἔρχονται διὰ ν' ἀναπέμψουν ὑμνον εὐχαριστίας πρὸς τὸν Πλάστην.

Ἴδου μετ' ὀλίγον ὁ Πέτρος μὲ τὸν Ἰωάννην, εἰ δύο κορυφαῖοι τῶν μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος. Ἔρχονται καὶ αὐτοὶ μὲ τὸ ἄλλο πλήθος τῶν Ἐβραιών διὰ νὰ ὑψώσουν χεῖρας πρὸς

—Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ... σὲ διατάσσω νὰ ἐγερθῆς! —τὸν Θεόν. Νὰ ἐνθυμηθοῦν τὸν γλυκὺτατὸν Ἰησοῦν τὸν διδάσκαλόν των, δστις ἐταυρώθη καὶ ἀνέστη διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Δὲν εἶχον ἀκόμη φθάσει εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ, καὶ νά,

μία δυνατή φωνή διετάραξε τὰ ὅτα των. ⁵ Ήτο δὴ φωνὴ τοῦ χωλοῦ.

— Θέσατε εἰς τὴν χεῖρα μου δτι προαιρεῖσθε. Σπλαγχνισθῆτε με τὸν ἄθλιον! Νὰ ἐγερῶ καὶ νὰ στηριχθῶ εἰς τοὺς πόδας, μοῦ εἶναι ἀδύνατον. ⁶ Ελεήσατε τὸν ἀνάπηρον! ⁷ Ελεγε κύπτων ὡς συνήθως.

Οὕτε δῆσθλὸς δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ θυλάκιόν μου, ἀπεκρίθη δὲ Πέτρος. Τὶ δύνασαι λοιπὸν νὰ λάβῃς παρ' ἀνθρώπου ἔστις οὐδὲν ἔχει; Μόλα ταῦτα σὲ λυποῦμαι, δυστυχισμένε ἀνθρωπε! Καὶ ἀντὶ χρημάτων σοῦ δίδω ἄλλο τι τὸ δποῖον ἔχω πρόχειρον τὴν στιγμὴν αὐτήν.

Οἱ παρατυχόντες ἔκει τότε μὲ περιέργειαν προσέθεψάν διὰ νὰ ἴδουν τὶ ἀραγε θὰ ἔδειθεν εἰς τὸν χωλὸν δὲ Πέτρος.

Ἐκεῖνος δὲ λαβὼν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν ἀνάπηρον λέγει :

— Ἐν δύναμι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ναζωραίου, σὲ διατάσσω νὰ ἐγερθῆς καὶ νὰ περιπατήσῃς!

Ποῖος θὰ τὸ ἐπίστευε; καὶ δμως τὸ θαῦμα ἔγινε! Μὲ τὸν λόγον τοῦ Πέτρου οἱ πόδες τοῦ χωλοῦ ἤλθον εἰς τὴν κανονικήν των θέσιν.

Οἱ δυστυχῆς ἥδυνατο νὰ τοὺς κρατῇ ἔκει ὅπου ἔπειπε. ⁸ Ησθάνθη ἐλευθερίαν καὶ ἥρχισε νὰ βαδίζῃ, τὸ πρῶτον ἥδη εἰς τὴν μακράν του ζωήν! ⁹ Οποία δὴ χαρά του! Ποῖος ἦτο δὲ γνωστος ἔκεινος ξένος, ποὺ ἐθεράπευε τὸ ἐκ φύσεως ἐλαττωματικὸν τῶν ποδῶν του!

— Ο Πέτρος! Ο Πέτρος! ἡκαύετο ἀπ' ἔδω καὶ ἀπ' ἔκει. ¹⁰ Ο Πέτρος, δὲ μαθητὴς τοῦ Ἐσταυρωμένου!

Οἱοι ἐθαύμαζον, περιεσσότερον δμως πάντων δ τέως χωλός. Αὐτὸς μάλιστα δὲν ἥθελε νὰ ἀποχωρισθῇ πλέον ἀπὸ τὸν Πέτρον. ¹¹ Αρπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἱματίου ἀκολουθεῖ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, προσεύχεται δπως καὶ εἰς ἄλλοι εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, χάρις εἰς τὸν δποῖον πατεῖ ἥδη τοὺς πόδας του.

“Εξέρχεται ἔπειτα τοῦ ναοῦ μετὰ πλήθους ἄλλων, οἱ δόποιοι ἀκολουθοῦν τὸν εὐεργέτην του, διὰ νὰ τὸν ἴδουν.

— Θαῦμα! θαῦμα! φωνάζουν πανταχόθεν. ‘Ο χωλὸς περιπατεῖ! Πῶς αὐτό;

— Δὲν εἶναι δὲ χωλός, ἔλεγον τινές.

— Αὐτὸς εἶναι, ἔλεγον ἄλλοι. ’Ιδού των!

Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τοὺς πάντας καὶ ἡκολούθουν τοὺς δύο Ἀποστόλους καὶ τὸν ἐπαίτην.

“Οταν ἔφθασαν εἰς τὴν στοὰν τοῦ Σολομῶντος, ἐστάθησαν καὶ ἔτειναν τὰ ὥτα διὰ νὰ ἀκούσουν τί θὰ εἴπῃ δὲ Πέτρος, δοτις ἀνέβη τὸ βῆμα διὰ νὰ δμιλήσῃ.

«— “Ανδρες Ἰσραηλῖται, ἥρχισε μὲ διαυγῆ φωνήν, τὸν θαυμασμὸν δὲ δόποιος κατέχει τὴν ψυχήν σας, τὸν διαβλέπω εἰς τὰ πρόσωπά σας! Δικαίως θαυμάζετε. Πολλοὶ ἀπὸ σᾶς θὰ ἐρωτᾶτε ἔαυτούς: μήπως εἰς δραματικούς μας ἐπαθόν τι; ‘Ο ἀκολουθῶν οὗτος τὸν Πέτρον εἶναι ή δὲν εἶναι δὲ μέχρι τοῦδε χωλός;

Μὴ ἀπορεῖτε. Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι εἶναι δὲ χωλός, τὸν δόποιον ἔβλέπατε εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ καθ’ ἡμέραν. Καὶ δὲν τὸν ἔθεράπευσα ἐγώ, ἀλλ’ ἐκεῖνος τὸν δόποιον σεῖς ἀπηρνήθητε ἔμπροσθεν τοῦ Ηιλάτου καὶ ἐπειμείνατε νὰ σταυρώθη, νὰ ἀπολυθῇ δὲ ἀντ’ αὐτοῦ εἰς κακοῦργος. Καὶ διὰ νὰ κορεστε τὸ κατὰ τοῦ ἀθώου πάθος σας ἐφωνάζατε: «σταυρώθητω! σταυρώθητω! ‘Ο Βαρραβᾶς νὰ ἀπολυθῇ!»

Καὶ κατόπιν τῆς ἐπιμονῆς σας ἐσταυρώθη δὲ Ἰησοῦς, ἐτάφη καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου. Μὲ τοὺς ἴδους μας δραματικούς εἰδομεν τὴν Ἀνάστασίν του καὶ η μαρτυρία μας εἶναι ἀληθινή.

Αὐτός, ἀγαπητοί μου, εἶναι ἐκεῖνος δοτις ἔθεράπευσε τοὺς πόδας τοῦ χωλοῦ, ὅχι ἐγώ. Τὸν ἐπεκαλέσθηγεν καὶ μὲ ἡκουσε, σπως ἀκούει πάντα ἐπικαλούμενον αὐτόν. Τὸ θαῦμα

έγινε· νὰ τὸ ἀρνηθῆτε δὲν δύνασθε, ἐκτὸς ἂν θέλετε νὰ εἰσθε κακῆς πίστεως ἄνθρωποι. Μετανοήσατε λοιπὸν καὶ πιστεύσατε εἰς αὐτόν! Σᾶς συγχωρεῖ, ἔστω καὶ ἂν ἔξ αἰτίας σας ἐσταυρώθη.

“Ἄδελφοι, μὴν ἐπιμένετε εἰς τὴν πλάνην σας, ἐνῷ δὲ Σωτήρ μας τείνει χεῖρα διὰ νὰ σᾶς ἐξαγάγῃ ἀπ’ αὐτήν. Ἀπορρίψατε τὴν πονηρίαν. Τὸ σημερινὸν θαῦμα σᾶς δίδει ἀφορμὴν νὰ εὕρετε τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν δόποιαν ἀκόμη δὲν ἐπιστεύσατε».

Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀκουσάντων ἐπίστευσαν καὶ ἔγιναν Χριστιανοί.

Πολὺ δικαίως, ἀφοῦ μὲ τοὺς ἰδίους των δραχμοὺς εἶδον τὸν χωλὸν νὰ περιπατῇ!

Μὲ τὰ ἴδιά των ὥτα ἤκουσαν τὸν Πέτρον νὰ λέγῃ, πόσον δυνατὴ εἶναι ἡ πίστις! Μήπως καὶ δὲν ἴδιος δὲν εἶπε: ἐάν τις ἔχῃ πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως δύναται καὶ τὰ ὅρη νὰ μετακινῇ ἐκ τῆς θέσεώς των.

M

Προσευχή.

ἐ τὸν νοῦν καὶ
[τὴν καρδίαν
τὸν Θεὸν εὐχαριστῶ,
Εἰς αὐτὸν ζωήν, ὑγείαν
καὶ τὰ πάντα χρεωστῶ.
Τῶν καλῶν εἶναι πηγή,
χάριτας μᾶς κορηγεῖ.

• •

Εἰς τὸν οὐρανὸν θαυμάζω
τόσα σώματα λαμπρά.
Πάλιν εἰς τὴν γῆν κοιτάζω
βλέπω ἔργα θαυμαστά.
Τί σοφός! τί ἀγαθὸς
εἰς ἡμᾶς εἶν' ὁ Θεός!

• •

Ὥ Θεέ μὸν φώτιζέ με
ν' ἀγαπῶ τὰς ἀρετάς.
ὦ Θεέ, ὁδήγησέ με
εἰς τὰς πράξεις τὰς καλάς,
Δίδε μον, Θεέ, χαρὰν
καὶ καρδίαν καθαράν.

Τὸ ἀγριομελίσσιον.

Σχεδὸν τὰ περισσότερα σπήλαια τῶν Εύρυτανικῶν δύθῶν τοῦ Ἀσπροποτάμου εἶναι αἱ κυψέλαι τῶν ἀγριομελίσσων.

Παρακολουθοῦμεν ἐκάστην πρωΐαν καὶ ἐσπέραν τὸ θέαμα τῆς καταδιώξεώς των.

Σμήνη πτηνῶν, τὰ δποῖα δονομάζονται μελισσοφάγοι, περιφέρενται ἐν καιρῷ θέρους ἐπὶ τῶν δύθῶν τοῦ ποταμοῦ.

Συχνάζουν ἐνταῦθα, διότι εἰς τὰς ρωγμὰς τῶν θράχων εἶναι ἔγκατεστημένα ἀγριομελίσσαι. Οἱ μελισσοφάγοι ἀναμένουν τὴν πρωΐνην ἔξοδον ἢ τὴν θραδυνήν ἐπιστροφὴν τῶν μελισσῶν ἀπὸ τὴν έσσικήν.

Αἱ ἀγριομέλισσαι ἀλλάσσουν τακτικῶς διεύθυνσιν, ἀλλὰ εἰ μελισσοφάγοι εὑρίσκονται πάντοτε ἐμπρός των. Καταλαμβάνουν τὰ κατάλληλα σημεῖα τῆς διαβάσεώς των καὶ ἐκεῖ ἐπιτίθενται κατ' αὐτῶν κατατρεπτικῶς.

Δύο πλάσματα τοῦ Θεοῦ, τὸ πρόδιατον καὶ ἡ μέλισσα ἔχουν τὸν ἀλτρουϊσμόν ἢ τὴν παραφρούνην τόσον λιχυράν, ὥστε νὸ ἀκολουθοῦν πιστῶς τὸν ἀρχηγόν των. Νὰ διευθύνωνται ἐκεῖ ὅπου αὗτὸς διευθύνεται, ἔστω καὶ ἀν διέπουν ἐμπρὸς τὸν θάνατον.

Ἐπήδησεν π. χ. ὁ ἀρχηγὸς τῶν προβάτων δι’ οἰονδήποτε λόγου ἀπὸ κρημνόν, θὰ πηδήσουν καὶ ἔλα τὰ ἄλλα. Μόλις μὲ γενναῖα κτυπήματα διὰ τῆς ράβδου ἐπὶ τῶν ὄμων των δύναται ὁ ποιμὴν νὸ ἀνακόψῃ τὸ πήδημά των.

Ἐλαθε μία μέλισσα τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, ἀλυσσον σχηματίζει ὅπιοθέν της δλόκληρον τὸ μελίσσιον. Δὲν πλαγιοδρομεῖ πλέον, ἔστω καὶ χίλιοι μελισσοφάγοι ἀν εἶναι παρατεταγμένοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν.

Οἱ μελισσοκόμοι γνωρίζουν τὴν ἡλιθίαν αὐτὴν ἀφοσίωσιν τῶν μελισσῶν πρὸς τὸν ἀρχηγόν των. "Οταν λοιπὸν πρόκει-

ται νὰ ἔκκινήσουν τὰ μελίσσια των διὰ τὴν θοσκήν, πυροβολοῦν εἰς τὸν ἀέρα. Ὁ πυροβολισμὸς γίνεται πρὸς ἐκφοβισμὸν τῶν μελισσοφάγων, σι δόποῖσι ἀναμένουν πέριξ τοῦ μελισσοκομείου διὰ νὰ ἐνεδρεύουν τὴν μελισσογραμμήν.

Οταν αἱ μέλισσαι φθάσουν εἰς τὴν θοσκήν, οἱ μελισσοφάγοι δὲν ματαιοποιοῦν.

Ἄδυνατον τότε τὰ συλλάθουν μέλισσαν.

Τὸ σμῆνος σκορπίζεται εἰς τὰς ἐλάτας διὰ νὰ ἀπομυζήσῃ τὸ μάνα, τὴν καλυτέραν δηλ. μελισσοτροφήν. Ἀπὸ τὸ μάνα παράγεται τὸ ἔξαίσιον τραγανιστὸν μέλι, τὸ λεγόμενον ζαχαρόμελον.

Ἀλλὰ τὰ κακόμοιρα τὰ ἀγριομελίσσια δὲν ἔχουν μόνον τὸν μελισσοφάγον ἔχθρον. Καταδιώκονται κατ' ἔξαχὴν ὑπὸ τῶν ἴκτιθων.

Αὗταὶ εἶναι ἡ μεγάλη καταστροφή των, διότι ἀναρριχῶνται εἰς τὰς ἀποκρήμνους φωλεάς των καὶ λαψυραγωγοῦν τὸ μέλι. Οὕτε κηρήθραν δὲν ἀφήνουν.

Κατὰ δεύτερον λόγον τὰ κυνηγῷ ἡ ἀλώπηξ. Αὔτὴ ὅμως διὰ πολλοὺς λόγους ἀποφεύγει τὰς ἐπικυνδύνους αὐτὰς ἐπιχειρήσεις καὶ προτιμᾷ τοὺς ὀρνιθῶνας.

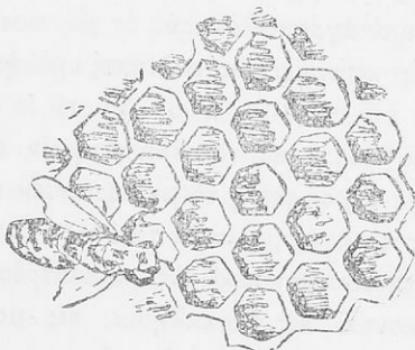
Ἐχει τὸ προηγούμενον. Καταδιώκουσά ποτε ἀγριομελίσσιον ἔπεισεν εἰς τὸν ποταμόν. Ἰδοῦσα τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τούτου ἡποτόμους ὅχθας ἐννόησε τὸ ἀδύνατον τῆς ἀναρριχήσεως. Παρεδόθη τότε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ρεύματος καὶ εἶπε φιλοσοφικῶς:

«Τὸ γνωρίζω, εἰς τὸ Αἰτωλικὸν θὰ μὲ δγάλη δ ποταμός, ἀλλὰ έφεύγομαι τοὺς ἑλιγμούς!»

Ἐκτοτε δ μῆθος λέγει: Ἡ ἀλώπηξ μόνον ἐν καιρῷ μεγάλης πείνης διακινδυνεύει εἰς ἥρωϊσμοὺς κατὰ τῶν ἀγριομελισσῶν. Μάχονται λυσσωδῶς ἐναντίον της, ὥστε πρέπει νὰ ἀπουσιάζουν διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ φάγῃ τὸ μέλι των.

Οι ἀνθρωποι εἶναι τολμηρότεροι τῆς ἀλώπεκος. Καταδιώκουν τὰ ἀγριομελίσσαια, τὰ δόπια ἐδῶ εἰς τὰ μέρη μας εἶναι ἐπικεφρέστατα, δύσον σχεδὸν καὶ τὰ δέρματα τῶν ἵκτιδων καὶ ἀλωπέκων. Ἐν πρώτοις, διότι τὰ ἀγριομελίσσαια, ὡς εὔρισκόμενα πλησίον τῶν ἐλατῶν, παράγουν ζαχαρόβιολον, τὸ δόποιον εἶναι τὸ ἀκριβώτερον μέλι.

Δεύτερον, ἐπειδὴ δὲν τὰ τρυγοῦν τακτικῶς, δπως τὰ ἥμερα μελίσσαια, ἔχουν ἀφθονον τὸ μέλι. Δυνατὸν π. χ καὶ

εἰς τὰς ἑδδομήκοντα δικάδας νὰ φθάσῃ τὸ ἀπὸ ἀγριομελισσίου τρυγώμενον μέλι, ἐκ τοῦ δόποιου ἐξάγονται πέντε δικάδες αηρίοι.

"Αλλοτε τὸ κυνήγιον τῶν ἀγριομελισσῶν ἦτο ἀνοργάνωτον. Ἐγίνετο ύπὸ τοῦ τυχόντος, τούτου ἔνεκα καὶ ὠλιγόστευσαν τὰ ἀγριομελίσσαια.

Οἱ αὐτοσχέδιοι ἀγριομελισσοκυνηγοί, ἐνδιαφερόμενοι μόνον πῶς θὰ λάθουν περισσότερον μέλι τὰ ἐλεηλάτουν. Ἡ ἄφηνον τὰς φωλεάς των ἄνευ σταγόνος μέλιτος ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, ἢ—δπερ καὶ βαρβαρώτερον—ἐφόνευον τὰς μελίσσας.

θι ἀσφυκτικοῦ καπνίσματος. Οὕτω ἂνευ φόβου τινὸς ἔξήγαγον τὸ μέλι.

Εὐτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, διότι συνέβησαν πολλὰ δυυτυχήματα, τὰ ἀγριομελίσσια ἀφέθησαν εἰς τοὺς ἔξ ἐπαγγέλματος κυνηγούς.

Αὗτοὶ εἶναι ὅχι μόνον τολμηροὶ ἀνθρώποι, ἀλλὰ καὶ τέλειοι τεχνῖται. Δένονται μὲν χονδρὸν σχοινίον, τὸ ἔτερον ἀκρον τοῦ δποίου τὸ κρατοῦν ἀλλοι εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου ἴσταμενοι.

Οἱ δεδεμένοι κατέρχεται αἰωρούμενος ἕως τὴν ρωγμὴν ὃπου εὑρίσκεται τὸ ἀγριομελίσσιον.

Ἐν πρώτοις καπνίζει τὰς μελίσσας μὲν ἰσοκαπνὸν καὶ τὰς ναρκώνει.

Ἐπειτα τρυγῷ ἡσύχως τὸ μέλι, ἀφήνων καὶ ἀνάλογον ποστήτητα διὰ νὰ μὴ ψοφήσῃ τὸ μελίσσιον ἐκ πείνης.

Ἐν τούτοις τὰ ἀγριομελίσσια τὰ δποῖα καταφεύγουν εἰς τεροὺς τόπους τὰ θεωροῦν ιερά. Δὲν καταστρέφουν π.δ.χ. ὅσα μελίσσια εὑρίσκονται εἰς ἔξωκλήσια, εἰς μοναστήρια, εἰς προσκυνητάρια. Κατὰ γενικὴν λαϊκὴν πεποίθησιν ἐκεῖνα «κάνουν τὸ κερί τοῦ ἀγίου».

Οἱ λαδεὶς πιστεύει διὶ τὰ ἀγριομελίσσια τὰ δποῖα εὑρίσκονται εἰς ἀποτόμους βράχους εἶναι «στοιχειωμένα». Ἀνθρώποι, οἱ δποῖοι ἐτόλμησαν νὰ θίξουν ταῦτα, εὑρον οἰκτρὸν θάνατον.

Διηγοῦνται π.χ. διὶ μίαν ἀπότομον ὅχθην τοῦ «Πλατανιᾶ» ποταμοῦ ἐπὶ βράχου ὑπῆρχε «στοιχειωμένο μελίσσι».

Κάποιοις, «Θανάσης» τὸ ὄνομα, ἀψήφων τὴν ἐπικρατοῦσαν περὶ τούτου λαϊκὴν πρόληψιν ἥθιέλησε νὰ τὸ τρυγήσῃ. Τὸν ἔδεισαν· οὗτος δὲ αἰωρούμενος ἔφθασε μέχρι τοῦ μέρους ὃπου εὑρίσκετο τοῦτο.

Κρατῶν μάχαιραν τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὴν ρωγμὴν. Ἀπέ-

κοπτε τεμάχια κηρίων μετὰ μέλιτος καὶ προσεπάθει νὰ γεμίσῃ τὸ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα του κρεμάμενον ἀγγεῖον.

«Σώνει ἄλλο τώρα, Θανάση!» "Ηκουσε φωνήν τινα ὡς ἀπὸ μακρόθεν ἐρχομένην.

³ Ήτο ἡ φωνὴ τοῦ «στοιχειωμένου μελισσίου». Αὐτὸς δῆμως ἐνόμισεν ὅτι φωνάζουν ἀπὸ ἐπάνωθεν οἱ κρατοῦντες αὐτὸν καὶ βύφωσε τὴν κεφαλήν του νὰ ἴδη.

Τὸ σχοινεῖον ἔξ οῦ ἐκρατεῖτο, τὸ ἐξέλαθεν⁴ ὡς τεράστιον δψιν. ⁵ Ασυγαισθήτως τὸτε ἐκτύπησε τὴν αἰχμὴν τοῦ μαχαιρίου του διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ. ⁶ Αντὶ τούτου ἀπέκοψε τὸ σχοινίον, κατέπεσεν εἰς τὸ βάραθρον καὶ συνετρίβη.

Οὕτε τεμάχια τοῦ σώματός του δὲν ἥδυνήθησαν νὰ περισυλλέξουν οἱ ἀτυχεῖς συγγενεῖς του διὰ νὰ τὰ θάψουν.

⁷ Εκτοτε οἱ χωρικοὶ διερχόμενοι ἐκεῖ πλησίον δεικνύουν τὸ «Στοιχειωμένο μελίσσι», ὅπερ ἔγινε ἡ ἀφορμὴ τοῦ θανάτου του.

— «Στοῦ Θανάση;» λέγουν καὶ παρέρχονται.

Μίαν ήμέραν φθινοπώρου.

Δὲν ἀντηχεῖ πλέον εἰς τὰ δάση ή μονότονος φωνὴ τῶν τεττίγων. Δὲν συγκινεῖ τὴν ψυχὴν ή φωνὴ τῆς τρυγόνος. "Ερημοι καὶ βωβαὶ καταρρέουν ἀπὸ τὴν στέγην αἱ φωλεῖαι τῶν χελιδόνων.

Τὰ πτηνὰ ἔφυγαν εἰς κλίματα θερμότερα· ώχρᾳ καὶ ἀθυμοῖς εἶναι ή φύσις ὡς νὰ προσαισθάνεται τὴν προσέγγισιν τοῦ χειμῶνος.

Αἱ νύκτες γίνονται ψυχρότεραι, αἱ ήμέραι θαθμημὸν σμικρύνονται, καὶ αὐτοῦ τοῦ οὐρανοῦ ή ὄψις ρυτιδοῦται, καίτοι ἀνέφελος ἀκέμη.

Βλέπων τις τὴν μελαγχολικὴν ὄψιν τῆς φύσεως, γίνεται μελαγχολικός. Τὸ κρίνω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου· δὲν ἔχω τὴν ἴδιαν ψυχικὴν διάθεσιν, ποὺ εἶχον ὅταν ή φύσις ἐώρταζε μὲ τὰ ἄνθη τῆς τὰ πολύχρωμα καὶ μὲ τὰ ἀρμονικὰ ἄσματα τῶν πτηνῶν της.

Σχεδὸν ἐπερατώθη ή συγκομιδὴ τῶν ἀραβοσίτων· ἔηραίνονται οὗτοι χρυσίζοντες ἥδη εἰς τὰ ἀλώνια.

Ἡ ὅλη ἔργασία των εἶναι μονότονος καὶ πληκτική· στερεῖται τοῦ θελγήτρου, τὸ δποῖον ἔχει δ θερισμὸς καὶ ἀλωνισμός. Οἱ κῶνοι τοῦ ἀραβοσίτου ἀποκόπτονται διὰ τῆς χειρός· μετακομίζονται εἰς τὰ ἀλώνια καὶ καθαρίζονται ἀπὸ τὸν ἔξωτερικὸν των φλοιούν. Τέλος διὰ συνεχοῦς ραβδίσμου ἐκκοκίζονται, κοσκινίζονται καὶ εἰσάγονται εἰς τὰς ἀποθήκας. Ἐκ τοῦ ἀραβοσίτου γίνεται δ θρεπτικὸς ὅρτος τῶν ὄρεινῶν χωρίων τῆς Ἑλλάδος.

Μὲ τὴν συλλογὴν τῶν ἀραβοσίτων ἔξελιπεν ἀπὸ τῶν ἀγρῶν καὶ ή τελευταία των πρασίνη περιθολή. Μόνον τὰ στελέχη των ἀπομένουν ὀστεώδη, καὶ κατὰ στοίχους, σπως εἶναι, λευκάζουν ὡς οἱ σκελετοί. Ὁ φθαλμοφανῶς ἔχει κανεὶς ἐμπρός του τὸ φθινόπωρον.

Οι ἀγαθοὶ χωρικοὶ μοῦ χαρίζουν τὴν εἰλικρινῆ τῶν στοργήν. Τοὺς ὥφειλον διὰ τοῦτο χάριτας, ἐσχεδίασα λοιπὸν καὶ ἀγροτικήν τινα ἑορτὴν μέ τινα κήνην μου δαπάνην.

"Ισως ἐκπλαγῇ τις διὰ τὴν μεγαλοδωρίαν μου ταύτην, ἀλλ' ὅταν μάθῃ τὸ μηδαμινὸν ποσόν, ὅπερ διέθεσα θὲν ἀνακαλέσῃ τὴν ἔκπληξιν του. Δύο αἰγαῖς ἡγόρασα πρὸς 75 δρχ. ἐκάστην, ὥστε ἔχρειάσθην μόνον 150 δρχ. "Εδωσα καὶ 75 δρχ. δι' 25 δικαδ. σῖνον. Αὐτὴ ἡτο γη δαπάνη τὴν δποίαν ὑπέστην ἐν συνόλῳ.

Παραλαβὼν μετὰ μεσημβρίαν τῆς 15ης Σεπτεμβρίου τινὰς τῶν συνδαιτυμόνων μετέβην εἰς σκιεράν τινα θέσιν. "Εκεῖ παρεσκευάζετο τὸ γεῦμα ὑπὸ ἀρχιμαγείρων, μαγείρων καὶ παραμαγείρων. Οἱ μὲν ἐγύριζον τὴν σούσλαν τῶν ψητῶν, περὶ τὰ δποία ὡς ὅφεις συνεστρέφοντο τὰ «σπληνάντερα». "Αλλοι ἐγύριζον τὰ «κοκορέτσια». "Αλλοι ἔστρων κλαδία σχίνων εἰς τὸ μέρος ὃπου θὲν παρετίθετο τὸ γεῦμα· καὶ ἄλλοι ἐφερον ξύλα διὰ τὴν πυράν. Ἡ δλη γραφικὴ σκηνὴ ώμοιάζε πρὸς κλέφτικων λημέρι.

Τέλος τὰ προοίμια τοῦ γεύματος: τὸ «κοκορέτσι» καὶ τὸ «σπληνάντερο» ἦσαν ἔτοιμα. Δὲν ἥργησαν ὅμως νὰ ἔτοιμασθοῦν καὶ τὰ ψητά. "Ετέθησαν εἰς ἐνέργειαν αἱ πελώριαι μάχαιραι καὶ ἐντὸς δλέγου τὰ τεμάχια αὐτῶν ἐσκορπίζοντο ἐπὶ τοῦ χλωροπρασίγου τραπεζοκαλύμματος.

"Ολοι ἐκαθήσαμεν σταυροποδητεῖ. "Οἱ ερεῦς τοῦ χωρίου, βστιες ἡτο ἐκ τῶν πρώτων προσκεκληγμένων, ηὐλόγησε τὴν βρῶσιν καὶ τὴν πόσιν, καὶ οἱ χωρικοὶ ἔκλινον τὰς κεφαλὰς καὶ ἔσταυροκοπήθησαν. "Επειτα ἥρχισεν ἡ διανομὴ τοῦ κρέατος καὶ ἡ φαγοποσία. Τὸ ξύλινον δοχεῖον, τό περιέχον τὸν βιωσινόχρουν ρητινίτην, καλεῖται «πλόσκα». Ἡ πλόσκα λοιπὸν περιήρχετο ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα καὶ εὐχαὶ ἡκούοντο ἀπὸ τὰ στόματα δλων. Φαντάζεσθε πόσον ὠραῖον ἡτο τὸ

θέαμα τριάκοντα έπτα χωρικῶν μὲ τὸν ἵερέα εἰς τὸ μέσον
ὑπὸ πυκνὸν φύλλωμα πλατάνων! Τὸ γεῦμα ἐπερατώθη· καὶ
μετὰ τὰς συνήθεις προπόσεις, περὶ τὸ λυκόφως, ἐπανήλθομεν
εἰς τὸ χωρίον ἐν σώματι.

Ἐκεῖ ἐπιάσθη χορὸς ἑλληνικός, καὶ τοῦτον ἐπηκο-
λούθησε θέατρον! Σᾶς φαίνεται ἀστεῖον ἵσως, ἀλλὰ θὰ ἴδητε
ὅτι εἶχομεν καὶ θέατρον.

Οἱ εὐπορώτεροι τῶν συνδαιτυμόνων εἶχον τὴν ἀξίωσιν νὰ
ἐπισκεψθῶμεν κατὰ σειρὰν τὰς οἰκίας των. Ἐδέχθημεν πάν-
τες τὴν πρότασίν των. Εἰς ἑκάστην οἰκίαν τὴν δποίαν ἐπε-
σκεπτόμεθα, δὲ χορὸς καὶ ἡ εὐθυμία ἐκορυφοῦτο.

Ἐως ὅτου διέλθωμεν δλας τὰς οἰκίας ἐπῆλθε τὸ σκότος
τῆς νυκτός.

Τότε ἔχειροτονήσαμεν ἐκ τοῦ προχείρου διδούχους διὰ
νὰ μᾶς φωτίσουν ἀλλὰ καὶ δλοις οἱ χωριανοὶ ἥγανπτον πυράς
πρὸ τῶν οἰκιῶν των. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ νῦν ἔγινεν ἥμέρα.

Ἡ διασκέδασις ἐκορυφώθη πλέον, καὶ δὲ ἐνθουσιασμὸς
δλων μας ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον.

Τέλος ἀρχεται δὲ χορὸς εἰς τὸ ὑπαίθρον. Τὰ ἄσματα ἀν-
τηχοῦν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον εἰς τὸ χωρίον.

Εἰς τὸ «μεσοχώριον» εἶχον συγκεντρωθῆ καὶ γυναῖκες
καὶ ἡ διασκέδασις ἔλαβε πάγκοινον χαρακτῆρα.

Μετὰ τοῦτο ἀστεῖός τις χωρικός, δὲ Δελᾶς, ἀνέλαβε νὰ
μᾶς παραστήσῃ μίαν κωμῳδίαν.

Πρὸς τοῦτο τὸν βοηθεῖ καὶ εἰς φίλος του καὶ μᾶς παρέ-
στησαν τὴν νόστιμον κωμῳδίαν τοῦ «Ιατροῦ».

Οἱ γέλωτες ἐπηκολούθησαν ἀκράτητοι, διότι ἀληθῶς
παρίσταντον ως πραγματικοὶ ἥθοποιοι.

Περὶ τὸ μεσογύκτιον εἶχε τελειώσει καὶ τὸ θέατρον.
Τότε καὶ τὰ θλέφαρα δλων μας ἔκλεισον αὐθορμήτως. Ἡτο
ἡ ὥρα νὰ κατακλιθῇ δὲ καθεὶς εἰς τὴν οἰκίαν του.

- Καλὴ νύκτα!
- Καλὴ νύκτα! ἡκούοντο ἀπὸ ὅλους.
- Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν περιποίησιν.
- Εὐχαριστῶ καὶ ἐγὼ διὰ τὴν καλὴν συντροφίαν σας εἰπα, καὶ τοὺς ἐκαληνύκτησα.

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν φθινοπωρινὴν ἐκείνην διασκέδασιν.

Οἱ "Ελληνες θὰ ἐλευθερωθοῦν.

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1822 εἰσέβαλεν ὁ Δράμαλης εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἵνα πνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν. Τότε πρόεδρος τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ἦτο ἐκ Πατρῶν Θάνος Κανακάρης. Μαθὼν εὗτος τὴν ἐχθρικὴν εἰσβολὴν κατέψυγεν μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Κυθερνήσεως εἰς Ἑρμιόνην.

Πρωῖταν τινὰ εἶχεν οἰκονομήσει δλίγους ἰχθῦς διὰ τὸ γεῦμα. Ἀλλὰ δὲν εἶχε τὰ ἀπαραιτητα μαγειρικὰ σκεύη, ἵνα τοὺς μαγειρεύσει. "Ἐστειλε λοιπὸν τὸν μόνον ὑπηρέτην του νὰ δανεισθῇ τὰ σκεύη καὶ ἀγοράσῃ καὶ τὰ δλικά, ἔλαιον καὶ κρόμμυα. Οἱ ἕδιοις δὲ ἐκαθάρισε τοὺς ἰχθῦς καὶ ἤναψε τὴν πυρὰν. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπέστρεψεν ὁ ὑπηρέτης του, εἰσήρχετο εἰς τὸ δωμάτιόν του συνάμα καὶ ὁ "Ἀγγλος πλοιάρχος" Αμιλτων. Τὸν συνώζευεν εἰς Ἑλλην ὑπασπιστῆς του, κάτοχος τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης.

"Ο Πρωθυπουργὸς Κανακάρης ἴδων τοὺς δύο ξένους οὐδόλως ἐταράχθη. Διέταξε μόνον τὸν ὑπηρέτην του νὰ τοὺς παρακαλέσῃ νὰ καθίσουν εἰς τὰ παράθυρα καὶ νὰ τοὺς προσφέρῃ καφέ, ἔως ὅτου περαιώσῃ τὴν ἐργασίαν του.

"Αφοῦ ἐκαθάρισε τοὺς ἰχθῦς ἐνίφθη ἐπιμελῶς καὶ εἰσέβαθων ἡσπάσθη τοὺς "Ἀγγλους.

"Ο "Ἀγγλος ναύαρχος ἀνεκοίνωσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπι-

σκέψεως του. ήσπάσθη τὸν πρωθυπουργὸν καὶ ἀνεχώρησε.

Οταν εύρισκετο εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἦτο ἔτοιμος νὰ
ἐπιβιβασθῇ τῆς λέμβου του, λέγει εἰς τὸν ὑπασπιστήν του.

Οἱ ἀνθρωποι σύτοι ἀσφαλῶς θὰ ἐλευθερωθοῦν.

Πῶς τὸ συμπεραίνετε; τὸν ἡρώτησεν δὲ ὑπασπι-
στής του.

Ἄφοι δὲ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ζῆ μὲ τοσαύτην
λιτότητα καὶ μετριοφροσύνην. φαντάζομαι πόσας στερήσεις
θύναται γὰρ ὑποφέρῃ δὲ λαὸς τὸν δρόπον κυβερνᾷ.

Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ αὐτάρκεια εἶναι τὰ ἴσχυρὸτερα ὅπλα
παντὸς ἔθνους, πολὺ περισσότερον τῶν ἀγωνιζομένων διὰ
τῆν ἀνάπτησιν τῆς ἐλευθερίας των.

Οἱ Ἑλληνες μοῦ φαίνονται ἀνώτεροι παντὸς ἔθνους
κατὰ τὰς δύο αὐτὰς ἀρετάς.

Οἱ ὑπασπιστής του ἐδάκρυσε ἀκούσας τούς προφητικοὺς
πούτους λόγους τοῦ Ἀγγλου Ναυάρχου. Τόση δὲ ἦτο ἡ
συγκίνησις καὶ ἡ χαρά του, ὥστε δὲν ἐκρατήθη.

Τὸν διάλογον διτις διημείφθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ
Ἀγγλου, τὸν ἀνεκοίνωσεν εἰς δόλους τοὺς Ἑλληνας, τοὺς
εὑρεθέντας τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν παραλίαν.

Εἰς τὸν σπερέα τῆς Ἐλευθερίας
Ρήγαν Φεραίων

*Ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων
Θεσσαλοὶ ἐλειτονογοῦντο
εἰς χωρίον μονωμένον,
εἰς ἀπόκεντρον ναόν,*

προσκυνοῦντες ἔνα μόνον
τρισυπόστατον Θεόν.

Τελειώνει ἡ λειτουργία,
καὶ χαριόσυνοι ἐξῆλθον
χωρικοί, πλὴν ἀγγαρεία
τοὺς προσμένει ποταπή.
Τὸν ναὸν εἶχον ζωσμένον
δπλοφόροι σκυνθρωποί

Ἐποχὴ πικρᾶς δουλείας!
Ἐνπρεπῶς ἐνδεδυμένος
ἡλθε τότε νεανίας
νὰ ἰδῇ τοὺς συγγενεῖς.
Δὲν τοῦ εἴπαν: καλῶς ἦλθες,
δὲν τὸν φίλησε κανείς.

Μὲ τὴν μάστιγα δαρμένοι
εἰς ἐν ρεῦμα βιορβιορῶδες
ἐπεργοῦσαν φορτωμένοι
ώσαν κτήνη οἱ χωρικοί,
καὶ δ νέος λυπημένος
τοὺς ἔκοιταζεν ἐκεῖ.

Καὶ ἴδον τὸν πλησιάζει
βάρβαρος μαστιγοφόρος,
καὶ λοξὰ λοξὰ κοιτάζει,
καὶ τοῦ λέγει μὲ δργήν:
«Σκύψε κάτω καὶ φορτώσου,
σκύψε κτῆνος εἰς τὴν γῆν!».

Ρίπτει πλῆρες τομισμάτων
ἐν βαλάντιον δέ νέος,
ἄλλ' δέ βάρβαρος φρυγάττων
τὸν ὀθεῖ ἀγριωπά,
καὶ τοῦ δείχνει τὸ φορτίον
καὶ τὴν μάστιγα κτυπᾷ.

Φορτωμένος σάκκον σίτου,
κολλημένος εἰς τὴν λάσπην
ἔσταμάτα, καὶ ἡ ψυχή του
πνιγομένη εἰς τὸν θυμόν
ἔνα ἔχει σπαράκτην
τῆς καρδίας στεναγμόν.

«— "Οσοι κόκκοι τοῦ φορτίου
τόσους ὅφεις θὰ σκορπίσω
εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ θηρίου
ποὺ μὲ νύχια σκληρὰ
πρὸ τοιῶν μακρῶν αἰώνων
μᾶς σπαράττει τὰ πλευρά".

Καὶ τὴν αὔριον μὲ πήραν
καὶ μὲ ράσον καλογήρου
ἐπλανᾶτο κρούων λύραν
μὲ χορδάς μεγάλας τρεῖς,
καὶ χορδαὶ τῆς λύρας ἤσαν
Δόξα, Πίστις καὶ Πατρός,

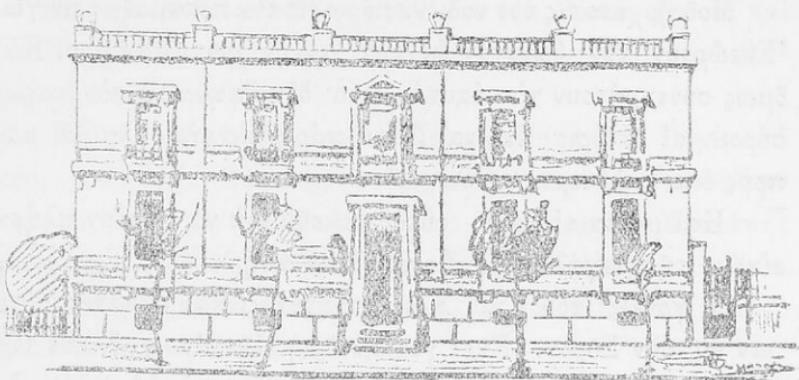
Οὗτος ἥρχισε νὰ ψάλῃ
κι ἐδυνάμωνε τὸν ψάλτην
δέ θυμός, δι' οὗ προσβάλλει

δ μικρὸς τοὺς δυνατούς,
δ θυμὸς ποὺ μεγαλώνει
τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐμλεκτούς.

*Αὐτὸς ἔρριψε τοὺς σπόρους
ὅπου σήμερον ἀνθίζονται,
ἀλλ᾽ ἀπ' ἄνδρας αἷμοβόρους
εὗρε βάσανα σκληρά,
καὶ ἐκνλίσθη αἷματωμένος
εἰς τοῦ Ἱστρού τὰ νερά.*

*Διαβάται τώρα ἀκόμα,
ἀσκεπεῖς στὸ Βελιγράδι
σκύπτουν, καὶ φιλοῦν τὸ χῶμα
καὶ τὴν ἄμμον τῆς ἀκτῆς,
ὅπου ἔπεσεν δὲ Ρίγας,
δὲ Τυρταῖος ποιητής.*

Ο Έμπανουάλ Μπενάκης

Ή επί τῆς ἁδοῦ Κηφισιᾶς οἰκλα τοῦ Ἐμμ. Μπενάκη
ἔχει μεταβληθῆ σήμερον εἰς μουσεῖον, τὸ λεγόμενον «Μου-
σεῖον Μπενάκη». Τὴν ἐκληρονόμησαν τὰ τέκνα του καὶ τὴν
ἐδώρησαν εἰς τὸ "Εθνος διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Οσάκις διέρχομαι ἐκεῖθεν, καὶ διέρχομαι συχνά, ἀδύνα-
τον εἶναι νὰ μὴ ἐνθυμηθῶ πῶς ἀπέκτησε τὴν περιουσίαν του
ὅ λείμνηστος Μπενάκης. Ο ἕδιος τὸ ἔλεγε ὅταν ἔζη:

«Εἰς γῆλικίαν εἴκοσι καὶ τριῶν ἑτῶν είχον μεταβῆ εἰς
Αἴγυπτον πρὸς εὑρεσιν ἐργασίας καὶ δημιουργίαν περιουσίας.
Πολλάκις ἐναυάγησαν αἱ ἐπιχειρήσεις μου καὶ ἔμενον ἀνευ
δρίοις εἰς τὸ θυλάκιον, μόλια ταῦτα οὐδέποτε ἀπεθαρρύθην.
Ἐπανήρχιζον καὶ αὖθις τὴν ἐργασίαν μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι
ὅ Θεὸς θὰ δικαιώσῃ μίαν ἡμέραν τὰς ἐλπίδας μου. Εἰς
αὐτὸν ἐστήριξον τὸ μέλλον μου, εἰς αὐτὸν μόνον καὶ τὴν
δραστηριότητά μου.

Δὲν λησμονῶ ὅτι πολλὰς νύκτας διῆλθον παρὰ τὰς ὅχθας
τοῦ Νείλου καὶ νὰ ἔχω τὸν φόβον ὅτι θὰ κατασπαραχθῶ ἀπὸ
κροκοδελίους! Ἡσαν αἱ δύραι τῆς ἀπαιτειδεξίας μου ἐκεῖναι.

Μου ήρχετο εἰς τὸν νοῦν νὰ πέσω εἰς τὸν πωταμὸν νὰ πνιγῶ.
Ἐθεώρουν τὸν θάνατον ώς τὴν μόνην σωτηρίαν μου. Καὶ
ὅμως συνεκράτουν τὸν ἔαυτόν μου· δὲν ἀφηγα νὰ τὸν παρα-
σύρουν αἱ δλέθριαι ἐκεῖναι ιδέαι, χάρις εἰς τὴν ἐλπίδα μου
πρὸς ἓνα καλύτερον μέλλον».

Καὶ μόνον αἱ λόγοι σύτοι ἀρκοῦν διὰ νὰ δώσουν πλήρη
εἰκόνα τῆς μεγάλης ψυχῆς τοῦ Μπενάκη.

Οἱ γονεῖς του ἥσαν Χιοί πρόσφυγες, καὶ ἐγκατεστάθη-
σαν εἰς τὴν Σύρον. Ἐκεῖ γεννήθεις ὁ Μπενάκης ἔλαβε τὴν
προσήκουσαν πατέρευσιν. Ἐπειτα ἐστάλη εἰς Ἀγγλίαν διὸ
εὑρυτέρας σπουδάς. Μετὰ ταῦτα ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ
Βάμβακος εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εὐδοκίμησε διότι ἐγνώριζε
νὰ ἐπιμένῃ. Τὸ σπουδαιότερον. ἔδειξε μέγα ἐνδιαφέρον διὰ
τὴν βελτίωσιν τῆς καλλιεργίας τοῦ προϊόντος τούτου. Πρὸς
τοῦτο ἐνίσχυε τοὺς παραγωγοὺς δίδων σχετικὰς δῆηγιας.
ὅχι σπανίως παρεῖχε καὶ τὰ ἀπαιτούμενα χρηματικὰ μέσα
εἰς αὐτούς.

Οἱ Μπενάκης ἐγεννήθη ἐμπορος, τὴν δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον
ἴκανότητά του δὲν ἐθράδυνε νὰ διεῖσῃ ὁ μέγας ἐμπορικὸς
Οίκος Χωρέμη, διὸ καὶ προσέλαβε τοῦτον ώς ὑπάλληλον καὶ
σύνεταιρον. Ἐντὸς δὲ τοῦ ἐκτιμήσας τὰ σπάνια ψυχικὰ προ-
σόντα του ὁ διευθύνων τὸν Οίκον, Χωρέμης, τὸν ἔκαμε καὶ
γαμbrόν του ἐκ τῆς θυγατρός του Βιργινίας.

Οἱ Μπενάκης ἐργαζόμενος ἀπέκτησε μέγαν πλοῦτον καὶ
ἔγινεν εἰς ἐκ τῶν μεγάλων ὅμογενῶν. Ἄλλὰ διὸ αὐτὸν δ
πλούτος δὲν ἦτο σκοπός· ἦτο μέσον διὰ νὰ εὔεργετῇ τὸν
πλησίον του,

Καὶ ἀπέδειξε τοῦτο εὐθὺς ώς κατέλαβε δημόσιον ἀξιώμα
εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινότητα Ἀλεξανδρείας. Ἐξ ιδίων
ἰδρυσε τὸ Μπενάκειον δραφανοτροφεῖον, ὃπου ἔλαβον πρα-
κτικὴν παίδευσιν χιλιάδες χπόρων καὶ ὀρφανῶν παιδίων.

Μὲ τὴν συνδρομὴν δὲ τῆς συζύγου του Ἰδρυσεν ἔπειτα καὶ τὸ Μπενάκειον συσσίτιον ὃπου εὔρισκον εὖων τὴν τροφὴν οἱ ἄποροι μαθηταί.

Καὶ νὰ μὴ ἥρκουν τὰ κοινωφελῆ ταῦτα Ἰδρύματά του, ἐσκόρπιζεν ἀφειδῶς. Οὐδεὶς διτις ἔκρουσε τὴν θύραν του, ἀπῆλθε μὲ κενάς τὰς χεῖρας. Ἐπίστευεν δὲ Μπενάκης δλοψύχως τὴν θείαν ρῆσιν: «δανείζει Θεῷ δὲλεῶν πιωχόν». Καὶ ἐσκόρπιζε, καὶ ἐσκόρπιζεν, ἀλλὰ καὶ δὲ Θεὸς ἐξ ἄλλου ἐπολλαπλασίαζε τὰ ἀγαθά του.

Απὸ τοῦ 1900 καὶ ἐφεξῆς τὸν ἔνα πόδα εἶχεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἄλλον εἰς τὴν θετήν του πατρίδα. Τὸ 1910 δμως ἐγκατεστάθη δριστικῶς πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐμεινε δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ εὐεργετῇ δύναται τις νὰ εἴπῃ. Καὶ αἱ εὐεργεσίαι τοῦ Μπενάκη εἶναι ἀναρίθμητοι πρὸς τὸ Ἐθνος καὶ τοὺς ἰδιώτας.

Τὸ 1910 ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἀξιωμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Γεωργίας. Τὸ Ὑπουργεῖον τότε εὑρε τὸν ἀνθρωπόν του καὶ δὲ ἀνθρωπὸς τὴν θέσιν του. Τὸ πᾶν μετῆλθεν δὲ Μπενάκης διὰ νὰ ἀνοίξῃ νέους ὅρίζοντας εἰς τὴν φυτοζωοῦσαν γεωργίαν μας. Ὁχι μόνον τὰ ὅσα τὸ Κράτος διέθετε δι’ αὐτὴν ἐχρησιμοποίει, ἀλλὰ καὶ εξ ἴδιων ἐξώδευε πρὸς θελτίωσιν τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων. Ἀληγομόνητος μένει εἰςέτι ἡ ἐργατικότης τοῦ ἀνδρός. Οὐδέποτε κατώρθωσε δὲ κλητήρ τοῦ Ὑπουργείου του νὰ εύρεθῇ εἰς τὴν θέσιν του πρὶν ἐλθῃ δὲ Ὑπουργός. Πάντοτε εὔρισκε τοῦτον ἀναμένοντα εἰς τὴν θύραν διὰ νὰ τοῦ ἀνοίξῃ.

— «Κύριε Ὑπουργέ», ἡναγκάσθη μίαν τῶν ἡμερῶν νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν, «περιττὸν πλέον νὰ ἔρχομαι ἐγὼ ἐνταῦθα. Λάθετε τὴν κλείδα διὰ νὰ ἀνοίγετε, καὶ νὰ μὴν εἰσθε ἀναγκασμένος νὰ περιμένετε τὸν καθυστερημένον κλητῆρά σας».

Τὸ 1914 δὲ Μπενάκης ἐξελέγη σχεδὸν παμψήφει Δή-

μαρχος Ἀθηναίων. Καὶ εἰς τὸ ὑπούργημα τοῦτο διεκρίθη
ὅσον αὐδεῖς πρὸ αὐτοῦ.

Ἔσως νομίσῃ τις δtti τὰ ἀξιώματα ἐπεδίωκεν δ Ὡπενά-
κης διὰ νὰ ἴκανοποιῇ τὴν φιλοδοξίαν του. "Οχι. Δέν συνε-
κίνουν αὐτὸν αἱ ἐπιδείξεις καὶ τὰ μεγαλεῖα. Ἐζήτει μόνον
εὑκαιρίας διὰ νὰ εὔεργετῇ.

Οὕτω ἡ μεγαλυτέρα του ἀπόλαυσις ἦτο νὰ συντηρῇ
πιωχοὺς νέους πρὸς ἔξακολούθησιν τῶν σπουδῶν των, νὰ
ἀποκαθιστᾷ πιωχὰ καὶ δρφανά κοράσια, νὰ ἰδρύῃ καὶ συν-
τηρῇ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Ἕρχετο πάντοτε ἀρωγὸς
πρὸς τὸ Κράτος δσάκις τοῦτο ἐφρόντιζε νὰ βελτιώσῃ τὴν
ἔλληνικήν ζωὴν.

Ἄναριθμητοι εἶναι αἱ εὔεργεσίαι τοῦ Ὡπενάκη. Πλέον
τῶν ἑκατὸν ἑκατομμυρίων εἶχε διαθέσει ἐκ τοῦ ταμείου του
διὰ τὰ καλὸν τῆς κοινωνίας.

Τὰς δσας δὲ εὔεργεσίες πρὸς ἴδιωτας ἔκαμε μόνον δ
Θεὸς καὶ ἡ ψυχή του γνωρίζει.

Οὕτω διῆλθεν ἡ ζωὴ του δπως τὸ διαυγὲς ρυάκιον, τὸ
ὅποιον ρέον σκορπίζει δρόσον καὶ χαράν.

20 Τουνίσου τοῦ 1929 ἦτο ἡ ἡμέρα, καθ' ḥν δλέκληροι
αἱ Ἀθῆναι συνώδευσαν μέχρι τοῦ τάφου του τὸν ἀλησμόνη-
τον ἐκεῖνον ἄνθρωπον.

Αἰωνία του ἡ μνήμη !

Ἡ ἀγάπη πρὸς
τὴν Πατρίδα.

N

ἀ σ' ἀφήσω λοιπόν πρέπει,
ῳ γενέθλιός μου γῆ !
Κλαῖον τ' ὅμμα μου σὲ βλέπει
κινή καρδία μου ἀλγεῖ,

Πλήρ, ἀν φεύγω καὶ σ' ἀφήνω,
δὲν φοβοῦμαι ! μὴ φοβοῦ !
τέκνον σου παντοῦ θὰ μείνω
καὶ σύ αἴτηρ μου παντοῦ.

Τῶν δρέων σου ή θέα
δνειρον μου θὰ γενῇ,
καὶ παρήγορος ίδέα
οἱ γλαυκοί σου οὐρανοί.

Τὴν ψυχήν μου θὰ θεομαίνῃ
τοῦ ἥλιον σου τὸ φῶς,
καὶ ή μνήμη σου θὰ μένῃ
τῆς χαρᾶς μου ή τροφός.

‘Η Ἰκτίς (κουνάβι).

Ἐχει τὸ μαλακώτερον δέρμα· καὶ ἡ μαλακότης του αὐτὴ τοῦ ἔδωσε τὴν τιμὴν νὰ περιτυλίσσῃ τοὺς λαιμοὺς τῶν γυναικῶν. Ἡ Ἰκτίς ζῇ ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ μέλι, καὶ ἐν τούτοις ἔχει τὴν σκληροτέραν ψυχήν.

Ἐὰν συλληφθῇ εἰς δόκανον, θὰ στρέψῃ τὴν κεφαλήν της καὶ θὰ κόψῃ μὲ τὸ στόμα τὸν πόδα της· τὸ τοιοῦτον οὔτε ἡ ἀλώπηξ, οὔτε ὁ λύκος ἔχουν τὴν ὀμέτητα νὰ τὸ κάμουν.

Δύσκολον λοιπὸν νὰ εὑρεθῇ εἰς δόκανον Ἰκτίς· διότι ἐὰν συλληφθῇ θὰ κόψῃ τὸν πόδα της καὶ θὰ φύγῃ. Ἐπειτα δὲν εἶναι καὶ ἔξυπνον ζῷον ἡ ἀλώπηξ, ὅστε νὰ μετέρχεται τὰ τεχνάσματά της, τὰ ὅποια πολλάκις γίνονται αἰτία τῆς συμφορᾶς της.

Αὕτη λόγου χάριν, ως λίαν πονηρά, γνωρίζει τὴν μέθοδον τοῦ δοκάνου· διαν εἰσέρχεται εἰς ἀμπέλους ἢ ἐγγιζη ὀρνιθῶνας, συμπληγιάζει τοὺς πόδας της· καὶ μὲ ἐνωμένους αὐτοὺς οὕτω περιπατεῖ, διὸ νὰ μὴ ἀπλώνεται εἰς εὔρυν χῶρον καὶ πατήσῃ ἐπάνω εἰς τυχὸν στημένον δόκανον.

·Αλλ' οπως βαδίζει, η μᾶλλον οπως πηδᾷ και μὲ τοὺς τέσσαρας διμοῦ πόδας, συμβαίνει νὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς δόκανον. Τότε «πιάνεται και μὲ τὰ τέσσερα». Ἐντεῦθεν ή παροιμία: «ἡ πονηρὴ ἀλεπού πιάνεται κι ἀπὸ τὰ τέσσερα». Ἡ ίκτις μὴ ἐπαγγελλομένη εὑφυῖαν περιπατεῖ και μὲ τοὺς τέσσαρας πόδας ἀνοικτούς. Συλλαμβάνεται ἐπομένως ἀπὸ τὸν ἔνα· στρέψει τότε, ἀποκόπτει τὸν συλληφθέντα πόδα και ἀφήνει ὑγείαν εἰς τὸ δόκανον και εἰς τὸ δόκανον και μὲ τὸν ἀκρωτηριασθέντος ποδός.

Οι κυνηγοὶ τῶν ίκτιδων λοιπὸν παρητήθησαν πρὸ πολλοῦ τῆς διὰ δοκάνου μεθόδου και τὰς θηρεύουν ως ἔξηγες:

·Ἐὰν εἶναι χειμών, ἀκολουθοῦν τὰ ἔχη τῶν ἐπάνω εἰς τὰς χιόνας· τοιουτοτρόπως εὑρίσκουν τὴν φωλεάν της, η δποία θὰ εἶναι ἡ εἰς τὸ κοῖλον δένδρου τινὸς ἡ εἰς σπήλαιον. Οι κυνηγοὶ γνωρίζουν ὅτι, η φωλεὰ τῶν ίκτιδων ἔχει πάντοτε δύο ἔξοδους· τοποθετοῦν λοιπὸν εἰς τὰ χείλη τοῦ στομίου τῆς μιᾶς ἔξοδου σάκκον ἀνοικτόν. Ἐκ τῆς ἄλλης ὀπῆς καπνίζουν τὴν ίκτιδα μὲ ἀναμμένα πανία. Βλέπουσα ἐκείνη τὸν κίνδυνον τοῦ ἔξ ασφυξίας θανάτου, πηδᾷ νὰ φύγῃ· οὕτω πίπτει ἐντὸς τοῦ σάκκου. ·Άλλοτε πάλιν παρασύρεται εἰς τὰ τεχνάσματα τῶν κυνηγῶν, προχειρότερον τῶν δποίων εἶναι ἡ τοποθέτησις κρέατος εἰς μέρη ἐπικινδύνα διὰ τὴν ἀσφάλειάν της. Δὲν εἶναι πολὺ εὑφυής, και διὰ τοῦτο γίνεται θῦμος τοῦ τεχνάσματος τοῦ κυνηγοῦ.

Δὲν εἶναι καθόλου φιλύπτωτος ως ἡ ἀλώπηξ, η τις δισάνις ἐκ τῆς δομῆς ἀντελήφθη ποτὲ τοιαύτην ἐτοιμασίαν, ἐλοξοδρόμησε και εἶπε:

·— «Πρέπει νὰ μοῦ βάλετε και κρασί.... Γεῦμα δίχως κρασί δέν κάνει ἡ ἀλώπηξ».

Πολλάκις ἡ ίκτις καταδιωκομένη εἰσδύει εἰς κουφάλαν, η δποία πιθανὸν νὰ μὴν ἔχῃ ἄλλην ἔξοδον· και τότε ἀνέρ-

χεται εἰς τὸ ὑψηλὸτερον μέρος τῆς, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ τὴν πυροβολήσουν. Οἱ κυνηγοὶ ὅμως γνωρίζουν τὶ νὰ πράξουν. Ἀνάπτουν ὑπὸ τὴν κουφάλαν ἀχυρα, καὶ ἡ ἵκτις πίπτει ὡς μεθυσμένη ἐκ τοῦ καπνοῦ, σχεδὸν ἀνατομητος. Ἐπίσης οἱ κυνηγοὶ γνωρίζουν ὅτι, κατὰ τὰς ἥλιολόστους ἡμέρας τοῦ χειμῶνος, αἱ ἵκτιδες ἐπισκέπτονται τὰς φωλεὰς τῶν νυφίτοῶν μὲ κακὸν σκοπόν. Εἶναι εἰς γνῶσιν των ὅτι, τὰ συγγενῆ τους ταῦτα ζῷα ἔχουν τὴν ποιητικὴν ἴδιοτροπίαν, νὰ τὰς πλέκουν εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῶν ἐλατῶν. Αἱ ἵκτιδες ἀποδιώκουν τὰς νυφίτσας διὰ νὰ ἀπολαύσουν αὐταὶ τὴν ἥλιακὴν θαλπωρήν.

Οἱ κυνηγοὶ ὅμως πολλάκις ἔτυχε τὰ πυροβολήσουν νυφίτσας ἀντὶ ἵκτιδων, δηλαδὴ μπούφους ἀντὶ ἀγδόνων. Καὶ οἱ πρωτόπειροι ἔμποροι γουναρικῶν ἀπατῶνται ἐνίστε ἀγοράζουν τοιαῦτα νυφίτσοδέρματα ὡς μικροϊκτίδων δέρματα. Λέγεται δὲ ὅτι ἔγινε τόσην κατάχρησις τῆς πονηρίας ταύτης ἐκ μέρους τῶν χωρικῶν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ πλέον τάξις εἰδικῶν «κουναβολόγων».

Ωσαύτως ἔχει ἀναπτυχθῇ τάξις εἰδικῶν σκύλων. Τὰ «κουναβόσκυλα» αὐτά, ὅχι μόνον δὲν κυνηγοῦν τίποτε ἄλλο, ἀλλὰ καὶ δταν ἀνακαλύψουν ἵκτιδα, τὴν καταδιώκουν, ἥως εὑ τὴν ἀναγκάσουν γένος ἀναρριγγηθῇ ἐπὶ δένδρου. Ἄφου δὲ ἐννοήσουν ὅτι εὑρίσκεται ἐκεῖ ἐπάνω, γαυγίζουν διὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὸν κυνηγόν. Πολλὰ «κουναβόσκυλα» συλλαμβάνουν τὰς ἵκτιδας ἐνῷ πηδοῦν κάτω, ἀπὸ τὰ δένδρα. Καὶ ὡς νὰ γνωρίζουν πόσον πολύτιμον εἶναι τὸ τρίχωμά των, τὰς ἀρπάζουν τεχνικῶς διὰ νὰ μὴν τὰς μαδήσουν.

Ἡ ἵκτις ὡς καὶ ἡ ἀλώπηξ μαδᾶ μέχρις ἀπογυμνώσεως τὴν ἄνοιξιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην πάσχουν ἀπὸ ἄνοιαν, διὰ τοῦτο δύνανται καὶ μικρὰ παιδία ἀκόμη νὰ τὰς συλλάβεσυν. Λέγει δὲ μῦθος: «Ἐνα κουνάδι παρεπονεῖτο κατὰ

τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον τῆς ἀλώπεκος. Διατὶ νὰ νερουλιάζῃ τόσον πολὺ τὰ μυαλά των τὴν ἄνοιξιν; Ἡ ἀλώπηξ μὲ τὴν πανσοφίαν τῆς συνέστησε εἰς τό κουνάδι νὰ εὐλογῇ τὸν "Ὑψιστον, διότι νὰ μὲν τοὺς ἀφαιρεῖ τὸν νοῦν, ἀφαιρεῖ ὅμως καὶ τὰς τρίχας των. Καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ σπουδαῖον· ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὰ μαρτύρια τοῦ κυνηγίου, διότι μαδημένον τὸ δέρμα των δὲν ἔχει καμπίαν ἀξίαν».

— «Μπᾶ! εἶπε τὸ κουνάδι, διὰ τὰς τρίχας μᾶς κυνηγοῦν;

— «Καὶ διατὶ ἀλλο, νομίζεις, δτι σὲ κυνηγοῦν, τοῦ ἀπήντησεν ἡ ἀλώπηξ, μήπως διὰ νὰ σὲ βάλουν δημογέροντα;»

•Η πατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης.

•Η ἑλληνικὴ στρατιὰ δλόκληρος τὴν 24 Οκτωβρίου 1912 ἐβάθισε πρὸς τὸν Ἀξιόν, καὶ ἔζευξεν αὐτὸν διὰ δύο γεφυρῶν.

Τὴν 2αν ἀπογευματινὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας διεπεραιώθημεν. Μᾶς συνώδευον αἱ εὐχαὶ δλοκλήρου τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ προελαύνοντος στρατοῦ.

•Ηκούμεν τὴν φράσιν: «Ἐμπρὸς παιδιά! Ο Θεὸς μαζί σας!» Τὴν ἐπρόφερον ἑκατοντάδες ἀξιωματικοὶ καὶ χιλιάδες δπλῖται, οἱ δποῖοι μᾶς ἡκολεύθουν

•Η Θεσσαλονίκη ἀπέναντί μας προκλητικὴ καὶ μελαγχολικῶς φωτιζομένη, ἐφαίνετο δτι θὰ γίνη ἑλληνική.

Τὰ ἔχθρικὰ πυροβόλα καὶ διὰ γυμνοῦ δφθαλμοῦ ἐφαννοντο ἐπὶ τῶν πέριξ αὐτῆς λόφων. Ἐβλεπον τὰς κινήσεις

τῶν Τούρκων στρατευμάτων καὶ δὲν ἥμην βέβαιος, ὅτι θὰ ἐπρόφθανον νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν πόλιν. Εἰς τὴν ἀνοικτὴν πεδιάδα πολλοὶ βεβαίως θὰ ἔθερπζοντο ἀπὸ τὰ πολυεύολα τῶν Τούρκων· καὶ ἐπὶ πτωμάτων πατῶντες θὰ εἰσήρχοντο, εἰς τὴν πόλιν, δισὶ θὰ εἶχον τὴν τύχην νὰ σωθοῦν.

‘Η σιγμὴ τῆς διειράσεως τοῦ ποταμοῦ ἦτο μία ἡπὸ τὰς συγκινητικωτέρας τῶν πολεμικῶν μας ἐπιχειρήσεων. Καὶ νὰ δρέχῃ συνεχῶς· καὶ ἥμεῖς νὰ διαβαίνωμεν! ‘Η χαρὰ ἔμως μᾶς δίδει πτερά. Δημοσιοῦμεν καὶ κόπον καὶ δυσκολίας.

Τὴν νύκτα τῆς 24ης διενυκτερεύσαμεν εἰς τὰς ἑκατέρωθεν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τάφρους. Καὶ ἡ δροσὴ νὰ εἴναι ἀκατάπαυστος· νὰ δρεχόμεθα μέχρι τοῦ ὁμφαλοῦ ἀπὸ τὰ ὄδατα τῆς τάφρου! Καὶ ἔξ ἀλλου ν' ἀναμένωμεν καὶ τὴν ἔχθρικὴν ἐπίθεσιν! Καὶ ὅμως...

‘Η διαταγὴ τοῦ Στρατηγείου ὥριζεν ἐκ μέρους μας ἐπίθεσιν διὰ τὴν πρωΐαν τῆς 26 Ὁκτωβρίου.

Οἱ Τούρκοι κατεῖχον ἀμυντικὴν γραμμὴν ἔναντί μας καὶ θὰ τοὺς ἐπιτιθέμεθα κατὰ μέτωπον καὶ ἐκ τῶν πλευρῶν.

Ταῦτα εἶχον ἀποφασισθῆναι καὶ ἀνεμένομεν τὴν σιγμὴν τῆς ἐκκινήσεως· αἴψης ὅμως ἀμαξοστοιχία φέρουσα λευκὴν σημαίαν ἐφάνη ἐρχομένη ἐκ Θεσσαλονίκης. ‘Ο δεῦς συργμός της κάπως περίεργα ἤχησεν εἰς τὰ ὄτα μας.

Μόλις εἰσῆλθεν εἰς τὰς πρώτας προφυλακάς μας ἡ ἀμαξοστοιχία, ἐκρατήθη, εἰδοποιήθη δὲ παρευθὺς δ ταξίαρχος Κωνσταντινόπουλος.

‘Ἐφιππες τότε οὗτος, συνοδευόμενος καὶ ὑπὸ ἀλλων ἀξιματικῶν ἐφίππων ἔρθασεν εἰς τὴν ἀμαξοστοιχίαν. Τούρκοι ἀπεσταλμένοι ἤνοιξαν τὰς θύρας τοῦ τραίνου καὶ διμίλησαν.

‘Η σιγμὴ ἦτο ἐπιβλητική. Σιγὴ ἐπεκράτησε κατ' ἀρχὰς. Μεταξὺ τῶν τεσσάρων προξένων μὲ τὰ παράσημα κα-

ταστόλιστος καὶ τὴν μεγάλην στολήν του φορῶν ἐνεφανίσθη ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Ταχσ ν πασᾶς.

Ο Γάλλος πρόξενος διαικόφας τὴν σιωπὴν παρεκάλεσε νὰ ἐπιτραπῇ ὅπως ἡ ἀμαξοστοιχία διέλθῃ διὰ τῆς γραμμῆς.

Δὲν εἰςηκούσθη. Ἡτο φόδος μὴ ὁ Τοῦρκος Στρατηγὸς λάβῃ γνῶσιν λεπτομερῆ τῆς παρατάξεώς μας.

Τότε ὁ συνταγματάρχης Κωνσταντινόπουλος ἀνῆλθεν ἐπὶ τῆς ἀτμομηχανῆς καὶ μόνος του μετέβη εἰς Τοποίν, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ἀρχιστρατήγου, τότε διαδόχου Κωνσταντίνου.

Μετὰ τρεῖς ὥρας ἐπανῆλθε καὶ εἰςελθὼν εἰς τὸ διαμέρι-

‘Η εἰσοδος τοῦ στρατοῦ μας εἰς τὴν πόλιν.

σμα, ὅπου καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι, ἔδωσε διαταγὴν νὰ προχωρήσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία.

.. Τὴν 26ην τὸ πρωῒ ἐπέστρεψε, καὶ τότε ἔδωσε διαταγὴν νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Διέδημεν τὸν ποταμὸν Γαλλικὸν ἔρεχόμενοι μέχρι γονάτων.

Ἐνῶ ἔδιδίσαμεν περὶ τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, ἀγγε-

λιαφόρος του Στρατηγείου μᾶς ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ πόλις παρεδόθη.

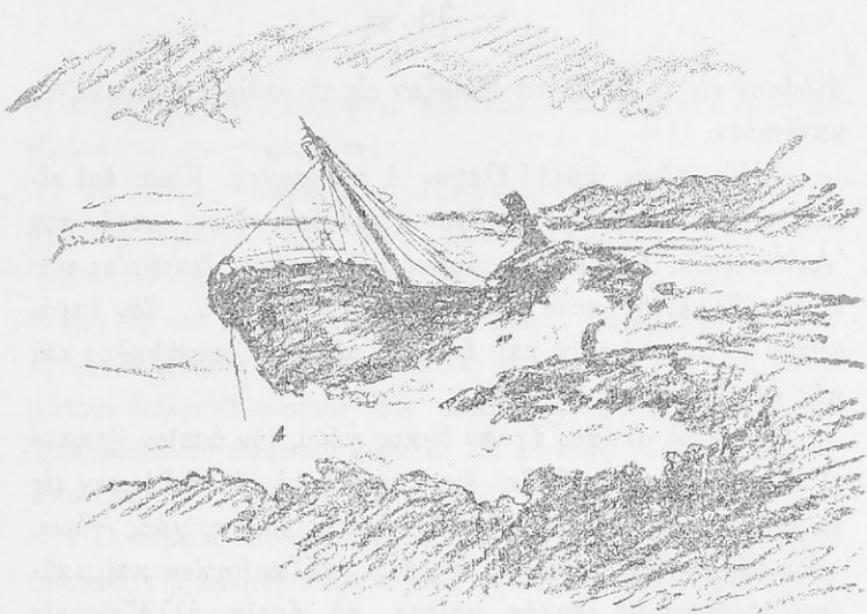
Τὴν περιών τῆς 27ης μὲ τὰ ἔξημερά ματα εὑρισκόμεθα εἰς τὸ ἄκρον τῆς Θεσσαλονίκης.

Μαθόντες τοῦτο οἱ Ἑλληνες τῆς πόλεως ἀσκεπεῖς, ἔξαλλοι ἐκ χαρᾶς ἥλθον εἰς τὸν καταυλισμόν μας· μᾶς ἐνηγκαλίζοντο καὶ ἐφώναζον: «Χριστὸς Ἄνεστη! Καλῶς ἥλθας, ἀδέλφια τῆς ποθητῆς ἐλευθερίας! Ζήτω ὁ γενναῖος Ἑλληνικὸς Στρατός!»

Ρῆγος κατέλαβε τοὺς πάντας. Συγκίνησις παραλύουσα πᾶσαν δύναμιν μᾶς καθίστα βλέψεις θωβούς. Ἡ ἐπίσημος εἰσοδος τοῦ στρατοῦ εἶχε προσδιορισθῆ τὴν 2αν μ.μ.

Ἀπεθὲωσαν κυριολεκτικῶς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν οἱ κάτοικοι. Ζητωκραυγαί, ἄσματα, φωναὶ χαρᾶς ἥκουοντο πανταχόθεν. Ἐρρίπτοντο ἀνθοδέσμου, ταινίαι κυανόλευκοι ἀπὸ τὰ παράθυρα. ἐξαπελύοντο περιστεραί... Εἶναι ἀπερλγραπτος ἡ μεγαλειώδης εἰσοδος τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἡ ὑποδοχή του. Αἰώνων ὅνειρα ἐπραγματοποιοῦντο τὴν στιγμὴν ταύτην. Ὁ φθαλμὸς ἀδάκρυος δὲν ἀπέμεινε.

Ἡ τρικυμία.

Ο λεύθερος ἀναταπαύστως μεταδίδει τὸν τρόμον καὶ τὸν ὅλεθρον, τὸν δποῖον ἐξήπλωσε γύρω του δ τρικυμισμένος Ἀτλαντικός. Πλοῖα κατεποντίσθησαν, μᾶς πληροφορεῖ, ώς πετραδάκια. Καὶ σι πλησιέστεροι ραδιοτηλεγραφικοὶ σταθμοὶ ἔδέχθησαν τὸν ἐπιθυνάτιον ρόγχον τῶν, ὡσὰν ἐπικλήσεις πρὸς βοήθειαν. Ἐπὶ ήμέρας οἱ γύρω δέκται τῶν ἀσυρμάτων ἔδονοῦντο ἀπὸ ἀγωνιώδεις ἐπικλήσεις, ἀπὸ γόσυς ἀπελπιστὶ κούς, οἵτινες ἥρχοντο ἀπὸ δλα τὰ σημεῖα τοῦ μαινομένου ὠκεανοῦ. Σιδηροὶ κολοσσοὶ ὡσὰν τὸν «Κελτικὸν» συνετρίβησαν κατὰ τρόπον ἔξευτελιστικόν· καὶ εἶδον τὸν σιδηρον καὶ τὸν χάλυβα νὰ κόβεται ἀπὸ τὰ ὑδάτινα γιαταγάνια τῶν κυμάτων ὡς τρυφερὸν ἀγγουράκι. Χράπ! κάτω τρεῖς καπουνιέρες μὲ τὰς λέμβους. Χράπ! κάτω ή γέφυρα καὶ ή μία καπνοδόχος. Χράπ! χαῖρε ὑπερκατάστρωμα! Θρύμματα μικρὰ ἔγιναν, μὲ τὰ δποῖα ἔπαιζαν τὰ ὑδάτινα Ἰμαλαϊκ, καὶ τὰ

ἀνύψουν εἰς τὸ ζενίθ, τὰ ἔδυθιζον εἰς τὸ ναῦλο καὶ ἐπειτα τὰ κατέπινον.

— Τί εἶναι αὐτό! ἔλεγεν δὲ πλοιάρχος. Εἶμαι ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη ναυτικὸς καὶ ἔχω ταξιδεύσει εἴκοσι φορᾶς τὸν Ἀτλαντικόν. Τοιαύτης ἐντάσεως καὶ τοιαύτης διαρκείας τρικυμίαν δὲν εἰδον ποτέ μου. Περίεργον πρᾶ... . δὲν ἐπρόφθασε «γιμ» νὰ εἰπῇ καὶ ἡλθε τὸ κῦμα τὸ τετράφηλον καὶ μᾶς ἐκρήμνισε εἰς τὰ βάθη.

“Ολον τὸ σκάφος ἔγινεν δύκος γόσυ, τὸν δποῖον ἥρπασε τὸ κῦμα ἀπὸ τὰ ἑρεβώδη ἔγκατα καὶ τὸν ἐσφενδόνισεν εἰς τὸ μαῦρον ἄπειρον. Χάος κάτω, χάος ἐπάνω, χάος γύρω, χάος πέραν. Καὶ μέσα εἰς τὸ χάος ἀγέλαι θηρίων καὶ μαύρων τεράτων μὲ λευκὰς χαίτας, τὰ δποῖα ἀλλάζουν εἰς ἐκάστην στιγμὴν μορφὰς καὶ δύκους, δρμοῦν ἐναντίον μας. ”Αλλα μᾶς κτυποῦν μὲ τὰ κέρατά των εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἄλλα μὲ τὸ στήθος των εἰς τὰ πλευρά, ἄλλα πηδοῦν καὶ κτυποῦν τὰς οὐράς των εἰς τὴν στεφάνην τῶν καπνοδόχων. ”Αλλα μᾶς ἀρπάζουν εἰς τὴν ἀγκαλιάν των, μᾶς λικνίζουν, καὶ ἐπειτα μᾶς πετοῦν μὲ μανίαν καὶ περιφρόνησιν. ”Αλλα σκύρουν καὶ σηκώνουν ἐπὶ τῶν ὅμων των τὸ σκάφος, καὶ ἀφοῦ τὸ δύψωσιν πολὺ δύψηλά, τὸ ἀφήνουν νὰ πέσῃ καὶ νὰ βυθισθῇ εἰς τὰ τάρταρα. Καὶ δλα μυκῶνται. Καὶ τοὺς πόδας των κτυποῦν. Νομίζει τις δτι φοροῦν χαλύβδινα τσόκαρα καὶ τρέχουν ἐπάνω εἰς χονδρὸν κρύσταλλον.

Κώδωνες, σήμαντρα, λέθητες κροτοῦν συγχρόνως. Σχίζονται χάρτιναι πλάκες, πίπτουν πύργοι, σωριάζονται καὶ συγκρύσονται τεράστια κιβώτια πλήρη ἀπὸ πρόκες, πλήρη ἀπὸ κουδούνια, πλήρη ἀπὸ δαλικά, ἢ τι ἄλλο. ”Ολοι οι τρομεροὶ καὶ συνταρακτικοὶ ἥχοι συγκυλοῦν. ”Ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ κατασκευάζετε τὸ σύμπαν ἀπὸ χάλυβα, κρύσταλλα καὶ ὅστρακα καὶ ἐπειτα νὰ τοῦ δώσετε ἐν λάκτισμα ὥστε

νὰ καταστῇ σωρὸς ἀμορφος, ἡδύνασθε νὰ λάβετε ἀμυδρὰν εἰκόνα τοῦ μουγκρίσματος.

Τὸ σκάφος σπαράζει, τινάζεται, τριζοθολεῖ, ἀγωνιᾷ. Ἐν μόνον χιλιόμετρον τὴν ὥραν. Καὶ δὲ ἀνθρωπος; Τόσος δά! Ἐμίκρυνε πρὸ τοῦ ὅγκου τοῦ τρομεροῦ καὶ καταπληκτικοῦ θεάματος καὶ ἔγινε κόκκος σινάπεως. Τὰ ἔχασεν ζλα καὶ ἔγινεν ζλος αὐτὶ. Θέλει ν' ἀκούῃ τὸ τσιτσίρισμα τοῦ ἀσυρμάτου. Θέλει νὰ πιστεύῃ δτὶ εὑρισκόμενος εἰς τὸ μέσον τοῦ τρικυμισμένου ωκεανοῦ δύναται νὰ φωνάξῃ γύρω του καὶ ν' ἀκουσθῇ.

Οἱ πομπὸς ἀπλώνει μέσα εἰς τὸ πηκτὲν καὶ φοθερὸν σκοτάδι τῆς νοεμδριανῆς νυκτὸς τὴν ἐπίκλησιν: Βοήθεια... βοήθεια... βοήθεια... Σ. Ο. Σ. Σ. Ο. Σ.... Σ. Ο. Σ....

Οὐδεὶς ἀπαντᾷ. Πῶς νὰ δοθῇ βοήθεια!

Τὸ σκάφος τριζοθολεῖ καὶ κλίνει. Καρχαρίαι μὲ τὰ στόματα ἀνοικτά, σκύλοι, ξιφίαι μὲ ἀκονισμένα τὰ σπαθιά των, χιλίων εἰδῶν ἄλλα θαλάσσια τέρατα περιμένουν. Τὸ σκάφος κλίνει πρὸς τὴν ἄλλην πλευράν. Τρίζει διαλύεται, νομίζεις δτὶ περιδινεῖται, κλυδωνίζεται, τὰ πράγματα δλα συγκαλίονται καὶ θρηγοῦν τὸν σπαραγμώδη θρῆνον τῶν ἀψύχων. Καὶ δὲ σύρματος δονεῖ τὸ σκότος μὲ τὰς ἐπικλήσεις του, καὶ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὲν τὸν μαῦρον τρέμον καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀψύχων καὶ ἐμψύχων λευκὸς γλάρος παιζει μὲ τὸν τυφῶνα. Ἔπειτα ἔρχεται, αιωρεῖται ἐπάνω ἀπὸ τὸ κινδυνεῦον σκάφος καὶ φεύγει σπαθιζων τὸ σκότος καὶ καγχάζων.

.. «Κράου... κράου... κράου...».

Καταιγίς.

νῦξ εἶναι, μεσογύκτιον βαθὺ καὶ ἐρεβῶδες.
Τὰ δένδρα σείει τοῦ βορρᾶ τὸ πνεῦμα μανιῶδες,
καὶ ἀνωθεν τῆς Πάρνηθος σαλπίζει καὶ μυκᾶται,
καὶ μὲ τοὺς βράχους δέρεται καὶ μὲ τὰς δρῦς κτυπᾶται.

Σείεται τ' ὁρὸς ὁ δρυμών, καὶ τρέμει τὸ πεδίον,
θαρρεῖς καταποντίζεται ἡ γῆ ὡς κοῦφον πλοῖον
καὶ εἰς τὸ σκότος τὸ ἀχανὲς δύο ἵππεῖς πλανῶνται,
— ὁ Κεραυνὸς καὶ ὁ Βορρᾶς —, καὶ λυσσωδῶς κτυπῶνται.
Εἰς τῆς θνέττης ὁ Βορρᾶς τὰς πτέρυγας ἵππεύει,
ὁ ἄλλος μέγα σύννεφον ἀστράπτον τιθασσεύει,

* Η ἀστραπὴ τοῦ λάμποντος ἵππεως προηγεῖται
καὶ μὲ βροντὰς ὁ ἵππος του ὁ μέλας χρεμετίζει,

τὸ δάκρυ τον ἀπέρριπτον καὶ πύρινον κινεῖται
καὶ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς τὴν φλόγα του βυθίζει.

*Ἡ μαινομένη καταγῆς αὐξάνει ἐπὶ πλέον,
μὲ τρόμον τὸ πτηνὸν ζητεῖ τὰ βάθη τῶν σπηλαίων.
Κατάπληκτος ὁ ἀετὸς ἐκ τῆς δρυὸς κλαγγάζει
καὶ τὴν δορυάδα φιλικῶς ὁ λύκος πλησιάζει.*

*Τῆς καταγῆδος ἡ δρμή, τῆς φύσεως ἡ πάλη
ἐχθροὺς ἀσπόνδους φιλιοῦ, τὸ μῆσος καταβάλλει.
Τοιαύτας ὥρας παρατεῖ καὶ λέων τὸν ἐχθρόν του
καὶ μόνον φεῦ ! ὁ ἄνθρωπος κτυπᾷ τὸν ὅμοιόν του.*

Ἄχ. Παράσχος

· Ο ναύτης ἐν τρικυμίᾳ.

M

αὐρ' ἡ ὄψις τῶν νεφῶν
καὶ ὁ πόντος μαῦρος·
ἄγριος λυσσᾶς τυφών,
Νότος πνέει λαῦρος.
Τίς τὸν ναύτην ὀδηγεῖ
ὅπου μειδιᾶς η γῆ; ..

Σὺ δ πατήρ
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ.
Σὺ τῆς κτίσεως θεός,
Πλάστα μου, ἀπάσης.
Σὺ δεσπότης κραταιὸς
πόντου καὶ θαλάσσης.
Κύριος παντοῦ παρὸν
τῶν ἀνέμων καὶ καιρῶν!
Σύ, δ Πατήρ,
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ!

Σύ, τοῦ νότου τὴν πνοὴν
σβύσε μ' ἐν σου πνεῦμα,
σύ, τοῦ ναύτου τὴν ζωὴν
σῶσον μ' ἐν σου νεῦμα.
· Ή εὐγνώμων τον ψυχὴν
θὰ ὑμνή ἐν προσευχῇ.
Σύ, δ Πατήρ,
ἐγένουν δ Σωτήρ!

"Αγγ. Βλάχος

‘Ο Πάτερ Κοσμᾶς

Τὸ δνομκ «Πάτερ-Κοσμᾶς» εἶναι πασίγνωστον εἰς τὴν Στερεάν, τὴν Ἡπειρον καὶ τὴν Μακεδονίαν.

Ο “Αγιος οὗτος ἀνθρωπος, καίτοι διακόσια σχεδὸν ἔτη παρῆλθον ἀφ’ ὅτου ἐμαρτύρησε, δὲν ἐλημονήθη εἰςέτι. Εἴς τινα χωρία μάλιστα δεικνύουν καὶ τοὺς σιδηροῦς σταυρούς, τοὺς δποίους ἐπὶ δένδρων ἐνέπηξε διερχόμενος ἐκεῖθεν· εἰς ἄλλα, τὸν τόπον ὅπου ἐστάθη καὶ ωμίλησε πρὸς τὰ πλήθη. Πολλαχοῦ ή παράδοσις ἔναφέρει καὶ ὅποιον ἦτο τὸ θέμα τῆς δμιλίας του.

Ο Πάτερ Κοσμᾶς ἐγεννήθη τὸ 1714 εἰς τὸ παρὰ τὸν Θέρμον τῆς Τριχωνίδος μικρὸν χωρὸν Ταξιάρχης. Ἐπειδὴ κατ’ ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐσπάνιζον τὰ σχολεῖα, τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθε πολὺ μακρὰν τῆς γενετείρας του, εἰς Σιγδίσαν, πλησίον τῆς Ἀμφίσης.

Καὶ δεκαοκταετῆς ἥδη τὴν ἡλικίαν εἶχε μάθει νὰ ὑφαίνῃ τριχίνους σάκους πλησίον τοῦ πατρός του. Διόλου δμως εὐχαριστημένος δὲν ἦτο μὲ τὴν ὑφαντικήν.

Εὖφυης αὐτὸς νέος, ὅπως ἦτο, ἐφλέγετο ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὰ γράμματα. Πολὺ ὀλίγον ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν τέχνην του. Μοναδικός του πόθος δὲ ἦτο νὰ ὠφελήσῃ τοὺς ταλαιπώρους ἐμοεθνεῖς του, οἵτινες ἔζων τότε εἰς πυκνὸν σκότος ἀμαθείας.

Ἐγκαταλείψας λοιπὸν τὴν γενέτειράν του ἥλθεν εἰς Λομποτινὰ τῆς Ναυπακτίας καὶ συνέστησε σχολεῖον μετά τινος συμμαθητοῦ του Ἀνανία καλουμένου.

Πρώτην ἥδη φορὰν ἐδοκίμαζε, πόσον δύσκολον εἶναι νὰ ἔνασκῇ τις ἔργον, διὰ τὸ ὅποιον δὲν εἶναι ἀκόμη παρασκευα- σμένος. Καὶ δμως ὅλας τὰς δυνάμεις του κατέβαλε διὰ νὰ

Ο Πάτερ Κοσμᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ σχολείου καὶ ἐπέτυχε.

Μετά τινα χρόνον ἀφῆκε τὴν Δομποτινὰν καὶ κατηγορύθμη εἰς τὸ "Άγιον ὄρος διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν μόρφωσίν του εἰς τὴν ἑκεῖ λειτουργοῦσαν Ἀθωνιάδα σχολήν. Εἰς αὐτὴν ἤκουσε τὰ μαθήματα τοῦ περιφήμου Παναγιώτου Παλαμᾶ καὶ ἀπέκτησε παιδείαν μεγάλην.

"Αλλὰ πρὸς τὶ ἡ σοφία, ἐὰν δὲν προσπαθήσῃ τις νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὴν πρὸς τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους του;

"Εποχὴ τότε τῆς σκληρᾶς τυραννίας. Κατὰ δύο τρόπους ἥδυνατό τις νὰ ὁφελήσῃ τὴν Ἑλλάδα: ἢ ὡς κλέφτης εἰς τὰ βουνὰ ἢ ὡς ἀληρικός. Οἱ κλέφται διὰ τῶν ὅπλων περιώριζον τὰς αὐθαιρεσίας τῶν τυράννων καὶ ἐπροστάτευον τοὺς ἀδικουμένους ὅμοεθνεῖς των. Οἱ ἀληρικοὶ τοὺς ἐφώτιζον μὲ τὰ γράμματα καὶ τοὺς παρηγόρουν μὲ τὴν θρησκείαν.

"Ο Πάτερ Κοσμᾶς ἤκολούθησε τὸ δεύτερον στάδιον. Ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν ρᾶσσον. Ἐν τούτοις ψυχὴ μὲ τόσον ὑψηλὰ ἰδιαίτερα δὲν ἦτο καὶ εὔκολον νὰ κλεισθῇ εἰς ἐν μοναστήριον. «Άγία εἶναι ἡ μελέτη, ἀναγκαιοτάτη ἡ προσευχή, ἀπαρατήτοι αἱ λειτουργίαι καὶ νηστεῖαι», ἔλεγε. «δὲν τὸ ἀργοῦμαι ἀλλὰ ταῦτα ἀρμόζουν μᾶλλον εἰς ἑκεῖνον, δστις μόνον περὶ τῆς ἰδικῆς του ψυχῆς ἔχει νὰ φροντίσῃ».

Αὐτὸς δημως εἶχε τὴν ἴδεαν, δτι ἔκαστος ἐπρεπε νὰ φροντίζῃ μᾶλλον διὰ τοὺς ἄλλους παρὰ διὰ τὸν ἔαυτόν του.

— «Οἱ ἀδελφοὶ μου σι Χριστιανοί, ἔλεγε, εὑρίσκονται εἰς τὸ σκότος. Γράμματα δὲν γνωρίζουν καὶ εἰνε φόδος μὴν παραιτήσουν τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των καὶ ἀσπασθοῦν τὸν Μουσουλμανισμόν. Ποῖος εἶναι ἑκεῖνος δστις θὰ τοὺς στηρίξῃ· εἰς τὴν πίστιν των; Ἐγώ, ποῖος ἄλλος; Θὰ ἐφαρμόσω τὸ τῆς Γραφῆς: «ἔκαστος ὅχι τὸ τοῦ ἔαυτοῦ ἀλλὰ τὸ τοῦ ἄλλου».

Τύπο τοιςύτων ἴδεων ἐμπνεόμενος ἐγκατέλειψε μίαν

ήμεραν τὸ μοναστήριον καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸν Πατριάρχην εἰς Κωνσταντινούπολιν.

— Παναγιώτατε, λέγει αὐτὸς καὶ αὐτὸς ἐξέφθην. Δός μου τὴν ἀδειαν νὰ κηρύξω τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.

“Οχι μόνον ἀδειαν ἔδωσεν εἰς αὐτὸν δὲ Πατριάρχης, ἀλλὰ καὶ ἐπήγειρε τὴν πρόθεσίν του.

Καὶ τότε ὁ Ἀγιος ἐκεῖνος ἀνθρωπὸς ἐπεδόθη εἰς τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον ἔκτοτε καὶ ἔδόξασε, καὶ τὸ ὅποιον μέχρι τῶν ήμερῶν μας μνημονεύεται.

Κηρύττων περιώδευσεν ἐν πρώτοις τὰ περίχωρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μετὰ τοῦτο περιηγήθη τὴν Ναυπακτίαν, τὴν Τριχωνίδα καὶ τὸ Μεσολόγγιον.

Ἐπέστρεψεν ἔπειτα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀνενέωσε τὴν ἀδειαν καὶ περιώδευσε τὰς νῆσους τοῦ Αιγαίου. Κατόπιν ἦλθεν εἰς τὸ Ἀγιον Ὄρος ὅπερ ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τῆς μεγάλης περιοδείας του ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἡπαίρον. Ὁτοι ἄγιοι ἀνθρωποις. Καὶ ὅχι μόνον οἱ Χριστιανοὶ ἐζέόντο τὴν ἀρετὴν του ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι. Ἐξαιρετικῶς δὲ ἐτίμα αὐτὸν δὲ καὶ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν Πασᾶς τῆς Ἡπαίρου Κούρτ. Οὗτος τοῦ ἔδωρης καὶ θρόνον διὰ μετάξης καὶ βελούδου κεκαλυμμένον ἐπ’ αὐτοῦ ἀνέβαινε καὶ ἀπήγγελε τὰ φιλογερά του κηρύγματα.

Απὸ τῆς Ηρεβέζης δὲ Πάτερ Κοσμᾶς διεπεραιώθη εἰς τὴν Ἐπτάνησον, τὴν ὥποιαν κατεῖχε τότε ἡ Βενετία. Ἡ παρουσία του ἤλεκτρισε τὰ πλήθη. Δαδεκ πολὺς ἤκολούθει διὰ νὰ ἀκούῃ τοὺς γλυκεῖς λόγους του καὶ νὰ παρηγορήσται.

Οἱ Βενετοὶ ἐν τούτοις ἐκ φόβου μὴ γίνη ἐπανάστασις, διέταξαν τὸν Πάτερ Κοσμᾶν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς νῆσους, διὸ καὶ ἀπὸ τὴν Κέρκυραν διεπεραιώθη καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἡπαίρον. Ἡρχισε αὖθις νέαν περιοδείαν κηρύττων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἐγνώριζεν διτοι ἡτο ἀνάγκη μεγάλης ἐργα-

σίας διέν νὰ προληφθῇ δὲκτουρκισμὸς τῆς δεινῶς πιεζομένης αὐτῆς χώρας.

Σχολεῖα δέν ὑπῆρχον, οἱ ιερεῖς ἦσαν ἀγράμματοι, καὶ μόλις ἡδύναντο νὰ ἀναγνῶσουν τὸ ιερὸν Εὐαγγέλιον. Ὡς ἐκ Θεοῦ ἀπεσταλμένος λοιπὸν ἐνεφανίζετο δὲ Ἀγιος οὗτος ἀνθρωπος παντοῦ καὶ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Μετέθαινεν ἐκ τοῦ ἑνὸς χωρίου εἰς τὸ ἄλλο. "Εστηγε τὸν θρόνον του, ἀνέβαινεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἤρχιζε τὸ φλογερόν του κήρυγμα.

Συνεδούλευε, συνίστα ἐπιτροπὰς σχολικάς, ἐνήργει ἔρανους πρὸς ἰδρυσιν σχολείων καὶ διώριζε διδασκάλους. Οὕτω ἐντὸς ὅλιγου χρόνου κατώρθωσε νέονος 200 κατώτερα σχολεῖα καὶ 40 ἀνώτερα ἀνὰ τὴν Ἡπειρον.

Πλῆθος ἀπειρον ἥκολούθει αὐτὸν κατὰ τὰς πορείας του· τοσαύτην ἐντύπωσιν εἶχον κάμει οἱ θεῖοι λόγοι του!

Ἐν τούτοις ὑπῆρχον καὶ ἀνθρωποι, οἵτινες ἐμίσουν τὸν Ἀγιον. Τοῦρκοι καὶ Ἐβραῖοι ἦσαν οἱ ἔχθροι του. Πολὺ δικαίως ἄλλως τε, διότι κατεγόρουν δτι ἡ πνευματικὴ ἀνύψωσις τῶν Ἑλλήνων δὲν θὰ ἀπέβαινεν εἰς καλόν των. Ἡρχισαν λοιπὸν τὰς ραδιουργίας εἰς τὸν Κούρτ Ηασᾶν διὰ νὰ τὸν ἔξοντάσουν.

Ως εἴπομεν, δὲ Κούρτ, ἡγάπα τὸν Ἀγιον, ἀλλὰ πῶς ἡδύνατο νὰ ἔξακολουθῇ τὴν ἀγάπην του, ἐφόσον οἱ ἀγάδες καὶ χοτζάδες του ἐραδιούργουν;

— Αὐτὸς δὲ γκιασούρ θὰ καταστρέψῃ τὸ ντοβλέτι μας, ἔλεγον πρὸς αὐτὸν διαρκῶς λάδε τὰ μέτρα σου!

Καὶ δὲ Κούρτ ὄντως ἔδωσε διαταγὴν νὰ ἔξονταθῇ.

Τὴν 24ην Αὐγούστου τοῦ 1779 Τοῦρκος χότζας ὠδήγη· γησε τὸν Ἀγιον εἰς τι δάσος παρὰ τὸ χωρίον τῆς Βορείου Ἡπείρου Κολικόντασι καὶ ἀπό τινος δένδρου ἀπηγχόνισεν αὐτόν.

Ἐθρήγνησαν τὸν θάνατόν του οἱ Χριστιανοί καὶ διοι ἐκ

τῶν Τούρκων ἡγάπων αὐτόν. Ὁλα τὰ χωρία τῆς Ἡπείρου
ἔκτισαν ναοὺς εἰς μνήμην του καὶ τὸν τιμοῦν καὶ μέχρι σή-
μερον δές Ἀγιον.

Ἐκτίσθη δὲ καὶ μοναστήριον παρὰ τὸ Κολικόντασι, διπερ
καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας διατηρεῖται. Εἰς αὐτὸν σώζεται
καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ λείψανον. Ἡ ἐπαργυρωμένη δὲ κάρα του
φυλάσσεται ἐντὸς ἀργυρᾶς λάρνακος, τὴν ὅποιαν δὲ περιβόη-
τος Ἀληπασᾶς ἐδώρησε.

Οἱ φοθερὸς ἐκεῖνος τύραννος εἶχε γνωρίσει τὸν Πάτερ
Κοσμᾶν, ἐνῷ ἦτο ἀκόμη κλέφτης εἰς ἓν ὑψηλὸν βουνόν.
Ἡκουσε δὲ παρ' αὐτοῦ λόγους τοὺς διποίους μετὰ ταῦτα ἔξε-
τίμησε. Ἐντεῦθεν δὲ πρὸς τὸν Ἀγιον ἔξαιρετικὴ τιμὴ.

Πολλοὶ Τούρκοι κατέκριναν τὸν Ἀλῆν διὰ τοῦτο.

— Φέρτε μου ἔνα Μουσουλμάνον ἐνάρετον δές οὗτος δὲ
Χριστιανός, ἔλεγε, καὶ ἐγὼ νὰ κύψω νὰ φιλήσω καὶ τοὺς
πόδας του !

Ανθρωποι δές ὁ Πάτερ Κοσμᾶς οὔτε ἀπέθανον οὔτε θά-
ἀποθάνουν ποτέ. Αἰωνία θὰ εἰναι δὲ μνήμη των, διότι ἀφιέρω-
σαν μίαν δλόκληρον ζωὴν διὰ νὰ ὠφελήσουν τὸ ἔθνος τέλος
καὶ τὸ αἷμά των ἔχυσαν χάριν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρόδος.

Τὸ Κούγκι.

Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Κουγκίου.

‘Ο καλόγερος Σαμουήλ κατ’ οὐδένα τρόπον ἥθελε νὰ ἔγκαταλείψῃ τὴν λατρευτὴν του πατρίδα, τὸ Σούλι. ὸδόντες οἱ Σουλιώται τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασίν του ἡσπάσθησαν αὐτὸν καὶ τοὺς πέντε συντρόφους του. Ἡσπάσθη καὶ ἐ Σαμουήλ μικροὺς καὶ μεγάλους· τοὺς ηὐλόγησε δὲ ἀπερχομένους εἰς ἀναζήτησιν νέας πατρίδος.

Τὸ Κούγκι ἦτο ἔργον τῶν χειρῶν του. Πῶς νὰ τὸ παραδώσῃ;

Εἰς τὸ μικρὸν αὐτὸν φρούριον ἐκλείσθη μὲ τοὺς πέντε ἀνδρείους συντρόφους του.

‘Η συμφωνία τῶν Σουλιώτῶν μὲ τὸν Τσούρκον στρατάρχην Βελῆν ἦτο νὰ παραδοθῇ τὸ Κούγκι ως καὶ τὰ εἰς αὐτὸν εὑρισκόμενα πολεμεφόδια.

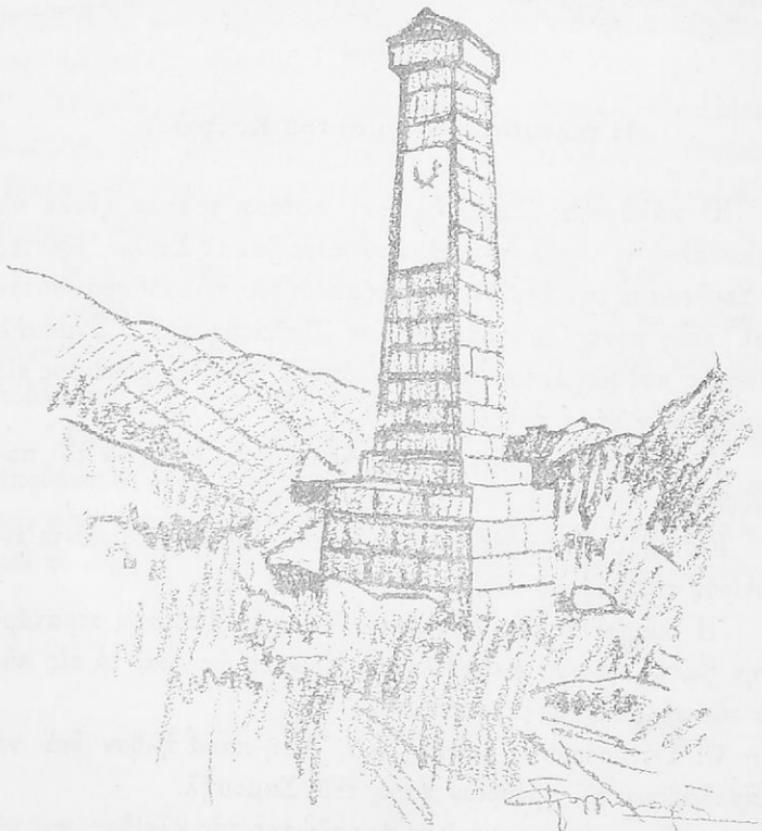
Οἱ ἀντιπρόσωποι λοιπὸν τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ ἥλθον διὰ νὰ παραλάβουν τὸ φρούριον παρὰ τοῦ Σαμουήλ.

—Τὸ ταχύτερον νὰ μᾶς παραδώσῃς τὰς κλεῖδας καὶ νὰ φύγῃς, μὴν τύχη καὶ σὲ συλλάβῃ ὁ πασᾶς! εἶπον. “Ἄν τυχὸν συλληφθῆς, φρικτὰ μαρτύρια σὲ ἀναμένουν, Σαμουήλ!

—Δὲν εἶνε ἄξιος ὁ πασᾶς, ἀπεκρίθη ἀταράχως ὁ Σαμουήλ, νὰ συλλάβῃ Σουλιώτην, διτις δὲν λογαριάζει τὸν θάνατον.

Ταῦτα εἰπὼν διέταξεν αὐτοὺς νὰ περιμείνουν δλίγον, ὅπως παραδώσῃ δῆθεν ὅ,τι ἀπήτουν.

Οἱ Τοῦρκοι ἀνέμενον ἐκτὸς τοῦ τείχους, παρὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, μὴ διοπτεύοντες κακόν. Ὁ Σαμουὴλ μὲ τοὺς πέντε συντρόφους του εἰσῆλθεν εἰς

Αναμνηστικὴ στήλη ἐπὶ τοῦ Κουγκίου.

τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐλειτούργησε. Ἄφοῦ μετέλαθε, μετέλαθον δὲ καὶ εἰ σύντροφοί του, ἐγονυπέτησε πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ ὑψώσας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶπεν :

«Ορκίζομαι, Αγία Παρασκευή, εἰς τὸ ὄνομά σου καὶ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μου, νὰ μὴν παραδώσω τὸν πύργον τοῦτον καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τοὺς ἔχθρους τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος».

Στραφεῖς ἔπειτα πρὸς τοὺς γονυπετεῖς συντρόφους του, εἶπεν: «Ορκίζεσθε, τέκνα μου, δὲν θὰ παραδώσωμεν τὸν πύργον τοῦτον καὶ τὴν ἐκκλησίαν εἰς τοὺς ἔχθρους τῆς Πίστεως καὶ Πατρίδος μας;»

Αμέσως εἰ πέντε Σουλιῶται ἔθεσαν τὰς χεῖράς των ἐπὶ τῆς εἰκόνος τῆς Αγίας Παρασκευῆς καὶ ώρκισθησαν:

— Δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν, ἐφ' ὅσον ζῶμεν, νὰ πατήσῃ εἰς τὸν οἱρὸν τοῦτον τόπον δὲ ἔχθρος.

Ηδύναντο ἐπὶ πολὺ ἀκόμη νὰ ὑπερασπίσουν τὸ Κούγκι, ἀν καὶ ἦσαν τόσον δλίγοι. Ηδύναντο νὰ ἐπιφέρουν φθορὰν εἰς τὸν ἔχθρον. Άλλὰ φεῦ! ἀπαυδήσαντες ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ μόχθους, ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ τὴν δίψαν, ἀπεφάσισαν νὰ ταφοῦν ὅπὸ τὰ ἔρειπια τοῦ πύργου. 19 Δεκεμβρίου τοῦ 1803, δίερομόναχος Σαμουήλ καὶ τέσσαρες ἐκ τῶν πέντε ἀνίπτανται εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐπὶ πτερύγων πυρός. Στεφανώνονται ὅπὸ τοῦ Γύψιστου ὡς μάρτυρες θανόντες ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος.

Τὰ ἔρειπια τοῦ Κουγκίου κατεκάλυψαν τὸν Σαμουήλ, τοὺς τέσσαρας συντρόφους του καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Πασᾶ.

Ἐκ τῶν πέντε δὲ εἰς ἐζώθη, ὡς ἐκ θαύματος καὶ οὕτοις, καὶ κατέφυγεν ἀβλαβῆς εἰς Πάργαν. Ιδού καὶ τὸ Δημοτικὸν ἄξομα ὅπερ πραγματεύεται περὶ τοῦ ιστορικοῦ αὐτοῦ γεγονότος.

«Ἐρα πουλάκι ξέβγαινε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ Σούλι.

Παρογιῶτες τὸ ἀγράντεψαν, Παρογιῶτες τὸ ρωτοῦνε:

— Πουλάκι ποῦθεν ἔρχεσαι; πουλί μου ποῦ πηγαίνεις;

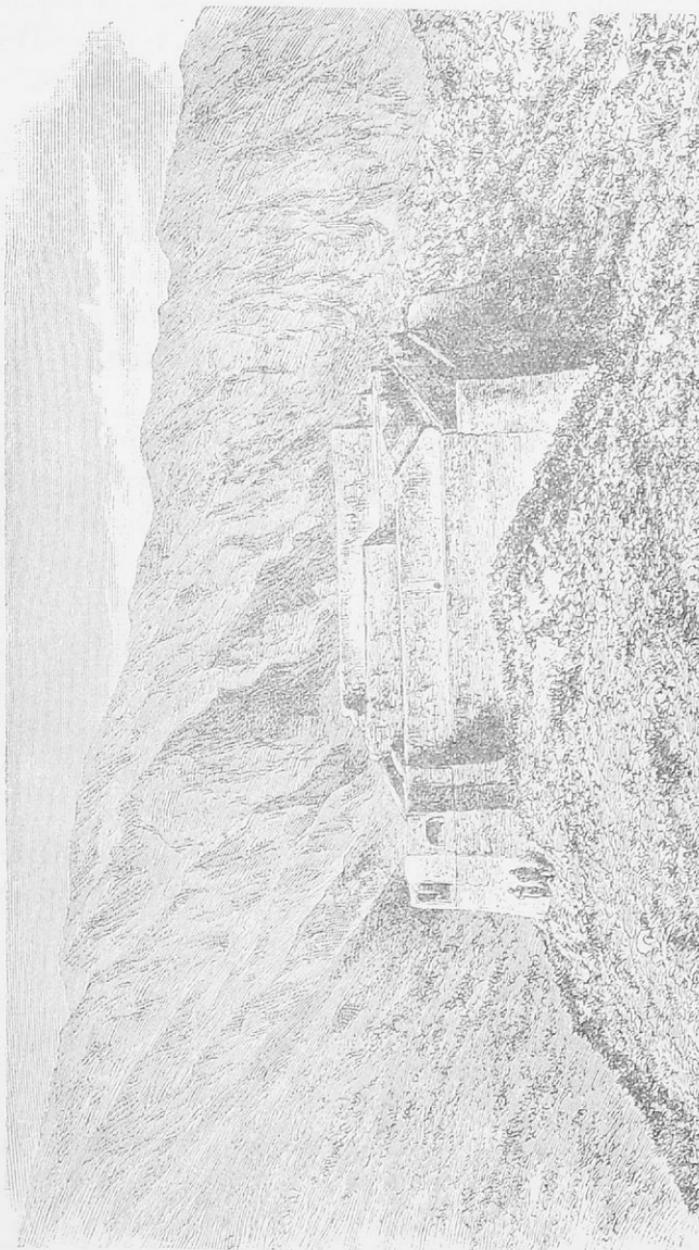
— 'Απὸ τὸ Σούλι ἔρχομαι καὶ στὴ Φραγγιὰ πηγαίνω.
— Πουλάκι, πές μας τίποτε, κάνα καλὸ μαντᾶτο.
— "Ἄχ! τὶ μαντᾶτα νὺ σᾶς πῶ! τὶ νὰ σᾶς μολογήσω;
— Πῆραν τὸ Σούλι τὰ σκυλιὰ κι αὐτὸν τὸν Ἀβαρίκο.
Πῆραν Κιάφα τὴν ξακουστή, τὸ φοβερὸ τὸ Κούγκι
Κι ἔκαψαν τὸν καλόγερο μὲ τέσσερους νομάτους».

‘Ο βράχος τῆς Κιάφας.

Τὸ Σούλι.

Δις ἀνέτειλεν δὲ Φοῖβος, καὶ αὐτοὶ ἀκόμῳ ἀντεῖχον
Κατὰ ζεύματος βαρβάρων συνεγῶς ἐπερχομένου.
Ὦπισθεν ἀρχαίου τείχους βαθμηδὸν κρημνιζομένου
Εἰς τοὺς ἐφορμῶντας θρῆνον καὶ φθορὰν πολλὴν πα-
[ζεῖχον,
ἄφοβοι πρὸ τοῦ ἀπίστου
Τόλιης θαύματα ποιοῦντες καὶ ἡσαΐσμον εγίστου.

Τὸ φρούριον τῆς Κιάφας.

Τέλος ὥρμησαν οἱ ἄλλοι, καὶ λαμπροῦ τυχόντες τέλους
· Απαντες ὑπὸ τὰ δόπλα ἔπεσαν τῶν πολεμίων.

· Ο δὲ Σαμουὴλ, ἐν μέσῳ διαμείνας ἐρειπίων

· Εβλεπε προσιπταμένους οὐρανόθεν τοὺς ἀγγέλους.

Καὶ μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου

Περιέμενε τὴν ὥραν τοῦ ἐγγίζοντος θανάτου.

· Επλησίαζε τὸ πλῆθος τῶν ἔχθρῶν ἐν ἀταξίᾳ,

Τοὺς συνωμούμενους σάλπιγξ εἰς τὰ πρόσω προσεκάλει.

· Εφθασαν. Εἰς τὴν πυρῖτιν πῦρ ὁ Σαμουὴλ ἐμβάλλει.

Τρομερὸς ἥκούσθη κρότος φλὸξ ὑψώθη τεραστία,

Καὶ σφοδρῶς ἥ γῆ ἐσείσθη,

Καὶ μετὰ τῶν ἐναντίων ὁ γενναῖος ἡφανίσθη.

· *Αλ. Κατακουζηνὸς*

Αἱ παραμοναὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Ο πατὴρ μου κατήγετο ἀπὸ ἓν χωρίον τῆς Παρνασσοῦ. Εἶχεν ἀποκατασταθῆ εἰς τὴν Ἀμφισσαν καὶ μετήρχετο ἐκεῖ τὸν ἔμπορον μέχρι τοῦ ἔτους 1807. Τότε ἡγαγκάσθη νὰ δραπετεύῃ νύκτα καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Ἰθάκην διὰ τὸν ἔξης λόγον:

Τοῦρκος: Αγᾶς ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Ἀμφισσης, ἥγορασε πολλὰ ἐμπορεύματα πυρὰ τοῦ πατρός μου. δὲν τὰ ἐπλήρωσεν ὅμως ἀμέσως, ἥρνηθη δὲ καὶ κατόπιν νὰ πληρώσῃ. Ο πατὴρ μου ἐπέμενε εἰς τὸ δίκαιόν του καὶ ἔφερε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν Τοῦρκον δικαστήν, τὸν Κατῆν. Ἄλλος δὲ Αγᾶς ζητῶν πάντοτε πρόφρασιν, ἔθεώρησε τὴν ὑπόληψίν του προσδληθεῖσαν· τόσον ἐξηγριώθη, ὥστε ἥπελησεν διτιθὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα μου καὶ θὰ καύσῃ τὸ κατάστημά του. Οὐδέλως παράδοξον ἦτο νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπειλὴν του. Ο πατὴρ μου ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀνησύχησε, ὅχι διὰ τὸν ἔκατόν του, ἀλλὰ διὰ τὴν μητέρα μου, τὸν μικρότερον ἀδελφὸν μου καὶ ἐμέ. Μίαν λοιπὸν νύκτα τοῦ Νοεμβρίου σκοτεινὴν μᾶς παρέλαβε, παρέλαβε δὲ καὶ τὰ πολυτιμότερα ἐκ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ κατέβημεν εἰς τὸ Γαλαξείδιον. Ἀπ' ἐκεῖ μὲ τὸ πλοῖον ἐνὸς κουμπάρου μας, Ὁστερα ἀπὸ δύο ἡμερῶν ταξίδιον, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Ἰθάκην.

Τότε ἡμην μόλις ὁκτὼ ἐτῶν, ἐν τούτοις ἐνθυμοῦμαι πολὺ καλὰ τὸ δυσάρεστον ἐκεῖνο ταξίδιον. Εἰς τὴν Ἰθάκην εἴχομεν πλήρη ἀσφάλειαν· εἴχομεν καὶ συγγενεῖς ἐκ μητρὸς ἐκεῖ οἱ ὅποιοι μᾶς ἐβοήθησαν κατ' ἀρχὰς. Ολίγον κατ' ὀλίγον δὲ ἐμπεδώθησαν καὶ αἱ ἐργασίαι τοῦ πατρός μου καὶ ἔφερον κέρδος.

Ἄλλα τοῦτο δὲν ἥλαττωσε τὴν διαρκῆ λύπην, ἥτις τὸν

κατεῖχε διότι ἀφησε τὴν πατρίδα του. Ὁ Εκόχλαζεν ἐντὸς του κρυμμένον τὸ μῖσος ἐναντίον τῶν Τούρκων, μῖσος πατροπαράδοτον, δπερ τὸ ἐνίσχυσεν ἡ τελευταία αὐτὴ περίστασις.

Εἰς τὴν Ἰθάκην δ πατήρ μου ἐφρόντισε νὰ ἐκπαιδεύῃ τὸν ἀδελφὸν μου Ἀθανάσιον καὶ ἐμέ.

Ο Ἀθανάσιος ἦτο κατὰ τρία ἔτη μικρότερός μου, καὶ δ πατήρ μου τὸν προώριζε δι' ἵερέα. Ἐμὲ δὲ προώριζε δι' ἔμπορον· ἥθελε νὰ μὲ ἔχῃ βογθὸν εἰς τὴν ἑργασίαν του. Μᾶς ἔστελλεν εἰς ἑνὸς γέροντος διδασκάλου τὴν οἰκίαν, δπου καὶ μὲ ἄλλα πέντε ἔξ παιδία ἐδιδασκόμεθα ἀνάγνωσιν, γραφήν, κατήχησιν καὶ ἱστορίαν. Ο διδασκαλος αὐτὸς δὲν ἦτο πολυμαθής καὶ σοφός, εἶχεν δμως πολὺν ζῆλον. Ἐκτὸς τούτου δὲν περιωρίζετο εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάσκῃ ἔηρὰ γράμματα· ἐφρόντιζε πῶς νὰ μᾶς ἐμπνεύσῃ δύο μεγάλα αἰσθήματα, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα.

Τὸν ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη· ἦτο βραχὺς τὸ σῶμα, σκυφτός, μὲ λευκὰ γένεια, μὲ μικροὺς δφθαλμοὺς καὶ μεγάλα δματούάλια εἰς τὴν ρῆνα· εἶχε φαλακρὰν τὴν κεφαλήν του, τὴν δποίαν ἐσκέπαζε διαρκῶς μαῦρος σκοῦφος. Ἐθυμοῦμαι πῶς ἔλαμπεν ἡ γεροντικὴ του ὅψις, πῶς ἐπινθηροδόλουν οἱ δφθαλμοὶ του, δταν ὀμίλει διὰ τὴν πατρίδα μας τὴν δουλωμένην. Μᾶς διηγεῖτο δτι ἦτο μεγάλη εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους, δτι αὐτὴ ἦτο ἡ πρώτη εἰς τὸν πολιτισμόν, δταν οἱ ἄλλοι ἥσαν βάρβαροι. Καὶ ἀνεστυλώνετο ἔξαφνα καὶ ἔφαίνετο νεώτερος, δταν μᾶς διηγεῖτο πῶς ἐπολέμησεν δ Λεωνίδας ἐν Θερμοπύλαις. Ἐνεπνέετο, δταν παρίστανε τὸν Θεμιστοκλέα· νὰ τρέπη εἰς φυγὴν τὸν Περσικὸν στόλον εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος, τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον νὰ κατακτᾷ τὴν Ἀσίαν. Ἐχαμήλωνε δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ ἐδάκρυζεν, δταν διηγεῖτο τὰς θλιβερὰς σελίδας τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας: τὴν

πτῶσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου, τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων.

— Ἐχάθη πλέον ἡ Ἑλλὰς, ἔλεγεν ἀναστενάζων. Κατήντησε ταπεινὴ σκλάβα τῶν Τούρκων, αὐτὴ ἡ βασίλισσα τῆς Ἀνατολῆς. Ἄλλος ἔξαρνα ἀνεσήκωνε τὴν κεφαλὴν ὥσταν νὰ ἥκουε μακρινὴν φωνὴν. Ἐκάρφωνε τὰ βλέμματα ὑψηλὰ εἰς τὸν τοῖχον ὥσταν νὰ διέκρινε μακρινὸν σημεῖον, καὶ μὲ δψιν φωτισμένην ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν προσέθετε ζωηρὰ :

‘Ο γέρων διδάσκαλος παίζων τοῦ Ρήγα τὸν θουόριον
ἔμπροσθεν τῶν παίδων.

— “Οχι! οχι! Δὲν εἶναι μακρὰν ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας! Ο σπόρος τοῦ Ρήγα θά φυτρώσῃ καὶ σεῖς θὰ θερίσετε τὸν καρπὸν οχι μὲ δρεπάνια, ἀλλὰ μὲ σπαθιά. Νὰ φάλετε τὸ θούριόν του τώρα καὶ ἔπειτα νὰ σχολάσσετε!

Καὶ δ γέρων διδάσκαλος μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἀπὸ συγ-
κίνησιν ἀπῆγγειλε τοὺς φλογεροὺς τούτους στίχους :

‘Ως πότε παλιάρια νὰ ζῶμεν στὰ στενά,

Μονάχοι σὰν λιοντάρια στὶς ράχες βουνά;

Καὶ ἐλάμβανεν εὐθὺς εἰς χεῖρας ἔνα ὅργανον, τὸ δποῖον
τὸ ὠνόματε ταμπουρᾶν, καὶ ἔπαιζε τὸν ἥχον τοῦ θευρόου.

Καὶ ἡμεῖς δλοι ἐπανελαμβάνομεν τοὺς στίχους καὶ τοὺς
ἔψήλλομεν ἐν χορῷ

‘Ἄλλὰ καὶ κατ’ οίκον ὁ πατήρ μου, ἀν καὶ δὲν ἐγνώριζεν
ἱστορίαν, μᾶς δμίλει διὰ σύγχρονα ἢ χθεσινὰ γεγονότα :
διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν Σουλιωτῶν, διὰ τὴν ἀποικίαν τῆς
ἐπαναστάσεως τοῦ 1770. Ἐλεγε διὰ τὸν ἥρωα Δάμπρον Κα-
τσώνην καὶ τὸν μάρτυρα Ρήγαν Φεραίον, διὰ τὰς φοβερὰς
σκληρότητας τῶν Τούρκων.

Μᾶς ἔλεγεν δτι ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν δύναται νὰ διαρ-
κέσῃ πλέον, καὶ ἵσως κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν τῶν νέων ἥτο
γραμμένον νὰ ἐλευθερώθῃ ἡ Ἑλλάς. Ἡ μήτηρ μου προσέτι
μᾶς εἶχε συνηθίσει νὰ προσευχώμεθα τὴν ἑπέραν. Καὶ εἰς
τὸ τέλος τῆς προσευχῆς μᾶς ἔπρεπε νὰ προσθέτωμεν καὶ τὴν
παράκλησιν :

— Παναγία μου νὰ ἐλευθερώσῃς τὴν πατρίδα μου !

Δὲν γνωρίζω διατί, δταν ἀπῆγγειλα τὸν λόγον αὐτὸν
ἐμπρὸς εἰς τὰς εἰκόνας, ἡσθανόμην κάτι εἰς δλον μου τὸ
σῶμα· ἐνόμιζον δτι μὲ ἔδρεχεν ἔξαφνα παγωμένον νερόν.

‘Απὸ τὰ 1814 ἥρχισα νὰ ξηθῶ τὸν πατέρα μου εἰς τὴν
ἐργασίαν του. ‘Ολην τὴν ἡμέραν ἔμενον εἰς τὸ κατάστημά
μας, δπερ εὑρίσκετο παρὰ τὴν προκυμαίαν, καὶ μόνον δταν
ἐνύκτωνε, ἐπηγανάμεν εἰς τὴν σκιάν. ‘Ανθρωποι πολλοὶ^{τοι}
ἥρχοντο εἰς τὸ κατάστημα, οἱ περισσότεροι διὰ νὰ ἀγορά-
σουν ἐμπαρεύματα, μερικοὶ διὰ νὰ ἰδοῦν τὸν πατέρα μου καὶ
νά συνομιλήσουν δλίγον.

Ἐγὼ μόλις ἔθλεπόν τινα εἰς τὴν θύραν, εὐθὺς προσήλωντον τὸ θλέμμα ἐπάνω του. Καὶ ἀν μὲν ἔθλεπον, ὅτι ἔρχεται διὰ νὰ ἀγοράσῃ τι, ἔτρεχον νὰ τὸν περιποιηθῶ. Ἀν δμως ἤρχετο μὲ τὸν σκοπὸν ἀπλῆς ἐπισκέψεως καὶ συνομιλίας, ἐστρεφον πρὸς ἄλλο μέρος τοὺς δρυθαλμούς μου δυσηρεστημένος, διότι ἤρχετο νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἀδίκως.

Μὲ μεγάλην περιέργειαν λοιπὸν εἶδον πρωτὸν τινὰ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, δοτις εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάστημά μας. Ἡτο μεσῆλιξ, μὲ μαῦρα γένια, σκεπασμένος μὲ μακρὺ χονδρὸν ἐπανωφόριον. Εἰς τὴν κεφαλὴν ἔφερε καλογηρικὸν σκοῦφον.

Ἐφαίνετο ὅτι ἡτο ἔνος καὶ ὅτι ἡτο ἤρχετο ἀπὸ ταξίδιον.
Ἄμα τὸν εἶδον, εἶπον κατ' ἐμχυτόν :

— Ἐδῶ θὰ κάρμωμεν καλὴν δουλειάν !

Καὶ ἔτρεξα χαρίεις νὰ τὸν προϋπαντήσω. Αὐτὸς δμως μοῦ λέγει μὲ σοβαρὸν ὕφος.

— Ποῦ εἶνε ὁ πατήρ σου ;

— Ἐδῶ είμαι ἐγὼ νὰ σᾶς ὑπηρετήσω εἰς ὅ,τι θέλετε· προστάξατε !

— Καλά, παιδί μου, σ' εὐχαριστῶ, μὰ θέλω τὸν ἵδιον τὸν πατέρα σου, ἐπαναλαμβάνει μὲ σοβαρὸν καὶ προστακτικὸν τρόπον.

Ο πατήρ μου ἡτο ὅπισθεν εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ καταστήματος ἥγοιγε μερικὰ κιβώτια μὲ πανικά, τὰ ὅποῖα μᾶς εἶχον ἔλθει ἐκ Τεργέστης. Ἔτρεξα νὰ τοῦ φωνάξω, πειραγμένος δλίγον ἀπὸ τὸν τρόπον τοῦ ἔνου, ὅτι δὲν μὲ ἔκρινεν ἀξιον τῆς ἐμπιστούνης του, ἀλλὰ ἥθελε καὶ καλὰ τὸν πατέρα μου.

— Δὲν πειράζει, εἶπεν ὁ ἔνος· ἀφηγετον εἰς τὴν ἐργασίαν του, πηγαίνω ἐγὼ καὶ τὸν εὑρίσκω. Καὶ ἐπροχώρησε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸ έάθος.

Είδον ότι ένεχείρισεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν πατέρα μου,
καὶ ἔκεινος τὴν ἀνέγγωσεν μὲ προσοχήν. Μετὰ τὴν ἀνάγνω-
σιν μοῦ ἐφάνη, ότι ἐταράχθη πως.⁹ Ήπλωσεν ἔπειτα τὴν χεῖρα
του εἰς τὸν ξένον καὶ εἶπε :

— Καθίστε μίαν στιγμήν, τελειώνω.

Τὸν ἐκάθησεν ἐνεὶ δπίσω εἰς τὴν ἡποθήκην καὶ ἔκλεισε
τὴν θύραν, ἀφοῦ μοῦ εἶπε :

— Καρδιὰ παλικάρι μου !

— «Δῆμο, ὅποιος μὲ ζητήσῃ, πὲς πὼς ἔχω δουλειά,
καὶ νὰ ξαναπεράψῃ. Τὸ νοῦ σου ἔσυ στὸ μαγαζί!»

Τὶ ἐλεγον ἐνεὶ δπίσω ἀπὸ τὴν κλειστὴν θύραν ἐπὶ δύο
ῷρας ὁ πατήρ μου καὶ ὁ ἄγνωστος, δὲν γνωρίζω. Θὰ ἐπρό-
κειτο βεβαίως περὶ σοθικῶν πραγμάτων. «Οταν ἐπὶ τέλους
ἥνοιξεν ἡ θύρα καὶ ἐξῆλθεν ὁ ξένος διὰ νὰ φύγῃ, ἡ φυσιο-

γνωμία τοῦ πατρός μου ἐφάνη πολὺ συλλογισμένη. Οἱ ξένοις μὲ ἐπλησίασεν, ἐστάθη ἔμπροσθέν μου καὶ μὲ παρετήρησεν ἀσκαρδαμυκτί· ἔπειτα μὲ ἐκτύπησε μὲ τὴν χεῖρά του εἰς τὸν ὄμον καὶ εἶπε:

— «Καρδιά, παλικάρι μου!»

Καὶ ἔχαθη...

Οἱ τρόποις μὲ τὸν ὄποιον ὥμιλητεν, ἦτο παράξενος. Ἡ δλη συμπεριφορὰ τοῦ ἀγνώστου μὲ ἔβαλεν εἰς ἀπορίαν καὶ ἀνγυστίαν. Ἐτόλμησα νὰ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου:

— Τὶ ἄνθρωπος εἶναι αὐτός;

Καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἀπεκρίθη Ἑηρῶς διὰ νὰ διακόψῃ τὴν ἐμιλίαν.

— Εἰς καλὸς πατριώτης ὅστις ἐκόμισεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα μας, τὸν Ἡσαΐαν.

Ἐκτοτε δὲν εἶδον πλέον τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, παρὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1821. Εἰσῆλθε πάλιν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μίαν πρωΐαν, καὶ δὲ πατήρ μου τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀποθήκην καὶ ἔμειναν ὥραν καὶ πλέον κλεισμένοι ἐκεῖ.

Ἐπειτα ἐξῆλθε καὶ ἐστάθη ἐπ' ὀλίγον ἔμπρός μου. Μεῦ ἐφάνη ὅτι εἶχε πολὺ καταβληθῆ καὶ γηράσει ἀφ' ἡς τὸν εἶχα τὸ πρῶτον ἴδει. Τὴν φορὰν αὐτὴν δὲν μὲ ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὄμον, ἀλλὰ μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπεν ἡσύχως.

— Δῆμο, δ, τι σοῦ εἴπη δὲ πατέρας σου εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προσταγὴ τῆς Πατρίδος!

Καὶ ἔχαθη καὶ πάλιν.

Τόσον μὲ ἐτάραξαν εἰ λόγοι αὐτοὶ τοῦ ξένου. Ὅστις δὲν εἶχα νοῦν νὰ ἐργασθῶ ἐκείνην τὴν γῆμέραν. Τὸν πατέρα μου δὲν ἐτόλμησα νὰ τὸν ἐρωτήσω. Τὸν ἔβλεπα καὶ ἐκεῖνὸν

πολὺ συγχυσμένον καὶ μίαν στιγμὴν μοῦ ἐφάνη δτὶ μὲ τὸν
δάκτυλον ἐσπόγγισε τὰ δακρυσμένα μάτια του.

Τέλος πάντων τὸ βράδυ, δταν ἡτο ἡ ὥρα νὰ κλείσωμεν,
μοῦ λέγει:

— Κλεῖσε ἀπὸ μέσα τὴν θύραν, βάλε τὸν λύχνον ἐκεῖ,
καὶ ἔλα νὰ σοῦ εἰπῶ.

° Εξετέλεσα τὴν ἐντολήν του καὶ τότε ἀρχίζει μὲ φωνὴν
τρέμουσαν ἀπὸ συγκίνησιν.

— Δῆμό μου, παιδί μου δτὶ θὰ σοῦ εἰπῶ, εἰναι μεγάλο
μυστικόν. Γνωρίζω τὴν καρδίαν σου καὶ σοῦ τὸ ἐμπιστεύο-
ματι. Δὲν εἰναι μυστικὸν ἰδικὸν μας, εἰναι τῆς Πατρίδος. Δὲν
θέλω νὰ μοῦ δρκισθῆται δτὶ θὰ τὸ κρατήσῃς ἀν εἶχον τὴν
παραμικὰν ἀμφιβολίαν, δέν θὰ σοῦ τὸ ἔλεγον. Λοιπὸν ἀκούει.
° Όλα εἰναι ἔτοιμα· εἰς δλίγον καιρὸν ἡ φωτιὰ θὰ ἀνάψῃ
ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον Οἱ Τοῦρκοι θὰ διωχθοῦν καὶ ἡ Ἑλλὰς
θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τοὺς τυράννους της. Τότε θὰ γυρίσωμεν
πάλιν εἰς τὴν πατρίδα μας νὰ διέλθωμεν ἐκεῖ τὰ ὑστεριά
μας χρόνια, ἀν τὸ θελήσῃ δ Θεός. ° Ο ξένος τὸν ὅποιον εί-
δεις σήμερα, εἰναι μέγας πατριώτης, ἀπόστολος τῆς Φιλι-
κῆς Ἐταιρείας. Σκοπὸς τῆς Ἐταιρείας εἰναι νὰ συνενώσῃ
ὅσουν τὸ δυνατὸν περισσοτέρους πατριώτας· νὰ ἐργασθοῦν
ὅλοι μαζὶ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν δ καθεὶς διὰ τὴν ἀπελευθέ-
ρωσιν τῆς Πατρίδος.

° Η Ἐταιρεία ἔχει πολλοὺς καὶ μεγάλους προστάτας καὶ
τὰ μέλη της μετροῦνται κατὰ χιλιάδες εἰς δλην τὴν Ἀν-
τολὴν καὶ τὴν Εὐρώπην. Τι λές λοιπόν;

Τὸ αἷμα ἀνέδηκε εἰς τὴν κεφαλὴν μου καὶ ἡ καρδία
μου ἔπαλλεν ἴσχυρῶς εἰς τὰ στήθη μου ἐφ' ὅσον ἤκουουν.

° Αντὶ ἀλληγορικῆς παντήσεως ἔπεσα εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ
πατρός μου.

— Σ' εὐχαριστῶ, πατέρα, ἐψιθύρισα. Καὶ τὸν κατεφί-

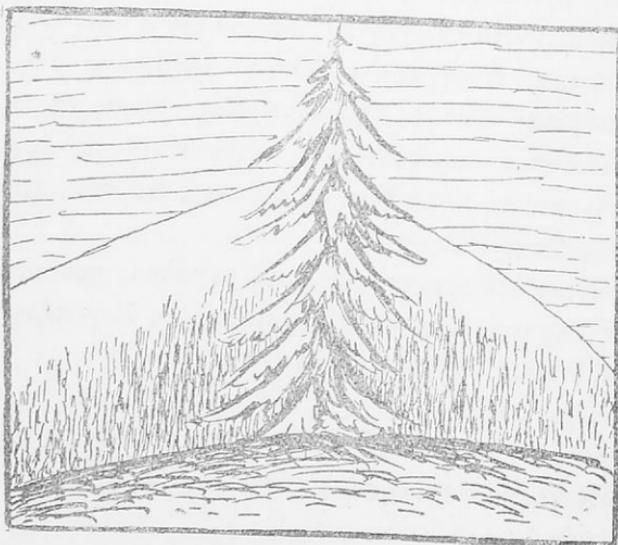
λουν δακρυσμένος. Τὸν εὐχαρίστουν διὰ τὴν χαρμόσυνον αὐτὴν εἰδῆσιν καὶ διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην, τὴν ὅποιαν μοῦ ἔδεικνυε μὲ τὸ φανέρωμα τοῦ οἰεροῦ μυστικοῦ.

“Ἐπειτα ἀνετινάχθην ἐπάνω· μία ἵδεα ἥλθεν εἰς τὸν νοῦν μου.

— Πατέρα, ὅταν σὶ ἄλλοι θὰ πολεμοῦν, ἐγὼ θὰ μένω μὲ τὸν πῆχυν ἔδῶ εἰς τὸ κατάστημα;

— “Οχι, παιδί μου, αὐτὴν τὴν προσβολὴν δὲν θὰ τὴν κάμω εἰς ἑσὲ καὶ τὴν οἰκογένειάν μας, Ἐγὼ εἰμαι ἀνίκανος πλέον, δὲ Ἀθανάσιος δὲ δελφός σου εἶναι μικρὸς καὶ ἀσθενικός. Ἔσù θὰ πᾶς δι’ ὅλους μας· ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα θὰ σὲ στείλω εἰς τὸν Καπετάν Πανουργιάν. Πρὸς τὸ παρὸν ἡ μήτηρ σου καὶ δὲ δελφός σου ἀς μή μάθουν τίποτε.

Σιωπὴ! Ἄς πηγαίνωμεν τώρα εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ μήνι ἀνησυχεῖν, διότι βραδύνομεν. Εἰσαι ἀνδρας, δὲν εἰσαι πλέον παιδίον. Θάρρος ἀπαιτεῖται καὶ φρόνησις, Δῆμο μου!

"Υμνος εις τὴν Ἐλευθερίαν
(Ἐθνικὸς)

1.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή.
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν δύψη
ποὺ μὲ βιὰ μετράει τὴν γῆ.

2.

'Απ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
Χαῖρε, ω̄ χαῖρε, ἐλευθεριά !

3.

'Εκεῖ μέσα κατοικοῦσες
πιχραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἐκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι νὰ σου πῆ.

4.

"Ἄργειε νάρθη ἐκείνη ἡ μέρα,
κι ἥταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τάσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

5.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦμεινε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν., Σ'. Ἐκδ. Β'.

5

6.

*Κι ἀκαρτέρει, κι ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα κτύπας τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.*

7.

*Κι ἔλεες : πότε, ἄ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπ' τὺς ἐρυμές
κι ἀποκρίνοντο ἀποπάνω
πλάφες, ἄλυσσες, φωνές.*

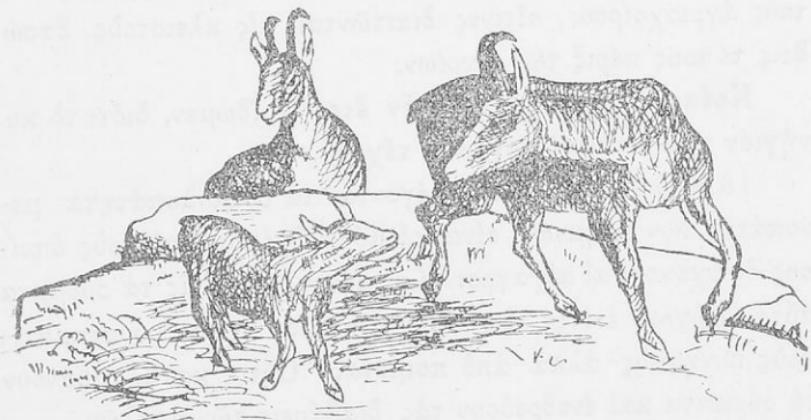
8.

*Τὸτε ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲσ' τὰ πλάμματα θολὸ
καὶ στὸ ροῦχο σ' ἔσταζε αἷμα
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.*

•Η αἴγαγρος.

Αἱ αἴγαγροι εἰναι τὰ ἀφθονώτερα μὲ πολεμικὴν τέχνην προικισμένα ζῷα. Ἐν σχέσει πρὸς ταύτας μόνον εἰ ἄγριοι ἵπποι ἔχουν τελειότερα τὰ συστήματα τῆς ἀμύνης των κατὰ τῶν λύκων. Ἀμα λόγου χάριν ή ἀγέλη ἀντιληφθῇ τὴν ἐπιδρομήν των, ἀμέσως σχηματίζει κύκλον πέριξ τῶν πώλων, τῶν γερόντων καὶ ἀνικάνων ἵππων. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀμύνεναι θαυμασίως διὰ τῶν δπλῶν της. Ολόκληρον φάλαγγα λύκων δύνανται νὰ τρέψουν εἰς φυγήν.

Ἡ πολεμικὴ τέχνη τῶν αἰγάγρων εἶναι περισσότερον ἀρχέγονος. Ἐχουν τὴν τακτικὴν ἀτάκτων σωμάτων, καὶ ἵσως

δ ἑλληνικὸς ἀρματωλισμὸς εἰς αὐτὴν νὰ χρεωστῇ πολλὰς ἐκ τῶν μεθόδων του. Τὸ περίφημον «καραούλι», ή τοποθέτησις δηλαδὴ σκοπῶν εἰς ὑψηλὰ σημεῖα, ή «βάρδια», δπως λέγεται σήμερον, εἶναι μέχρις ἀπιστεύτου βαθμοῦ ὠργανομένη εἰς τὴν φυλὴν τῶν αἰγάγρων. Καὶ τρεῖς ἀκόμη ἐκ τούτων ἀποτελοῦν τὴν ἀγέλην, ή μία θ' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα τοῦ σκοποῦ, διὰ νὰ βόσκουν αἱ ἄλλαι μὲ ἀσφάλειαν.

Ἡ βάρδια τῶν αἰγάγρων σφυρίζει δπως καὶ ή τῶν κλε-

φτῶν. Καὶ ἔχει ὅλα τὰ εἰδὴ τῶν σφυριγμάτων, ὅπως τὸ «κλέφτικο καρασύλι». Ἀλλοὶ εἰδοὶ σφυρίγματος, ἐὰν ἐπέρχεται λύκος, ὅλλο, ἐὰν ἀντιληφθῇ κυνηγούς, καὶ ὅλλο ἐὰν πλησιάζουν δμόφυλοι ἔχθροι. Διότι καὶ αἱ αἴγαγροι εὑρίσκονται μεταξύ των εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν.

Τίποτε ἵσως δὲν ἀφθονεῖ περισσότερον εἰς τὴν Εὐρυτανίαν, ὅσον αἱ αἴγαγροι. Ἀλλὰ τὰ βίουντα τῶν Ἀγράφων εἰναι τόσον δύσβατα, ώστε δὲν συμβουλεύω κανένα Ἀθηναῖον κυνηγὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐκδρομὴν.

Οἱ ἐντόπιοι κυνηγοί, μολονότι καλοὶ σκοπευταί, εἶναι μικροεπιχειρηματίαι· ἀρκοῦνται εἰς λαγούς, πέρδικας καὶ πότε πότε συνεταιρίζονται διὰ μεγάλας ἐπιχειρήσεις· κατὰ πρωτίμησιν δμως αὗται στρέφονται πρὸς τὰς δορκάδας καὶ τοὺς ἀγριοχέρους, οἵτινες διαιτῶνται εἰς κλειστοὺς δασούς τόπους πέριξ τῶν χωρίων.

Κρέας αἴγαγρου ἔχομεν ἐν ἔτος νὰ ἴδωμεν, διότι τὸ κυνῆγιόν του ἀπαιτεῖ μεγάλην τέχνην.

Τὰ «σύρματα», δημοσίευτα τὰ δυσκολοπάτγυτα μονοπάτια τῶν κρημών, εἶναι οἱ μόνοι δρόμοι, ἀπὸ τοὺς διοίσους διέρχονται αἱ αἴγαγροι. Καὶ μόνον χάρις εἰς τὰ σύρματα αὗτὰ τρώγουν ἐνίστε ἐδῶ αἴγαγρον τινα, ὅχι ἀπὸ συστηματικούς κυνηγούς ὅλλα ἀπὸ ποιμένας. Οὗτοι καταλαμβάνουν τὰ σύρματα καὶ ἐνεδρεύουν τὰς διαβάσεις τῶν ἀγελῶν.

Πρὸ δλίγων ἑτῶν ἐνθυμοῦμαι δτὶ ἔφεραν αἴγαγρους φονευμένας· οἱ πωληταὶ των δὲ ἐπέμενον δτὶ κατώρθωσαν νὰ τὰς φονεύσουν κατὰ τὸν ἔξῆς τρόπον:

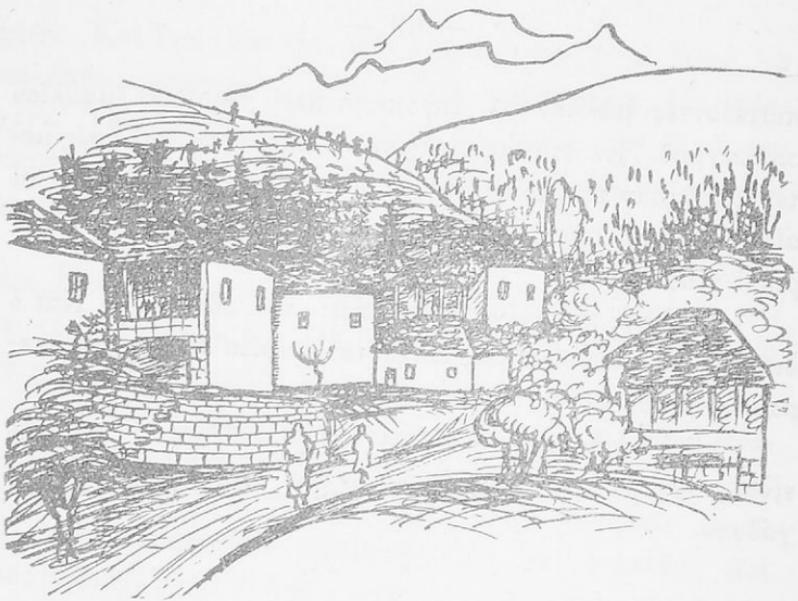
Ἐτοποθέτησαν εἰς τὰ σύρματα σανίδια ἐπαλειμμένα μὲ σάπωνα. Ἀφοῦ «ἐμπῆκαν παγάνα» εἰς τὸ δάσος, ἐξηνάγκασαν τὰς αἴγαγρους νὰ διέλθουν ἐπάνωθεν τῶν σανίδων· ἐγλύστρησαν λοιπὸν κάτω εἰς τὸν κρημνόν, δπου καὶ ἔγιναν θρύμματα. Ὁλοὶ δμως ἥκουσαν ὑπόπτως τὰ παραμύθια αὗτά,

πιστεύοντες μᾶλλον ὅτι ἐπερόκειτο περὶ θυμάτων ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Ἐν τούτοις οἱ πωληταὶ ἐπέμεναν, καὶ ἵστως μετεχειρίσθησαν τὸ φεῦδος διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸ πῶς αἱ αἰγαγροὶ ἦσαν σχεδὸν θρυμματισμέναι. Οἱ πονηροὶ δημως χωρικοὶ τοὺς ἡρώιων :

— « Ἀπὸ ποῦ εἴχατε ἀγοράζει τὸν σάπωνα ; » Καὶ ὁ διαρκῶς φιλοσοφῶν καφεπώλης τοῦ χωρίου ἀπήντησεν ὑπερασπιζόμενος δῆθεν τοὺς κυνηγούς.

— « Βρὲ παιδιά, τὶ σᾶς μέλει γιὰ τὸ σαπούνι τὶ ποιότης είναι ; Ἀγοράζετε τὸ κρέας διὰ νὰ τὸ φᾶτε ἢ γιὰ μπουγάδα ; »

Ἡ ἐκδίκησις τοῦ δάσους.

Ἐδῶ θὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν μικροῦ τινος χωρίου. Εὑρίσκετο τοῦτο εἰς τοὺς πρόποδας ἐνὸς βουνοῦ, εἰς τὴν ἄκραν παλαιοῦ δάσους. Τὰ δένδρα τοῦ δάσους πυκνὰ πυκνὰ καὶ συμμαζευμένα ἐσκέπαζον τοὺς βράχους, τὰ ρεύματα καὶ τὰς κοιλότητας τοῦ ὄρους καὶ ἀνήρχοντο ὑψηλὰ μέχρι τῆς κορυφῆς. Ἐφαίνετο τὸ χωρίον, ὡσὰν νὰ εὑρίσκετο περιμα-
ζευμένον μέσα εἰς θωπευτικὴν καὶ φιλόστοργον ἀγκάλην· οἱ δὲ μικροὶ καὶ λευκοὶ οἰκίσκοι του, προεύλλοντες ἀνὰ μέσον τῶν παχυσκίων δένδρων, ἀπετέλουν ἀληθῶς μαγευτικὸν θέαμα.

Κατὰ τὸ θέρος τὸ φιλόστοργον δάσος ἐμετρίαζε τὴν καυστικὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων. Ἡ κατάξηρος γῇ τῶν πέριξ ἀγρῶν ἐδροσίζετο ἀπὸ τὰ ἄφθονα ὅδατα τῶν πηγῶν, αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς τὰς προεξοχὰς καὶ τοὺς βράχους τοῦ δένδρο-
σκεπασμένου ὄρους.

Ἔτσαν εύτυχεῖς τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκείνου. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζες δτὶ ἔβασιλευεν ἐκεῖ. Αἱ ἐσοδεῖαι των ἥσαν ἄφθονοι, καὶ σπανίως ὑπέφερον ἀπὸ τοὺς καυστικοὺς ἀνέμους, ἀκόμη δὲ σπανιώτερον ἀπὸ τὴν Ἑηρασίαν.

Ὕγεια ἔβασιλευε παντοῦ. Τὰ παιδιά, ζωηρὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἔκαμνον εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτην. Εἶχον εὔχαρι τὸ ἥθος, ζωηρότητα, συγχρόνως δὲ καὶ ἡμερότητα τρόπων.

Παρεκτὸς τοῦ καλοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ χωρίου, ὃς θαυμάσιος παιδαγωγὸς ἐπενήργει καὶ τὸ δάσος. Ἡ θαυμαστὴ δὲ πέριξ φύσις ἐνέπνεεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χωρικῶν τὸ σέβας πρὸς τὸν δημιουργόν.

Ἄληθῶς ἐποῖος μέγας παιδαγωγὸς εἶνε τὸ δάσος! Πῶς ἐξημερώνει τὸν ἄνθρωπον! Πῶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς μεγαλοπρεπείας του! Τὸ δένδρον εἶναι ἀλάνθαστον τοῦ πολιτισμοῦ μάτρον. Ὁποι τὸ βλέπετε νὰ ὑψώνεται περιποιημένον καὶ θαλερόν, ἐκεῖ ἀχμάζει ἡ ἡμερότης καὶ ἡ ἀγάπη. Ὁποι μαῦραι, γυμναί, γεροντικαί καὶ ρυτιδωμέναι προβάλλουν αἱ ράχεις τῶν βουνῶν, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἐρήμωσις.

Ἄν ποτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διατρέξετε τὴν Εὔρωπην, καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως ἔλθετε εἰς τὴν Ἀνατολήν, θὰ ίδητε ἀμέσως τὴν ἀντίθεσιν. Μὲ ἐν ἀπλοῦν βλέμμα ἀπὸ τὴν θυρίδα τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης δύνασθε νὰ σχηματίσετε ίδεαν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν, τὰς ὅποιας διέρχεσθε. Σᾶς τὴν δίδει καὶ μόνον ἡ κατάστασις τῶν δενδροφυτειῶν.

Τὸ γλυκὺ καὶ πράσινον τῶν δένδρων χρῶμα εἶναι τοῦ πολιτισμοῦ τὸ χρῶμα. Τὸ μαῦρον τὸ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν γυμνῶν βράχων, εἶνε τὸ ἔμβλημα τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως. Παντοῦ, δπόθεν ἐξέλειπε τὸ δένδρον, ἐκλείπει καὶ δ ἄνθρωπος.

Εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Ἄστας ὅπου δ πολιτισμὸς ἐγεννήθη, ὅπου τόσα ἔθνη ἥκμασαν, ὅπου πυκνότατος πλη-

θυσιμὸς ἔζη ἀλλοτε εὐημερῶν, σήμερον θὰ ἀπαντήσετε τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέγει, διτὶ ἡ ἐρήμωσις προσῆλθεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπεράντων δασῶν τὰ δποῖα ἀλλοτε ἐκάλυπτον τὰ ὅρη καὶ τὰς πεδιάδας της.

‘Αλλ’ ἀς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον μας.

‘Αν κατὰ τὸ θέρος, χάρις εἰς τὸ πολύτιμον δάσος, γλυκεῖα ἐπεκράτει δρόσος καὶ ἄφθονα παντοῦ ἔρρεον ὕδατα, κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ψῦχος ἐμετριάζετο. Οἱ παγεροὶ ἀνεμοὶ ἔχανον τὴν ὁρμητικότητά των, διότι εὔρισκον ἐμπόδιον τοὺς κορμοὺς τῶν δένθρων· τὰ νερὰ τῶν δρυχῶν διεσκορπίζοντο εἰς μυρίας λεπτὰς διακλαδώσεις καὶ ἀπερροφῶντο ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ἐνήργει ως ἀληθῆς σπόγγος ἡ γῆ, διότι ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἡμισαπισμένους κλάδους καὶ ἀπὸ φύλλα.

Οἱ εὐτυχεῖς κάτοικοι τοῦ χωρίου διόλου δὲν ἐφοδιοῦντο τὸν σκληρὸν χαιρετισμὸν τοῦ βορρᾶ. Τὸ εὐεργετικὸν δάσος χάρις εἰς τὰ ἄφθονα ὕδατα διὰ τῶν δποίων ἐποτίζοντο οἱ ἀγροὶ των, τοὺς καθίστα ἀρκετὰ πλουσίους, καὶ ἡδύναντο νὰ φοροῦν κατάλληλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Χάρις δὲ εἰς τὰ ξηρά του ξύλα καὶ τοὺς χονδροὺς καταπίπτοντας κλάδους, εἶχον καὶ ἄφθονα τὰ καυσόξυλα διὰ νὰ θερμαίνωνται κατὰ τὴν ψυχρὰν τοῦ χειμῶνος ἐποχήν.

‘Αποφρὰς ὅμως ἡμέρα ἀνέτειλε διὰ τὸ δυστυχὲς χωρίον. Ἡλθοῦν πρωῖαν τινὰ μερικοὶ ἀνθρακοποιοὶ καὶ ἐθέμβωσαν τοὺς χωρικοὺς μὲ τὰς γενναῖας των προσφοράς. Τοὺς ἐδελέασαν μὲ τὰ κέρδη, τὰ δποῖα θὰ ἐπραγματοποίουν, ἐὰν τὸ δάσος ἐκεῖνο ἐκόπτετο καὶ μετεμορφώνετο εἰς κάρβουνα!

Καὶ ἀφῆκαν οἱ χωρικοὶ νὰ σφραγιασθῇ δ προστάτης των. ‘Ο μαγικὸς πράσινος πέπλος δ δποῖος ἐκάλυπτεν ὅλας τὰς ἀσχημίας τοῦ ὅρους, ἀνεσύρθη καὶ ἐξηφανίσθη. Τὴν ώραίαν, τὴν συνεχῆ, τὴν καταπράσινον καὶ θάλλουσαν ἐπιφάνειαν,

διεδέχθη ἡ γεροντικὴ δψις τοῦ θουνοῦ μὲ τὰς ρυτίδας καὶ σχισμάς της, μὲ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς θράχους της.

Δυστυχῶς τὸ κακούργημα δὲν ἀφέθη ἡμιτελές. Ἐὰν τούλαχιστον ἀπηγόρευον τὴν θοσκήν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κοπέντος δάσους, τὰ κολοθωμένα δένδρα θὰ γῦξανον καὶ παλιν, Θὰ ἐθωπεύοντο ἀπὸ τὸ γλυκὺ τοῦ ἥλιου φῶς καὶ τὸ ἀπαλὸν τῆς αὔρας φύσημα. Ἀλλ' ἡ θάρρος καταστροφὴ

Τὸ δάσος

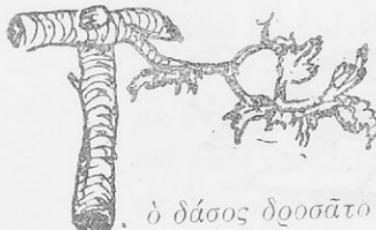
ἔπρεπε νὰ συντελεσθῇ. Ἀφέθησαν ἐλεύθερα νὰ θέσκουν αἱ γεις καὶ πρόδατα. Μόλις λοιπὸν ἀνεφαίνετο τρυφερός τις θλαστός ἀμέσως κατετρώγετο ὑπὸ τῶν ἀδηφάγων ζῷων. Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε μὲ σφρῆγος καὶ δύναμιν ἀνεπτύζετο ἡ ζωὴ καὶ ἡ θλαστησις, μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐδασίλευον ἡ ἐρήμωσις καὶ ἡ καταστροφή. Τὰ ῦδατα τῶν θροχῶν διμητικῶς ἐκυλίσοντο ἥδη ἐπὶ τῶν ράχεων τοῦ θουνοῦ. Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέπλυνον τὸ λεπτὸν στρῶμα τῆς φυτικῆς γῆς, τὸ

δροῖον ἐκάλυπτε τὴν πετρώδη ἐπιφάνειαν τοῦ ὅρους. Καὶ οὕτως ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς οἱ βράχοι καὶ πᾶσα ἐλπὶς βλαστήσεως ἐξέλιπε. Τὰ δύτα, ἀλλοτε ἀπερροφῶντο ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δάσους καὶ συνηθοίζοντο εἰς ὑπογείους ρωγμάτες καὶ δεξαμενάς. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ δλίγον καὶ δλίγον ἐξεχύνοντο διὰ μυρίων πηγῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ. Σήμερον δμως τρέχουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀδιαπέραστον ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου· κατέρχονται δρμητικῶς, καὶ σχηματίζουν χειμάρρους καὶ ἔηροποτάμους· παρασύρουν λίθους χονδρίς, ἀνασκάπτουν τοὺς γύρω ἄγρους καὶ τοὺς σκεπάζουν μὲ χαλίκια, τὰ ἐποία κατὰ τὴν πορείαν τῶν συμπαρασύρουν.

Τὰς εὐεργετικὰς λοιπὸν πηγὰς διεδέχθησαν οἱ χειμαρροί. Τὴν εὐχάριστον καὶ δροσερὰν τοῦ ἔαρος αὔραν διεδέχθη καυστικὸς λίθας. Τὸν χειμῶνα, δὲ δρμητικὸς καὶ παγερός βοφρᾶς δὲν μετριάζεται πλέον ἀπὸ τὸ ἀδιαπέραστον προτείχισμα χιλιάδων χονδρῶν κορμῶν. Τὰ πρὸς θέρμανσιν ξύλα λείπουν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου πεινοῦν καὶ κριώνουν. Μετενέησαν οἱ δυστυχεῖς καὶ ἔκλαυσαν ἀλλ᾽ ἥτο πλέον ἀργά.

Ἐστερήθησαν τῶν ἀφθόνων πηγῶν τοῦ ἐκαίσοντο κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὴν τρομερὰν θερμότητα, τὴν δποίαν ἐξαπέστελλον οἱ πυρακτωμένοι γυμνοὶ βράχοι τοῦ βουνοῦ· ἐπάγωναν κυριολεκτικῶς τὸν χειμῶνα καὶ ἐπινίγοντο ἀπὸ τὰ νερά τῶν δρμητικῶν χειμάρρων. Ἀντελήφθησαν, τοὺς ἀργὰ δμως, δτι τὸ δένδρον εἶναι δ φιλότοργος οἰκονόμος, δ ἐναποθηκεύων ἐν πολύτιμον διά τὸν ἀνθρωπὸν κεφάλαιον, τὸ δύωρ, καὶ ἀποδίδων αὐτὸ δλίγον καὶ δλίγον. Ὅτι τὸ δένδρον εἶναι δ θαυματιώτερος μετριαστής τῆς πνιγηρᾶς θερμότητος καὶ τοῦ παγεροῦ ψύχους, καθὼς καὶ τὸ δραστηριώτερον ἀντιφάρμακον ἐναντίον τῶν μολυσμάτων. Τὶ τὸ δφελος δμως!

Τὸ δάσος.

ὁ δάσος δροσᾶτο
ἔδω μειδῆ·
στὰ δένδρα ἀποκάτω
κοιμᾶται ἡ σκιά.

Ποτὲ δὲν τὸ καίει
ἡλίου ἀπτίς,
μόν' ἡσυχα πνέει
δροσιὰ τῆς αὐγῆς.

Ἄπ' ἔνα κι ἀπ' ἄλλο
τοῦ δάσους κλαδὶ¹
τ' ἀηδόνι τὸ λάλο
γλυκὰ κελαδεῖ.

Τὴν ἄνοιξιν γάλλει
καὶ λέγει θαρρῶ :
— «Παιδιὰ δσον θάλλει,
κερδίστε καιρό!»

Χειμών.

ἀ νέφη ἀπλοῦνται,
μὲ βίαν ὀθόυνται,
ἀγέρας μουγκούζει
καὶ δένδρα κλονίζει
μὲ ἀγρίαν φωνήν.

Τὴν φύσιν τεκνώνει,
καὶ φρίκην ἀπλώνει
παντοῦ ὁ χειμῶνας
ποὺ σπείρει χιόνας
ἐπάνω στὴν γῆν.

Παγώνει ἡ κορήνη
καὶ ὕδωρ δὲν χύνεται·
οἱ λόφοι, οἱ βράχοι
ὑφοῦνται μονάχοι
μὲ χιόνια πυκνά.

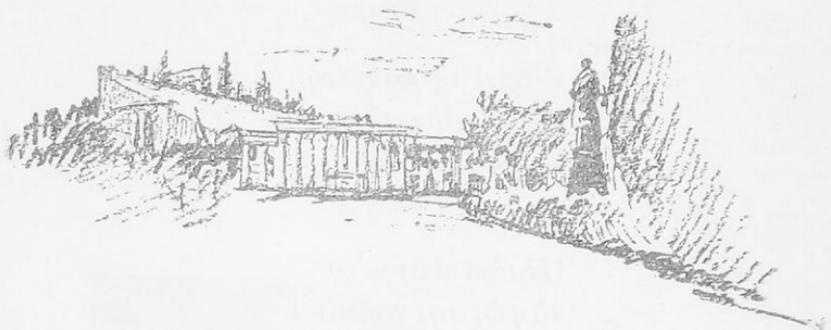
Πουλιὰ μονωμένα
πετοῦν φοβισμένα,

τ' ἀρνὶ τὸ καῦμένο
στὴ μάντρα κλεισμένο
κρυώνει πεινᾶ.

‘*Ημέρα θλιψμένη
τὸ φῶς τῆς πηγαίνει
μὲ τάχος νὰ χύσῃ,
καὶ μέσα νά κλείσῃ
εἰς σκότος βαθύ.*

*Πλὴν τρέχει ὁ χρόνος
ἀπούραστος μόνος,
καὶ μ' ἄνθη ἐν τέλει
ἡ ἄνοιξις μέλλει
εὐώδης νὰ φθῇ.*

Τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον.

Γεώργιος Ἀβέρωφ.

Κατὰ τὸ 1912—1913 ὑπηρέτουν ώς ἔφεδρος στρατιώτης εἰς στρατιωτικὴν μονάδα τῆς στρατιᾶς μας εἰς Μακεδονίαν. Ἡτοῦ ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν δόποιαν ἐν Ἡπείρῳ στρατεύματά μας ἐπολιόρκουν τὸ Μπιζάνι καὶ ἡ προσοχὴ τοῦ ἔθνους ἦτο ἐστραμμένη πρὸς τὰ Ἰωάννινα. Μετεκινοῦτο διάφοροι στρατιωτικαὶ μονάδες ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἡπειρον καὶ ἐν γένει ἐνισχύετο τὸ ἐκεῖ μέτωπον. Οἱ λόχοις μου ἔμεινεν εἰς Γρεβενά. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἀνεγνώσθη διαταγὴ τῆς ἐν Κοζάνῃ Διοικήσεώς μας. "Ἐπρεπε νὰ ὑπερβῶμεν τὴν Βασιλίτσαν, διπως λέγεται τμῆμα τοῦ δρεινοῦ συγκροτήματος τῆς Πίνδου, καὶ νὰ ἐνισχύωμεν τὸ ἄκρον δεξιόν μας εἰς τὴν Ἡπειρον.

"Ἡτο μὴν Ἰανουάριος καὶ τὸ ὅρος χιονοσκεπές. Καὶ δύμας ἡ διαταγὴ ἐπρεπε νὰ ἐκτελεσθῇ. 25 Ἰανουαρίου, καθ' ᾧ ημέραν ἐορτάζει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ λόχος ἐτέθη εἰς πορείαν ἀπὸ πρωΐας.

"Ἐγεκα τῆς κακοκαιρίχς δύμας μόλις κατωρθώσαμεν νὰ φθάσωμεν τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν λεγομένην Βλαχοκρανιάν, κωμόπολιν κατοικουμένην ὑπὸ Ἐλληνοβλάχων.

Τὴν ἐπομένην καίτοι ἔχιόνιζεν, δι λόχος ἐξηκολούθησε

τὴν πορείαν του πρὸς τὸ Μέτσοβον. Ἀνεκδιήγητοι εἶναι αἱ κακουχίαι τῶν δπλιτῶν ἔνεκα τῆς πιπτούσης χιόνος. Διὰ νὰ θαδίζῃ τις, ἐπρεπε νὰ ἀνοίγῃ δρόμον εἰς χιόνα πάχους ἐνὸς καὶ πλέον ἐνίστε μέτρου.

Μετὰ πολὺν κόπον τέλος καὶ ἀφοῦ διήλθομεν τὸ μικρὸν χωρίον Μηλιά, ἐφθάσαμεν περὶ τὴν ἑπέραν εἰς Μέτσοβον. Ὁ καταυλισμὸς τοῦ λόχου ἔγινεν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐφιλοξενήθησαν ὑπὸ τῶν προυχόντων, εὐχ' ἥττον καὶ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπῆλαυσαν τὴν θαλπωρὴν τῆς ἑστίας εἰς τὰς οἰκίας.

Ἐγὼ κατ' εὐτυχῆ σύμπτωσιν ἔτυχε νὰ καταλύσω εἰς οἰκογένειαν συγγενῆ τοῦ ἐθνικοῦ εὑργέτου Ἀθέρωφ. Καὶ κατ' εὐτυχεστέραν ἀκόμη σύμπτωσιν ὁ λόχος διέμεινεν εἰς τὸ Μέτσοβον ἐπὶ μίαν ἑδδομάδα, διότι ἦτο ἀδύνατος ἡ διάβασις τοῦ ὅρους ἔνεκα τῶν χιόνων.

Δέγω εὐτυχῆ τὴν σύμπτωσιν, διότι μοῦ ἐδόθη εὐκαιρία τότε νά μάθω τὰ κατὰ τὸν έιον τοῦ μεγάλου εὐεργέτου Ἀθέρωφ. Καὶ μοῦ ἤλθεν ἡ φρόνιμος ἰδέα νὰ κρατήσω καὶ σημειώσεις· ἐκ τῶν σημειώσεων δὲ ἐκείνων ἴδού τὶ συνάγω:

Ο μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης Γεώργιος Ἀθέρωφ ἐγεννήθη εἰς τὸ Μέτσοβον κατὰ τὸ ἔτος 1818. Οἱ γονεῖς του ἦσαν εὕποροι, καὶ πρὸ παντὸς πατριῶται, ἐργαζόμενοι καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ γένους. Ἐδωσαν δὲ εἰς τὸν μικρὸν Γεώργιον τὴν προσήκουσαν ἀνατροφὴν καὶ παλδευσιν.

Εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν, ἥτοι κατὰ τὸ 1840 δ Γεώργιος Ἀθέρωφ ἀπεφάσισε νὰ ἔνιτευθῇ διὰ νὰ πλουτίσῃ καὶ νὰ γίνη χρήσιμος εἰς τὸ γένος του. Μετέβη λοιπὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐγκατεστάθη ὡς ἔμπορος εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Δὲν παρῆλθεν πολὺς καιρὸς καὶ ὄντως ἐκ τοῦ ἐμπορίου συγεκόμισεν ἀρκετὰ πλούτη· τότε δὲ ἀκριθῶς ἔκαμε καὶ ἔναρξιν τῶν εὐεργεσιῶν του.

Κατὰ πρῶτον ἐικέφθη νὰ εὐργετήσῃ τὴν ἑλληνικὴν κοινότητα Ἀλεξανδρείας ὡς μέλος τῆς ὁποίας καὶ εὐδοκίμησε. Ἰδρυσε γυμνάσιον καὶ Παρθεναγωγεῖον καὶ τὰ ἐπροικοδότησε μὲ πόρους ἀρκετούς. Ἡτο μία καλὴ ἀρχὴ ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Ἀβέρωφ ἐγνώριζε πολὺ καλὰ διηγαλόψυχος ἐκεῖνος ἀνὴρ ποίαν σημασίαν ἔχουν τὰ γράμματα, καὶ διὰ τοῦτο ἐφρόντισε νὰ τὰ προσαγάγῃ. Ἐπειτα ἔλαβε πρόνοιαν καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν διμοεθνῶν του. Ἰδρυσε νοσοκομεῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τὸ ἐπροικήσε μὲ τοὺς ἀναγκαίους πόρους.

Καίτοι εἰς τὴν ξένην ζῶν δι' Ἀβέρωφ ἀπελάμβανεν δλων τῶν ἀγαθῶν, δὲν ἐλησμόνει καὶ τὴν πιωχὴν γενέτειράν του. Διὸ καὶ ἀφοῦ ποικιλοτρόπως εὐηργέτησε τὴν θετήν του πατρίδα, ἐσκέφθη νὰ στρέψῃ καὶ πρὸς ταύτην τὴν εὐεργετικήν του δρᾶσιν.

Ἴδρυσεν εἰς Μέτσοβον νοσοκομεῖον καὶ φαρμακεῖον, τὸ ὅποιον καὶ μέχρι σήμερον παρέχει δωρεὰν φάρμακα εἰς τοὺς συμπολίτας του· ἔκαμε δὲ καὶ ἀλλαχειστικάς εὐεργεσίας ἀπείρους εἰς τὸν τόπον του. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄνομά του δὲν θὰ λησμονηθῇ ποτέ.

Μετὰ ταῦτα δι' Ἀβέρωφ ἐσκέφθη νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κοινωφελῆ δρᾶσίν του καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν διοικήσου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰς Ἀθήνας.

Οἱ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μεγαλέμποροι συμπολίται του Μιχαὴλ Τοσίτσας καὶ Στουργάρας ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ὁθωνος ἥδη εἶχον ίδρυσε τὸ Πολυτεχνεῖον ἐν Ἀθήναις. Τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ὅμως διατεθέντα ποσά δὲν ἐπήρκουν νὰ ίδρυθῇ καὶ ἡ ἀπαραίτητος Πολυτεχνικὴ Σχολὴ.

Οἱ Ἀβέρωφ ἐπροθυμοποιήθη νὰ διαθέσῃ τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς τοῦτο ποσόν, ὅπὸ τὸν ὄρον ὅμως ἵνα τὸ ίδρυμα φέρῃ τὸ ὄνομα «Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον». Τοῦτο ἀποδεικνύει πόσον ἡ γάπα τὴν γενέτειράν του, τὸ Μέτσοβον. Εἰς

τὸ παράρτημα τοῦτο τοῦ Πολυτεχνείου ἔκτοτε διδάσκεται
ἡ ζωγραφική, ἡ γλυπτική καὶ αἱ ἄλλαι καλαὶ τέχναι.

Εἰς τὸν πατριωτικὸν ζῆλον τοῦ Ἀθέρωφ δψεύλονται καὶ
οἱ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου στηθέντες ἀνδριάντες τοῦ Ρήγα
Φεραίου καὶ Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Οὐτοῖς ιδρύσει τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν τῶν Εὐλπί-
δων, εἰς τὴν δποίαν ἐξεπαιδεύθησαν οἱ ἀξιωματικοὶ ἔκεινοι,
οἱ δπότοι ἔφερον καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δουλωμένην πα-
τρίδα του.

Ἐκτισε τὸ «Ἀβερώφειον Ἐφηβεῖον», κτίριον, ὅπερ
χρησιμεύει ὡς φυλακὴ τῶν καταδικαζομένων ἔφήβων.

Τὸ 1895 εἶχεν ἀποφασισθῆ ἐις τοὺς Παρισίους ἡ ἀνα-
σύστασις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ ἡ τέλεσις αὐτῶν τὸ
πρῶτον εἰς Ἀθήνας.

Δὲν δπῆρχεν δμως τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον, τὸ δποίαν
εἶχεν ιδρύσει τὸ πάλαι ἡ μεγαλοδωρία ἐνὸς ἀρχαίου πολυ-
ταλάντου, τοῦ Ἡρώδου. Οὐτοῦ Ἀθέρωφ ἐσκέψθη νὰ τὸ ἐπανι-
δρύῃ· καὶ μὲ ιδικὰ του χρήματα ἀνεμαρμάρωσε τὸν πα-
λαιὸν χῶρον, ἐφ' οὗ ἔκειτο, παρὰ τὸν Ἰλισέν. Ἐκόσμησεν
οὕτω τὰς Ἀθήνας μὲ μεγαλοπρεπέστατον κτίριον, ὅπερ εἰς
οὐδεμίαν ἀλλην πόλιν τῆς γῆς δύναται τις νὰ συναντήσῃ.

Αἱ εὑεργεσίαι τοῦ Ἀθέρωφ ἐξηγολούθησαν καὶ μετὰ
τὸν θάνατόν του, ἐπισυμβάντα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1899.

Ἐκληροδότησε 2 1/2 ἑκατομμύρια χρυσᾶς δραχμᾶς εἰς
τὸ Πολεμικὸν ναυτικόν. Μὲ βάσιν τὰ χρήματα ταῦτα ἐναυ-
πηγήθη τὸ ἔνδοξον θωρηκτόν μας Ἀθέρωφ.

.. 1 1/2 ἑκατομμύριον χρυσᾶς δραχμᾶς διέθεσεν εἰς τὴν
Ἑλλην. Καινότητα Ἀλεξανδρείας, 500 χιλιάδας διὰ τὴν
ιδρυσιν Γεωργικῆς Σχολῆς εἰς Λάρισαν, 500 χιλιάδας εἰς
τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, 600 χιλιάδας εἰς τὸ Μετσόβειον Πο-

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν. Σ'. Ἐκδ. Β'.

6

λυτεχνεῖον· συνέστησε δὲ καὶ πολλὰς ὑποτροφίας διὰ νὰ
έκπαιδεύωνται νέοι εἰς διαφόρους Εὐρωπαϊκὰς πόλεις.

Τὰ σημειώματά μου ἐκεῖνα μελετῶ καὶ τώρα ἀκόμη
μὲ προσοχήν, καὶ διάκις τὰ ἀναγινώσκω καταλαμβάνομαι
ἀπὸ θυμασιμὸν πρὸς τὸν μέγαν ἐκεῖνον πατριώτην.

"Ανδρες ὡς δ' Ἀθέρωφ ποτὲ δὲν ἀποθνήσκουν. Τὰ ἔργα
αὐτῶν διαιωνίζουν ἐπ' ἀπειφού τὴν μνήμην των.

Παγετῶνες.

Τοποθετήσατε πολλάς Πάρνηθας κατὰ σειρὰν καὶ ἐπ^τ αὐτῶν δύο ἀκόμη Πάρνηθας τὴν μίαν ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην.
·Ιδοὺ αἱ "Αλπεις!"

"Αν τὰς ἐπισκεψθῆτε τὸν χειμῶνα, θὰ τὰς ιδῆτε ἐξ ὅλο-
κλήρου μέχρι τῶν ὑπωρειῶν λευκάς, ἀν τὸ θέρος, μόνον τὰς
ἄμετρήτους κορυφάς των θὰ ιδῆτε καταλεύκους. Ή νύμφη
τοῦ Βορρᾶ, θλέπετε, στοργικῶς τὰς καλύπτει μὲ τὸν πέπλον
τῆς καὶ ποτὲ δὲν τὰς ἀφήνει ἐντελῶς γυμνάς.

"Επὶ τῶν ὑψηλῶν τούτων κορυφῶν τὸ ψυχὸς εἶναι δριμὺ^ν
καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, καὶ ἡ χιῶν σύδέποτε δια-
λύεται.

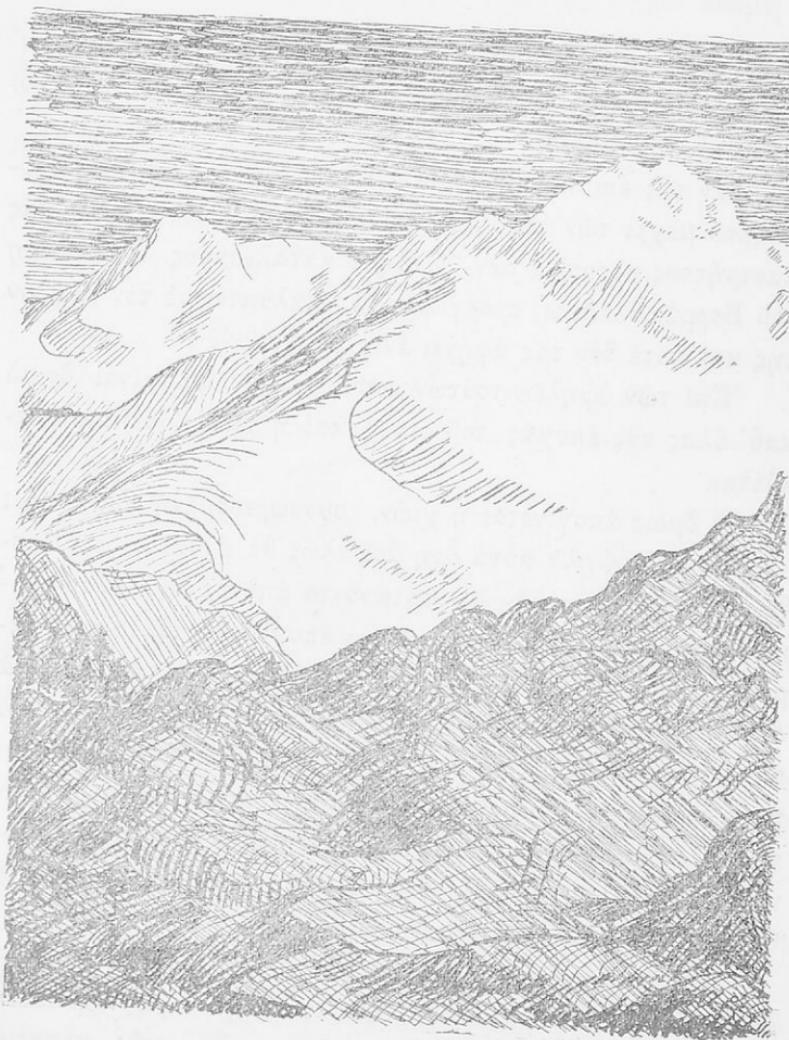
Τὶ δύμας ἀπογίνεται ἡ χιών, συσσωρευομένη διαρκῶς;

Τὰ ὑπερύψηλα αὐτὰ ὅρη ἀσφαλῶς θὰ ἔφθανον εἰς δυσ-
θεώρητα ὕψη, ἐὰν δὲν ἐξεφορτώνοντο ἀπὸ τὰ ἐξακολουθητι-
κῶς πίπτοντα χιόνια. Εἰς ἐκάστην ἐποχὴν θὰ ιδῆτε τὰς χα-
ράδρας καὶ τὰς κοιλότητάς των πλήρεις ἀπὸ τοιαῦτα, τὰ
δύοια δύμας δὲν δμοιάζουν μὲ τὸ νωπὸν χιόνι. Μόνον εἰς τὸ
ἐπάνω στρώμα παρατηροῦνται νιφάδες μαλακαί. Τὰ βαθύ-
τερα στρώματα συμπιεζόμενα ἀπό τὸ βάρος τῶν ἀνωτέρων
γίνονται δλονὲν πυκνότερα. Δαμβάνουν τὴν μορφὴν τοῦ χιο-
νιοῦ, τὸ δποῖον συμπιέζοντες εἰς τὰς χεῖρας σας κάμνετε
βόλον διὰ νὰ παίξετε «χιονιές».

"Εκτὸς τούτου, τὸ ὕδωρ, τὸ δποῖον προέρχεται ἀπὸ τὴν
διάλυσιν τοῦ ἐπιστρώματος, διηθίζεται σιγὰ σιγὰ εἰς τὰ ἐσω-
τερικὰ στρώματα· παγώνει καὶ σύτῳ συνδέει τοὺς κόκκους
τῆς χιόνος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεταβάλλονται τὰ ἐσω-
τερικὰ στρώματα εἰς συμπαγῆ καὶ σκληρὸν πάγον.

Τὶ γίνονται τὰ στρώματα αὐτὰ τῶν πάγων; διότι δὲν

ήμποροῦν βέβαια νὰ μένουν σταθερὰ εἰς τὴν θέσιν των! Μετακινοῦνται, γλυστροῦν εἰς τὸν κατήφορον. Τὰ χαμηλότερα

Παγετῶνες.

παγοστρώματα πιεζόμενα ἀπὸ τὰ ὑψηλότερον εύρισκόμενα
ἀναγκάζονται νὰ γλυστροῦν. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον ἡ πίεσις

αὕτη, ἡ ὅποια τὰ ὑποχρεώνει νὰ διολισθαίνουν· συντελεῖ πρὸς τοῦτο καὶ ἡ κλίσις τοῦ ἐδάφους, καὶ δὲν ὑπάρχει θουνὸν τοῦ ὅποιου αἱ πλευραὶ νὰ μὴν ἔχουν κλίσιν τινά.

Γλυπτροῦν ἀργὰ πολὺ, σιγά, ἀλλ᾽ ἀδιακόπως γλυπτροῦν. Καὶ καταβαίνουν ἀπὸ τὰς κορυφὰς εἰς τοὺς πρόποδας, ὥσταν παγοποταμοί. Οἱ παγοποταμοὶ cύτοι εἶναι οἱ περίφημοι παγετῶνες. Ἐκκινοῦντες μὲν δῆμα συμβιωτὸν ἀπὸ τὰς θουνοκορυφὰς, προχωροῦν εἰς τὴν κατήφορον καὶ φθάνουν εἰς τὸ τέρμα τῶν. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ τάφος των.

Οἱ παγετῶνες εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἀστείρευτοι. Εἰς τὰς κορυφὰς θὰ πίπτουν τὰ χιόνια, θὰ μεταβάλλωνται ὑπὸ τῆς πιέσεως εἰς πάγον. Ὁ πάγος θὰ γλυπτρῷ πρέξ τὰ κάτω, θὰ φθάνῃ εἰς τοὺς πρόποδας καὶ θὰ δηροποιῆται. Ἐν τῷ μεταξύ θὰ καταφθάνουν ἄλλοι πάγοι καὶ αὐτὸς θὰ γίνεται ἀδιακόπως. Ὅτι δηλ. γίνεται μὲν τὸ κόψιμον τῶν δύνχων γίνεται καὶ μὲ τοὺς παγετῶνας. Εἶναι ἀστείρευτοι, ἀνεξάντλητοι ὡς οἱ ὄντες μας.

Οἱ παγετῶνες κινοῦνται πολὺ ἀργά ὅταν δὲ τοὺς θλέπησι, ομίζεις ὅτι εἶναι ἀκίνητοι. Μόλις δύνανται νὰ διανύσουν ἄλλος 25, ἄλλος 30, καὶ ἄλλος 50 τὸ πολὺ δικτύλους τοῦ μέτρου τὸ ἡμερονύκτιον. Εἰς τὸν δρόμον τῶν δὲ λαμβάνουν διάφορα σχήματα. Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικόν.

“Οταν φθάζουν εἰς τὰ στενὰ μέρη τῆς κοιλάδος στενεύουν, εἰς τὰ εὐρέα ἔκτείνονται.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομεν παγετῶνας διότι δὲν ἔχομεν καὶ δουνὰ ποὺ νὰ διατηροῦν τὸ χιόνι κατὰ τὸ θέρος. Εἰς τὴν Εὐρώπην δύμως εἶναι ἀπειροί. Δύο χιλιάδες παγετῶνες μόνον ὑπάρχουν ἐπὶ τῶν Ἀλπεων. Τοιούτους συναντᾶς καὶ εἰς τὰς Σκανδινανίκας Ἀλπεις, εἰς τὰ Πυρρηναῖα καὶ εἰς τὸν Καύκασον. “Ολαι σχεδὸν αἱ ἡπειροὶ δυαι ἔχουν δουνὰ ὕψους ἄνω τῶν 4000 μέτρων, ἔχουν καὶ παγετῶνας. Οἱ περισσότεροι δὲ ἀπ’

αύτοὺς εἶναι μικρῶν διαστάσεων ἔχουν πλάτος 600 – 1000 μέτρων, πάχος 100 ἔως 150 μέτρ. καὶ μῆκος 2 – 3 χιλιόμετρων. Υπάρχουν ὅμως καὶ πολὺ μεγαλυτέρων διαστάσεων παγετῶνες.

Παγόβουνα.

Κατὰ τὸς θερμὰς ήμέρας τοῦ θέρους οἱ παγετῶνες κινοῦνται ταχύτερον σχετικῶς, καὶ τότε ἀκούει κανεὶς εἰς τὰ βουνὰ χιλιάδας ἡχους: ἐλαφρὸν τῷξιμον, μουρμούρισμα ρυα

κίων, ἀπειρα πλιφ· πλάφ ἀπὸ ἀμετρήτους σταγόνας, αἴτινες πίπτουν εἰς βαθείας ρωγμὰς τῶν πάγων. Ἐνίστε ἀκούει τις κιρότον μεγάλου τεμαχίου πάγου, τὸ δποῖον ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν συμπαγῆ μᾶζαν καὶ κατακρημνίζεται εἰς τὴν χαράδραν. Ὁλοι αὐτοὶ οἱ ἥχοι κάμνουν μευσικὴν ἀρμονίαν ἀλλόκοτον.

Οἱ παγετῶνες, δταν φθάσουν εἰς τοὺς πρόποδας, εὑρίσκουν θερμοκρασίαν ἀνωτέραν τοῦ πάγου. Ἐκεῖ λοιπὸν ὁ παγετών τελευτᾷ, μεταμορφώνεται εἰς ποταμὸν καὶ κατεύθυνται πρὸς τὴν θάλασσαν ἢ τὴν λίμνην.

Μεγάλη ποσότης νεροῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν τῆξιν τῶν παγετώνων. Π. δ. χ. μόνον εἰς παγετών, δ τοῦ "Ααρ ἐπὶ τῶν" Αλπεων διδει 25.000 διάδας ὅδατος εἰς ἑκαστον δευτερόλεπτον τὸν Αὔγουστον.

"Οθεν οἱ παγετῶνες εἶναι καὶ οἱ σπουδαιότεροι τροφοδόται τῶν μεγάλων ποταμῶν.

Εἰς τὰς ψυχράς δμως χώρας φθάνουν οὗτοι εἰς τὴν θάλασσαν χωρὶς νὰ τακοῦν. Καὶ ὅχι μόνον τοῦτο ἀλλ' ἔξακολουθοῦν νὰ προχωροῦν ἀτηκτοὶ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης μέχρι τινός. Ἐπειτα ἀποσπῶνται ἀπ' αὐτῶν πελώρια τεμάχια πάγου. Ἀνέρχονται ταῦτα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ παρασυρόμενα ὑπὸ τῶν θαλασσῶν ρευμάτων καὶ τῶν ἀνέμων ταξιδεύουν. Ὁλόκληρα βουνὰ ἢ βράχους ἐκ παγού βλέπει δ ταξιδεύων τὰς βόρείους θαλάσσας.

Τόσον μεγάλα εἶναι, ὥστε πλοῖα καὶ ἀτμόπλοια φαίνονται ἐμπρός των ὥσταν αἱ λέμβοι ἐμπρὸς εἰς τὰς ὑπερωκεάνεια. Πόσον ἐπικίνδυνοι διὰ τὰ πλοῖα, ἀλλὰ καὶ πόσον ὡραῖοι εἶνε οἱ γῆμιδια φανεῖς καὶ ἐλαφρῶς γαλαζωποὶ αὐτοὶ βράχοι! Ἀποτελοῦν ἀληθῶς τὸ στόλισμα τῶν βορείων θαλασσῶν. Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦτῷ εἶναι δ φόβος καὶ δ τρόμος τῶν ναυτικῶν. Τὶ τὸ παράδοξον ὃν δλως ἀπροσδοκήτως εἰς τὸν δρόμον τῶν συναντήσουν οὗτοι παγόθεουνον! Καὶ τότε; Προσ-

κρούει μὲ δρμήν ἐπ' αὐτοῦ τὸ πλοῖόν των καὶ θρυμματίζεται τελείως.

Τοιοῦτον δυστύχημα συνέβη πρὸ εἰκοσαετίας περίπου εἰς τὸ ὑπερωκεάνειον «δ Τιτανικός». Ἡτο τὸ μεγαλύτερον ἀτυμόπλοιον τοῦ κόσμου, καὶ πρωτοτάξιόν δ «Τιτανικός». Ἐναυάγησε δὲ προσκροῦσαν ἐπὶ τοιούτου παγοθούνου εἰς τὰς βορείους θαλάσσας τῆς Ἀμερικῆς. Περὶ τὰς 2.000 ψυχαὶ εὗρον οἰκτρόν θάνατον εἰς τὰ φυχρὰ ὑδάτα τοῦ Ωκεανοῦ!

”Αλλος κόσμος.

Ο Κωνσταντῖνος κατῆλθε διὰ τῆς μικρᾶς κλίμακος, ἔδραξε τὸ σχοινίον καὶ ἀφέθη νὰ βυθισθῇ εἰς τὰ κύματα.

Τὰ ὑδάτα ἐπάφλασαν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του· πλατεῖς καὶ συμμετρικοὶ κύκλοι ἥραιώθησαν ἀλλεπαλλήλως παρὰ τὴν κουπαστήν, δπου τὸ σκάφος ἀντανεκλάτο ἐντὸς τῶν τεφρῶν ὑδάτων.

Ο σπογγαλιεὺς ἥρχισεν ἀναπνέων βραδέως καὶ παρετήρει τὰς πρασινωπάς σκιάς, αἱ δποῖαι ἡγοίγοντο περὶ αὐτόν. Τέλος οἱ πόδες του ἐπάτησαν ἐπὶ μαλακοῦ πυθμένος. Ἡτο δὲ λιγούδης βυθὸς μὲ τὰ πυκνὰ πρασινοκίτρινα βρύα του. Ταῦτα ὡμοίαζον μαλακοὺς τάπητας πὼν ἔκρυπτον μυριάδας ἀργυροχρόων ἵχυμδων, ἅτινα ἔξωρμων ἔντρομα εἰς τὰ βήματά του. “Ἐφθανε καὶ ἔως ἐκεῖ τὸ φῶς, ἀλλ’ ἔφθανεν ὑποκύανον μυστηριώδες, μόλις διαπερῶν τὸ δγκωδεῖς ὑδάτινον σάβανον.

Εἶδος πρασίνης σκιᾶς, εἶδος ἡμίφωτος μαύρου ἔξηπλώνετο τριγύρω μόνον ὁ συριγμὸς τοῦ κατερχομένου ἀέρος ἀντήχει εἰς τὰ ὕτα τοῦ σπογγαλιέως ἐν μέσῳ τῆς φοβερᾶς ἔκεινης σιγῆς.

Σιωπηλὸς καὶ κύπτων ἐπὶ τοῦ ἔδαφους ἥρχισε τὸ ἔργον του.

Τὸ δῆμα του ἀναταράσσον τὸν βόρδορον ἔξεδίωκε τὴν ἀπειράν τῶν κρυπτομένων ἐντὸς τῶν πρασίνων βρύων ἵχθυδιών. Καὶ μεγαλύτεροι ἵχθυς ἐπλησίαζον ἐνίστε καὶ παρετήρουν μὲ περιέργειαν ἀπειμακρύνοντο δύως ἔντρομοι, δσάκις δ δύτης ἐκίνει τὴν κεφαλήν του διὰ ἀποδιώξη τὸν μολυσμένον ἀέρα.

Ο Κωνσταντῖνος ἐπροχώρησεν ἔξερευνῶν τὸ ἔδαφος.

Μαῦρος λόφος πλήρης χασμάτων καὶ ραγάδων ἔξετεντο ἐμπρός του ἐπ' ἄπειρον, σκεπασμένος μὲ γλοιώδη βλάστησιν γιγαντιαίων λειχήνων. Ἐκεὶ ἀνέθαλλον μυριάδες μικρῶν πολυπόδων μὲ κομψότατα διστροειδῆ ἀνθύλλια. Ἡσαν ταῦτα κίτρινα, πορτοκαλλόχροα καὶ ἐρυθρά, καὶ ἡδονικῶς ἔλιουσον ἐντὸς τοῦ βδατοῦ τὰ πέταλά των.

Ἐνίστε παρήρχετο ἐμπρός του καὶ σοθαρός τις ἵχθυς. Παρετήρει οὗτος τὸν σπογγαλιέα διὰ γουρλωμένων τῶν δριθαλμῶν του καὶ ἀνοιγόντες κωμικῶς τὸ στόμα του. Τὰ ὑπόλευκα φύκια ἀνεκίνουν τοὺς μικροὺς πλοκάμους των· αἱ δὲ κομψαὶ θαλάσσιαι πτερόδες ἔκλινον ἐλαφρῶς τὰ ὀραῖα των κλωνία.

Τὸ ἔδαφος ἔξηκολούθει μᾶλλον βραχῶδες. Ἐφύοντο δὲ ἐξ αὐτοῦ μικροὶ θάμνοι μελανῶν κοραλλίων ἐπὶ τῶν ὅποιων τὰ λευκὰ ἀνθύλλια τῶν πολυπόδων ἀνέθαλλον ζωηρότατα.

Παρέκει ἡτο μία μεγάλη χελώνη, μὲ τερατώδη κεφαλὴν καὶ λαμπρὸν διτρακον. Ἐνοχληθεῖσα αὕτη ἐκ τῶν βημάτων τοῦ ἀδιακρίτου σπογγαλιέως, ἔπεισε νὰ ἔξαφανισθῇ ὅπεισθεν τῶν πυκνῶν παραπετασμάτων τῶν φυκῶν.

Τὰ πυκνὰ αὐτά φύκη, μὲ μέγεθος ἀνθρωπίνου ἀναστήματος, ἔφρασσον σχεδὸν ἐντελῶς τὴν δύναν. Τινὰ ἦσαν μαλακώτερα καὶ παχύτερα, μᾶλλον λειχήνες ἢ φύκη. Ἐφα-

νοντο ώς μακροὶ κλάδοι δένθρων, ἔχοντες ἀντὶ φυλλωμάτων
ἀπειρίαν μαγευτικῶν λευκῶν ἀνθυλλίων.

Ο σπόγγαλιεὺς μὴ εὐχαριστούμενος ἐκ τῶν σπόγγων

Ο βυθὸς τῆς θαλάσσης.

ποὺ εῦρισκεν, ἀπεφάσισε νὰ προχωρήῃ, καὶ ἤρχισε παραμε-
ρίζων τοὺς κλάδους.

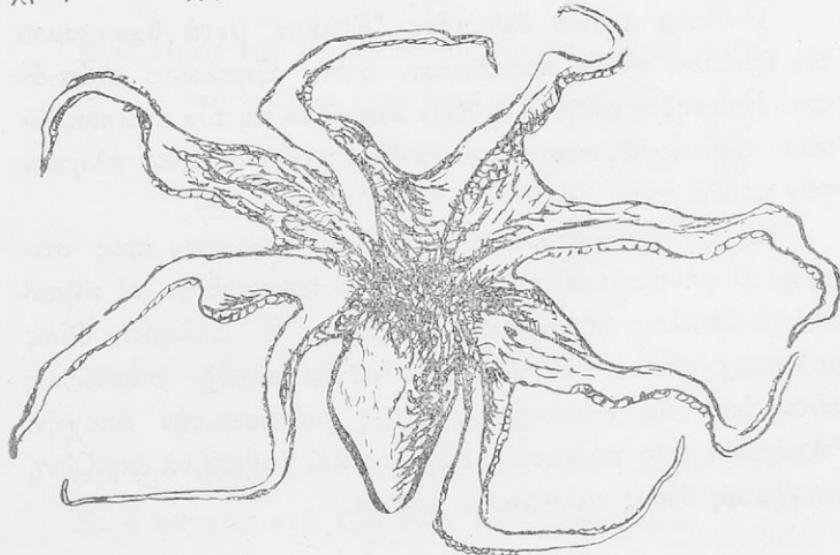
Ἐξάδισεν ἀρκετά, τόσον, ὥστε οἱ σύντροφοί του ἀπὸ τὸ
σκάφος ἀνησύχουν διὰ τὴν παρατεταμένην αὐτὴν πορείαν.

Τέλος τὰ φύκη ἐαθμηδὲν ἤρχισθησαν καὶ ἡ φύσις τοῦ
ἐδάφους ἔγινε μᾶλλον ὁμαλή. Οσον ὅμως τὸ ἔδαφος ἔγινε το

διμαλώτερον, τόσον καὶ ἡ ὅψις τοῦ τοπείου ἥλλασε· ἐλάμβανε μαγευτικὴν μεγαλοπρέπειαν. Φαντασμαγορία ἀπεριγράπτου καλλους ἐνεφανίζετο τώρα ἐνώπιόν του. Ἡτο τὸ βασίλειον τῶν κοραλλίων, τῶν χρωμάτων καὶ τοῦ φωτός.

Κοράλλικ λευκά, μέλανα, ἔρυθρα, ρόδινα χρυσομήλινα καὶ φοινικικά, φανταστικῶν ἀποχρώσεων, διεκρίνοντο· βρύα χρυσοπράσινα, ἄλλα ἄνθη φανταστικά, τὰ δποῖα ἀνθρώπου ὀφαλμὸς δὲν εἶδε ποτε εἰς τοὺς γηγένους κήπους, ἐφαίνοντο ἔξαπλούμενα μέχρι τοῦ σημείου δπου ἔφθανε τὸ βλέμμα.

Πρὸς τὸ βάθος πελώρια θαλάσσια φυτὰ μὲ χρυσωπὰ χρώματα, ἐσχημάτιζον θόλους ὑπὸ τοὺς ἀποίους εὐκόλως

καὶ τέσσαρες ἄνθρωποι ἥδύναντο νὰ περάσουν. Μεγάλοι θαλάσσιοι σταυροί, ἔρυθροι μὲ κυανᾶ στίγματα, ἀνεκίνουν βραδέως τους ἀκανθωτοὺς πλοκάμους των ὅστρακα ὑπερμεγέθη ἐπλανῶντο εἰς τὰς γλοιώδεις προσολάς των πρὸς ἀγραν τροφῆς.

Τέλος διήρχετο ἐν μέσω δάσους πελωρίων πτερίδων καὶ

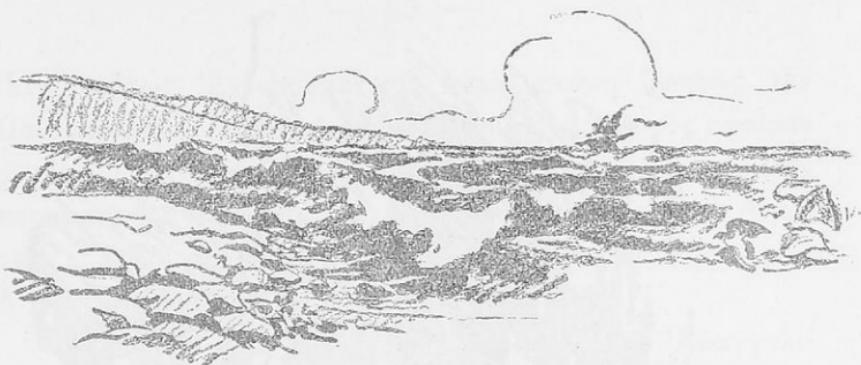
έρυθροκιτρίνων γοργονίων. Ἔμπρὸς εἰς αὐτὰ δύτης ἐφαί-
νετο ἀληθής νάνος. Ολόκληρον στράτευμα ἀργυροχρύσων
μεδουσῶν παρήρχετο κωπηλατοῦν μὲ τὰς μικρὰς μενεξόδο-
χρόσους ἀνθεδέσμας των. Πλησμονὴ πολυτίμων σπόγγων
ἔξαισιών κατὰ τὴν ὅψιν καὶ τὸ μέγεθος ἀπερρόφω καὶ ἀνέ-
διδεν ἡδονικῶς τὸ διαυγὲς ὄδωρ.

Ἡσαν ἄλλοι πλατεῖς ως πινάκια, ἄλλοι κοῖλοι ως ἀρ-
χαῖοι κρατῆρες, ἄλλοι κῶνοι ἀνεστραμμένοι. Ἄλλοι ως
σφαῖραι μὲ μικρὰς μαστισειδεῖς προεξοχάς, κύλιγδροι, κόγ-
χαι, ποτήρια ποὶ ἔταλαντεύοντο νωχελῶς ἐπὶ κομφοτάτων
μίσχων ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ στοιχείου των.

Ο δύτης ἔμενεν ἔκθαμβος Ἐβλεπε μετὰ θαυμασμοῦ
τὸν ἔξαισιον αὐτὸν παράδεισον, ὃςτις ἔξηπλοῦτο ἐνώπιόν
του. Βαθμηδὸν πλῆθος ἰχθύων ἔσπευσαν νὰ τὸν περικυκλώ-
σουν. Περιειργάζοντο τὸ σκάφανδρον καὶ ὠλίσθαινον πλησίον
τῶν ποδῶν του.

Εἰς τὸν ἔκθαμβον νοῦν τοῦ ναύτου ἐπέφασαν πρὸς στι-
γμὴν αἱ φανταστικαὶ περιγραφαὶ τῶν παραμυθίων, οἱ κῆποι
καὶ τὰ βασίλεια τῆς μυθικῆς Νεράϊδας. Η ἀπληστία ὅμως
τοῦ σπογγαλιέως δὲν ἔδραδυνε νὰ φανερωθῇ. Θαμβωθεὶς
οὗτος ἀπὸ τοὺς ὥραίους σπόγγους ἐκένωσε τὴν ἀποχήν.
Ἄπερριψε τοὺς πχλαιοὺς σπόγγους καὶ ἤρχισε νὰ ἐκριζώνῃ
ἀπλήστως ὅσους καλυτέρους ἔδλεπε.

Ἡ φωνὴ τῶν κυμάτων.

Ἐγὼ εἶμαι τοῦ Βορεία παιδί, τῆς τρικυμίας κόρη·
τὰ φύκια ἔχω λουλούδια μου,
κοιάλλια ἔχω στολίδια μου,
βασίλειό μου τ' ἀμεμέλιωτα τὰ ὄρη
τῶν ὥκεανῶν.

Ἐπάνω στ' ἀγερόπλαστά μου τ' ἄτια.
πετῶ κατὰ τὰ μανιασμένα πλάτια
καὶ τραγουδῶ μὲσ' στὴ βοὴ καὶ στὸν καπνό.
Κι δὲ ναύτης στὸ τραγούδι μου χλωμάζει,
γιατὶ σὰν μοιρολόγι μοιάζει.

Ἀρ. Βαλαωρίτης.

‘Η έκκλησία μας.

‘Η έκκλησία μας ήτο παλαιά και μικρά.

Κατά τὴν ἐπιγραφὴν ἦν ἀνέγνωσα εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς κυρίας εἰσόδου, εἶχε κτισθῆ τὸ 1760. Σκοτεινοὶ χρόνοι τῆς τυραννίας ἦσαν τότε. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐπιζώντων μέχρις ἐμοῦ γερόντων ἐνεθυμεῖτο τὴν ἀνέγερσίν της. ‘Ο μακαρίτης ὅμως διάποπος μου διηγεῖτο δτι διάποπος του ἔφθασε τοὺς οἰκοδόμους της.

Εἶχα σκοπόν, ἔλεγε νὰ τὴν κτίσουν μεγαλυτέραν, όλλα δι τύραννος δὲν τοῖς ἐπέτρεπε. Ἡρκέσθησαν λοιπὸν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην, δὲν ἐφείσθησαν ὅμως διαπάνης διὰ γὰ τὴν διακοσμήσουν. Ἐκάλεσαν ἔνα περίφημον ἀγιογράφον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διτις ἵζωγράφησεν δλους τοὺς τοίχους ἐσωτερικῶς. Οὐδεὶς ἀγιος ἔλειπε ἀπὸ τὴν χορείαν τῶν ἀγίων. Ὁραιοτέρα ζωγραφιά της ήτο ἡ τοῦ τρούλλου τοῦ ναοῦ, δ

Παντοκράτωρ. Ἐνθυμοῦμαι καὶ τώρα ἀκόμη ζωηρῶς τὸν Παντοκράτορα. Ἐκράτει διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς σφαιραν συμβολίζουσαν τὸ σύμπαν. Μὲ τὴν δεξιὰν ἐκράτει φύλλον περγαμηνῆς, ἐφ' ἣς ἦτο γεγραμμένον: «Ἐγὼ εἰμὶ τὸ Α καὶ τὸ Ω, Ἀρχὴ καὶ τέλος· δὲ Ὡν καὶ δὲ Ἡν καὶ δὲ Ἐρχόμενος δὲ Παντοκράτωρ».

Περὶ αὐτὸν ἥσαν ζωγραφισμένοι σὶ τέσσαρες Εὐαγγελισταὶ κρατοῦντες καὶ σύτοι φύλλα περγαμηνῆς.

Ἐπὶ τοῦ φύλλου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἦτο γεγραμμένον: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».

Ἐπὶ τοῦ φύλλου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου: «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ».

Ἐπὶ ἐκείνου τοῦ Μάρκου: «Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ».

Καὶ ἐπὶ τοῦ φύλλου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ: «Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἵερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά».

Δὲν ἐκλείπει ἀκόμη ἡπò τὴν ψυχήν μου ἡ ἐπιβλητικότης ἐκείνη τοῦ Παντοκράτορος. Πόσον ἦτο διαπεραστικὸν τὸ θλέμμα του!

Νομίω δτι καὶ τώρα ἀκόμη μὲ προσβλέπουν τὰ μάτια ἐκείνα ώσὰν νὰ μοῦ δμιλοῦν: «Ἐχε τὸν νοῦν σου μὴ παραπλανηθῆς εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀμαρτίας!

Τὸ σύνολον ἐκείνο τοῦ ἐκκλησιδίου οὐδέποτε θὰ τὸ λησμονήσω. Τόσον ἀρμονικόν, τόσον ἐπιβλητικὸν ἦτο!

Εἰς τὴν ἀνάγκην δυστυχῶς τὰ πάντα ὑποκύπτουν, καὶ αὗτοὶ οἱ Θεοί, ὅπως ἔλεγον οἱ πατέρες μας. Ὁ πληθυσμὸς μας ἐκτοτε ἐδεκαπλασιάσθη. Τὸ μικροσκοπικὸν ἐκείνο κτίριον τῆς ἐκκλησίας μας οὕτε ἐλάχιστον μέρος τῶν κατοίκων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ περιλάβῃ· μάλιστα κατὰ τὸ Πάνχα, δτε

οὐδεὶς ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν ὑπέρλαμπρον ἑορτὴν τῆς Ἀναστάσεως.

Τι ἔπειπε νὰ γίνη; Ἡ ἀνάγκη τὸ ἐπέβαλλε νὰ κτισθῇ ἄλλη μεγαλυτέρα ἐκκλησία. Νὰ κατεδαφισθῇ δὲ καὶ ἡ παλαιά, διότι καταλληλότερος χῶρος πρὸς ἀνέγερσιν τῆς νέας δὲν ἔξευρίσκετο.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας μίαν Κυριακὴν ὠμίλησεν δὲν ἐφημέριος ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος.

«Ἐύλογημένοι Χριστιανοί, εἰπε «Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεόν», λέγει ἡ Ἁγία Γραφή. Τὸ νόγμα τῆς θείας ταύτης ρήσεως εἶναι ἀρκετὰ εὐνόγτον, καὶ δὲν ἔχετε ἀνάγκην τῆς ἐρμηνείας μου. Ἐκεῖνο τὸ δόπιον θέλω νὰ τονίσω σήμερον, εἶναι τοῦτο. Ἡ ἐκλησία μας εἶναι μικρά, δπως δῆλοι μας τὸ γνωρίζομεν. Δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν θρησκευτικῶν μας ἀναγκῶν. Ἐπιβάλλεται νὰ κατεδαφίσωμεν τὴν παλαιὰν ταύτην καὶ νὰ ἀνεγείρωμεν γέαν. Χρήματα δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ ταμεῖον μας ἀρκετά· τὶ δέον γενέσθαι; Νομίζω, διτὶ τὸ χρέος μας εἶναι νὰ προσφέρωμεν καὶ ἡ προσφορὰ τῶν εὐποριτέρων πρέπει νὰ εἶναι γενναιοτέρα. Θὰ ἀποταθῶμεν καὶ πρὸς τοὺς ξενιτευμένους καὶ ιδίως εἰς τὴν Ἀμερικήν, συμπολίτας μας. Ἐχομεν ἐλπίδα διτὶ καὶ ἐκεῖθεν θὰ μᾶς ἔλθουν γενναῖαι εἰσφοραί. Ἐμπρὸς λοιπόν, διὰ νὰ λάβωμεν τοῦ Θεοῦ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ πολιούχου μας Ἀγίου Γεωργίου».

Ταῦτα εἰπεν δὲν ερεύς, καὶ εὐθὺς εἰς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων περιέφερε δίσκον. Πάντες εἰςέφερον κατὰ δύναμιν, καὶ εἰςεπράχθη ἀρκετὰ σημαντικὸν ποσόν. Ἐκτὸς τούτου ἐτέθη καὶ βιβλίον ἐπὶ μιᾶς τραπέζης ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας εἰς τὸ ὑπόστεγον. Ἐκαστος τῶν ἔξερχομένων ἐσημείωνεν εἰς αὐτὸν καὶ τὶ χρηματικὸν ποσὸν εἶναι διατεθειμένος νὰ εἰσφέρῃ εἰςέτι.

Μετὰ ἐξ μῆνας ἔφθασαν καὶ τὰ ἐξ Ἀμερικῆς ἐμβάσιματα· ἥσαν παρὰ προσδοκίαν ἀνώτερα τῶν ἀναμενομένων. Αἱ ἐν συνόλῳ εἰς πράξεις ὑπερέθησαν τὸ ἐκατομμύριον. Τὸ παλαιὸν ἐκκλησίδιον κατεδαφίσθη. Τὴν κρῖμα, δτὶ κατεστράφη ἐν μνημεῖον τέχνης! Ἐπὶ τοῦ κατεδαφισθέντος κτιρίου ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπέστατος ναὸς μὲ δύο κωδωνοστάσια ἐμπρός. Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ἐκρεμάσθη ὁ κώδων, τὸν δποῖον ἔκαμε δῶρον εἰς ἐκ τῶν εἰς Ἀμερικὴν συμπολιτῶν. Εἰς τὸ ἄλλο ἐτοποθετήθη ὠρολόγιον διὰ νὰ κτυπᾷ τὰς ὥρας.

Ἐσωτερικῶς δ ναὸς διεκοσμήθη εἰς τὴν ἐντέλειαν. Ξυλόγλυπτον εἰκονοστάσιον ἐστήθη μὲ εἰκόνας τῶν συγχρόνων ἀγιογράφων. Ἐκρεμάσθησαν καὶ δύο πολυέλαιοι ἐκ κρυστάλλου. Εἰσερχομένος τις εἰς τὸν ναὸν τοῦτον νῦν αἰσθάνεται δτὶ εὑρίσκεται ἀληθῶς εἰς οἶκον Θεοῦ.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν συμπολιτῶν σήμερον εὑρίσκει πρόφασιν τὴν μικρότητά της διὰ νὰ ἀπουσιάσῃ ἐκ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ οἱ διδάσκαλοι δῆμοιον ἐν σώματι τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν λειτουργίαν, διότι δ ναὸς δύναται τὰ τοὺς περιλάβη ἀνέτως.

Ἡ χαρά μου εἶναι ἀπερίγραπτος διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἀπόκτημα, ἀλλὰ τὶ τὰ θέλεις! Δὲν λησμονῶ καὶ τὸ παλαιὸν ἐκκλησίδιον. Θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὸ ὑπέροχον μεγαλεῖον τῆς ζωγραφικῆς του! Θὰ ἐνθυμοῦμαι τὸν Παντοκράτορα μὲ τοὺς Εὐαγγελιστὰς γύρωθεν.

‘Ο ‘Ανδρέας Συγγρός και τὰ ‘Απομνημονεύματά του.

‘Αξίζει ἀληθῶς νὰ ἀναγινώσκη τις ἀπομνημονεύματα ἀνδρῶν, οἵτινες ὠφέλησαν τὸ ἔθνος ως δὲ ‘Ανδρέας Συγγρός. Μέρος αὐτῶν παραθέτω κατωτέρω.

‘Ο ἐθνικὸς ἔκεινος εὐεργέτης ἀφοῦ ἐπλούτησεν ἐκ τοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας. Καὶ δύναται νὰ εἴπῃ τις διτὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν μὲ μόνον τὸν σκοπὸν νὰ εὐεργετῇ. Οὕτω ἐκτίσθησαν δαπάναις του τὸ Δημοτικὸν θέατρον Ἀθηνῶν καὶ δύο ἀρχαιολογικὰ Μουσεῖα, τὸ τῆς Ὄλυμπίας καὶ τῶν Δελφῶν...

Τὸ 1892 ἀνήγειρε καὶ πάλιν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὰ Παπάφεια νοσοκομεῖα, τὰ δποῖα εἰχον πυρποληθῆ. Ἀνήγειρε τάς ἐπανορθωτικὰς φυλακὰς ἐν Ἀθήναις διὰ τοὺς ἐγκληματοῦντας νέους....

‘Αποθανὼν τὸ 1899 κατέλιπεν ἀπασαν τὴν περιουσίαν του δι’ ἀγαθοεργούς σκοπούς. Ἐκτίσθη οὕτω παράρτημα ἵδιον εἰς τὸ θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός». κατεσκευάσθη ἡ πρὸς Φάληρον ἄγουσα «Λεωφόρος Συγγροῦ», ἰδρύθη δὲ καὶ τὸ φερώνυμον νοσοκομεῖον τῶν μεταδοτικῶν νοσημάτων παρὰ τὸν Ἰλισόν.

‘Ιδιαίτερα ποσὰ κατέλιπε καὶ ἐκτίσθησαν τὸ σχολεῖον τῆς γενετείρας τοῦ πατρός του Λιδί τῆς Χίου ως καὶ τὰ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου.

‘Ιδού λοιπὸν τὶ γράφει ὁ ἀείμνηστος ἔκεινος εὐργέτης εἰς τὰ ‘Απομνημονεύματά του «Περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου»:

«Δὲν θεωρῶ ἀσκοπὸν νὰ ἀφηγηθῶ τὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου δπως οἱ γονεῖς μου πολλάκις μοὶ τὰ διηγήθησαν,

“Ἀν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, ητο ἡ Μεγάλη Ημέρη καὶ «εἶχαν έάλει εἰς τὴν φωτιὰν τὰ ἀγκιναροκούκια μὲ τὸ λάδι».

Η Χίος.

αἰ̄φνης ἐφάνη ἡ Τουρκικὴ Ἀρμάδα διευθυνομένη εἰς Χίον, διὰ νά τιμωρήσῃ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα. Τὰς λεπτομέ-
ρειας τὰς ἔχουν γράψει πολλοὶ ἐγώ περιορίζομαι εἰς δια-
συνέδησαν μεταξύ τῶν γονέων καὶ συγγενῶν μου.

Μὲ τὸ ἀκουσμα τῆς Ἀρμάδας ἀπόγνωσις κατέλαβε πάν-
τας· δύρυμοι καὶ κοπετοὶ ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων
ἡκούσθησαν εἰς τὴν πόλιν. Ἐκατός ἐσπέπετο πῶς θὰ σω-
θῇ διὰ τῆς φυγῆς.

Ἄδικως ἀκόμη καὶ τώρα μέμφονται τοὺς Χίους διὰ τὴν
φυγὴν ἐκείνην. Τὶ ἄλλο ἥδυναντο νὰ πράξουν οἱ ἀσπόλοι καὶ
εἰρηνικοὶ ἐκεῖνοι πολῖται;

Ἐπρεπε νὰ εἴπουν εἰς τοὺς Τούρκους: «κόψε με Ἀγά-
μου, ν' ἀγιάσω;» νὰ πράξουν δηλαδὴ αὐτὸ διὰ τὸ δποῖον
ἀδικως εἰρωνεύονται τοὺς Χίους;

Ἡ μάμμη, ὁ πατήρ καὶ ἡ μῆτρη μου συγοδευόμενοι ἀπὸ
τοὺς δύο δμοπατρίους ἀδελφούς τῆς μητρός μου ἐφορτώθη-
σαν ἔκαστος κατὰ τὰς δυνάμεις του. Καὶ ἐφορτώθησαν
μόνον τὰ εἰς χρυσὸν καὶ ἀργυρὸν χρήματα καὶ ὅσα πο-
λύτιμα εἰδῆ εὑρίσκοντο εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐκλείδωσαν τὴν οἰ-
κίαν — διότι ἐνόμιζον δτι θὰ γίνη συμβιβασμὸς καὶ ταχέως
θὰ ἐπιστρέψουν — καὶ ἀπῆλθον εἰς τὰ χωρία. Ἐκρύθησαν
καὶ περιέμενον τὴν τύχην τῆς νήσου καὶ τὴν ἴδικήν των.

Μετὰ κοπιαστικὴν ὁδοιπορίαν εἶχον φθάσει τὸ πρῶτον
ἐπόρεας εἰς τι χωρίον τῶν Μαστιχοχωρίων καὶ ἐκεὶ περιέ-
μενον εἰδῆσεις δι' ὅλης τῆς νυκτός. Ἀντὶ εἰδῆσεων δμως
εἶδον τὸν καπτὸν τῆς πυρπολουμένης πόλεως καὶ τότε ἐν-
νόησαν, δτι μόνη σωτηρία των ἦτο ἡ περαιτέρω φυγὴ. Ἄλλας
ποῦ, καὶ πῶς;

Ἀπεφασίσθη, ὁ πατήρ μου νὰ μεταβῇ εἰς παράλιον τε
χωρίον πρὸς ἀναζήτησιν πλοιαρίου· οἱ λοιποὶ ἐκρύθοντο καὶ
περιέμενον τὴν ἐπιστροφήν του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ-

Θροιμῆς. Ός κρύπτη των ἔχρησίμευσεν εἰς ἀχυρών, τοῦ δποίου ἔφραξαν τὴν θύραν καὶ τὸν ἥμισυ χῶρον δι' ἀχύρων. Ἐφωτίζοντο ἀπὸ τὸ φῶς, τὸ δποίον εἰςέδυε δι' ὅπης τῆς στέγης κατὰ τὴν ἡμέραν. Τὴν νύκτα ἐξήρχοντο καὶ ἐλάμβανον δλίγην τροφὴν καὶ ἀνέπνεον εἰς τὸν ἀνοικτὸν ἀέρα περιμένοντες ἐναγωνίως.

Ἄς σημειώσωμεν καὶ τοῦτο.

Ο ἀποδιθασθεὶς Τουρκικὸς στρατὸς συνέκειτο ἀπὸ «Ταγκαλάκια· τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπως ὀνόμαζον τοὺς ἐκεῖθεν καταγομένους στρατιώτας. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως δ στρατὸς οὗτος εἰςήλασεν εἰς τὰ χωρία θύων, σφάζων καὶ αἰχμαλωτίζων. Ἄλλος διαφαγὴ καὶ δ αἰχμαλωτισμὸς περιορίζετο εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, δὲν ἐπεξετείνετο καὶ εἰς τὸν χωρικούς. Οἱ χωρικοὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἵσωζον δσους ἡδύναντο, μετημψιεσμένους δὲ εἰς χωρικοὺς τοὺς ἐψυγάδευον νύκτωρ.

Πολλάκις μοὶ διηγήθη ἡ μήτηρ μου, δτι ἦκουσε διαρκούσῃς τῆς ἡμέρας Τούρκους λέγοντας εἰς τὸν κρύπτοντα αὐτὴν καὶ τοὺς περὶ αὐτήν.

— Πρόσεξε, ἀν ἔχης κανένα κρυμμένον, νὰ τὸ εἰπῆς, διότι θὰ διακινδυνεύσῃς τὴν κεφαλήν σου!

Οὗτος ὅμως ἡρνεῖτο ἐπιμόνως. Ἐν τοσούτῳ αὶ ἡμέραι, η μία μετὰ τὴν ἄλλην, παρήρχοντο, καὶ δ πατήρ μου δὲν ἐφαίνετο ἐπιστρέφων, καὶ ἡ ἀπελπισία τοὺς κατελάμβανεν.

Ο χωρικός, μολονότι ἡμείθετο ἀδρῶς, ἥρχισε νὰ ἀνυπομονῇ καὶ νὰ φοβήται μὴ προδοθῇ· ἐδήλωσε δέ, δτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ τοὺς κρύπτη πλέον· εἶχε φόβον μὴν προδοθῇ, καὶ τότε ἀλλοίμονον εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς κρυπτομένους. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν τὴν προσεχῆ νύκτα νὰ μεταμψιεσθῶσιν δλοι εἰς χωρικοὺς καὶ νὰ φύγουν ἀλλαχοῦ, ἀφηγόμενοι εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Διὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων ἔσκαψαν διὰ ἔυλαρίου μικρὸν λάκκον· ἐντὸς τοῦ λάκκου ἔθαψαν δύο σάκκους ταλλήρων, περὶ τὰ 500, καὶ τὰ ἐκάλυφαν μὲν χῶμα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι διατὶ ἀντὶ νὰ φύγουν ἐν καιρῷ νυκτός, ἐξῆλθον τῆς κρύπτης περὶ τὰ ἔξημερώματα. Ὁλίγα ὅμως δῆματα εἶχον προσθῇ καὶ συνήντησαν «μπουλόύκια». Τούρκων στρατιωτῶν, οἵτινες ἀμέσως τοὺς ἀνεγνώρισαν. Τοὺς ἐπρόδωσεν ἡ ἀπαλότητης τοῦ δέρματος χειρῶν καὶ προσώπου, αἱ κινήσεις των ἐν γένει. Τοὺς συνέλαβον λοιπὸν καὶ τοὺς ἡρεύνησαν· ἀνακαλύψαντες δὲ ὅτι ἔφερον θησαυρούς, τεὺς μὲν δύο θείους μου ἐσύλησαν καὶ ἀπεκεφάλισαν αὐθωρεῖ, τὴν δὲ μάμην μου ἐσύλησαν. Ἀλλὰ τοσούτον, φαίνεται, ἐπλήρωθησαν ἐκ τῆς πλουσίας λείας των, ὥστε τὴν ἀπέπεμψαν ἐλευθέραν εἰπόντες εἰς αὐτήν:

«Ἄλλαχ μπὶν μπὶν μπερεκὲτ θερσίν». Τὴν δὲ μητέρα μου ἐκράτησαν ώς δούλην, μὲ σκοπόν, εἴτον, νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς τὴν Μικρὰν Ασίαν καὶ νὰ τὴν δώσουν δῶρον εἰς τινὰ ἔκει ἀρχοντα. Τοιάντη συνήθεια ἐπεκράτει τότε παρὰ τοῖς Τούρκοις· οἱ κατώτεροι ἐπεμπον πρὸς τοὺς ἀγωτέρους ώς δῶρον κορασίδας δούλας.

«Ἡ δυστυχής μου μάμη ἐθρήνει· ἵκετευε τούλάχιστον νὰ τῆς ἐπιτρέψουν νὰ συνοδεύσῃ εἰς τὴν δουλείαν τὴν κόρην της, ἀλλ᾽ εἰς μάτην. «Δὲν ἀξίζεις», ἀπεκρίνοντο, «οὕτε ἐνὸς λουλὲ καπνόν». καὶ ἔσυραν τὴν μητέρα μου, ἥτις ἦγαγκάσθη νὰ βαδίσῃ κυριολεκτικῶς ἐπὶ τοῦ πτώματος ἐνὸς τῶν ἀδελφῶν της. Οὗτως ἀπηλπισμένη ἡ μάμη μου ἐνεθυμήθη, ὅτι εἶχε στενήν φιλίαν μὲ κάποιον Μπουλιάγκον Πρόξενον τῆς Ἀγγλίας· συνάμα ἦκουσεν, ὅτι οἱ Τούρκοι ἐσεβάσθησαν τὰ Προξενεῖα καὶ ὅτι εἰς αὐτὰ εὑρον ἀσυλον μερικοὶ ἐκ τῶν Χίων. Όδοιποροῦσα λοιπὸν ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἔδραμεν.

εἰς τὴν πόλιν τῆς Χίου καὶ μετέβη εἰς τὸ ρηθὲν προξενεῖον καὶ διηγήθη τὰ δυστυχήματά της.

Ο πρόξενος ἐκάμφθη, καὶ ὅχι μόνον ἔχορήγησεν ἀσυλον εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ’ ὑπεσχέθη νὰ ἔξετάσῃ καὶ, εἰ δύνα- τόν, ἀνεύρη καὶ ἔξαγοράσῃ τὴν μητέρα μου· προσέθηκεν ὅμως ὅτι χρειάζονται χρήματα. Ἡ μάμμη μου τοῦ εἶπεν ὅτι δὲν τῆς ἀφῆκαν τίποτε. Ἀλλ’ ἔνεθυμήθη τὰ δύο κρυθέντα σακ- κίδια πλήρη ταλλήρων καὶ τοῦ ἐπρότεινε νὰ τῆς δώσῃ κα- βάσην συνοδόν, διὰ νὰ μεταβῇ καὶ τὰ ζητήσῃ.

Ο Πρόξενος ἐπεισθη τότε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὕρῃ καὶ ἔξ ίδιων νὰ ἔξαγοράσῃ τὴν μητέρα μου, τὴν δποίαν οἱ Τοῦρ- κοι είχον μεταφέρει ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν πόλιν πρὸς ἐπι- βασιν εἰς πλοῖον.

Εύτυχῶς κάποιος ἐπρόλαβε καὶ εἰδοποίησε τὸν πρόξενον περὶ τῆς ἀφίξεώς της μετὰ πολλῶν ἄλλων σκλάβων. Ο πρό- ξενος τὴν ἔξηγόρασεν ἀντὶ 500 γροσίων, ἀλλὰ μετὰ μεγά- λης δυσκολίας, διότι ὁ κύριός της ἐπ’ οὐδενὶ λόγῳ ἥθελε νὰ τὴν πωλήσῃ.

Σημειωτέον ὅτι τοιούτον τίμημα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο ἔκτακτον διὰ μίαν δούλην.

Εἶναι [ιστορικὸν ὅτι, Χία δούλη τότε ἐπωλήθη διὰ μίαν «λουλουδιάν καπνοῦ».

Αμα τῇ ἀποδόσει εἰς τοὺς κόλπους τῆς μάμμης μου τῆς ἀγαπητῆς αὐτῆς θυγατρός, ἐπῆλθεν ἡ σκληρὰ ἀνάγκη τῆς θεραπείας τῶν ἀναγκῶν των ἐπρεπε δὲ νὰ πληρώσῃ καὶ τὸ χρέος της εἰς τὸν Μπουλιάγκον. Ολη ἡ ἐλπὶς ἐστηρίζετο εἰς τὰ παραχωθέντα εἰς τὴν κρύπτην τάλληρα. Ἐδέησε λοι- πὸν ἡ μάμμη μου συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ καβάση τοῦ προξέ- νου ἐκείνου νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον νὰ ζητήσῃ τὴν κρύ- πτην καὶ νὰ εὕρῃ τὰ παραχωθέντα χρήματα.

Οτε ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον, κατέλυσαν εἰς τὴν οἰκίαν

χωρικοῦ τινος· δταν τοῦ ἐδήλωσαν τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς των, ἐκίνησεν οὗτος τὴν κεφαλὴν μετὰ δισταγμοῦ λέγων: «Οἱ Τοῦρκοι καὶ αὐτὰ τὰ προσκεφάλαια ἡρεύνησαν καὶ κατέξεσχισαν· ἡρεύνησαν λεπτομερῶς καὶ πᾶσαν ἐν γένει γωνίαν· ὡςτα ματαιοπονίαν θεωρῶ τὴν ἀναζήτησιν τῶν χρημάτων, τὰ δόποια εἶχατε κρύψει· οὕτε ἐλαχίστην δὲ ἐλπίδα ἔχω περὶ τῆς ἀνευρέσεώς των».

Μ' ὅλον τοῦτο ἡ Θεία Πρόνοια ἀλλως εἶχε βουληθῆ. Τὰ σακελδία ἀνευρέθησαν ἀθικτα καὶ ἐθεράπευσαν τούλαχιστον προσωρινῶς τὰς πρωτίστας ἀνάγκας».

Τὰ ιατροσόφια.

‘Η κακή δίαιτα περὶ τὴν τροφὴν ἐγέννησε πλείστας ἀσθενείας μεταξὺ τῶν χωρικῶν. Εἶναι δὲ ἀληθῶς πρωτοφανῆς ἡ δίαιτα αὕτη. Φαντασθῆτε ὅτι δύνανται νὰ διέλθουν ἐπὶ ἡμέρας χωρὶς φωμὸν τρώγοντες ἀραβόσιτον ὁπτὸν καὶ ξυλάγγουρα. Πόσα νομίζετε; — δεκαπέντε ἔως εἴκοσι !! — Καὶ ἀν αἰσθανθοῦν μικρὰν ἀδιαθεσίαν καὶ ἀν ἔχουν πυρετόν, ἡ δίαιτα αὕτη δὲν ἀλλάζει, διότι λέγουν:

«Κι ἀν θερμαίνεσαι, πρέπει νὰ τρῷς δ, τι τραβᾷς ἡ καρδία σου γιὰ νὰ ματαγγυρίσῃς».

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ κατάστασίς των χειροτερεύει. ‘Η κατ’ ἀρχὰς ἀπλῆ ἀδιαθεσία γίνεται οὐχὶ σπανίως τυφοειδῆς πυρετός σπανίως ἡ φύσις κάμνει θαύματα καὶ ταῦτα μόνον ὡς νεκραναστάσεις δύναται τις νὰ θεωρήσῃ.

Μεταξὺ τῶν νῦν ἀσθενούντων κρισιμωτάτη εἶναι ἡ θέσις δωδεκαετοῦς κορασίου τὸ δποῖον φαίνεται ὅτι πάσχει ἐκ μηνιγγίτιδος. Ἀπὸ μιᾶς ἑβδομάδος εἶναι ἀναίσθητον, καὶ προσεκλήθην ἀπὸ τὸν πατέρα του νὰ τὸ ἰδῶ.

Καὶ τί εἶδον; ‘Ἐν σῶμα κορασίου θαμμένον ἐντὸς σωροῦ, ἀποτελεσθέντος ἐξ ὅλων τῶν ἐν τῷ σίκῳ μαλλίνων σκεπασμάτων μίχν κεφαλὴν κολυμβῶσαν εἰς τὸ αἷμα ζεύγους ὀρνιθίων, τὴν στιγμὴν ἐκείνην σφαγέντων καὶ τεθέντων ἐπὶ τῶν κροτάφων τοῦ ἀσθενοῦς κατὰ συμβουλὴν γραίας τινος πεπειραμένης. Ὡπισθοχώρησα ἔντρομος. Τόσον φρικώδη ἐντύπωσιν μοῦ ἐκαμεν ἡ αἰμόφυρτος παιδικὴ κεφαλή! ’Φυτειρον κατ’ ἐμαυτὸν τὸ θεραπευτικὸν ἐκεῖνο μέσον. Δὲν θὰ ἥργει τοῦτο εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δύο ἀθώων πτερωτῶν θυμάτων νὰ προσθέσῃ ταχέως καὶ τρίτην, τὴν τοῦ κορασίου. Καὶ ἐνῷ συνεβούλευον τὸν πατέρα ν’ ἀντικατα-

στήση τὸ θερμὸν αἷμα διὰ ψυχρεῦ ὅδατος τῆς πηγῆς, ἐκεῖνος εἰπεν ἀφελέστατα :

«Νὰ δοῦμε ὡς τὸ βράδυ· σὰν δὲ ἀλαφρώσῃ, θὰ κάνω καὶ τοῦ γέρο—Σταμάτη τὸ γιατρικό».

— «Τί;»

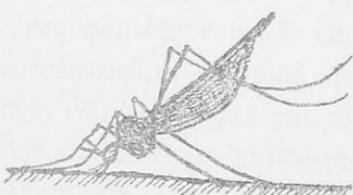
— «Δύο βατραχάκια! Τοὺς ἀνοίγεις, λέει, τὴν κοιλιά, τὰ πασπαλίζεις μὲ τάραχη καὶ τοῦ τὰ βάζεις στὸ κεφάλι, ἵνα μπρὸς κι' ἵνα πίσω».

Οὐδόλως δμως ὠφέλησαν οὐδὲ τὰ δρυίθια οὐδ' οἱ μετὰ ζακχάρεως βάτραχοι. Εἰς συμβούλιον τότε τῶν συγγενῶν ἀφασίσθη νὰ προσκληθῇ ἡ γραῖα Σταμπούλαινα, διότι, ἔλεγον : «εἶναι ὅρρωστον ἀπὸ πέιραξη τοῦ δαιμόνου, καὶ αὐτὴ μόνη μπορεῖ τὰ τὸ γητέψη».

Καὶ λοιπὸν ἦλθεν ἡ μάγισσα. Διέταξε τότε νὰ κλεισθῇ ἡ θύρα μέχρι τῆς ἐπομένης αὐγῆς· ἐπειτα λαθοῦσα τὰ εἰς τὸν οἴκον εὑρισκόμενα τουφέκια καὶ πιστόλια, ἔθεσεν αὐτὰ ψιθυρίζουσα ὑπὸ τὸ πρωσκέφαλον τοῦ ἀσθενοῦς· δύο δὲ μαχαλία μαυρομάνικα ἐκάρφωσε κατὰ γῆς ἕνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα διὰ φαλλίδος ἀποκέψατο τρίχας ἐκ τῆς μικρὰς αὐτοῦ κόμης τὰς ἔδεσε καὶ ἀφοῦ τρὶς ἔξωρκισε τὸν δαίνομα, εἰσήγαγεν αὐτὰς εἰς τὸν κόλπον τοῦ κορασίου..!

Τὸ δυστυχὲς κοράσιον ἀφοῦ ἔθιασσαι ήτη ἀρκετὰς ἡμέρας μὲ δψηλὸν πυρετόν, ἀπεβίωσε.

Αἱ μάγισσαι, αἱ λατροσόφισσαι δὲν ἔθαυματούργησαν!

‘Ο θάνατος τοῦ Σωκράτους.

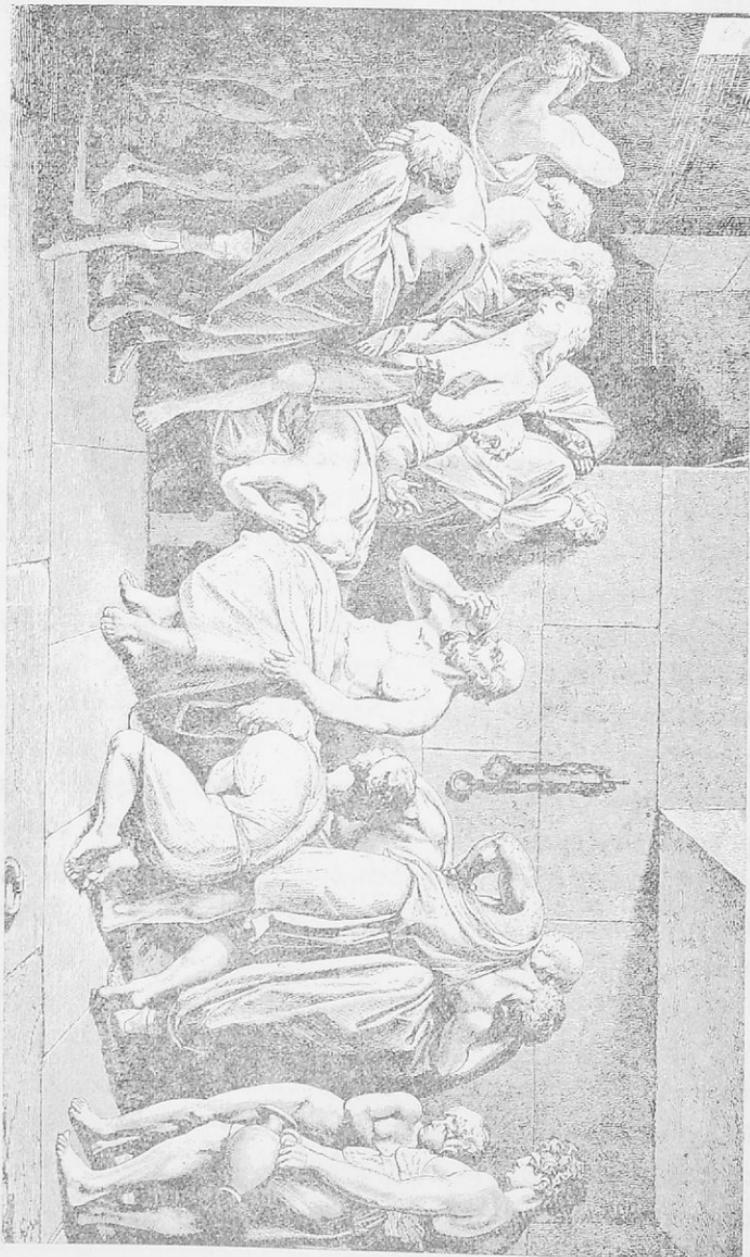
‘Ο Σωκράτης εἶχε κατηγορηθῆ ψευδῶς ὑπὸ τῶν ἔχθρῶν του, δτι περιφρονεῖ τοὺς θεοὺς τῆς πατρίδος του, πιστεύει εἰς νέους θεοὺς ἰδικούς του, καὶ διαφθείρει τοὺς μαθητάς του. Οἱ δικασταὶ πεισθέντες εἰς τὰς συκοφαντίας ταύτας κατεδίκασαν τὸν φιλόσοφον εἰς θάνατον.

‘Εγκλειστος εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ἀνέμενεν ἀταράχως τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν δροσίαν θὲ ἐκόμιζον εἰς αὐτὸν νὰ πίῃ τὸ κώνειον. ‘Αλλ’ οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ φίλοι του δὲν ἔμενον, ὡς ἐκεῖνος, ἀτάραχοι. ‘Ηγανάκτουν διέτι ἔμελλον νὰ ἴδουν ἀδίκως ἀποθνήσκοντα τὸν ἐνάρετον διδάσκαλόν των. Καὶ προητοίμαζον ὅλα τὰ μέσα διὰ νὰ τὸν φυγαδεύσουν ἀσφαλῶς εἰς τὴν Θεσσαλίαν.

‘Ητο ὅρθρος θαθὺς ἀκόμη· ὁ Σωκράτης ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν ψυλακήν του ἡσυχώτατα. ‘Αφυπνιζθεὶς ἔξεπλάγη θλέπων τὸν ἀγαπητόν του μαθητὴν Κρίτωνα παρὰ τὴν κλίνην του εἰς τοιαύτην ὥραν.

‘Ο Κρίτων εἶχεν ἔλθει ἐκεῖ διὰ νὰ τοῦ ἀναγγείλῃ δτι τὴν ἐπαύριον ἔμελλον νὰ δώσουν εἰς αὐτὸν νὰ πίῃ τὸ κώνειον. Οἱ μαθηταὶ καὶ φίλοι του δμως, πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀθφότητός του, ἔχουν λάβει τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν φυγαδεύσουν.

— «Νὰ ἐγερθῆς, διδάσκαλε, τοῦ εἶπε, τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα πρὸς σωτηρίαν σου. Δὲν εἶναι ὅρθὸν νὰ ὑποκύψῃς εἰς ἀπόφασιν ἀδικον καὶ ν’ ἀποθάνῃς σύ, δ ἀθῆσος, πρὸς χαρὰν τῶν ἔχθρῶν σου. ‘Ετοιμάζου, νὰ ἔξελθωμεν τοῦ δεσμωτηρίου πρὸιν νὰ ἔξημερώσῃ. ‘Ο δεσμοφύλαξ ἔδωροδοκήθη ὑπ’ ἔμοι. Τὰ πάντα ἔχουν προπαρασκευασθῆ διὰ τὴν φυγήν σου εἰς Θεσσαλίαν».

Ζωγράφηση τηλεοπτικής από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Ο,

‘Ο Σωκράτης διμως ἐθεώρει τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος ώς τὸ ἵερώτερον καθῆκον παντὸς πολίτου.

— «Προτιμῶ νὰ μείνω εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ν' ἀποθάνω, παρὰ νὰ παραβιάσω τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μου», ἀπήντησεν.

‘Ο Κρίτων ἐπέμενε παρακαλῶν θερμῶς τὸν διδάσκαλον νὰ δεχθῇ τὴν πρότασίν του.

Ἐκεῖνος διμως ἦτο ἀνένδοτος, καὶ διὰ νὰ πείσῃ αὐτὸν περὶ τοῦ ἔναντιου, εἶπεν.

— «Ἐάν, ἀγαπητέ μου Κρίτων, ἀπεφάνιζον νὰ φύγω, οἱ νόμοι καὶ ἡ Πατρὶς ἥθελον παρουσιασθῇ ἐνώπιόν μου καὶ θὰ ἔλεγον: «Τὶ κάμνεις, ὁ Σώκρατες; Ἀπεφάσισες λοιπὸν νὰ μᾶς καταστρέψῃς; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ πόλις, ὅταν οἱ νόμοι τῆς δὲν τηρῶνται, καὶ ὅταν αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων τῆς δὲν ἔκτελῶνται πιστῶς; Μήπως νομίζεις ὅτι σὲ ἡδικήσαμεν, καὶ διὰ τοῦτο θέλεις νὰ μᾶς παρακούσῃς; Ἄλλ᾽ ἐλησμόνησες τὶ ἐδίδαξες εἰς ὅλον τὸν βίον σου; Σὺ δὲν ἐκήρυττες ὅτι δὲν πρέπει νὰ πράττῃ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀλλὰ καλὸν ἀντὶ κακοῦ; Ἡ πατρὶς, ὁ Σώκρατες, ἐγέννησεν, ἔθρεψεν, ἔξεπαίδευσε καὶ σὲ καὶ τοὺς γονεῖς σου καὶ τοὺς προγόνους σου. Εἶσαι λοιπὸν τέκνον μου θρέμμα μου, πῶς τολμᾶς νὰ μὲ διλάψῃς; Ἐάν δὲ πατήρ σου ἡ διδάσκαλός σου σὲ κακοποιήσουν, ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ ὑψώσῃς χεῖρα κατ' αὐτῶν; Βεβαίως ὅχι. Δὲν γνωρίζεις ἔπειτα ὅτι ἡ πατρὶς εἶναι τιμιωτέρα καὶ ἀγιωτέρα καὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους; Ὅτι καθῆκον παντὸς πολίτου εἶναι νὰ σέβεται καὶ ἀγαπᾶ αὐτὴν καὶ ὅταν ἀκόμη ἀδικεῖται;

«Τὶ θὰ ἡδυνάμην, ὁ φίλε Κρίτων, νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰ ἔρωτήματα αὐτὰ τῆς πατρίδος;»

“Ο Κρίτων δὲν εὑρέ τι διὰ ν’ ἀπαντήσῃ. Ὅτο γνήσιος μαθητὴς τοιούτου διδασκάλου. Σφίγγων τὸν πόνον διέτι θὰ ἔχανε τὸν διδασκαλόν του, παρεδέχθη ώς δρθῆν τὴν ἀπόφασίν του νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς Νόμους τῆς πατρίδος. Δὲν ἐτόλμησε πλέον οὐδὲ λέξιν νὰ τοῦ εἴπῃ, νὰ τὸν παρακινήσῃ νὰ φύγῃ.

‘Ο Σωκράτης δὲν ἀπέθανεν, ώς τοῦ προεῖπεν ὁ Κρίτων· τὸ κώνυμον τοῦ ἐδέθη τὴν μεθεπομένην· πολὺ δ’ ἐνωρὶς συνέρρευσαν εἰς τὸ δεσμωτήριον τὴν ὥρισμένην ἐκείνην ἡμέραν ὅλοι οἱ μαθηταὶ του. ‘Ηρχοντο περίλυποι ν’ ἀποχαιρετίσουν τὸν διδασκαλόν των. ‘Ἐκεῖνος ἐδέχθη αὐτοὺς μὲ χαράν. ‘Οταν δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ πίῃ τὸ κώνυμον συνέδοιλευσε τοὺς παρευρισκομένους νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὰς διδασκαλίας του· ἀπεχαιρέτισεν ἔνα ἔκαστον, καὶ ἐπειτα ἔλαθεν ἀταράχως τὸ ποτήριον. ‘Οταν τὸ ἔφερε εἰς τὰ χεῖλη, ἡρώτησεν αὐτὸν περίλυπος ὁ ἀγαπητός του Κρίτων.

— «Ἐχεις παραγγελίαν τινὰ νὰ μοῦ δώσῃς διδάσκαλε;»

— «Σοῦ παραγγέλλω νὰ εἰσαι ἐνάρετος, διότι ἐξ ὅλων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τὸ μεγαλύτερον εἶναι ἡ ἀρετή». Καὶ ἐξηκολούθησε συνδιαλεγόμενος ἡσυχώτατα μετὰ τῶν μαθητῶν του μέχρι τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ζωῆς του.

‘Ο ἀληθής χριστιανός.

Ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις ἀγρίως ἐνέσκηψε καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας, τὴν Ἑλλάδα. Περισσότερον αἰσθητῇ ἔγινεν αὕτη εἰς τὰς πόλεις, ὅπου πολλοὶ ἄνθρωποι μόνον πόρον ζωῆς ἔχουν τὰς χεῖρας των. Ἰδίως εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν μαστίζει ἡ ἀνεργία. Λόγῳ τοῦ περιορισμοῦ τῶν κεφαλαίων ἐσταμάτησαν τὰ ἐργοστάσια, ἐσταμάτησε καὶ πᾶσα ἄλλη ἐργασία. Ποῦ νὰ τὴν ζητήσουν; Ἐλειψαν λοιπὸν τὰ μέσα τῆς ζωῆς ἀπὸ πολλας οἰκογενείας ἐργατῶν.

Πολλοὶ εἶναι οἱ πεινῶντες καὶ γυμνητεύοντες καὶ δλίγοι οἱ δυνάμενοι νὰ βοηθήσουν· ἔτι δὲ δλιγώτεροι οἱ προθυμοποιούμενοι ἐκ τῶν εὐπόρων νὰ προσέλθουν ἀρωγοὶ εἰς τὴν δυστυχίαν.

Μόνη ἐλπὶς οωτηρίας διὰ τοὺς ἀνέργους ἀπέμεινεν ἡ ἐπαιτεία. Ματαίως δμως οὗτοι κρούουν τὰς θύρας τῶν ἔχοντων. Ἡ διάθεσις πρὸς ἐλεγμοσύνην ἔχει ἐλαττωθῆ εἰς δλους. Ἐκαπτος μὴ γνωρίζων τί τὸν ἀναμένει εἰς τὸ μέλλον, δυσκόλως τολμᾷ νὰ μειώσῃ τὸ εἰσόδημά του ἕστω καὶ κατὰ μίαν δραχμήν. Χαλεποὺς λοιπὸν καιροὺς διέρχονται δισοι εἶχον τὴν κακήν μοῖραν νὰ διποζοῦν μόνον ἐκ τοῦ ἡμερομισθίου.

Τὸ εὐχάριστον δμως εἶναι, ὅτι εἰς τὸ μέσον τῆς γενικῆς ταύτης ἀσπλαχνίας συναντῷ τις ἐνίστε καὶ τοὺς γενναιοδώρους. Τόσον δλίγοι δμως εἶναι οὗτοι, ὥστε ἐλάχιστα θεραπεύεται τὸ κακόν. Εἰς ἐκ τούτων ἦτο δ. κ. Δουκάτος δστις ἐφάνη μέγας εὐεργέτης. Οὗτος ὑπελογίζετο μὲ περιουσίαν ἐκατοντάδων ἐκατομμυρίων συμπεριλαμβανομένων τῶν χρεωγράφων καὶ τοῦ ρευστοῦ χρήματος, ποὺ εἶχε καταθέσει εἰς μίαν τράπεζαν.

Μίαν ήμέραν δ κ. Δουκάτος μετά μακρὰν σκέψιν λέγει εἰς τὴν γραῖαν σύζυγόν του.

— Ἐπιθυμῶ νὰ μάθης τί σκέπτομαι, λατρευτή μου σύντροφε. Ἡμεῖς τέκνα δὲν ἔχομεν. Ὅταν αὔριον ἀποθάνωμεν, ἀσφαλῶς θὰ κληρονομήσουν οἱ ἐκ τοῦ πλαχίου συγγενεῖς μας. Τί τὸ ὅφελος εἰς ήμᾶς! οὐδεὶς θὰ μᾶς εὐγνωμονῇ. Ἐχομεν πρὸ ήμῶν τὸ παράδειγμα ἄλλων, οἵτινες εὑρέθησαν εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ήμᾶς περίπτωσιν. Κακολογίας καὶ μόνον κακολογίας ἀκούουν καὶ πέραν τοῦ τάφου ἀκόμη.

— Ἐχω τὴν ἰδίαν νὰ ἴδευσω αἰώνιον μνημόσυνον τῆς ψυχῆς μας καὶ τῆς ψυχῆς τῶν γονέων μας. Ἐλαθον τὴν ἀπόφασιν νὰ πράξω συμφώνως μὲ τὰ λεγόμενά τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Μόνον δ ἀγαπῶν τὸν πλησίον του ἀγαπᾷ καὶ τὸν Θεόν, ἐπομένως αὐτὸς εἶναι δ πραγματικὸς Χριστιανός.

Τὴν περιουσίαν μας θὰ κληροδοτήσω εἰς τοὺς ἀνέργους τῆς πόλεως καὶ τοὺς πτωχούς. Ταιουτοτρόπως θὰ δείξω τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν Θεόν μας ἀγάπην. Θὰ κρατήσω μόνον τόσα, δσα ἀρκοῦν διὰ νὰ συντηρηθῶμεν ἐνδόσφιζόμεν. Συμφωνεῖς;

— Οχι μόνον συμφωνῶ ἀλλὰ καὶ σὲ προτρέπω νὰ πραγματοποιήσῃς τὴν εὐαγγελικὴν αὐτὴν ἰδέαν σου τὸ ταχύτερον.

Δὲν ἀντέχει πλέον ἡ ψυχή μου νὰ ἀτενίζω τὴν ἐσχάτην ἀθλιότητα.

Τὴν ἄλλην ήμέραν δ κ. Δουκάτος μετέβη εἰς ἐν ἑκ τῶν Συμβολαιογραφείων τῆς πόλεως καὶ μετὰ δύο ὥρας ὑπέγραψε τὴν ἑσῆς συμβολαιογραφικὴν πρᾶξιν :

— Ἐν Ἀθήναις . . . ἐνεφανίζθη δ κ. N. Δουκάτος κάτοικος Ἀθηνῶν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι διόκληρον τὴν κινητὴν αὐτοῦ περιουσίαν ἀπὸ σήμερον κληροδοτεῖ ὑπὲρ τῶν ἀνέργων. Ἀνέρχεται αὕτη εἰς 300 ἑκατομμύρια κατατεθειμένα

ώς χρεώγραφα καὶ ρευστὸν εἰς τὴν Ἑθν. Τράπεζαν. Οἱ ἐκ δέκα ἑκατομμαρίων ἑτήσιοι τόκοι τοῦ κεφαλαίου τούτου, θὰ χρησιμοποιοῦνται εἰς παρασκευὴν συσσιτίου διὰ τοὺς ἀνέργους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνορίας τῆς Ἀγίας Ζώνης, δπου κατοικεῖ. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του Ἐλένης τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως μέγαρόν του θὰ μεταβληθῇ εἰς νοσοκομεῖον. Τὰ ἐκ τῶν δύο μεγάρων του τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ εἰσοδήματα θέλουν χρησιμεύσει διὰ τὴν συντήρησιν 100 κλινῶν ἀσθενῶν. Θὰ νοσηλεύωνται εἰς αὐτὰς δωρεὰν μόνον ἄποροι καὶ θὰ συντηροῦνται εἰς τὸ νοσοκομεῖον μέχρι τελείας ἀναρρώσεώς των.

Εὑχεται εἰς τὸν Θεὸν νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν βοηθὸς δπως καὶ τὸ Ἅγιον αὐτοῦ Εὐαγγέλιον. Ἀνεγνώσθη εἰς ἐπήκοον αὐτοῦ καὶ τῶν μαρτύρων καὶ ὑπεγράφη.

Οἱ ἀνεργοὶ τῆς ἐνορίας Ἀγίας Ζώνης ηὐλόγουν τὸν ἄγγελόν των. Τοὺς ἔσωσεν ἐκ τοῦ θεβαίου θανάτου τῆς πενηνῆς. Ἐξησφαλίσθη δι’ αὐτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας των δ ἐπιούσιος ἀρτος.

Παρ’ ὅλην τὴν ἐχεμύθειαν τὴν δποίαν ἑτήρησεν δ δωρητής, ή δωρεά του διεθυρλήθη. Ἡ μεγαλυτέρα ἐφημερίς τῶν Ἀθηνῶν ἔγραψεν ἐν κυρίῳ ἀρθρῷ ταῦτα:

«—Ἐπικρατεῖ ή γνώμη ὅτι ή πατρίς μας δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ σήμερον τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους εὑεργέτας. Ὅτι οἱ μεγάλοι ἔθνικοι εὑεργέται ἀνήκουν πλέον εἰς τὸ παρελθόν, ὅτι ή Χριστιανικὴ ἀρετὴ ἔχρεωκό πηγε. Οὐδὲν τούτων ἀναληθέστερον.»

Δὲν ἔλειψαν καὶ σήμερον οἱ ἀλτρουϊσταί. «Οχι. Μᾶς τὸ δροντοφωνεῖ ή πρᾶξις τοῦ κ. Λουκάτου».

«—Δὲν μὲ συνεκίνησε διόλου τὸ ἀρθρὸν σας, κύριες ἐπροτίμων νὰ μὴ γνωσθῇ τὸ δόνομά μου, διότι ἔχω ὑπ’ ὅψιν Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν. Σ'. »Εκδ. Β'.

μου τὸ τοῦ Χριστοῦ : μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τὶ ποιεῖ ἡ δεξιά. Ἐπειθύμουν νὰ μένω ἀγνωστος ἀλλὰ δὲν ἔσεβάσθητε τὴν θέλησίν μου. Παρακαλῶ νὰ διαψεύσητε τὸ χθεσινόν σας ἄρθρον, διότι ἐντρέπομαι νὰ ἐμφανισθῶ πρὸ τοῦ κόσμου. Τόσον θίγεται ἡ ψυχή μου».

Ταῦτα ἔγραψε πρὸς τὴν ἐφημερίδα ἢτις ἐδημοσίευσε τὸ ἄρθρον δ. κ. Δουκᾶτος.

Τὴν ἐπομένην ἔγραψεν ἔτι ἐπαινετικώτερον ἄρθρον διὰ τὴν μετριοφροσύνην τοῦ ἀνδρὸς ἡ ἐφημερίς.

‘Η ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων.

(‘Απὸ ἡμερολόγιον στρατιώτου)

Οὕτω παρῆλθε καὶ ἡ 19η Φεβρουαρίου. Ἀνέτειλεν ἡδη
θιαυγεστάτη ἡ 20ή. Τὴν διαύγειάν της ἐπέτεινον τὰ ἐπα-
κολουθήσαντα γεγονότα περὶ ὧν κατωτέρω.

‘Απὸ βαθέος ἔτι ὅρθρου οἱ ἄνδρες δλοι καὶ οἱ ἀξιωματι-
κοὶ ἡμεθα ἔτοιμοι· μὲ τὸ ὅπλον ἀνὰ χεῖρας ἀνεμένομεν τὴν
διαταγὴν τῆς προελάσεως.

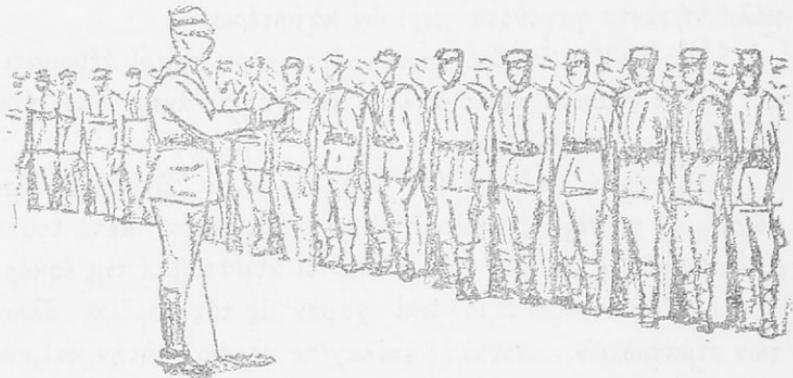
‘Άμα ως ἡ ἡμέρα ἥλθεν, ὀλόκληρον τὸ Σύνταγμα διε-
τάχθη νὰ ταχθῇ εἰς φάλαγγας κατὰ Τάγματα. Μετὰ τοῦτο
ἀπεκαλύψθη ἡ σημαία καὶ οἱ πρῶτοι κυματισμοὶ της ἐσκόρ-
πισαν ρίγη ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρὰν εἰς τὰς καρδίας δλων
τῶν στρατιωτῶν. Εύσταλής ἐπιλοχίας κρατῶν αὐτὴν καὶ συ-
νοδεύομενος καὶ ὑπὸ τριῶν στρατιωτῶν μὲ «ἐφ’ ὅπλῳ λόγ-
χην», παρήλασε πρὸ τοῦ Συντάγματος.

Συνεκινήθην καὶ ἔκλαυσα ως ἡτένισα τὴν γλυκεῖαν ὅψιν
τοῦ κραταιοῦ Σταυροῦ. Δάκρυα ἐνθουσιασμοῦ ἔρρευσαν ἐκ
τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ ἔβρεξαν τὰς παρειάς μου. Ἐλησμό-
νησα πάντα τὰ δεινὰ δσα μέχρι τοῦτος ὑπέστην. Πρὸ τοῦ ξε-
ροῦ τούτου συμβόλου τὴν σιγμὴν ἐκείνην πᾶν ἄλλο δι’ ἐμὲ
ἥτο μηδέν. ‘Η ψυχὴ μου ἀνυψώθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ηὔ-
χαρίστει τὸν Κύριον πάντων. Προσηγυχόμην νοερῶς καὶ
ἐζήτουν τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σταυροῦ εἰς δλην τὴν Οἰ-
κουμένην.

Μετὰ τὴν συγκινητικὴν αὐτὴν σιγμὴν, τὴν σπανιωτά-
την εἰς τὴν ζωὴν μας, δ. Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος, Ἀν-
τισυνταγματάρχης Πολυμενᾶκος Γεώργιος προσεφώνησε
τὸ σύνταγμα εἰπών: «Κύριοι Ἀξιωματικοὶ καὶ Στρατιῶται

ἐπέστη ἡ ὥρα, καθ' ἦν τὰ πάντα θὰ λησμονήθοῦν ως παρελθόντα, καθ' ἦν δὲ σταύρδες θὰ θριαμβεύσῃ, καθ' ἦν οἱ κόποι μας θὰ στεφανωθοῦν, καὶ τὰ ἔλληνικα δύπλα θὰ μεγαλυνθοῦν! Στρατιῶται, τὰ βάσανά σας ἐτελείωσαν· ἀκολουθήσατε ὅλοι μὲ θάρρος καὶ ἐλπίδα, καὶ ἐστὲ πεπεισμένοι ὅτι ὁ σκοπός μας θὰ ἐπιτύχῃ πλήρως. Ζήτω τὸ "Εθνος!"

Εἰς τὰ «Ζήτω» τοῦ Συνταγματάρχου ἀπήντησε τὸ Σύν-

— Κύριοι Ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται . . .

ταγμα μὲ στεντορείας ζητωκραυγάς. Τρεῖς χιλιάδες στόματα ἔκραύγαζον ως ἕν καὶ μόνον στόμα: «Ζήτω!» Τὰ πέριξ έουνά καὶ οἱ λόγγοι ἀντίχηγσαν εἰς τὴν ἐνθουσιώδη λαχήν μας.

Ἐξάλπιγξεν εἴτα ἡ σάλπιγξ καὶ ἔβαδίσαμεν ἐμπρὸς δακρυσμένοι ἀπὸ ἐνθουσιασμόν. Μετ' ὀλίγον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν στενωπὸν τῶν Κοπάνων ἥτις ἄγει εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Δωδώνης. Τὸ Σύνταγμά μας ἐτάχθη ἐφεδρεία τῶν μαχομένων γενναίων εὑζύγων.

Μὲ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἥλιου ἥρχισεν ἡ μάχη εἰς τὰ ὑψώματα τῆς Μανωλιάσσας· ἥκούετο σφοδρὸς κανονιοβολισμός.

Τὴν 10 1/2 π. μ ἥρχίσαμεν ν' ἀναβαίνωμεν εἰς τὰ ὑψώματα τοῦ Ἅγ. Νικολάου. "Αμα ως ἐφθάσαμεν εἰς τὴν είσο-

δον στενωποῦ, ἐσταθμεύσαμεν καὶ ἀνεμένομεν διαταγάς, ἀν πρέπει νὰ προχωρήσωμεν η̄ ὅχι· καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εἶχον ἡρκετὰ προχωρήσει οἱ ἡμέτεροι.

Διετάχθημεν νά δδεύωμεν συνεχῶς μὲ μικρὰ διαλείμματα ἀναπαύσεως· καὶ σύτῳ δδεύοντες ἐφθάσαμεν εἰς τὰ πυροβολεῖα τοῦ Ἀγίου Νικολάου περὶ τὴν 4ην μεταμεσημέρινήν ὥραν. Ἐκεῖ ἐσταθμεύσαμεν πρὸς διενυκτέρευσιν.

Οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἐγκαταλείψει ἐνταῦθα ὅλα τὰ πυροβόλα των, 48 τὸν ἀριθμόν, ἔξ ὧν τρία μὲ γόμωσιν.

Τοὺς κατέλαβε πανικὸς καὶ δὲν ἐπρόλαβον οὔτε τὰ κλεῖστρα νὰ ἀφαιρέσουν οὔτε νὰ ρίψουν τὰς τρεῖς βολάς. Ὁ Θεὸς διὰ τῶν γενναίων εὐζώνων μας τοὺς διεσκόρπισε πανικοδήλητους. Τὸ 8ον καὶ 9ον εὐζωνικά μας τάγματα τοὺς κατεδίωξαν μέχρι τῶν πυλῶν τῶν Ἰωαννίνων μὲ ἐφ' ὅπλου λόγχην καὶ διενυκτέρευσαν ἔξωθεν τῆς πόλεως ἀναμένοντα τὴν 21ην πρὸς τελικὴν ἐπιτυχίαν.

Ἡμεῖς διενυκτέρεύσαμεν ὑπὸ ψῦχος δριμὺ ἐπὶ τῶν ὑψώμάτων τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοποθετήσαντες σκοπούς καὶ προφυλακάς.

Πρὶν νυκτώσει, ἐκ τῶν ὑψωμάτων τεύτων παρετήρουν τὸ ἀπέναντί μας φούρον Μπιζάνι· ἀνελογιζόμην πόσον μᾶς ἔδασάνισε ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν μῆνας μὲ τὸ τρομερὸν πυροβολικόν του! καὶ τώρα.... ταπεινόν, ἀσθενῶς βάλλει κατὰ τῶν ἡμετέρων πυροβολείων εἰς τὴν Κανέταν, ἐνῶ βάλλεται ὑπὸ ταχέως πυρὸς μέχρι βαθείας νυκτός!

Εἶδον τὸν ὑπερήφανον τοῦτον λόφον, τὸν θεωρούμενον ἀπόρθητον, νὰ κύπτῃ τὸν αὐχένα πρὸ τῆς δυνάμεως τοῦ Σταυροῦ. Εἶδον τὴν ἡμισέληνον πίπτουσαν καὶ τὴν γαλαγόλευκον θριαμβεύουσαν. Εἶδον τὰ ἐλληνικὰ ὅπλα εἰς ὅλην τῶν τὴν δόξαν.

Πρὸ τῶν ποδῶν μου ἔχω 48 πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ σι-

γῶντα μὲ τὰ στόμια ἐστραμμένα πρὸς δλας τὰς διευθύνσεις ἀπέναντί των τὸ τρομερὸν Μπιζάνι σχεδὸν ἄφωνον, γεκρόν, ἀναίσθητον, μὴ δυνάμενον νὰ βάλῃ δεῖδα κατὰ τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ. Βλέπω τὰ συντάγματά μας νὰ βαδίζουν ἀπροκαλί· πτως καὶ ἐπιδεικτικῶς πλέον. Τὸ πᾶν ἐτελέωσεν. Οἱ ὑπερήφανοι Τούρκοι ἔκυψαν τὸν αὐχένα πρὸ τῆς καταιγίδος τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, συνετρίβησαν ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ πυροβόλα.

“Αμα ἔξημέρωσεν — (21 Φεβρουαρίου) ἔξεινήσαμεν ἐκ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἀγ. Νικολάου καὶ κατηρχόμεθα εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἰωαννίνων, μὴ γνωρίζοντες ἀκόμη τίποτε περὶ τῆς πτώσεως τῆς θρυλικῆς πόλεως. Ἐνῷ δέ, οὕτε ἥμεσιαν ὥραν δὲν εἶχομεν προχωρήσει, αἴφνης παρουσιάζεται ἀγγελιαφόρος ἀξιωματικὸς καὶ μᾶς ἀναγγέλλει, διτὶ τὰ Ἰωάννινα παρεδόθησαν. Τὸ τὸ ἔγινε τότε, δὲν περιγράφεται! Ἐνθουσιασμὸς καὶ ἀκράτητοι ζητωκραυγαί! Τὸ πᾶν τὴν ἥμέραν αὐτὴν ἐφαίνετο φαιδρὸν καὶ χαρίεν. “Ολοι ἔχαιρον καὶ δλοι ἔψαλλον. Ἀπὸ τὰ στήθη δλων ἔξηλθε στεναγμὸς ἀνακουφίσεως. Ἐθλέπομεν τὸ ὄνειρόν μας ἐκπληρούμενον, τὴν ώς μῆθον θεωρουμένην ἀλωσιν τῶν Ἰωαννίνων, πραγματικότητα.

“Ἀπὸ πρωΐας ἥδη τρεῖς ἵλαι ἵππικοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ Σούτσου εἶχον εἰσέλθει εἰς τὴν πόλιν· οἱ γενναῖοι εὔζωνοι ἀνεπαύοντο πρὸ τῶν πυλῶν της. Ἡ ποτὲ φωλεὰ τοῦ τρομεροῦ τυράννου τῆς Ἡπείρου ἥλωθη. Τὸ μυστήριον τὸ καλύπτον αὐτὴν διελύθη. Ἡ 21 Φεβρουαρίου ἐσκόρπισε χαρὰν καὶ εὐτυχίαν.

Τὰ Ἰωάννινα, ἡ ἔδρα τῶν Βαρβάρων, κατηγάσθησαν ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας».

Σ

Τὰ Ἰωάννινα.

Τὸν Ἱανουάριον τοῦ 1913 ὑπηρέτουν ὡς ἔφεδρος εἰς τὸ Τάγμα Εὐζώνων, τὸ δποῖον ἐμάχετο ἐπάνω εἰς τὰ ὄψιματα τῆς Ἀετορράχης ἐναντίον τοῦ φοβεροῦ Μπιζανίου.

Μὲ πόσην συγκίνησιν ἐδλέπομεν τότε τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων! Πόσον δ στρατός μας ἐκαίστο ἀπὸ τὸν πέθον νὰ κυριευθοῦν τὰ Ἰωάννινα!

— «Πότε θὰ πέσουν τὰ Γιάννινα;» ἔλεγον πάντες.

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ τὰ δύορδα τοῦ Μπιζανίου δὲν ἔξεπορθοῦντο.

Εἰς τὴν ἐπίμονον ἀντίστασιν τῶν Τούρκων ἐπροβάλλετο ἡ ἀκατάβλητος προσπάθεια τοῦ ἔθνους μας. "Οσον συχναὶ ἥρχοντο αἱ στρατιωτικαὶ ἐνισχύσεις, τόσον αἱ ἐλπίδες τῆς πτώσεως ἐπολλαπλασιάζοντο. "Επρεπε νὰ πέσουν τὰ Ἰωάννινα, ἡ πόλις τῶν θρύλων καὶ τῶν ὀνείρων μας!

Ἐφανταζόμην μίαν θριαμβευτικὴν εἰσοδον εἰς αὐτά, ἀλλ ἡ τύχη δὲν μοῦ ἐπεφύλασσε τὴν χαρὰν ταύτην. Ἐνῷ μίαν ἡμέραν εὑρισκόμην εἰς τὰς προφυλακάς, δεῖς ριψεῖσα ἐκ τοῦ Μπιζανίου ἐθραύσθη πρὸ τῶν ποδῶν μου. Θραῦσμα αὐτῆς μὲ ἐτραυμάτισεν εἰς τὸν πόδα, καὶ ὡς τραυματίαν μὲ μετεκόμισαν εἰς Φιλιππιάδα πρὸς θεραπείαν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπιπτον τὰ Ἰωάννινα. Τὴν 21ην Φεβρουαρίου ἴδιους ἔτους θριαμβευτικῶς εἰσήρχετο δ ἐλληνικὸς Στρατὸς εἰς τὴν πόλιν. Ὁποίᾳ χαρά! ἀλλὰ καὶ πάσῃ ἡ λύπη μου, διέτι δὲν ἔτυχον μεταξὺ τῶν εἰσερχομένων!

Μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν μου ἥλθον εἰς Ἀθήνας. Ἐπηκολούθησεν δ βουλγαρικὸς καὶ εἴτα δ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος.

Καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους πολέμους ἔλαθον μέρος καὶ

ἐπέζησα· δὲν μοῦ ἔδόθη λοιπὸν ἡ εὐκαιρία νὰ ἴδῃ τὰ Ἱωάννινα ώς τὸ ἐπόθευν.

Τὸ παρελθὸν θέρος δμως κατώρθωσα νὰ ἐκπληρώσω τὸν παλαιόν μου ἐκεῖνον πόθον. Διὰ μέσου Πρεβέζης μετέβην, καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔζησα εἰς τὴν πόλιν τῶν Θρύλων.

Εἶδον τὴν ἀπέναντι Ἀετορράχην ὃπου ἐταλαιπωρούμην ἐπὶ ἓνα ἀλόκληρον χειμῶνα μετὰ τοῦ ἄλλου στρατοῦ μας.

Ἐπεσκέφθην τὸ φοθερὸν Μπιζάνι τοῦ ὅποιου τὰ τηλεόβλα αἴτιοι μου τὸ τραγούδι :

Τώρα κατενόησα ὅτι εἶναι ἑλληνικὰ τὰ Ἱωάννινα πράγματι, καὶ δὲν φεύγει ἀπὸ τὸν νοῦν μου τὸ τραγούδι :

«Ξύπτα καημένε *Άληπασᾶ* νὰ ἴδῃς τὰ Γιάννινά σου.
Τὰ πήρανε οἱ *Ἐλληνες*, δὲν εἶναι πιὰ δικά σου».

Πολλὰ τὰ ἀξιοθέατα ἔχει τις νὰ ἐπισκεψθῇ εὑρισκόμενος εἰς τὰ Ἱωάννινα. Ἐν πρώτοις τὸ φρούριον, τὸ φοθερὸν «Γιαννιώτικο Κάστρο» παρὰ τὴν λίμνην. Τὰς τρομερὰς ὑγρὰς φυλακάς, τὰ ἀπαίσια ἐκεῖνα «μπουδρούμια» ὃπου ἐστέναζον ἐκ τῶν μαρτυρίων ὁ Παπαθύμιος Βλαχάδας, ὁ Κατσαντώνης καὶ τόσοις ἄλλοις ἥρωες, καὶ ἄλλα.

Διεπεραιώθην εἰς τὸ «Νησὶ» καὶ εἶδον τὸν «Ἄγιον Παντελεήμονα καὶ τὴν παρ' αὐτὸν οἰκίαν, ὃπου ἐφονεύθη ὁ ἀπαίσιος τύραννος. Δεικνύουν ἀκόμη τὰς ἐπὶ τοῦ πατώματος ὅπας δι' ὧν διῆγλον αἱ σφαῖραι αἱ φονεύσασαι αὐτόν. Υπάρχει, δπως τὴν ἀφῆκεν, ἡ Σπηλιὰ τῆς κυρὰ Βασιλικῆς. Σώζεται εἰς τὸ προαύλιον ἡ πλάτανος ὅποιας τοὺς κλάδους τῆς ὅποιας ἐμπαρτύρησαν ἀπειροί δμογενεῖς μας.

Αξίζει νὰ ἐπισκεψθῇ κανεὶς τὴν ἐντὸς τῆς πόλεως οἰκίαν τοῦ νεομάρτυρος Γεωργίου. Ὁ ζείμνηστος ἐκεῖνος «Ἄγιος Γεώργιος ἦτο χριστιανὸς ἀγράμματος, καὶ κατήγετο ἀπὸ τὸ χωρίον τῶν Γρεβενῶν Τσούρχλι.

‘Η τύχη του τὸν ἔφερε νὰ ὑπηρετῇ πλούσιον πασᾶν τῶν Ἰωαννίνων ώς ἵπποκόμος. ‘Η εὔσέβεια καὶ ἡ ἀρετὴ του ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν Μουσουλμάνων, οἱ δποῖοι διέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν πασᾶν. Εἶπον δὲ οἱ ἥκουσαν τὸν Γεώργιον λέγοντα δὲ θέλει νὰ ἀλλάξῃ πίστιν. ‘Ο κύριός του τότε ἐπέμεινεν εἰς αὐτὸν νὰ ἀρνηθῇ καὶ ἐπισήμως τὸν χριστιανισμόν του καὶ νὰ γίνῃ Μουσουλμάνος. ‘Ο πιστὸς ἐκεῖνος “Ἐλλην κατ’ οὐδένα τρόπον ἐδέχετο Τὸν διέβαλον τότε εἰς διάφορα

‘Η οἰκία τοῦ Νεομάρτυρος “Αγ. Γεωργίου.

μαρτύρια, τὰ δποῖα καρτερικῶς ὑπέστη. Τέλος ὠδηγήθη εἰς τὴν ἀγχόνην.

«Χριστιανὸς ἐγεννήθην, χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω», ήσαν αἱ τελευταῖαι του λέξεις. Καὶ ἀπέθανεν ώς μάρτυς ὑπὲρ πίστεως.

Δὲν παρῆλθον εἰςέτι ἑκατὸν ἔτη ἀφ’ ὅτου ὁ Νεομάρτυρς Γεώργιος ἀπέθανε. ‘Η οἰκία του σώζεται ἀκεραία καὶ τὴν ἔχουν μεταβάλει εἰς ναόν, διτις εἰναι τὸ προσκύνημα παντὸς ἐπισκέπτου. Εἰς ἓν δωμάτιόν της θά ἴδητε

τὴν φουστανέλλαν καὶ τὰ ἄλλα ἐνδύματά του καινουργῆ. Θὰ ἴδητε τὸ φέσιόν του ώσάν νὰ περιμένῃ τὸν κύριόν του νὰ τὸ φορέσῃ. Ρῆγος σὲ καταλαμβάνει δταν εἰσέλθης εἰς τὸν οίκον τοῦτον. Εἶναι δοκιμασίας γάρ τοῦτον εἰς μάρτυς τῆς Πίστεώς μας.

Καὶ γάρ μία συγκίνησις διαδέχεται τὴν ἄλλην ἐνδυμάτων επίσκεψαι εἰς τὰ Ἱωάννινα.

Περιερχόμενος αὐτὰ ἔφθασα καὶ εἰς τὸν «Μῶλον», δπως

Πλοῦς εἰς τὴν λίμνην τῶν Ἱωαννίνων.

δονομάζουν τὴν ὅχθην τῆς λίμνης, δπου ἀράζουν τὰ πλοιάρια τὰ ἐκτελοῦντα τὴν συγκοινωνίαν τῆς πόλεως καὶ Νησίου. Ἐκεῖ εἶδον τὴν προτομὴν τοῦ μακαρίτου Μαβίλη, τὸν δποῖον ζῶντα ἐγνώριζον.

Εἶχε γεννηθῆνε εἰς τὴν Ἰθάκην ἐκ Κερκυραίων γονέων, εὐγενῶν τὴν καταγωγήν, κατὰ τὸ 1860. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γερμανίαν ἐπὶ δέκα τέσσαρα διάσημηρα ἔτη καὶ ἔμαθε πλείστας ὅσας γλώσσας. Ἐπιστρέψας ἔμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ὀνειροπολῶν μίαν Ἑλλάδα μεγάλην καὶ ωραίαν. Ἐκ-

φύσεως ταπεινόφων ἔζη μακρὰν πάντης κοσμικῆς τύρδης καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν ποίησιν.

Οὐειρον εἶχε νὰ εὔρῃ καλὸν θάνατον πολεμῶν ὑπὲρ πατρίδος. Τὸ 1896 μετέβη εἰς Κρήτην καὶ ἐνίσχυσε τὸν ἐπαναστατικὸν ἀγῶνα τῆς κατὰ τῶν Τούρκων.

Τὸ 1897 κατετάγη ἐθελοντὴς καὶ ἐπολέμησε γενναῖως εἰς τὰ Πέντε Πηγάδια, δπου καὶ ἐτραυματίσθη. Δὲν εὔρεν εἰσέτι τὸν καλὸν θάνατον, ὃν ἐπεζήτει.

Τὸ 1910 ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Ἰδιαιτέρας του πατρίδος Κερκύρας· ἔξελέγη βουλευτὴς διὰ τὴν ἀναθεωρητικὴν Βουλήν.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῆς θητείας του, Ἰδιώτευε καὶ πάλιν εἰς τὴν Κέρκυραν μὲ νοσταλγίαν βλέπων τὰ ἀπέναντι βουνά τῆς Ἡπείρου, τὰ δποῦα ἐστέναζον ὑπὸ τὴν τυραννίαν,

Τὸ 1912, ἐκραγέντος τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου, εἰς ἥλικιαν ἥδη 53 ἑτῶν κατετάγη εἰς τὸ ἐθελοντικὸν σῶμα τοῦ Γαριβάλδη.

Τὸ σῶμα τοῦτο κατῆλθεν ἐκ τοῦ Μετσόβου διὰ νὰ κυπήσῃ ἐκ τῶν πλαγίων τοὺς πολιορκουμένους Τούρκους. Πέραν τῆς λίμνης, εἰς τὸν Δρίσκον, εὗρε τέλος τὸν θάνατον, ὃν ἐπόθει ὁ Μαβίλης τὴν 22 Νοεμβρίου 1912

Αποθνήσκων εἶπε τὰ ἔξῆς ἀξιοσημείωτα:

«Ἀνέμενον πολλὰς τιμὰς ἀπὸ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἀλλ᾽ ὅχι καὶ τὴν τιμὴν νὰ θυσιάσω τὴν ζωὴν μου διὰ τὴν Ἑλλάδα».

Ἡ πατρὶς τιμῶσα τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρὸς ἔστησε τὴν προτομὴν ταύτην εἰς τὸν «Μῶλον» τῶν Ἱωαννίνων.

Οὐχι μακράν, ἐπὶ τοῦ θράχου ὑπὸ τὸ φρούριον ὑπάρχει σπήλαιον. Εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ εἰναι στημένη μαρμαρίνη στήλη μὲ τὴν ἔξης ἐπιγραφήν :

«Ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ καταψυγὼν δὲ Ἐπίσκοπος Τρίκκης Διονύσιος Σκυλόσσοφος, δὲ πρωτοστατήσας

εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἡπείρου τῇ 11 Σεπτεμβρίου 1611 συλληφθεὶς ἐξεδάρη ζῶν.

11 Σεπτεμβρίου 1930».

Παρὰ τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἑτέρα στήλη μὲ τὴν ἐπιγραφήν :

«Ἐις τὰς σεπτὰς σκιάς τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἡρωϊκῶς ἀγωνισθέντων καὶ ἐν τῷ φρουρῷ τούτῳ μαρτυρικῶς θανατωθέντων προδρόμων τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

28 Σεπτεμβρίου 1930».

Πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς της εὐγνωμοσύνην χπότεροις ή Ἡπειρος ἔστησε καὶ μαρμαρίνην στήλην εἰς τὴν κεντρικωτέραν πλατεῖαν τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὴν δούλαγον ἔγραψε :

«Ἡ Ἡπειρος
τοῖς Προομάχοις τέκνοις τοῖς ὑπὲρ
Πατρίδος πεσοῦσιν εὐγνωμονοῦσα.
Ἄνηγειρεν ἐν ἔτει 1925».

Εἰς δὲ τὸ μέσον τῆς πλατείας Ἰωαννίνων ἔχει στηθῆ σύμπλεγμα ἀνδριάντος εἰς ἀνάμνησιν τῆς 21 Φεβρουαρίου τοῦ 1913. Ὁ καλλιτέχνης ἔχει παραστήσει γυναικα κρατοῦσαν εἰς τὰς χεῖράς της εὔζωνον νεκρόν. Εἶναι ή Ἑλλάς. Ἐπὶ τοῦ βάθρου ἔχει χαραχθῆ :

«ΕΠΙ ΤΑΣ»

«21 Φεβρουαρίου 1913»

Θάνατος τοῦ Ἰησοῦ.

Τὸ αἰτιον τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτο θρησκευτικόν· οἱ ἔχθροί του ἐν τούτοις κατώρθωσαν νὰ παραστήσουν αὐτὸν ως κοινὸν ἐγκληματίαν εἰς τὸ Πρωτάριον. Δὲν ἐπέτυχον ἀπὸ τὸν Ηλιάτον καταδίκην δι' ἑτεροδοξίαν. Συνεπεῖς πρὸς τὴν ἰδέαν αὐτῆν, οἱ λερεῖς ὑπεκίνησαν τὸ πλήθος νὰ ζητήσῃ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ.

Τὸ μαρτύριον τοῦτο δὲν ἦτο σύνηθες εἰς τοὺς Ἰουδαίους· ἀνὴρ καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ ἦτο καθαρῶς μωσαϊκή, θὰ ἔλιθοβολεῖτο. Ὁ σταυρικὸς θάνατος ἦτο ρωμαϊκὸν μαρτύριον. Εἰς τὸ μαρτύριον δὲ τοῦτο ἡπειράλλοντο οἱ δοῦλοι ὅσαικις ἦτο ἀνάγκη εἰς τὸν θάνατον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ κατασχύνη.

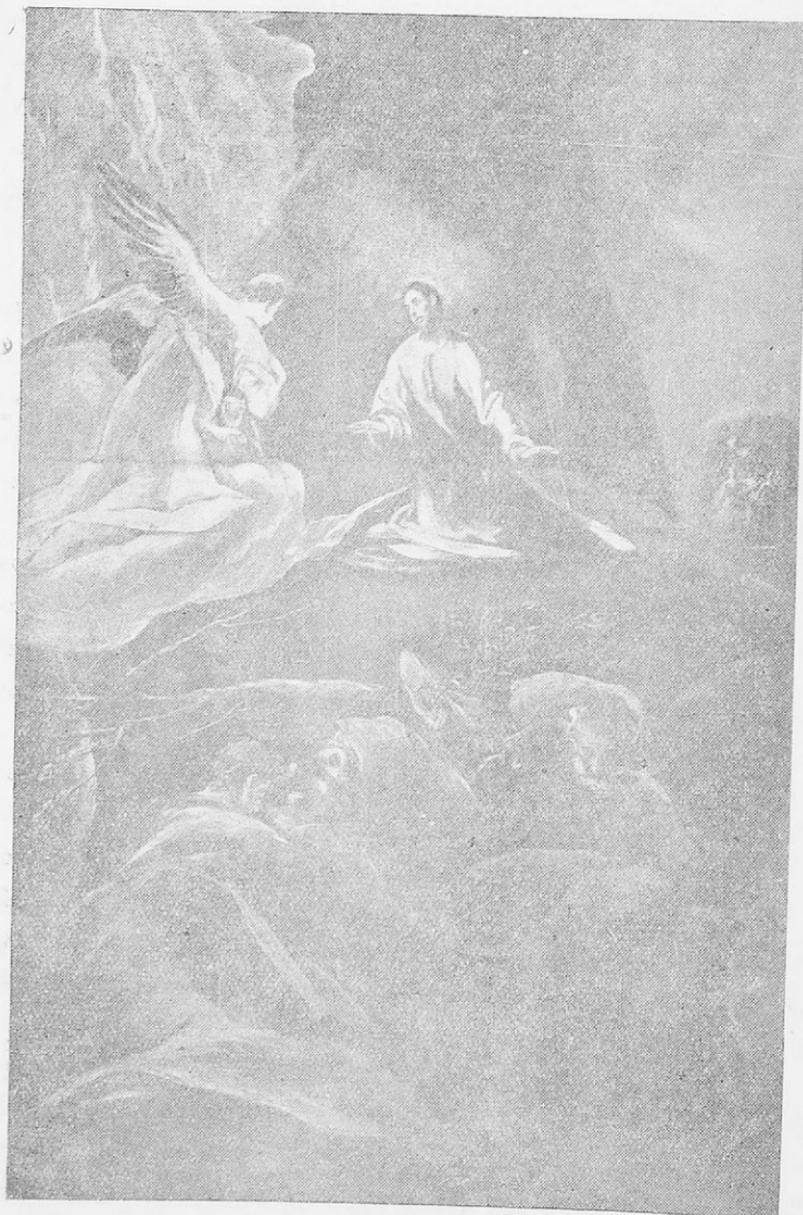
Ἐπιβάλλοντες τὸ μαρτύριον τοῦτο εἰς τὸν Ἰησοῦν, τὸν μετεχειρίζοντο ως κλέπτην τοῦ δρόμου, ως ληστὴν ἢ ως κακοῦργον. Τὸν μετεχειρίζοντο ως ἔχθρὸν ἐκ τῶν τῆς κατωτέρας τάξεως, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Ρωμαῖοι δὲν παρεχώρουν τὴν τιμὴν τῆς θανατώσεως διὰ ξίφους.

Ἔτο δ χιμαρικὸς «βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» αὐτὸς τὸν δποῖον ἐτιμώρουν, δὲν ἦτο δ νεωτεριστὴς εἰς τὴν θρησκείαν.

Ἐργον δημίου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξετέλουν οἱ ἴδιοι οἱ Ρωμαῖοι στρατιώται. Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν παρεδέθη εἰς ἀπόσπασμα στρατιωτῶν διοικούμενον ἀπὸ ἕνα κεντυρίωνα. Διὰ τοῦτο καὶ ἐφηρμόσθησαν κατ' αὐτοῦ ὅλα τὰ σκληρὰ μαρτύρια τὰ δποῖα συνγρίζοντο ὑπὸ τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν.

Πρὸς ἐμπαιγμὸν τὸν ἐνέδυσαν βασιλικὴν στολήν.

Ἐπειδὴ εἶχον νὰ ἐκτελέσουν τὴν θανατικὴν καταδίκην καὶ δύο ληστῶν, ἥνωσαν καὶ τοὺς τρεῖς καταδίκους. Ἡ συνδεῖα ἐπορεύθη εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως. Ὁ τόπος αὐτός, δ λεγόμενος Γολγοθᾶς, ἦτο ἔξω τῆς πόλεως Ἱερουσαλήμ

“Ο_λησοῦς ἐν Γεθσημανῇ (τοῦ Γκέκο).

καὶ παρὰ τὰ τείχη αὐτῆς. Ἡ ἔδραική λέξις Γολγοθᾶς σημαίνει κρανίον μεταφραζόμενη· δηλαδὴ γήλοφος ἀπεψιλωμένος, ἔχων σχῆμα κρανίου. Δὲν μᾶς εἶναι γνωστὸν ποῦ ἀκριβῶς ἐκείτο αὐτὸς ὁ γήλοφος. Ἀτφαλῶς δύμας εὑρίσκετο πρὸς θορρᾶν ἢ θορειοδυτικῶς τῆς πόλεως. Ἐκεῖ εἶναι ή ὑψηλὴ καὶ ἀνώμαλος πεδιάς, ἥτις ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν τειχῶν καὶ τῶν δύο κοιλάδων τοῦ Κεδρῶνος καὶ τοῦ Ἐνώμ.

Ο τόπος οὗτος εἶναι θλιβερός, τὸν καθιστᾷ δὲ ἀκόμη θλιβερώτερον ἡ γειτονεία του πρὸς τὰς δυσαρέστους λεπτομερείας μιᾶς μεγάλης πόλεως.

Ο καταδικασμένος εἰς θάνατον ὥφειλε νὰ φέρῃ δὲ ἕδιος τὸ ὄργανον τοῦ μαρτυρίου του. Ἄλλος δὲ Ἰησοῦς, ἀσθενέστερος τὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς δύο συγκαταδίκους του, δὲν ἤδυνήθη νὰ φέρῃ τὸν ἕδικόν του σταυρόν. Ἡ «σπείρα» συνήντησε Σίμωνά τινα Κυρηναῖον, διτις ἐπανήρχετο ἐκ τῶν ἀγρῶν. Οἱ στρατιῶται, ἔχοντες τοὺς ἀποτόμους τράπους τῶν ξένων φρουρῶν, τὸν ἡνάγκασαν νὰ μεταφέρῃ τὸ δλέθριον ξύλον. Φαίνεται δὲ ὅτι δὲ Σίμων ὑπῆρξε μετέπειτα ἐν τῶν μελῶν τῆς χριστιανικῆς κοινότητος.

Κανεὶς μαθητὴς δὲν ἦτο τὴν στιγμὴν αὐτὴν πλησίον τοῦ Ἰησοῦ.

Ἐφθασαν τέλος εἰς τὸ μέρος τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων. Κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν, προσέφερον πρὸς πόσιν εἰς τοὺς καταδίκους οἶνον ἀρωματισμένον, ποτὸν μεθυστικόν. Τὸ ἔδιδον εἰς τὸν κατάδικον ἀπὸ αἰσθηματοῦ οἴκτου, διὰ νὰ τὸν κάμουν νὰ ἀναισθητήσῃ.

Ο Ἰησοῦς, ἀφοῦ ἦγγισε τὸ δοχεῖον μὲ τὸ ἀκρον τῶν χειλέων του, ἤρνήθη νὰ πίῃ. Ἐπροτίμησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ζωὴν μὲ τελείαν διαύγειαν πνεύματος, νὰ περιμένῃ μὲ

πλήρη συνείδησιν τὸν θάνατον, τὸν δποῖον αὐτὸς ἡθέλησε
διὰ τὴν σωτηρίαν μας.

Τὸν ἔγύμνωσαν τότε τῶν ἐνδυμάτων του καὶ τὸν προσέ-
θεσαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.

‘Ο σταυρὸς ἀπετελεῖτο ἀπὸ δύο δοκοὺς συνδεδεμένας
εἰς σχῆμα Τ. Εἶχε μικρὸν ὑψος, οὕτως ὥστε σὶ πόδες τοῦ
καταδίκου ἥγγιζον σχεδὸν τὴν γῆν. “Ἐστηγναν κατ’ ἀρχὸς
τὸν σταυρὸν ἀκολούθως προσέδενον τὸν κατάδικον ἐμπηγνύ-
οντες ἥλους εἰς τὰς χεῖρας του. Οἱ πόδες ἦσαν συχνὰ περι-
κλεισμένοι εἰς κλοιούς, καὶ ἐνίστε μόνον δεδεμένοι διὰ σχοι-
νίων. Τεμάχιον κυλινδρικοῦ ἔγκλου ἦτο προσδεδεμένον εἰς
τὸν κορμὸν τοῦ σταυροῦ καὶ διήρχετο μεταξὺ τῶν κνημῶν
τοῦ καταδίκου, δ ὅποιος ἐστηρίζετο ὑπεράνω. ”Ανευ τούτου
αἱ χεῖρες θὰ ἐχίζοντο καὶ τὸ σῶμα θὰ ἐκάμπιετο. ”Αλ-
λοτε ὄριζόντιος τράπεζα ἐτοποθετεῖτο στερεῶς ὑπὸ τοὺς πό-
δας διὰ νὰ ὑποθαστάζῃ.

‘Ο Ἰησοῦς ὑπέφερε τὰ φρικτὰ ταῦτα μαρτύρια εἰς δληγ
τῶν τὴν ἀγριότητα. Οἱ δύο κλέπται ἦσαν ἐσταυρωμένοι δ
εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ δ ἄλλος ἐξ ἀριστερῶν του

Οἱ δῆμοι, εἰς τοὺς δποῖους ἐχαρίζετο δ ἴματισμὸς τῶν
ἐσταυρωμένων, ἔρριψαν κλῆρον διὰ τὰ ἐνδύματά του· ἔπειτα
ἐκάθησαν ὑπὸ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν ἐφύλαττον.

‘Ο Ἰησοῦς ἐπρόφερε τὰς ἔξης λέξεις, αἱ δποῖαι, φαίνε-
ται, θὰ ἦσαν εἰς τὴν καρδίαν του, πρὶν ἀναβοῦν εἰς τὰ χεί-
λη του: «Πάτερ, ἀφες αὐτοῖς οὐ γάρ σὲδασι τὶ ποιοῦσι».

Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν συνήθειαν προσεδέθη ὑψηλὰ εἰς τὸν
σταυρὸν ἐπιγραφὴ εἰς τρεῖς γλώσσας, ἑβραϊκὴν, ἑλληνικὴν
καὶ λατινικὴν: Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ. Ὑπῆρ-
χεν εἰς τούτο κάτι τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ ἐμπαικτικὸν διὰ
τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Οἱ πολυάριθμοι διεκδάται, σὶ δποῖοι
ἀνέγγωσαν ταύτην, ἐπληγώθησαν. Οἱ ιερεῖς εἴπον εἰς τὸν

Ἡ Ζωὴ ἐν Τάφῳ (τοῦ Γκρέκο)
Δημ. Δουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν. Σ', Ἐκδ. Β'

9

Ψηφιοποήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πιλάτον, δτι ἔπρεπε νὰ δεχθῇ ἐπιγραφὴν ἀναφέρουσαν δτι
ὅ Ἰησοῦς μόνος του ὠνομάσθη θασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.
"Αλλ' ὁ Πιλάτος εἶχε χάσει πλέον τὴν ὑπομονήν του διὰ
τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, καὶ ἡρνήθη νὰ ἀλλάξῃ τὰ γραμμένα.

Οἱ μαθηταὶ εἶχον φύγει. Ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή, ἡ
Μαρία τοῦ Κλεώπα, ἡ Ἰωάννα καὶ ἡ Σαλώμη ὅμως δὲν τὸν
ἐγκατέλειψαν. "Εμειναν εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπ' αὐτοῦ καὶ
τὸν ἔβλεπον,

Καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ, κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Εὐαγ-
γελιστήν, εὑρέθη κάτω τοῦ σταυροῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς θλέπων
τὴν μητέρα του καὶ τὸν ἀγαπημένον μαθητὴν παρ' αὐτήν,
εἶπε: «Ιδοὺ ἡ μήτηρ σου!»· καὶ εἰς τὴν γυναικα: «Ιδοὺ ὁ
υἱός σου!».

"Ἐξαιρουμένων τῶν δλίγων τούτων συγγενῶν καὶ φίλων,
ὅ Ἰησοῦς μόνον ταπεινοὺς τὸ φρόνημα καὶ ἥλιθους ἔβλεπεν
ἔμπρός του. Οἱ διαβάται τοῦ ἀπηγόθυγον ὅθρεις. "Ηκουε πέριξ
του ἀνοήτους ἐμπαιγμούς. «Εἶπεν δτι Θεοῦ υἱὸς ἔστιν!»· Ο
πατήρ του ρυσάσθων αὐτόν!»· «Ἀλλοις ἔσωσεν», ἐψιθύρι-
ζον ἄλλοι, «έσωτὸν οὐ δύναται σῶσαι; Εἰ θασιλεὺς Ἰσραὴλ
ἔστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ».
"Αλλοις ἔλεγεν: «ό καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις
οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν».

Μερικοὶ οἱ δποῖοι ἔγνώριζον τὰς περὶ ἀποκαλύψεως ιδέας
του, εἶπον: «"Ιδωμεν, εἰ ἔρχεται Ἡλίας σῶσαι αὐτόν!"» Καὶ
ὅ εἰς τῶν σταυρωθέντων ληγτῶν ὅθριζεν αὐτόν. "Επεπλήγθη
μάλιστα μπὸ τοῦ ἑτέρου, δτις εἴζητησε παρὰ τοῦ Ἰησοῦ νὰ
ἐνθυμηθῇ καὶ αὐτὸν δταν ἔλθῃ εἰς τὴν θασιλείαν του.

"Ο σύρανὸς ἥτο σκυθρωπός· ἡ γῆ ὅπως εἰς δλα τὰ περί-
χωρα τῶν Ἱεροσολύμων, ἔηρὰ καὶ στυγνή. Μίαν στιγμήν,
λέγουν, τοῦ ἔλειψε τὸ θάρρος· σύννεφον ἐκάλυψε τὴν δψιν
τοῦ Πατρός. Τὸν κατέλαβεν ἀγωγία ἀπελπιστική, χιλιάκις

εδυνηροτέρα όπό τὰ βασανιστήριά του. Εἰδε τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων διὰ τοὺς διοίους ὑπέφερε, καὶ ἐκραύγασε: «Θεέ μου, ἵνα τὶ μὲ ἐγκατέλιπες;» ἀλλὰ ἡ θεῖα του ἀπό στολὴν ἐνίκησε πάλιν. "Ἐβλεπεν διτι δ κόσμος θὰ σωθῇ, ἐὰν αὐτὸς ἀποθάνῃ." Ἡρχιζεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὴν θείαν ζωήν, τὴν διποίαν ἔμελλε νὰ ζήσῃ διὰ παντὸς εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ σταυρικὸν μαρτύριον ἦτο ἀπὸ τὰ ἀγριώτερα. Ὁ ἐσταυρωμένος ἔζη ἐκεῖ κρεμάμενος πλέον τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἡ αἱμορραγία τῶν χειρῶν ἐσταμάτα ἀμέσως καὶ δὲν ἐπέφερε τὸν θάνατον. Ἀπέθνησε δὲ δ σταυρούμενος, διότι τὸ σῶμά του ἦτο παρὰ φύσιν τοποθετημένον. Ἐνεκατούτου δὲν ἐγίνετο ἡ κυκλοφορία τοῦ αἷματος κανονική. Ἡσθάνετο τρομεροὺς πόνους εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν καρδίαν· τέλος ἐσκληρύνοντο τὰ μέλη του. Οἱ ἔχοντες λιχυράν τὴν κρᾶσιν ἀπεκοιμῶντο καὶ ἀπέθνησκον ἐκ τῆς πείνης.

Ο λεπτὸς δργανισμός του ἐφύλαξε τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τὴν δραδεῖαν αὐτὴν ἀγωνίαν. Διψή καυστική τὸν κατέτρωγε, ὅπως ὅλους έσσοι ὅφιστανται αἱμορραγίαν ἐκ τῶν μαρτυρίων.

Ἐζήτησε νὰ πίῃ κάτι. Δοχεῖον μὲ κράμα ὅξους καὶ ὄδατος ὅπηρχεν ἐκεῖ πλησίον. Στρατιώτης τις ἐδύθισεν εἰς αὐτὸν δύρδων σπόργυρον. Διὰ τοῦ ἄκρου δὲ καλάμου ἥγγισεν εἰς τὰ χείλη τοῦ Ἰησοῦ ἐκ τοῦ ποτοῦ καὶ τὸν ἐδρόσισε.

Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἀπέθανεν ἀπὸ ἀποπληγίαν ἢ ἀπὸ ρῆξιν ἀγγείου, ἢτις ἐπέφερεν ἐσωτερικὴν αἱμορραγίαν. Πρὶν ἢ παραδώσῃ τὸ πνεῦμά του, ἀφῆκε τρομεράν κραυγήν, καὶ τότε ἤκουσαν ἄλλοι μέν: «Πάτερ μου, εἰς χεῖράς σου πάραδίδω τὸ πνεῦμά μου!», ἄλλοι δέ: «Τετέλεσται». Ἡ κεφαλὴ ἔκλινε πρὸς τὸ στῆθός του καὶ οὕτω ἐξέπνευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

‘Ο ‘Επιτάφιος τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγ. Παρασκευῆς αἱ Ἀθῆναι λαμβάνουν πανηγυρικὴν ὁψιν.

“Ηχοῦν συνεχῶς εἰς κώδωνες τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν, ἡχοῦν καὶ οἱ μικροὶ τῶν ἀποκέντρων. Κλείουν τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα, καὶ τὰ διάφορα κέντρα. “Ανδρες, γυναῖκες, παιδία καθ’ ὅμιλους διευθύνονται πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῆς ἀρεσκείας των. “Άλλοι πηγαίνουν πρὸς αὐτόν, ἄλλοι πρὸς ἔκεινον τὸν Ναόν.

“Οψιν χειμάρρου λαμβάνουν ἰδίως αἱ πρὸς τὴν Μητρό· πολιν ἄγουσαι ὅδοι, διότι οἱ περισσότεροι Ἀθηναῖοι προτιμοῦν τοῦτον.

“Η ἐξεύρεσις θέσεως εἰς τὸν περίλαμπρον τοῦτον Ναὸν θεωρεῖται κατόρθωμα κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Τόσον πολὺς εἶναι ὁ κόσμος. Ἀληθής ἀνθρωποπλημμύρα!

“Απλετον φῶς φεγγοθεοί εἰντὸς τοῦ Ναοῦ καὶ εἰς τὸ προαύλιον του. Ἐκτὸς τῶν ἡλεκτρικῶν λαμπτήρων ἀνάπτουν τὴν ἑσπέραν ταύτην καὶ τὰς ἐκ κηροῦ λαμπάδας εἰς τὰ μανουάλια.

“Ἐνισχύεται δὲ τὸ φῶς τοῦ Ναοῦ καὶ διὰ τῶν λαμπάδων τῶν ἐκκλησιαζομένων. Διότι εἶναι ἐπιθεβλημένη ἡ λαμπαδηφορία κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην.

Περὶ τὴν 8ην μ. μ. ἀρχεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἐπιτάφιου καὶ φάλλονται αἱ τρεῖς Στάσεις τῶν ἔγκωμάτων. Τὸ «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ» ἀντηχεῖ παντοῦ μὲ κατάνυξιν.

“Η τρίτη Στάσις εἶναι γλυκυτέρα. Ψάλλουν νέοι καὶ νεάνιδες ἐν χορῷ τὰ τροπάρια μὲ ἀρμονίαν. «Ἄν γενεῖται πᾶσαι ὕμνοι τῇ ταφῇ σου προφέρουσι, Χριστέ μου».

Καὶ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ψαλῇ: «ἔρρεναν τὸν τάφον
καὶ μυροφόροι μύρα λίαν πρωṭ ἐλθοῦσαι», ὁ ιερεὺς ἢ ἀρχιε-
ρεὺς ραίνει τὸ ἐκκλησίασμα μὲ ἄρωμα.

Πόσον συγκινητικὴ εἶναι ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ἀρχεται δ
ἀσπασμὸς τοῦ Ἐπιταφίου! Ἐκαστος προσέρχεται πρὸ τοῦ
ἱεροῦ κουδουνικλίου, κύπτει, κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ
καὶ ἀσπάζεται τὸν Ἐπιτάφιον. Λαμβάνει ἀνθος ἀπὸ τὰ
ἐξκορπισμένα ἐπάνω του, ἢ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα διὰ τῶν ὅποιων
ἔχουν στολίσει τὸ κουδούνικλιον καὶ ἀποχωρεῖ. Προσέρχεται
ἄλλος καὶ ἄλλος, μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου.

Πολλοὶ διέρχονται ὑποκάτω τοῦ Ἐπιταφίου μίαν, δύο
καὶ τρεῖς φοράς. Πιστεύουν ὅτι οὕτω προφυλάσσονται ἀπὸ
τὰς ἀσθενείας.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ ἀσπασμοῦ ἀρχεται ἡ δοξολογία, καὶ
εὐθὺς μετ' αὐτὴν ἀκολουθεῖ ἡ Ἐξοδος. Προηγοῦνται τὰ λά-
βαρα, ἔπειται δὲ Ἐπιτάφιος φερόμενος ὑπὸ δύο ιερέων, καὶ
τὸ πλήθος ἀκολουθεῖ.

Ποταμοὶ πύρινοι ἔκχύνονται τότε ἀπὸ ὅλους τοὺς Ναοὺς
καὶ Ναΐσκους τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐλίσσονται ἐνθεν καὶ ἐκεῖθεν
εἰς τὰς περὶ αὐτοὺς ὁδούς.

Ἀλγηθινὴ φαντασμαγορία εἶναι ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιτα-
φίου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ. Ἰδίως ὅταν
οἱ προσκυνηταὶ ἀρχίζουν νὰ κατέρχωνται τὴν ἀνωφερῆ ἐλι-
κοειδῆ ὁδόν, ἢ ὅποια φέρει εἰς τὴν κορυφήν. Πραγματικὸς
ποταμὸς πύρινος ρέει πρὸς τὰ κάτω ὡς διὰ νὰ κατακλύσῃ
τὴν πόλιν.

Τὴν αὐτὴν ὥραν σχεδόν, 9 μ. μ., τελεῖται ἡ ἔξοδος τῶν
Ἐπιταφίων τῶν διαφέρων ἐκκλησιῶν. Καὶ ἔξέρχονται μὲν
πάντες οἱ ἐνορίται μιᾶς ἐκκλησίας, ἀλλὰ δὲν ἐπιστρέφουν
πάλιν.

Οἱ πλεῖστοι, ἀφοῦ παρακολουθήσουν μέχρι τινός, ἀφή-

‘Η φαντασμαγορία τοῦ Λυκαβηττοῦ κατά τὴν περιφορὰν
τῶν Ἐπιταφίων.

νουν τὸν Ἐπιτάφιον τῆς ἐνορίας τῶν. Διευθύνονται πρὸς τὰς ἔδους αἵτινες ἄγουν εἰς τὴν Μητρόπολιν. Ἐκεῖ ἔχει συγκεντρωθῆ ὁ μεγαλύτερος πληθυσμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι ἀσφυκτικῶς κατειλημμένα τὰ πεζοδρόμια τῶν ὁδῶν Μητροπόλεως καὶ Ἐρμοῦ. Ὡθοῦνται καὶ οἱ προσερχόμενοι ἐξ ἀλλων ἐκκλησιῶν εἰς τὰς παρόδους καὶ τὴν Πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος. Προσπαθοῦν πάντες νὰ καταλάβουν θέσιν περιφανῆ, ἀλλὰ μάτην. Πλήθος λαμπαδηφοροῦν ἔχει καταλάβει περὶ τὸ Σύνταγμα μεγάρων στενάζουν ἀπὸ τὸ θάρος τῶν λαμπαδηφορούντων θεατῶν. Ιδίως ὁ μέγας ἐξώστης τοῦ ξενοδοχείου τῆς Μ. Βρεττανίας.

Ἐνταῦθα εἶναι συσσωρευμένοι σι ξένοι καὶ ἀλλοεθνεῖς. Λαμπαδηφοροῦντες καὶ αὗτοὶ προσπαθοῦν δόσον τὸ δυγατόν νὰ ἀπολαύσουν τὸ φαντασμαγορικὸν θέαμα τῆς πομπῆς τοῦ Ἐπιταφίου τῆς Μητροπόλεως.

Οἱ κώδωνες σημαίνουν ἀραιῶς καὶ πενθήμως. Ἡ μουσικὴ παίζει πένθιμον ἐμβατήριον. Προηγοῦνται μὲν ἡσυχὸν ἥγμα οἱ ὀργανοπαῖκται, τοὺς ἀκολουθοῦν αἱ σάλπιγγες καὶ τὰ τύμπανα. Κατόπιν αὐτῶν ἔρχεται ἵλη ἵπποι. Οἱ ἵπποι ὡς νὰ αἰσθάνωνται καὶ οὗτοι τὸ μυστήριον, προσπαθοῦν νὰ ἀνακόψουν τὴν ὁρμήν των. Βαδίζουν ἡρέμως.

Ἀκολουθεῖ δὲ Ἐπιτάφιος κρατούμενος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου καὶ ἐνὸς ιερέως. Προηγοῦνται καὶ ἔπονται ἑξαπτέρυγα. Μετ' αὐτὰ βαδίζει τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀσκεπὲς σοβαρὸν καὶ μὲ συγκίνησιν. Ἀκολουθοῦν οἱ στρατηγοὶ καὶ ἀξιωματικοί. Ἐκατέρωθεν τῆς ιερᾶς αὐτῆς πομπῆς λευκοφοροῦντα παιδία βηματίζουν ἡσύχως καὶ μεγαλοπρεπῶς κρατοῦντα λάθαρα εἰς τὰς χεῖρας.

Ἡ πομπὴ διέρχεται τὴν ὁδὸν Μητροπόλεως, κάμπτει τὴν Δεωφόρον Ἀμαλίας καὶ ἴσταται ἐπ' ὅλιγον πρὸ τοῦ

Αφανοῦς Στρατιώτου, ίνα ἀναγνωσθῇ ἐπιμνημόσυνος δέησις εἰς τοὺς πεισόντας διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς πλατείδος. Κάμπτει καὶ αὐθις πρὸς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ τὸ Σύνταγμα. Μετὰ δευτέραν καμπήν προσχωρεῖ εἰς τὴν δόδον Ερμοῦ καὶ διὰ τῆς παρόδου τῆς Εὐαγγελιστρίας καταλήγει καὶ πάλιν εἰς τὸ μέρος ἀφ' ὅπου ἔξεκίνησε.

Καθ' ὅλην τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου βασιλεύει μεγαλειώδης ἡσυχία, τὴν διπολαν διακόπτουν μόνον τὰ πένθιμα ἐμβατήρια τῆς μουσικῆς καὶ τῶν σχλητίγγων. Οιαν τὰ ὅργανα παύουν, κανονίζουν τὸ πένθιμον έῆμα τῶν ἀκολουθούντων τὰ τύμπανα.

Κατὰ μηκρότατα διατήματα ψάλλονται ὑπὸ τῶν φαλτῶν καὶ τινα τῶν Ἐγκωμίων.

Μετὰ τοῦτο τὰ πλήθη διαλύονται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις λαμπαδηφορεῦτα. Πολλοὶ ἀκολουθοῦν καὶ τὴν περιφορὰν ἄλλων Ἐπιταφίων οἱ διπολοὶ καθυστέρησαν. Ήερὶ τὴν 11ην τῆς νυκτὸς παραδίδονται αἱ Ἀθῆναι εἰς τὴν ἡσυχίαν ίνα ἑτοιμασθοῦν τὴν ἐπομένην διὰ τὸ Πάσχα.

Ἄξει νὰ μετάσχῃ κανεὶς εἰς τὴν πομπὴν τοῦ Ἐπιταφίου τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν!

Εἶναι τόσον μεγαλειώδης !

Τὸ Πάσχα τῶν Βλάχων.

Οἱ βλάχοι μὲ τὰ γυναικέπαιδά των ἵστανται ἔτοιμοι, ἔκαστος ἔξω τῆς καλύθης του. Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία εἰχον ἀνέλθει εἰς τὰ ὑψώματα. Νέοι γεμάτοι ἀπὸ ζωήν, γέροντες λευκόμαλλοι, παιδία, γυναικες καὶ γραῖαι, δῆλοι ἔχουν προσηλωμένους τοὺς δρθαλμοὺς πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ ὁρίζοντος, ὅπου ὑψώνται ράχις δουνοῦ. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἀνεφαίνετο ὁ Ἱερεὺς μὲ τὴν λαμπάδα εἰς χεῖρας, φάλλων τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς» καὶ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Αἱ μεγάλαι πυραὶ ἀνέπεμπον τὰς λαμπάδας των εἰς τὰ ὕψη· ἔρριπτον ροδοχρόους ἀκτῖνας ἐπὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν καθαρῶν ἐνδυμάτων· ἔκαμπναν ν' ἀστράπτουν καὶ νὰ λαμβάνουν μυρίους χρωματισμοὺς «τὰ γιορτάνια» καὶ οἱ ἀσημένιοι «ταφτάδες» τῆς ζώνης τῶν γυναικῶν.

Ἡ καρδία δλων ἔπαλλεν ἀνυπομόνως, διότι ἐπλησίαζεν ἡ Ἱερὰ δἰ αὐτοὺς στιγμή. Κάθε ἀστρον τὸ δποῖον προέβαλλεν ἀπὸ τὴν ράχιν, τὸ ἔξελάμβανον ὡς τὴν λαμπάδα τοῦ Ἱερέως καὶ ἀνεκραύγαζον καὶ ἀνεπήδων οἱ νεώτεροι μὲ χαράν:

«— Γιά το! Ἐφάνηκε!»

— «Ἀμ' πωū ἀκόμη!»

— «Θ' ἀσπρίσῃ τὸ μάτι σου γιὰ νὰ τὸ ἰδῃς».

Καὶ ἐπειράζοντο ἀναμεταξύ τῶν καὶ διηγοῦντο εὐάρεστα ἀνέκδοτα, καὶ οἱ γεροντότεροι παραμύθια διὰ νὰ περάσῃ ὁ καιρός.

— «Γιά το, γιά το, ἐκεὶδε εἶναι!» ἐφώναξε κάποιος αἴ-φνης περιχαρής.

Τῷ ὅντι πρὸς ἀνατολὰς ἐράνη φῶς ἀπὸ λαμπάδα, τρεμοσθῆνον εἰς τοῦ ἀνέμου τὴν πνοήν. Διέσχιζε τὸ σκότος, ἔρριπτε τὴν λάμψιν του γύρω καὶ ἐφώτιζε πέριξ. Τὸ φῶς

Τὸ Πάσχα τῶν βλάχων.

τοῦτο μοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν τὴν ἰδέαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἢ ὅποια διέλυσε τὰ σκότη τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς βαρβαρότητος.

Οἱ οὐλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη συνεκέντρωσαν ἐκεῖ τοὺς ὁφθαλμοὺς καὶ ἐτέντωσαν τὰ ὄτα τῶν.

— «Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!...»

·Η φωνὴ ἡκούσθη ἀπὸ τὴν ράχιν ἔντονος καὶ παρατεταμένη. ·Αναπαλλομένη ἔφθασεν εἰς τὰς καρδίας ὅλων τῶν ἀξέστων ἀκροατῶν καὶ ἐπέγυσεν εἰς αὐτοὺς γλυκύτητα καὶ συγκίνησιν.

— «Χριστὸς ἀνέστη, παιδιά!»

·Η φωνὴ ἤχησεν ἐντονωτέρα.

Οἱ οὐλάχοι ὅλοι καὶ οἱ χωρικοὶ ἔκλινον τὴν κεφαλὴν καὶ ἔκαμψαν τὸν σταυρόν των.

·Ολη ἐκείνη ἡ ἐκτεταμένη περιφέρεια ἦτο κατὰ τὴν ὥραν ταύτην εὐρύτατος ναός, ὃπου ἐδοξάζετο τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.

— «Χριστὸς ἀνέστη, ωρὲ παιδιά!»

·Η φωνὴ ἤχησεν ἐκ τρίτου. Συγχρόνως παρὰ τὸ φῶς τῆς λαμπάδος ἐφάνη ἀναλαμπὴ πυρολίθου, καὶ ἀμέσως ἀντήχησε βαρὺς ὁ κρότος πυροβόλου. ·Ο ἵερεὺς ὀλίγον διέφερε κατὰ τὴν παλίευσιν τῶν πέριξ ἀκροατῶν του. ·Ἀφελῆς ὅπως αὐτοί, ἐδοξολόγει τὸν Θεόν του, ὅπως καὶ οἱ ποιμένες καὶ οἱ ὄλοτόμοι καὶ οἱ ἀνθρακεῖς, μὲ τοὺς ὅποίους ἔζησε καὶ ἀνετράφη· ἔδιδεν ἀπὸ ἐκεῖ πρῶτος, μετὰ τὸ ἀγγελμα τῆς ·Αναστάσεως τὸ σύνθημα τῶν πυροβολισμῶν καὶ τῆς χαρᾶς.

Ποῖον σκοπὸν ὅμως ἔχει ἀρά γε τὸ βάρβαρον τοῦτο ἔθιμον; Εἰς τὶ συμβάλλει διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ χαρά; Τὶ κρῖμα, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ μας ἐπὶ τῆς γῆς, ποὺ συμβολίζει τὴν εἰρήνην, νὰ δίδῃ τὸ σύνθημα τῶν ἐκκωφαντικῶν πυροβολισμῶν, τὸ σύνθημα τῆς πολεμικῆς ἥχοῦς! Καὶ ἰδού:

Πλεῖστοι ἡκούσθησαν πυροβολισμοί, φωτίσαντες μὲς ἀστραπαίαν ταχύτητα χλοαζούσας ράχεις, λαγκάδια καθαρές, δένδρα καὶ καλύθαις, πρόσθατα καὶ μανδριά. Οἱ θλάχοι μὲ ἔξαλλον ἐνθουσιασμὸν μετέδιδον πρὸς ἀλλήλους τὴν εὐχάριστον εἰδῆσιν τῆς Ἀναστάσεως.

— «Χριστὸς ἀνέστη, ὡρὲ ἀδέρφια!»

— «Ἄλγηθῶς ἀνέστη!... ἀληθινῶς ἀνέστη!»

— «Ζῆται καὶ ζασιλεύει, ὡρὲ μπρατίμοι! Ζῆται καὶ ζασιλεύει!...»

“Ηδη πολυάριθμα μικρὰ φῶτα ἐπλανῶντο κατὰ διαφόρους διευθύνσεις. Τὰ θλαχόπουλα ἐπευδόν προθύμως νὰ μεταφέρουν εἰς τοὺς ἄλλους τὸ Ἀγιον φῶς, ὅπερ ἔλαθον ἀπὸ τὴν λαμπάδα τοῦ Ιερέως. Μετ’ ὀλίγον ὅλαι αἱ ράχεις γεμάται ἀπὸ μικρὰ φῶτα ἐφεγγούσιοις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐν μέσῳ τοῦ σκότους, ως ἀδάμαντες πολυάριθμοι. Ἀπὸ ἑκάστης καλύβης τὰ καρυοφύλια καὶ αἱ ἀσημοπιστόλαι ἥστραπτον καὶ ἐθρόντων· αἱ σφαῖραι διεσταυροῦντο εἰς τὰ ὕψη συρίζουσαι. Τὰ ἐντὸς τῶν μανδριῶν πρόσθατα ἐβέλαχον καὶ ἐπήδων φοβισμένα ἐκ τῶν κρότων. Οἱ σκύλοι ὑλάκτουν, οἱ ἵπποι ἐχρεμέτιζον καὶ ὅλη ἡ ἔκτασις ἥτο ἀνάστατος ἀπὸ τὸν θόρυβον καὶ τὴν ὀχλοδοήν.

“Ἡ ράχις ἐκ τῆς ὁποίας ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως, ἥτο ἥδη κατάφωτος. Εἴκοσιν ἔως εἴκοσι πέντε θλάχοι, ἀκεπεῖς, μὲ τὴν λαμπάδα εἰς χεῖρας ἀναμένην, ἐγονυπέτουν πέριξ τοῦ Ιερέως

Καὶ ἐκεῖνος ὅρθιος, ἐκίνει τὴν λαμπάδα του ἄνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ψάλλων τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», λάμπων δλόκληρος ἀπὸ τὸ φῶς, ως Θεὸς ἐν μέσῳ τῶν ἀστραπῶν τοῦ Σινᾶ.

Ἡ αὐγή.

ραία ἀνατέλλει
καὶ πάλιν ἡ αὐγή,
καὶ φῶς γλυκὺ μᾶς στέλλει
καὶ μειδιὰ ἡ γῆ.

Σιγά, σιγὰ ροδίζουν
αἱ ἄκραι τῶν βουνῶν,
καὶ εῦθυμα δρόμοίζουν
τὰ συήνη τῶν πτηνῶν.

Ἄκονέτε πῶς ψάλλει
φαιδρά των ἡ φωνή!
τῆς φύσεως τὰ κάλλη
καὶ τὸν Θεόν ὑμνεῖ.

Ἐκεῖνος τὰ κοιμίζει
ώς τρυφερὰ τροφός,
ἐκεῖνος τ' ἀφυπνίζει
μὲ δρόσον καὶ μὲ φῶς.

‘Ο ναύαρχος Μιαούλης.

(Τὰ πυρπολικὰ εἰς τὴν Μεθώνην).

‘Ο «”Αρης» εἶχεν ἀνάγκην νὰ διορθώσῃ τὰς ζημίας του.
“Οταν ἡγάπημεν λοιπὸν μὲ τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἔξω εἰς τὸ
πέλαγος, διαφέρειν εἰς τὸ ιδικόν του
πλοῖον. Τότε πρώτην φορὰν εἶδα ἀπὸ πλησίον τὸν ἀτρόμη-
τον ‘Υδραῖον. Ἐως τώρα τὸν ἥξεν ρα μόνον ἀπὸ τὰ λαμπρὰ
κατορθώματά του εἰς τὰς Πάτρας, εἰς τὸν Γέροντα καὶ ἀλ-
λαχοῦ.

Ἐκάθητο εἰς τὴν πρύμνην, κοντὰ εἰς τὸ πηδάλιον μὲ
ἔσταυρωμένα τὰ πόδια. Ἡτο ἐκ φύσεως μεγαλόσωμος καὶ
ἔκαμψεν ἀκόμη περισσοτέραν ἐντύπωσιν μὲ τὸ πλατὺν νησι-
τικὸν ἔνδυμα, τὴν βράκαν. Εἶχε χαμηλωμένον τὸ φέσι πρὸς
τὸ μέτωπον καὶ ἔμενε συλλογισμένος· σιωπηλὸς δὲ ἔξυνε
διαρκῶς καὶ μὲ πεῖσμα τὰ χαμηλὰ ὑποδήματά του διὰ τῆς
χειρός.

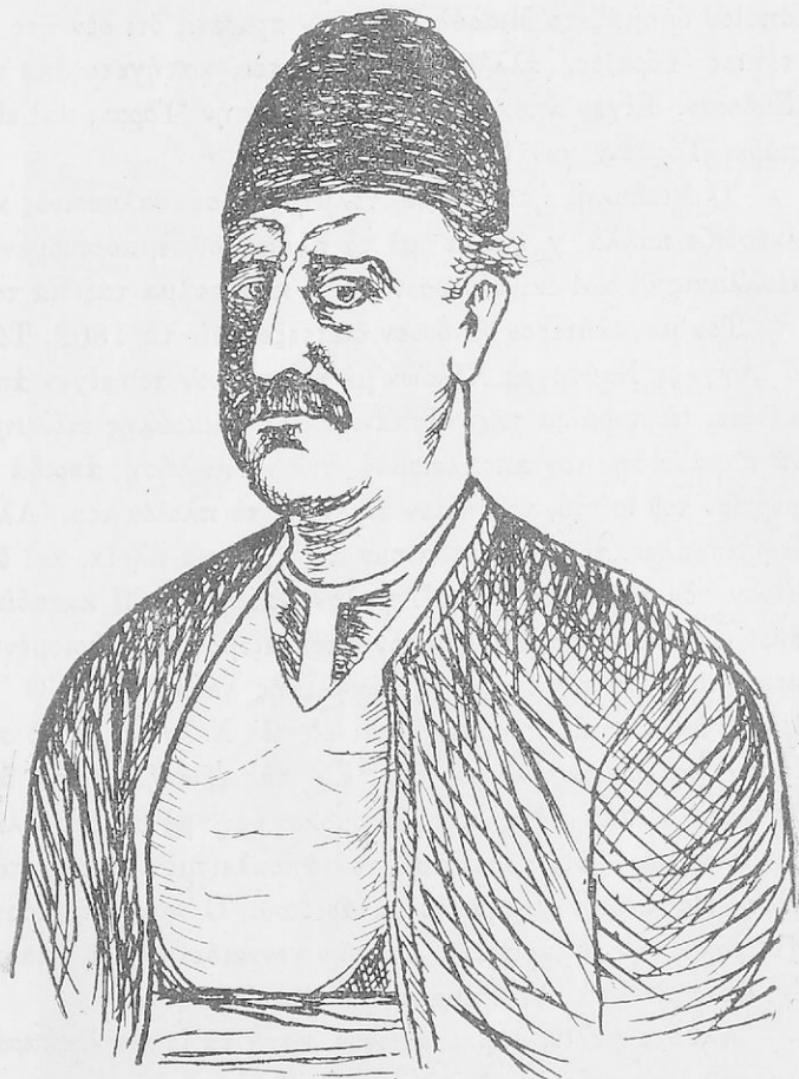
— «Πολὺ συγχισμένος καὶ θυμωμένος εἶναι διαφέρειν
μοῦ λέγει ἔνας ναύτης· ἔμαθε τὸν χαμὸν τοῦ καπετάν Τσα-
μαδοῦ καὶ κάτι μεγάλο κακὸ μελετᾷ μέյα του γιὰ τὴν
Τουρκιά».

Καὶ ἐνῷ ἐγύριζα ἐδῶ ἐκεῖ καὶ συνωμίλουν μὲ τὸ πλή-
ρωμα, καὶ ἡρώτων καὶ ἐμάνθανον πολλὰ διὰ τὸν ναύαρχον,
εἰς γέρων ναύκληρος μοῦ ἐψιθύρισε:

«Τὸν βλέπεις; ἄμα ἔχῃ τὸ φέσι κατεβασμένο στὰ φρύ-
δια καὶ ξύνει μὲ τὸ χέρι τὰ παπούτσια, σημεῖον διαβάζει
μέσα του ἀπὸ στενοχωρίαν καὶ ἀπὸ θυμόν. Κανεὶς δὲν ἔχει
θάρρος νὰ τεῦ δριλήσῃ».

‘Ο ναύκληρος αὐτὸς ἦτο παλαιὸς ναύτης τοῦ Μιαούλη·
εἶχεν ὑπηρετήσει εἰς τὰ ιδιόκτητα πλοῖά του πολὺ πρὸ τῆς

Ἐπαναστάσεως καὶ ἐγνώριζε τὰ κατ’ αὐτὸν δόσον οὐδεὶς
ἄλλος. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπε μὲν πόσον ἐνδιαφέρον ἥκουσον τοὺς

Ο Μιαούλης.

λόγους του, διηγήθη λεπτομερῶς τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς
καὶ τῆς νεότητος τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου μου.

“Εμαθον τότε, πρώτην φοράν, μὲ ἀπορίαν μου, ὅτι τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα δὲν ἦτο Μιαούλης, ἀλλὰ Βῶκος, καὶ ὅτι ὡνομάσθη Μιαούλης ἀπὸ ἐν πλοιόν του, τὸ ἐποίον ὠνομάζετο Μιαούλ. ”Εμαθον προσέτι, ὅτι δὲν ἦτο ἐντόπιος Υδραιος, ἀλλ’ ὅτι ὁ πατήρ του κατήγετο ἀπὸ τὴν Εὔβοιαν. Εἶχεν ἀποκατασταθῆ δὲ εἰς τὴν “Υδραν, καὶ εἶχε πάρει Υδραῖαν γυναῖκα.

“Ο Μιαούλης ἦτο ἔκτοτε τολμηρότατος θαλασσινὸς καὶ ἐκέρδιζε πολλὰ χρήματα μὲ τὰ πλοιά του ἐμπορευόμενος. Πολλάκις δὲ καὶ ἐκινδύνευσεν εἰς τὰ παράτολμα ταξίδιά του.

Τὸν μεγαλύτερον κινδυνὸν διέτρεξεν εἰς τὰ 1802. Τότε δὲ “Αγγλος Ναύαρχος Νέλσων μὲ τὸν στόλον του εἶχεν ἀποκλείσει τὰ παράλια τῆς Ισπανίας. ”Ο Μιαούλης ἐτόλμησε νά παραβιάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν διὰ νὰ πωλήσῃ ἀκριβὰ τὸ φορτίον του σίτου, τὸ ἐποίον εἶχεν εἰς τὸ πλοιόν του. ”Αλλ’ ἐνῷ ἀπέπλεε, τὸν συλλαμβάνοντα τὰ ἀγγλικὰ πλοῖα, καὶ δεμένον τὸν φέρουν εἰς τὸν ”Αγγλον ναυάρχον. ”Η καταδίκη ἐκείνων οἵτινες παρεβίαζον τὸν ἀποκλεισμὸν ἦτο ώρισμένη: κρέμασμα εἰς τὸν ίστὸν τῆς ἀγγλικῆς ναυαρχίδος. ”Ο Υδραιος θαλασσινὸς παρευσιάζεται εἰς τὸν Νέλσωνα μὲ τὸ σοβαρὸν καὶ ἀτάραχον ὑφος του. Εἰς τὰς ἐφωτήσεις του δὲν διστάζει νῦν ἀπαντήσῃ καὶ νὰ δμολογήσῃ μὲ θάρρος ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι παρεβίασε τὸν ἀποκλεισμὸν διὰ νὰ πωλήσῃ εἰς καλὴν τιμὴν τὸ σιτάρι του. ”Ο ναύαρχος τόσον ἐξετίμησε τὴν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν γενναιότητα του Μιαούλη, ὡστε ἀντὶ νὰ τὸν κρεμάσῃ, τὸν ἡλευθέρωσεν.

”Αλλοτε πάλιν, ἐνῷ ἐταξίδευε κατὰ τὰ Ισπανικὰ παράλια, τοῦ λέγει εἰς ἐκ τῶν ναυτῶν:

— «Καπετάνιε, ἂν δὲν λοξεύσωμεν, θὰ ἔξοκείλωμεν!».

”Αλλ’ ὁ Μιαούλης, ὁ ὄποιος ἦτο ὅσον τολμηρὸς τόσον καὶ ἐπίμονος, ἀποκρίνεται:

"Ελληνες ναῦται κατά τὸ 1821.

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτριο», Ἀναγν. Σ', Ἐκδ. Β'

10

— "Ας ἔξοκειλωμεν!

Καὶ ἔξαφνα κτυπᾷ ἐπάνω εἰς τὴν ὄφαλον τὸ σκάφος καὶ τρυπᾷ ἀρχῆσι «νὰ κάμνῃ νερά», καὶ μέλις κατώρθωσε νὲ σωθῆ τὸ πλήρωμα εἰς τὴν παραλίαν. Τὸ πλοῖον ἔχάθη καὶ ὁ Μιαούλης ἔζημιώθη πολὺ ἀπὸ τὴν ἀσυλλόγιστον αὐτὴν ἐπιμονὴν του.

Απὸ τὰ 1816 ἀπεσύρθη ἐκ τοῦ ναυτικοῦ σταδίου καὶ ἔμενεν εἰς τὴν Ὑδραν.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νεότητός του ὁ Μιαούλης ἐκάπνιζε πολὺ καὶ ἔπινεν. Ἀρρώστησεν ὅμως καὶ ὁ Ιατρὸς τοῦ ἀπηγόρευσε τὸν καπνὸν καὶ τὰ ποτά. Ὁ θαλασσινὸς ἐτήρησε τὴν Ιατρικὴν συμβουλὴν ἀπαράδιτον.

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Μιαούλης δὲν ἔλαβε μέρος, διότι δὲν εἶχε πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν.

Ο Δάζαρος Κουντουριώτης, μὲ τὰ πλούτη του, μὲ τὴν παραδειγματικὴν φιλοπατίαν καὶ μὲ τὴν φρόνησίν του πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Αὐτὸς λοιπὸν ἐδοκίμασεν ἐξ ἀρχῆς νὰ πείσῃ τὸν Μιαούλην ν' ἀναλάβῃ τὴν ναυαρχίαν τοῦ ὑδραϊκοῦ στόλου, ἀλλ' ἐκεῖνος πάντοτε ἥρνειτο. Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ ἀγῶνος, μίαν ἡμέραν ἔμειναν πολλὴν ὥραν κλεισμένοι οἱ δύο των μαζί. Χωρὶς ν' ἀκούσῃ δὲ κανεὶς ἄλλος τὶ εἰπαν μεταξύ των, ὁ Ανδρέας Μιαούλης διωρίσθη ναύαρχος τῶν Ὑδραιών.

Τὰ κατορθώματά του τὰ δοποῖα ἐδέξασαν τὸ ναυτικόν μας, ἀπέδειξαν δτὶ ὁ Κουντουριώτης ἐπέτυχεν εἰς τὴν ἐκλογὴν του. Τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Μιαούλη δὲν ἥργασαν ν' ἀναγνωρίσουν καὶ οἱ Σπετσιῶται καὶ οἱ Ψαριανοί. Ἐγινεν αὐτὸς μετ' ὀλίγον ναύαρχος ὅχι μόνον τῶν Ὑδραιών, ἀλλὰ καὶ δῆλου τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου.

Καὶ ὅμως ἦτο ἐντελῶς ἀγράμματος· μόλις ἐκακόγραψε

τὴν ὑπογραφήν του. Τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ ἔγγραφά του ἔγραψεν διγραμματεύς του. Αὐτὸς ἥξευρεν ἀρκετὰ γράμματα, καὶ ἡρέσκετο νὰ μεταχειρίζεται λέξεις ἀρχαῖς Ἑλληνικάς. Μίαν φορὰν δὲ ναύαρχος τοῦ εἶπε νὰ κάμη ἔγγραφον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ζητήσῃ χονδρὸν σχοινίον, τοῦ ἐποίου εἶχαν ἀνάγκην. Ὁ γραμματεὺς ἔγραψεν εἰς τὸ ἔγγραφον τὴν λέξιν «καάμηλον», δηλαδὴ χονδρὸν σχοινίον. «Οταν τοῦ ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφον καὶ ἥκουσε τὴν λέξιν δὲ Μιαούλης, ἐκτύπησε μὲ θυμὸν τὸ πόδι του:

«Τὶ γράψεις αὐτοῦ; Δὲν θέλομεν στὸ καράβι καμήλαν, παιδί μου. Σχοινὶ χονδρὸ θέλομεν!»

Καὶ ἐν ἄλλῳ νόστιμον μοῦ διηγήθη δὲ Γύδραιος ναύαληρος.

Ἐνῷ ἐταξίδευαν εἰς τὸ πέλαγος, ἔτυχε νὰ συναντήσουν πολλὰ τουρκικὰ πλοῖα. Ἐπειδὴ δὲ Μιαούλης εἶδεν ὅτι δὲν εἶχε δυνάμεις νὰ τὰ πολεμήσῃ, ἐλοξιδρόμησεν. Ἐν ἀπὸ τὰ πλοῖα αὐτὰ ἐπυροβόλησε, καὶ ἡ βόμβα ἔπεσε μέσα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ναυαρχίδα. Ὁ ἀντιπλοίαρχος Σαχτούρης εἶδεν ἀπὸ τὸ ιδειόν του πλοῖον τὴν βόμβαν, καὶ εὐθὺς ἐρριψε λέμβον καὶ ἔτρεξε νὰ ιδῇ μήπως συνέβῃ καμμία ζημία. Ἀναβαίνει καὶ εὑρίσκει τὸν ναύαρχον μὲ τὸ φέσι ἔως τὰ φρύδια ἐκατάλαβεν ὅτι ἡτο θυμωμένος. Τὸν ἐρωτᾷ λοιπόν, ἀν ἔπαθε καμμίαν ζημίαν. Ἐκεῖνος στρέψει τὸ πρόσωπον μὲ δργὴν πρὸς τὸ μέρος, ὃπου διεκρίνοντο τὰ ἔχθρικὰ πλοῖα, καὶ ἀπειλῶν μὲ τὸν γρόνθον, ἀποκρίνεται:

«Οἱ Παλιότουρκοι, μοῦ ἔχυσαν τὰ φασόλια μου!»

Καὶ πραγματικῶς ἡ βόμβα εἶχεν ἀνατρέψει τὸ πρόγευμα τοῦ ναυαρχοῦ, τὸ ὅποιον ἔβραχεν εἰς τὴν φωτιάν.

Αλλὰ τὰς διηγήσεις αὐτάς, τὰς ὁποίας μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν ἥκουσον, διέκοψεν ἔξαφνα μία διάδοσις. Ἐλεγχον ὅτι δὲ ναύαρχος ὠργισμένος διὰ τὸν θάνατον τοῦ φίλου

του Τσαμαδοῦ, ἀπόφασιν εἶχε νὰ εἰσέλθῃ τὴν νύκτα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ναυαρίνου καὶ νὰ καύσῃ τὸν αἰγυπτιακὸν στόλον. Αὐτὰ ἐλέγοντο κρυφὰ ἀπὸ στόμα εἰς στόμα μεταξὺ τῶν ναυτῶν. Ὅστερον δμως, ἐπειδὴ τὰ πλοῖα εἶχον ἀνάγκην νὰ καλαφατισθοῦν, δηλαδὴ ν' ἀλειφθοῦν μὲ πίσσαν διὰ νὰ τρέχουν ταχύτερον, ἀπεφασίσθη νὰ πλεύσωμεν εἰς τὰς Καλάμας. Τὴν ἰδέαν του νὰ πυρπολήσῃ τὸν ἔχθρικὸν στόλον ἐντὸς τοῦ Ναυαρίνου παρήγησεν ὁ Μικούλης, διότι δὲν εἶχεν ἀρκετὰ πυρπολικά.

Τὰ πυρπολικὰ αὐτά, τὰ μπουρλότα ὅπως τὰ ὠνομάζομεν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν, ἦσαν πλοῖα ἀπὸ τὰ παλαιότερα. Ἐγεμίζοντο μὲ πυρίτιδα, θεῖον, πίσσαν καὶ ἄχυρα, ὡστε καὶ νὰ καλωνται γρήγορα καὶ νὰ μεταβίδουν τὰς φλόγας ὅπου πλησιάζουν.

Εἰς τὰ πυρπολικὰ ἐπέβαινον ἔμπειροι καὶ τοληροὶ ναυτικοί, οἱ ὅποιοι κατώρθωναν νὰ πλησιάζουν πολὺ τὰ ἔχθρικὰ πλοῖα. Τότε ἔρριπτον ἐπάνω εἰς αὐτὰ μεγάλους γάντζους καὶ σχοινία, ὡστε νὰ δεθῆ καὶ νὰ κολλήσῃ καλὰ τὸ πυρπολικόν· ἔθετον πῦρ εἰς τὰς ἐντὸς τοῦ σκάφους ὅλας καὶ μὲ δλην τὴν ταχύτητα ἀπεμακρύνοντο αὐτοὶ ἀπὸ τὸν κίνδυνον μὲ βάρκαν, ἢ καὶ κολυμβῶντες εἰς ἐγχάτην ἀνάγκην. Τὰ πυρπολικὰ ἔκαμαν θαύματα εἰς τὴν Ἐπανάστασιν· εἶχαν γίνει ὁ τρόμος τῶν Τούρκων.

Ο Κανάρης ὅλην του τὴν δόξαν ἀπέκτησε διὰ τῆς γενναιότητος καὶ τῆς τέχνης, μὲ τὴν ὅποιαν διηγύθυνε τὰ πυρπολικά.

Καθὼς εἶπον λοιπόν, ἀπεφασίσθη νὰ πλεύσωμεν εἰς τὰς Καλάμας· καὶ πραγματικῶς ἐκίνησαν δλα τὰ πλοῖα τῆς Υδρας εἰς τὰς 30 τοῦ μηνὸς τὴν πρωΐαν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν μεσημβρίαν συναντῶμεν εἰς τὸν δρόμον μας τέσσαρα πυρπο-

λικά, τὰ δποῖα ἥρχοντο ἀπὸ τὴν "Υδραν, συγχρόνως δὲ καὶ μίαν Ζακυνθινὴν γολέτταν.

"Ἀπὸ τὴν γολέτταν μανθάνει ὁ ναύαρχος, ὅτι ἀρκετὰ πλοῖα ἔχθρικὰ εἰναι ἀγκυροθολημένα εἰς τὴν Μεθώνην. Τότε τοῦ ἐπῆλθεν αἴφνης ἡ ἰδέα νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν μὲ τὰ νέα πυρπολικά.

"Εστρέψαμεν τὴν πρῷραν πρὸς τὴν Μεθώνην καὶ, χωρὶς ὁ ἔχθρος νὰ μᾶς ἐννοήσῃ, ἐπλησιάσαμεν κατὰ τὸ ἑπέρας. "Αμα ἐνύκτωσε, τὰ ἄλλα πλοῖα ἔμειναν εἰς ἀπόστασιν, τὰ πυρπολικὰ ὥρμησαν κατ' ἐπάνω.

Μὲ τί καρδιοκτύπι ἔβλεπα τοὺς ἀνδρείους πυρπολητὰς νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν φοβερὸν κίνδυνον! "Ολα ἦσαν μαῦρα ἐκείνην τὴν ὥραν· μαῦρα τὰ πλοῖα, μαῦρα τὰ νερά, μαῦρος ὁ κόσμος ὅλος. "Υστερα ἀπὸ ὀλίγον δὲν διέκρινα πλέον τίποτε. "Ἐπρόσμενα τότε στυλωμένος ἐκεῖ εἰς μίαν γωνίαν τοῦ καταστρώματος, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς καρφωμένους εἰς τὸ ἀτελείωτον σκότος· ἐκράτουν τὴν ἀναπνοήν μου καὶ ἤκουον μέσα μου τοὺς κτύπους τῆς καρδίας μου.

"Ἐξαφνα μέσα ἀπὸ τὸ σκοτάδι ἐκεῖνο ἐπήδησε μία φλόγα, εἰς τὴν ἀρχὴν μικρά, ἡ δποία διὰ μιᾶς ἐμεγάλωσεν, ἐπειτα ἄλλη· τέσσαρες κατὰ σειράν.

"Η νὺξ ἔγινεν ἡμέρα· τὰ μαῦρα νερὰ ἐκοκκίνησαν, ώς ἀν νὰ ἔχυθη ποταμὸς αἵματος εἰς τὸ πέλαγος. "Ἐπειτα κρότος δυνατὸς ἐτράνταξε τὸ καράβι μας, κρότος ποὺ ἔλεγες ὅτι ἔχάλασεν ἡ πλάσις. Μία φλόγα ἀπὸ τὸ πέλαγος ἀνέβη εἰς τὰ οὐράνια καὶ ἐξέσπασε καὶ ἐξεχύθη μαῦρος καπνός.

— «Πάει ἡ φρεγάδα!» ἐφώναξε μὲ χαρὰν ὁ φίλος μου, ὁ ναύκληρος.

"Ἐπειτα καὶ ἄλλαι φλόγες, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, ἤκολούθησαν τὸν δρόμον τῆς πρώτης· ὁ οὐρανὸς ἐσυνέψια-

σεν ἀπὸ τὸν καπνόν· ἀστρα δὲν ἐφαίνοντο πλέον, καὶ η ἀτμὸς
σφαιρα ἐμύριζε θεῖον, πίσσαν καὶ καμπένα ξύλα.

Ἐκ τῆς κολάσεως ἐκείνης ἐπρόβαλεν αἴφνης μία βαρ-
κούλα, τὴν δπολαν διέκρινα μόνον, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὰ
πλευρὰ τοῦ πλοίου.

-- «"Ἐρχονται οἱ μπουρλοτιέρηδες! μοῦ λέγει ὁ ναύκλη-
ρος, καλὰ τῇ γλυτώσανε!» Καὶ εἰς τὴν στιγμὴν ἀνέβησαν
εἰς τὸ κατάστρωμα τρεῖς ἄνδρες μὲ μαυρισμένας ὅψεις, μὲ
καμπένα ἐνδύματα.

‘Ο εἶς εἶχε τὸ μέτωπον καταιματωμένον· ὁ ἀλλος εἶχε
τὸ χέρι κρεμασμένον ἀπὸ τὸν λαιμὸν μὲ τὸ ζωνάρι του.

‘Ο Μιαούλης τοὺς ἐπληγίασε καὶ τοὺς ὥμιλησεν εἰς
ἀλεσανικὴν γλῶσσαν. Δὲν ἔνγόσουν τί ἔλεγεν, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν
τρόπον τῆς δμιλίας ἐφαίνετο ὅτι ἔλεγεν ἐπαινετικὰ λόγια.

Κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ναυτῶν του ἦτο πολὺ εὐχαριστη-
μένος, διότι δὲν εἶχε πλέον τὸ φέσι κατεβασμένον εἰς τὸ μέ-
τωπον, τὸ εἶχεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς.

Ἡ Δόξα.

Καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν

Στῶν Ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρην φάκην
περιπατῶντας ἡ δόξα μουάχη,
μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παλικάρια
καὶ στὴν κόμη στεφάνη φορεῖ
γινομένο ἀπὸ λίγα χορτάρια
ποὺ εἶχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ.

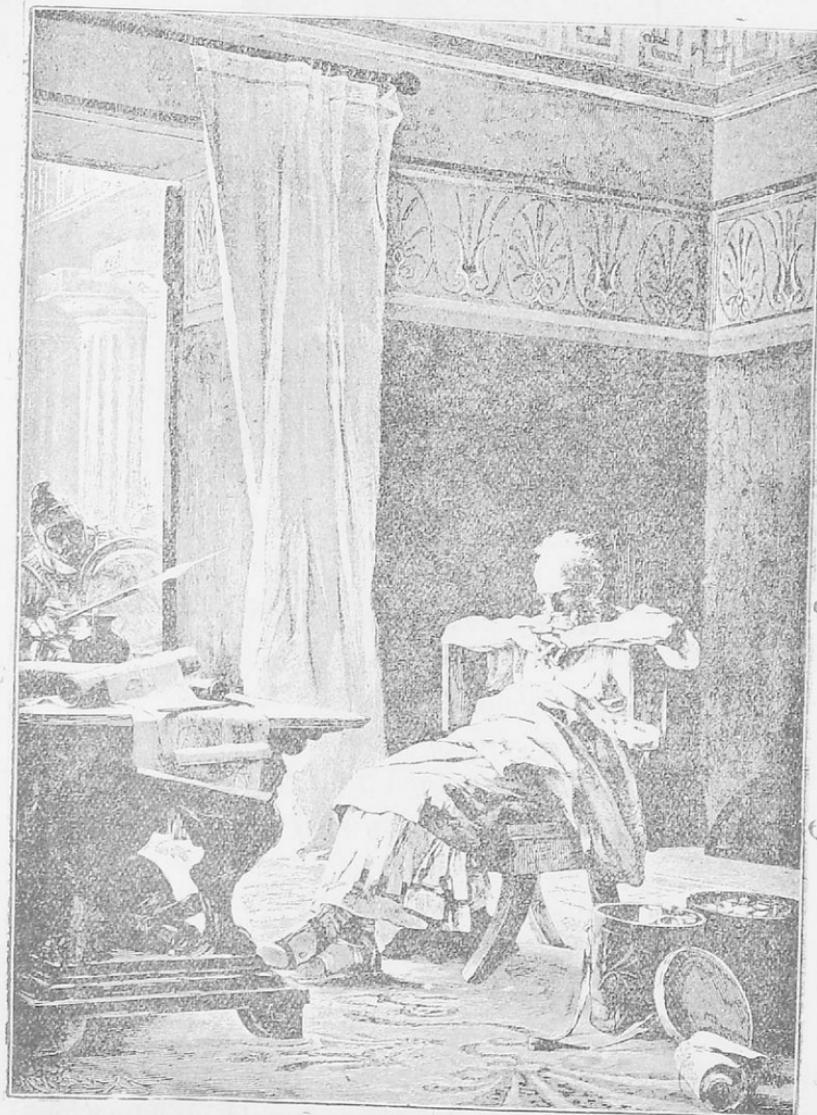
(Σολωμός).

·Ο ·Αρχιμήδης.

Ἐις τὴν περίφημον Ἐλληνικὴν μεγαλόπολιν τῆς Σικελίας, τὰς Συρακούσας, ἐγεννήθη διά μέγας Ἐλλην φυσικομαθηματικὸς Ἀρχιμήδης.

·Ο Ισχυρὸς οὗτος ἐγκέφαλος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰργά-

ζετο νυχθημερὸν διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἐπιστῆμης. Μὲ τὰς πολ-

Μή μου τοὺς κύκλους τάραττε!

λὰς δὲ καὶ μεγάλας ἐφευρέσεις του ἔχάρισεν εἰς ἡμᾶς γνώ-

γεις, αἱ ὅποῖαι καὶ σήμερον ἀκόμη εἰναι ὡφέλιμοι καὶ εὔκολύνουν τὴν ζωήν.

Μέχρι τῆς ἐποχῆς του μεγάλα βάρη μόνον πολλαὶ χειρεῖς ἥδυναντο νὰ μετατοπίσουν. Μεγάλη ἀνθρωπίνη δύναμις ἔξωθεντο διὰ νὰ συρθῇ πλοῖον ἐκ τῆς ἐσχάρας ὃπου κατεσκευάζετο εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἀπὸ τοῦ λιμένος εἰς τὸ ναυπηγεῖον πρὸς καθαρισμόν.

Διὰ τῆς δυνάμεως πολλῶν χειρῶν μετατοπίζοντο ὀγκόλιθοι καὶ ἐκτίζοντο τείχη πόλεων καὶ φρούρια.

Ο Ἀρχιμήδης ἀνεκάλυψε τρόπον διὰ τοῦ ὅποίου ἥδυνατό τις νὰ μετατοπίζῃ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις βάρη μὲ μικρὰν δύναμιν. Πρωτηνὶ δὲ φορὰν τότε ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τοὺς μοχλοὺς καὶ τὰς τροχαλίας τῶν ὅποίων τὴν χρῆσιν σημέρον γνωρίζει καὶ ὁ τελευταῖος ἐργάτης. Μεγάλην ἀξίαν ἀπέδιδεν εἰς τὰ δύο ταῦτα μηχανῆματα.

— Δός μοι πᾶ στῶ καὶ τὸν γᾶν κινήσω, ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ πρὸς τὸν συγγενῆ του τὸν Ἱέρωνα, τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν. Μὲ ἄλλους λόγους: Φέρε μου ποῦ νὰ σταθῇ ἐκτὸς τῆς γῆς καὶ δύναμαι νὰ τὴν μετατοπίσω διὰ τοῦ μηχανῆματός μου.

— Δὲν σὲ πιστεύω!

— Ακολούθησέ με εἰς τὸν λιμένα, ἵνα πεισθῆσαι, εἴπε πρὸς τὸν τύραννον.

Ἐδεσε τὸ μεγαλύτερον καὶ βαρύτερον ἐκ τῶν ὅρμούντων εἰς τὸν λιμένα πλοῖον μὲ ἴσχυρὰ σχοινία. Ἐθεσεν ἐπειτα εἰς γραμμὴν πολλοὺς ἀνδρας καὶ τὸ ἐσυραν πρὸς τὰ ἔξω. Πολὺν ἰδρῶτα ἔχυσαν ἕως ὅτου τὸ ἀνελκύσουν. Ἀκόμη δὲ περισσότερον κόπον κατέβαλον διὰ νὰ τὸ καθελκύσουν καὶ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν.

Μετὰ ταῦτα δ Ἀρχιμήδης ἔδεσε τὸ πλοῖον μὲ χονδρὸν

σχοινίου, τὴν ἑτέραν ἄκραν τοῦ ὅποίου τὴν προσέδεσεν εἰς τροχαλίαν.

—Φορτώσατε τὸ πλοῖον τώρα, εἶπε. Ἐμβῆτε μέσα εἰς τοῦτο ὅσοι θέλετε.

Καὶ ἤρχισε νὰ τὸ ἔλκη, περιστρέψων τὴν τροχαλίαν μόνον διὰ τῆς μᾶς χειρός. Τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο πλοῖον χωρὶς δυσκολίαν τινὰ εύρεθη μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ξηρὰν καὶ δὴ εἰς τὸ μέρος ὃπου ἤθελεν δὲ Ἀρχιμήδης.

—Τώρα ἐπείσθην πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἐφεύρεσίς σου, εἶπεν δὲ τύραννος.

“Ολος δὲ δ λαδές δστις ἐκ περιεργείας εἰχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ, ἔμεινεν ἐκπληκτος.

“Άλλοτε πάλιν δ τύραννος εἶχε δώσει εἰς χρυσοχόου δέκα λίτρας χρυσοῦ καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ στέφανον. Ὁ τεχνίτης ἐθεώργησε καλὸν νὰ κρατήσῃ μέρος τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀνεπλήρωσε τὸ ὑπαιξερεθὲν διὸ ἀργύρου.

“Ο τύραννος ὑπωψίασθη μὴ τυχὸν διέπραξε κλοπὴν δ χρυσοχόους. “Αν ἐτεμάχιζε τὸν στέφανον θὰ ἀνεκάλυπτε τὴν κλοπήν, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τοισῦτον ἀριστούργημα τέχνης.

“Εκάλεσε λοιπὸν τοὺς σοφοὺς τῆς πόλεως καὶ λέγει:

—Χωρὶς νὰ καταστρέψετε τὸν στέφανον τοῦτον, θέλω νὰ εὕρετε, ἂν εἶναι ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ ἢ μήπως περιέχῃ καὶ ἀργυρον. “Αν εἶναι μῆγμα, θὰ εὕρετε πόσον χρυσὸν καὶ πόσον ἀργυρὸν περιέχει.

Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀλλων σοφῶν κατώρθωσε νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τοῦτο. Ὁ Ἀρχιμήδης ὅμως δὲν ἐδυσκολεύθη καθόλου.

Τὴν ἴδιαν ἡμέραν ἔτυχεν νὰ εὑρεθῇ εἰς τὸν λουτρῶνα ἐκεῖ παρετήρησεν ὅτι τὸ σῶμά του ἐγίνετο ἐλαφρότερον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

«Πόσον ἄρα γε βάρος ἔχασε;» διηρωτήθη. Δὲν χάνεται πώς, συλλέγει τὸ ὑδωρ ὅπερ εἶχεν ἐκχειλίσει καὶ τὸ ζυγός.

«Οσον βάρος ἔχει τὸ ἐκχειλίσαν ὑδωρ», εἶπε, «τόσον ἔχασε τὸ σῶμα μου καθ' ἣν στιγμὴν ἐβαπτίσθη εἰς αὐτό.»

‘Η χαρά του ἦτο ἀπερίγραπτος. Γυμνὸς ἐξῆλθεν εἰς τὰς έδους καὶ ἐκραύγαζεν.

«Εὔρηκα, εὕρηκα!»

Δικαίως ἔχαιρεν δὲ Ἀρχιμήδης διότι ἀνεκάλυπτεν ἕνα σπουδαῖον νόμον τῆς Φυσικῆς, τὸν περίφημον «Νόμον τοῦ Ἀρχιμήδους»:

«Πᾶν σῶμα ἐμβαπτιζόμενον εἰς ὑγρόν, χάνει τόσον βάρος, ὃσον εἶναι τὸ βάρος τοῦ ὑγροῦ τὸ δποῖον ἐκτοπίζει». Μὲ τὸν νόμον τοῦτον ἔλυσε καὶ τὸ πρόβλημα.

Ἐζύγισε τὸν στέφανον ἐμβαπτισμένον ἐντὸς τοῦ ὑδατος. Ἐζύγισε καὶ ἄλλον στέφανον παρόμοιον ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ κατεσκευασμένον. Εύρηκε τὴν προκύψασαν διαφοράν, καὶ οὕτω ἀνεκάλυψε πόσος χρυσὸς ἔλειπε.

—Τέσσον χρυσὸν σοῦ ἀφήρεσεν, εἶπε πρὸς τὸν ἔκπληκτον τύραννον.

—Αλλοτε πάλιν τὴν ἐπιστήμην του μετεχειρίσθη δὲ Ἀρχιμήδης διὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του.

Τὸ 212 π. Χ. Ρωμαϊκὸς στρατὸς ἐποιείρκει τὰς Συρακούσας ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἡ πόλις ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ φοιτεροῦ στρατηγοῦ Μαρκέλου.

Δὲν χάνει τότε καιρὸν δὲ μέγας πατριώτης Ἀρχιμήδης. Θέτει εἰς ἐνέργειαν τὰς μηχανάς του. Χάλαζαν θελῶν καὶ λίθων ἐξετόξευεν ἐναντίον τῶν ἔχθρων. Οἱ ἐπιδρομεῖς ἐντρόμοι ἐτρέποντο εἰς φυγὴν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ.

—Αλλ' ἡμέραν δὲ Ἀρχιμήδης ἐξεσφενδόνιζεν ὑπεράγω τῶν τειχῶν μεγάλα ξύλα κατὰ τῶν πλοίων. Αἵφνης ἐνεφά-

νίζοντο σιδηραῖ χεῖρες καὶ ράμφη γερανῶν εἰς τὸν λιμένα.
· Ήρπαζον τὰ πλοῖα τῶν Ρωμαίων καὶ τὰ ἀνύψουν εἰς τὸν
ἀέρα. Τὰ ἐκράτουν μετέωρα μὲ τὴν πρύμνην πρὸς τὰ ἄνω
καὶ τὴν πρῷραν πρὸς τὰ κάτω, ἔπειτα μεθ' ὅρμης τὰ ἔβυ-
θιζον εἰς τὴν θάλασσαν· ἢ τὰ περιέστρεφον ἐπὶ τινα ὥραν
καὶ ἔπειτα τὰ συνέτριθον εἰς τοὺς ὑπὸ τὰ τειχη βράχους.

Τέλος κατώρθωσεν δὲ Ἀρχιμήδης νὰ συγκεντρώσῃ διὰ
κατόπτρων τὰς ἀκτῖνας τοῦ ήλιου· τὰς ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ἔχ-
θρικῶν πλοίων καὶ τὰ κατέκαυσε.

— Νέα μηχανή, νέα μηχανή, ἐφώναζον οἱ Ρωμαῖοι καὶ
ἐτρέποντο εἰς φυγήν.

Τι τὸ δφελος δμως : δ Μάρκελλος ἦτο τρομερὸς στρα-
τηγὸς καὶ οἱ Ρωμαῖοι ἀκατάδηποι στρατιώται. Ἐπέμειναν
εἰς τὴν πολιορκίαν.

· Ήμέραν τινὰ ἔθεσαν αλίμακας ἐπὶ τοῦ τείχους καὶ εἰ-
σῆλθον ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐφύνευον τοὺς κατοίκους διὰ
σφαγῆς ἀνευ διακρίσεως.

— Προσοχή, εἶπεν δ Μάρκελλος, μὴ τυχὸν θίξετε τὸν
· Αρχιμήδην!

· Ο σοφὸς ἐκάθητο εἰς μίαν πλατεῖαν τῆς πατρίδος του
καὶ παρετήρει τὰ σχῆματα, τὰ δοιᾶ ἐπὶ ἄμμου εἰχε χα-
ράξει καὶ ἔκαμνεν ὑπολογισμούς.

Οἱ Ρωμαῖοι τὸν ἐκάλεσαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. · Ο Ἀρ-
χιμήδης δμως διθισμένος εἰς τοὺς μαθηματικοὺς ὑπολογι-
σμούς, οὔτε ἤκουεν, οὔτε ἔθλεπε.

Αἴφνης παρουσιάσθη ἐμπρός του Ρωμαῖος στρατιώτης.
· Ο σοφὸς δμως δὲν τὸν ἀντελήφθη. Καὶ ὅταν οὗτος τοῦ
δμίλει ἀγρίως καὶ τὸν ἡπείλει, αὐτὸς ἀπήντησεν ἀτάραχος

— Μή μου τοὺς κύκλους τάραττε!

· Ο ἀγριός στρατιώτης ἐκμανεῖς ἔσυρε τὴν σπάθην του
καὶ ἔκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ, λησμο-
νῆσας ἐπάνω εἰς τὴν ὁργήν του τὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ.

‘Ο Λαχανόκηπος

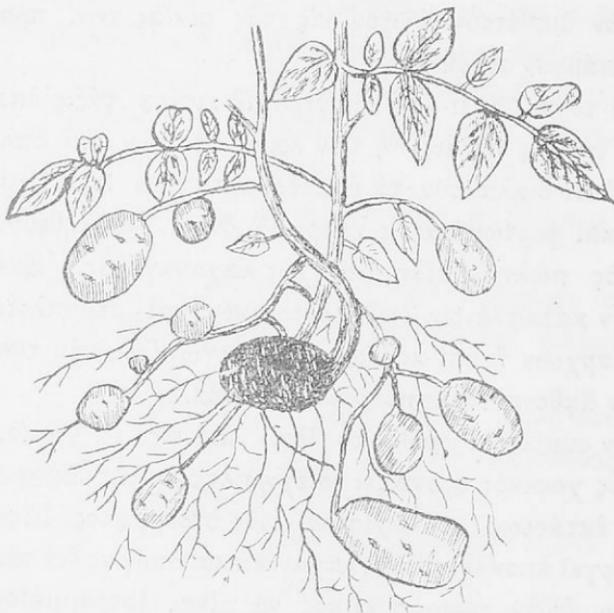
Εἰς τὰς πόλεις οἱ ἀνθρωποι ἀγοράζουν λαχανικὰ καὶ ὁπώρας. Δὲν ἔχουν κήπους διὰ νὰ καλλιεργήσουν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωήν των κηπουρικὰ ταῦτα προϊόντα. Καὶ ἂν τυχὸν διαθέτουν χῶρον εἰς τὰς οἰκίας των, προτιμοῦν νὰ τὸν κάμουν ἀνθόκηπον.

Διὰ τοῦτο ἔχει δημιουργηθῆ ἵδιαιτέρα τάξις ἐπαγγελματιῶν εἰς τὰς πόλεις, ἡ τῶν λαχανοπωλῶν καὶ διωροπωλῶν. Οὗτοι διαλαλοῦν τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τὰ μαγαζιά των ἢ καὶ φορτωμένα εἰς κάρρον ἢ σὸν. Προμηθεύονται δὲ τὰ πρὸς πώλησιν εἴδη ἀπὸ τὰς λαχαναγοράς. Ἐκεῖ καθ' ἑκάστην καταφθάνουν σιδηροδρομικῶς καὶ ἀτμοπλοϊκῶς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ ἐπὶ κάρρων ἢ φορτηγῶν ζώων ἐκ τῶν περιεχομένων ἀρχικῶν τὰς κηπουρικὰ προϊόντα.

Δὲν συμβαίνει δημοσίευτον τὸ ἵδιον καὶ εἰς τὰ χωρία. Ἐκεῖ ἔκαστος χωρικὸς φροντίζει νὰ ἔχῃ πλησίον τῆς οἰκίας του καὶ χῶρον ἐκτάσεως τεύλαχιστον ἐνὸς στρέμματος. Εἰς τοῦτον καλλιεργεῖ ἀποκλειστικῶς λαχανικὰ καὶ διωρας διὰ τὰς ἀνάγκας του. Ἐὰν τύχῃ δὲ κῆπος νὰ εἶναι ἐστραμμένος πρὸς ἀνατολὰς καὶ προφυλαγμένος ἐκ τῶν βορείων ἀνέμων, οἱ κόποι του ἀμειβονται υπὲρ τὸ δέον πολλάκις. Γνωρίζει τοῦτο δὲ χωρικὸς ἐκ πείρας καὶ φροντίζει πάντοτε νὰ ἔχῃ τὸν κήπον του πρὸς ἀνατολὰς ἐστραμμένον.

Πρῶτον ἔργον του, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς θέσεως τοῦ κήπου του, εἶναι νὰ τὸν ἔξασφαλίσῃ ἀπὸ ἐνδεχομένας ζημιάς ἐκ κατοικιδίων ζώων. Αἱ ὄρνιθες, ὁ χοῖρος, ἡ αἴξ, ὁ γνωστόν, εἶναι οἱ καταστροφεῖς τῶν κήπων. «“Οπου πατήσουν, χορτάρι δὲν φυτρώνει», λέγουν, καὶ πολὺ δρθῶς. Ηεριφράζει λοπὸν τοῦτον διὰ μάνδρας ὑψηλῆς ἢ φράκτου ξυλίνου ἢ ἀγκαθωτοῦ σύρματος.

Ἡ τοιαύτη ὅμως περίφραξις εἶναι ἐλαττωματική. Ο διὰ θάμνων πλεκτὸς φράκτης, ἢ ὁ διὰ σανίδων ἐμποδίζει τὴν εἰσόδον ἐπαρκοῦς ἀέρος καὶ ἥλιου εἰς τὸν κῆπον. Τὰ εἰς αὐτὸν φυτὰ ἔνεκα τούτου, καὶ ἐπειδὴ στεροῦνται τῆς δρόσου τῶν

ὑγρῶν ἀνέμων, πάσχουν ἀπὸ μαρασμὸν καὶ προσβάλλονται ὑπὸ ἀσθενειῶν.

Ο δι' ἀγκαθωτοῦ συρματοπλέγματος φράκτης πάλιν ἔχει τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά του. Ἐπιτρέπει μὲν τὴν εἰσόδον τοῦ ἥλιου καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τὸν προφυλάττει ἀπὸ τὰς ζημίας τῶν μεγάλων κατοικιδίων ζώων, ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει τὴν εἰσόδον τῶν πουλερικῶν καὶ τῶν μικρῶν ζώων.

Ἡ πεῖρα συμβούλεύει νὰ φράζωμεν τοὺς κήπους μας οὕτω: εἰς τὴν βορείαν πλευράν των γὰ κατασκευάζωμεν

φράκτην πλεκτὸν ἐκ θάμνων, εἰς τὰς ἄλλας νὰ τεντώνωμεν δικτυωτὸν σύρμα ὕψους δύο μέτρων, προσδένοντες αὐτὸν ἐπὶ πασσάλων. Διὰ τοῦ τοιούτου φράκτου ἀποκλείονται μὲν ἀφ' ἔνδος οἱ βόρειοι καὶ ἡ εἴσοδος κατοικιδίων ζώων, ἔξασφαλίζεται δὲ ἀφ' ἑτέρου τὸ ἥλιοβλουτρον τῶν φυτῶν καὶ διερισμὸς αὐτῶν.

"Επειτα δργώνεται ἐπιμελῶς καὶ εἰς βάθος 0,40 τοῦ μέτρου τὸ ἔδαφος. Τὸ δργωμα, δπερ δέον νὰ ἀκολουθῇ τὴν θροχήν, ἐπαναλαμβάνεται μετὰ δεκαήμερου.

Διαιρεῖται ὁ κῆπος εἰς πρασιάς σχήματος δρθογωνίου παραλληλογράμμου, μήκους 2 μέτρων καὶ πλάτους 1,25 μ.

"Ἐν τῷμά του προορίζεται δι' ἀνθόκηπον, ἐὰν ἔννοεῖται ὁ ιδιοκτήτης τοῦ κήπου ἀγαπᾷ τὰ ἄνθη. "Ετερον δὲ, κατὰ μῆκος τῆς βορείας αὐτοῦ πλευρᾶς, χρησιμοποιεῖται διὰ τὰ διπωροφόρα δένδρα. Τοῦτο γίνεται διὰ νὰ μὴν ὑπάρχῃ φόδος νὰ σκιάζωνται τὰ λαχανικά.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως μόνον τὸ δργωμα καὶ τὸ περίφραγμα ἵνα εὐδοκιμήσῃ ὁ κῆπος, πρέπει νὰ καλυφθῇ καὶ μὲ χῶμα περιέχον πλουσίαν τροφήν, ἐὰν εἶναι πτωχέν. Νὰ λιπανθῇ διὰ ζωϊκῆς κόπρου: δρνίθων, αἰγαπροσβάτων, θιων, ἵππων. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀκριβῶς συντελεύεται ἡ ζωϊκὴ κόπρος ἐντὸς λάκνου διὰ νὰ διοσυντεθῇ. "Ινα δὲ μὴ ἀναδίῃ ἀναθυμιάσεις ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν ὑγείαν μας, καλὸν εἶναι νὰ καλύπτεται κατὰ περιόδους ἡ κόπρος μὲ στρῶμα τέφρας καυσοξύλων. Τρεῖς ἔως τέσσαρες χιλιάδες δικάδες σύτω πως χωνευμένης κόπρου κατὰ στρέμμα ἐπαρκεῖ ἵνα καταστήσῃ τὸ ἔδαφος πλούσιον καὶ γόνιμον.

"Ἐν ἐλλείψει ζωϊκῆς κόπρου καταφεύγομεν εἰς τὰ χημικὰ λιπάσματα. Η ἀποτελεσματικότης των εἶνε δρθαλμα-φαγῆς εἰς πάντα διατις ἐχρησιμοποίησε τοιαῦτα.

Ἡ χρῆσις ὅμως τούτων θέλει προσοχήν, διότι διὸ ἔκαστον εἶδος λαχανικῶν ἀπαιτεῖται καὶ ἵδιον λίπασμα.

Διὰ λάχανα, πράσα καὶ σαλατικὰ κατάλληλα εἰναι τὰ ἀζωτοῦχα λιπασματα· διὰ τὰ φασόλια, μπιζέλια κλπ. ὄσπρια, τὸ φωσφοροῦχον λίπασμα. Διὰ τὰ λαχανικά, τῶν ὁποίων μόνον αἱ ρίζαι χρησιμοποιοῦνται ὡς τροφή, ὡς εἰναι τὰ ραπάνια, τὰ παντζάρια, σὶ πατάτες, τὸ καλιοῦχον λίπασμα.

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς ζωϊκῆς κόπρου καὶ τῶν χημικῶν λιπασμάτων ἀναμίξ δίδει ἀκόμη καλύτερα ἀποτελέσματα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲ γεωργὸς πρέπει νὰ ἀναμηγνύῃ καὶ ὡς τὴν κόπρον ἢ τὸ λίπασμα ἢ ἀμφότερα μὲ τὸ χῶμα τοῦ κήπου.

Ἴδοὺ πόσα εἰδὴ δυνάμεθα νὰ καλλιεργήσωμεν εἰς κήπου ἐκτάσεως ἑνὸς στρέμματος:

1. Σκόρδα	εἰς 20 τ. μ.
2. Ἄγγινάρες	» 20 » »
3. Μελιτζάνες	» 40 » »
4. Παντζάρια	» 40 » »
5. Καρότα	» 40 » »
6. Σέλινα	» 20 » »
7. Κραμβολάχανα καὶ Κουνουπίδια	» 60 » »
8. Σπανάκια	» 40 » »
9. Κουκιὰ	» 120 » »
10. Φασόλια	» 120 » »
11. Πεπόνια	» 40 » »
12. Ρέβες	» 20 » »
13. Κρεμμύδια	» 40 » »
14. Πράσα	» 40 » »
15. Μπιζέλια	» 80 » »
16. Τομάτες	» 40 » »
17. Μπάμιες	» 80 » »

18. Κολοκύθια	εἰς 40 τ. μ.
19. Πατάτες	» 80 » »
20. Μαϊντανός	» 20 » »
	1000 τ. μ.

Εἰς τὴν βορείαν δὲ πλευράν, ἵτις ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἔχῃ μῆκος 30 καὶ πλέον μέτρων, δέον νὰ φυτεύωνται δέκα καὶ πλέον ὀπωροφόρα δέντρα ἐκ τῶν μᾶλλον χρησιμών.

Μὲ τὴν τοιαύτην ποικιλίαν λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν ὁ γεωργὸς θὰ ἀπηλάσσετο τῆς ἀναγκαστικῆς Ἑγροφαγίας. Δάρετε ὑπὸ ὅψει σας, δτι οἱ χωρικοὶ μας ἐπὶ ἡμέρας ζοῦν μὲ δπτὸν ἀραβόσιτον, «μπομπότα», καὶ μυζήθραν τελευταίας ποιότητος («πρέντζα»), καὶ δτι πλεῖστοι τούτων ἀσθενοῦν ἐκ τῆς τοιαύτης διαίτης. Φαντασθῆτε λοιπὸν δποίαν σπουδαιότητα ἔχει δκῆπος διὰ τὰς γεωργικὰς οἰκογενείας.

Τὰ λαχανικὰ καλλιεργοῦνται κατὰ διαφόρους τρόπους:

α) Εἰς τὰ «πεταχτά»: δηλαδὴ οἱ σπόροι ρίπτονται εἰς τὰς πρασιὰς κανονικῶς καὶ ἐφ' ὅλης τῆς ἐπιφανείας των. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καλλιεργοῦνται τὰ σπανάκια, τὰ ρεπάνια καὶ τὰ καρότα.

β) Κατὰ γραμμάς. Εἶναι πολὺ γνωστός, καὶ δ συνηθισμένος τρόπος διὰ τὰ περισσότερα λαχανικά. Καλλιεργοῦνται δὲ οὕτω τὰ σκόρδα, τὰ μαρούλια, αἱ μελιτζάνες, τὰ σέλινα...

Καὶ γ) διὰ μικρῶν λάκκων· οὕτω φυτεύονται τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια, τὰ κουκιά... Τέσσαρες δηλ. ἔως πέντε σπόροι ρίπτονται δμοῦ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ λάκκου δστις εἶναι ἐπιμελῶς ἐσκαμμένος. Ο εἰς λάκκος ἀπέχει περὶ τὰ 0,40 μ. ἀπὸ τοῦ ἄλλου.

Ίνα εὔκολύνωμεν τοὺς σπόρους εἰς τὸ φύτρωμα, τοὺς μουσκεύομεν εἰς χλιαρὸν ὅδωρ θερμοκρασίας 20 βαθμῶν ἐπὶ δώδεκα συνεχεῖς ὥρας πρὸ τοῦ φυτεύματός των.

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν. Σ' "Εκδ. Β'.

11

Δαχανικά, τὰ ἐποῖα ἔχουν ἀνάγκην νὰ μεταφυτευθοῦν, ὡς εἶναι, ἡ ντομάτα ἢ μελιτζάνα. τὰ πράσα..., σπείρονται πρῶτον εἰς σπορεῖον, ἢ κιβώτιον πλήρες φυτοχώματος καὶ λιπάσματος.

Δὲν εἶναι καθωρισμένη ἐπακριβῶς ἡ ἐποχὴ διὰ τὴν σπόρων ἢ φύτευσιν τῶν διαφόρων λαχανικῶν εἰς τὸν κῆπον. "Αλλωστε τοῦτο ρυθμίζεται ἀπὸ τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλῖμα.

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ περισσότερα λαχανικὰ σπείρονται ἢ φυτεύονται τὴν ἀνοιξιν' πολὺ ὀλίγα δὲ εἶναι ἔκεινα. τὰ δποῖα καλλιεργοῦνται τὸ φθινόπωρον.

Τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀπαραίτητον δι' ἓνα λαχανόκηπον εἶναι τὸ ὄδωρ. "Ανευ ἀρδεύσεως οὐδὲν σχεδὸν λαχανικὸν δύναται νὰ εύδοκιμήσῃ. Μήπως τὸ λάχανον δὲν εἶναι κατὰ 95 τοῖς ἑκατὸν ὄδωρ;

Διὰ τοῦτο περὶν ἡ ὁ χωρικὸς ὅριση τὸν τόπον τοῦ λαχανοκήπου, σκέπτεται. ἐν ἔχη ὄδωρ πηγαῖον, ποὺ νὰ εἰσέρχεται ἐντὸς τοῦ κήπου του δι' αὔλανος.

Μία θεραπεία διάρχει, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀρδευσίς εἶναι ἀδύνατος διὰ ρέοντος ὄδατος, ἡ ἀνόρυξις φρέατος εἰς τὸν κῆπον. Καὶ τότε διὰ μηχανῆς κινουμένης δι' ἵππου, ἀέρος, ἢ ἀτμοῦ ἀντλοῦμεν τὸ ὄδωρ. Τὸ συσσωρεύομεν ἐντὸς δεξαμενῆς καὶ ἔκειθεν δι' αὔλανος τὸ μεταφέρομεν ὅπου εἶναι ἀνάγκη.

"Η ἀρδευσίς τῶν διαφόρων λαχανικῶν ἀπαιτεῖ εἰδικότητα καὶ τέχνην, τὴν ὁποίαν ἀποκτᾷ ὁ χωρικὸς διὰ τῆς πείρας.

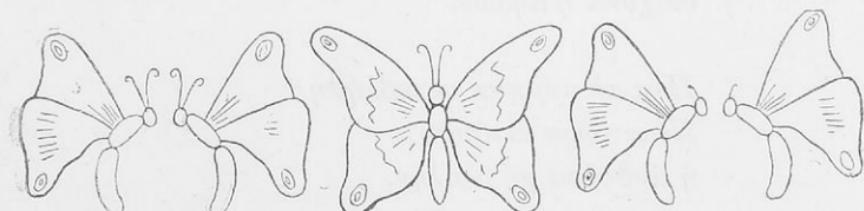
Πάντως ἀρδευσίς κατὰ τὴν μεσημέριαν τοῦ θέρους, δτε ὁ ἥλιος καίει πολύ, βλάπτει. Πολὺ ὀφελεῖ τὸ πότισμα τὸ ἀπόγευμα καὶ ἰδίως μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου.

Διὰ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς τὴν πείραν κηπουροῦ, πρέπει νὰ ἀσχοληθῇ καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ἄλλους εἰδήμονας εἰς τὰ τῆς κηπουρικῆς.

Ἐννοεῖται ὅτι δύναται κανεὶς νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὰς πρακτικὰς ὁδηγίας τὰς δποίας ἐκδίδει ἡ Ἑλληνικὴ Γεωργικὴ Ἐταιρεία ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Εἰς τὰ βιβλιάριά της ἐκεῖνα δύναται νὰ ἀναγνώσῃ πολλὰς ὠφελίμους ὁδηγίας. Ἐὰν τὰς ἐφαρμόσῃ ἐπακριβῶς, δὲν θὰ ἔχῃ λόγους νὰ παραπονῆται διὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ λαχανοκήπου του. Τούναντίον μάλιστα θὰ γίνη ἐμπειρότερος εἰς τὸ ἔργον του.

Εἶναι εὐχάριστος ἡ ἀσχολία μὲ τὰ λαχανικά, ἀλλ᾽ ἐκτὸς τούτου δίδει καὶ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον διὰ νὰ ζήσῃ τις. Ποῦ θὰ τὰ εὕρισκεν δικαιούσεις, ἀφοῦ εἰς τὰ χωρία ὀπωροπώλης δὲν ὑπάρχει διὰ νὰ τὸν ἐφοδιάσῃ μὲ τὰ διάφορα εἴδη τῶν λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν;

· Η Ἀνοιξις.

όδα θάλλουσι καὶ ἵα,
διαχύνεται γλυκεῖα
τῶν ἀνθέων ἡ ὁσμή.

· Ηλθες ἄνοιξις ώραια,
καὶ τοὺς κήπους κερασέα
λευκανθίζουσα κοσμεῖ.

Γῆν καὶ θάλασσαν περῶσα
καὶ ταχύπτερος περῶσα
ἀνεφάνη ἡ χελιδών.

· Εκ τοῦ δάσους μελῳδίας
καλλιφόνους καὶ γλυκείας
διαχύνει ἡ ἀηδών.

Πῶς τὸ σύμπαν μετεβλήθη!
Νέαν τώρα ἐνεδύθη
ἡ ἀνθοῦσα γῆ στολήν.

*Διελύθησαν τὰ νέφη,
καὶ πορφύρας χρῶμα στέφει
τὴν λαμπρὰν ἀνατολήν.*

*"Ανθη, ρύακες, κοιλάδες,
χλόη, λόφοι, πεδιάδες,
τὸ δενδρόφυτον βουνόν.*

*Αἶνος εἶναι ή νῦν φύδια
ώς λιβάρου εὐωδία
φερομένη εἰς οὐρανόν.*

· Ο Γ ύ ψ.

Αναμφιδόλως ούδεμία εύρωπαϊκή πόλις είναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ὑπηρεσίαν καθαριότητος, δποίαν ἔχουν τὰ βουνά. Ἐπειδὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον είναι δύσβατα, καὶ τὸ χείριστον, ἐπειδὴ τὰ διάφορα ζῷα, εἴτε ἥμερα εἴτε ἀγρια, εὑρίσκονται εἰς κατάστασιν διαρκοῦς ἐμψυλίου πολέμου, οἱ γῦπες ἐκτελοῦν μεγάλην κοινωνικὴν ἀποστολήν. Καθαρίζουν ἀμέσως τὰ βουνά ἀπὸ τοὺς νεκροὺς μαχητάς.

Μία ποιμενικὴ παράδοσις θεβαιοῖ, δτι οἱ γῦπες ἀνέλαβον τὴν ἔργασίαν ταύτην κατὰ διαταγὴν ἀγίου ἀνθρώπου, τοῦ

Αθανασίου τοῦ ἔξομολογητοῦ, ἵδιαιτέρου προστάτου τῶν προβάτων.

‘Ο “Άγιος” Αθανάσιος διήρχετό ποτε τὰ βουνά κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔξομολογῶν τοὺς ἀμαρτωλούς. Ἔφθασεν εἰς μίαν κορυφὴν τῆς Εύρυτανίας, ἡ δποίᾳ ἀποτελεῖ σύνορον Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Στερεάς. Ἐπλησίασε μίαν «στάγην» ὅπου ἀπέκρυψε τὴν ἴδιότητά του καὶ, προσποιηθεὶς τὸν διαβάτην, ἐκήτησεν ἀπὸ τοὺς ποιμένας δλίγον γάλα.

Ἡ παράδοσις εἶναι φανερῶς ἀντιποιμενική. Ὡς διηγοῦνται, οἱ ποιμένες δὲν τοῦ ἔδωκαν γάλα, πρᾶγμα τὸ ὅποῖον εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰ ποιμενικὰ ἔθιμα. Τοῦτο δύνανται νὰ θεωροῦνται όλοι ἔτυχε νὰ διέλθουν ἀπὸ «στάγην». Τόσον τὸ θεωροῦνται ύποχρέωσή των νὰ περιποιηθοῦν διαβάτας, ὥστε καὶ μακρὰν τῆς «στρούγκας» των ἀν διέλθετε, θὰ σᾶς καλέσουν εἰς τὰ «κονάκια» των. Ἀλλως τε ύποθάλλονται εἰς εἰδικὴν φορολογίαν ὅλοι οἱ ποιμένες, ὅπως «ἀπαντοῦν τὰ ἔξοδα» τῆς φιλοξενίας.

Ἡ παράδοσις μ' ὅλα ταῦτα ἐπιμένει, διεισδύει εἰς τὸ “Άγιον” Αθανάσιον δὲν ἔδωσαν οὔτε γάλα. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὑψώσει τὰς χειράς του εἰς τὸν Θεὸν καὶ κατηράσθη τὴν «ιτάνην», ζητήσας νὰ μεταβληθοῦν εἰς γῦπας τὰ πρόβατα. Ἀμέσως αἱ ἀγέλαι μετεβλήθησαν εἰς πτερωτὰ καὶ οἱ παιμένες ἀπέμειναν μὲ τὰς ποιμενικὰς ράβδους.

— «Σεῖς δέ, ἀθῆρα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, εἶπεν δ “Άγιος, νὰ περιπλανᾶσθε εἰς τὰ βουνά καὶ νὰ τὰ καθαρίζετε ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν!»

Οἱ γῦπες τότε ἐπέταξαν εἰς τὰ βουνά καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτοὺς ἔργον. Μερικοὶ ὅμως ἔμειναν πλησίον εἰς τὴν μάνδραν των, ὅπου καὶ σήμερον περιπλανῶνται

γύρω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς στάνης, ἀναζητοῦντες τοὺς πιστούς των καὶ τοὺς κύνας.

Προχθὲς τὸ θράδυ διηλθόν ἀπὸ τὴν «'Αφωρισμένην», — εἶναι τὸ ὄνομα τῆς κατηραμένης στάνης — καὶ ἔμεινα ἐκεῖ δύο ὥρας.

— «Νὰ ἰδῆτε, μοῦ ἔλεγαν πέντε. ἔξ Σαρακατσάνοι, εἰτινες μὲ συνώδευσον, νὰ ἰδῆτε ὅτι ἀμα βλέπουν λευκὴν κάπα, τὴν ὅποιαν φοροῦμεν ἡμεῖς οἱ βλάχοι, δὲν φεύγουν, διότι νομίζουν ὅτι εἴμεθα οἱ ἰδικοὶ των παιμένες».

Πραγματικῶς οἱ γῦπες δὲν παρεμέρισαν, καὶ διήλθομεν μεταξὺ αὐτῶν δίχως νὰ διακόψουν τὴν βοσκήν των. Ἐκάθησα εἰς τὰ ἐρείπια τῆς στάνης καὶ μοῦ ἤλθεν ὁ πειρασμὸς νὰ πυροβολήσω τὴν ἀγέλην τῶν γυπῶν, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ δεστοῦ των κατασκευάζεται λαμπρὰ φλογέρα.

— «Μὴν τοὺς πυροβολῆσ τοὺς δυστυχεῖς... Κρῖμα...! » Ελαθον θάρρος, διέτι μᾶς εἶδον...».

“Αλλ’ ἐκεῖνοι, ὡς ἀντελήφθην, δὲν ἔκινοῦντο, διότι εἶχον πρὸ δλίγου πέσει ἐπὶ πτώματος ἵππου, ἀπὸ τὸ ἐποῖον μόνον κόκκαλα εἶχον ἀφήσει.

“Οταν μετ’ δλίγον ἥρχισε νὰ πίπτῃ θροχὴ καὶ κατεψύ. γομεν ὑπὸ ἐλάτην, οἱ γῦπες κατέψυγον εἰς κέδρον ὑποκάτω καὶ ἔμειναν ἐκεῖ ὡς πρόσθατα.

Οἱ Σαρακατσάνοι μὲ ἔθεσθαίουν ὅτι ἐκεῖ ἦτο ὁ «σταλός» των, ὅταν ἤσαν πρόσθατα. Ἐξακολουθοῦν δὲ τὴν παλαιὰν συνήθειαν, τὴν ὅποιαν ἔχουν τὰ πρόσθατα, τὴν μεσημέριαν νὰ καταφεύγουν ὑπὸ παχύσκια δένδρα.

“Οταν ὁ καιρὸς ἔβελτιώθη, συνεκεντρώθησαν ἐκεῖ πολλοὶ Σαρακατσάνοι. Ωμίλουν περὶ δργέων καὶ τότε κατενόγησα πὼς ἦτο ἀδιάσειστος ἡ πεποίθησίς των, ὅτι οἱ γῦπες πρὸ τοῦ ἀφορισμοῦ δὲν ὑπῆρχον καὶ ὅτι δημιουργός των εἶναι ὁ Ἀγιος Ἀθανάσιος.

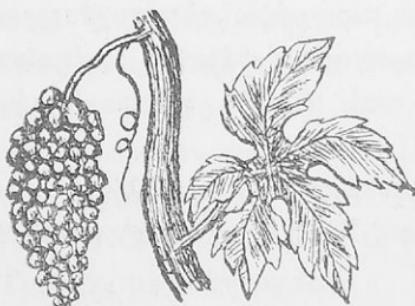
Ίσως ἔκτοτε οἱ Σαρακατσάνοι νὰ ἔγιναν τόσον φιλόξενοι.
Ἄλλος οἱ γῦπες μένουν καὶ καθαρίζουν τὰ δουνὰ μὲ γῆλεκτρι-
κὴν ταχύτητα. Μόλις κρημνισθοῦν ἢ ψοφήσουν πρόσθατα,
ἴπποι, γῆμόνοι κ.λ.π., ἐπιπίπτουν οἱ γῦπες καὶ τὰ καταβρο-
χθῖζουν αὐτοστιγμέν.

Φαίνεται δὲ ὅτι παρομοίας ὑπηρεσίας προσέφερον καὶ
κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Οἱ δοσκοὶ ἔρευνοῦν ἐπιμόνως τὰ σπή-
λαια, ὅπου κατασκευάζουν τὰς φωλεάς των ἔχουν τὴν ἰδέαν
ὅτι θὰ εῦρουν χρυσᾶ ἀντικείμενα, ἴδιας δακτυλίδια, τὰ δόποικ
μετέφερον ἐκεῖ οἱ γῦπες μαζὶ μὲ τὰς χειρας τῶν νεκρῶν κλε-
ψτῶν, τὰς δόποιας ἥρπαζον ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Σαρα-
κατσάνος τις μοῦ ἔδειξε χρυσοῦν δακτυλίδιον τὸ δόποιον εὗρεν
εἰς φωλεὰν γυπὸς ὅπου εύρισκοντο δστᾶ ἀνθρωπίνης χειρός.

Ἡμεῖς ἐδῶ, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιπλήξωμέν τινα ὡς
βραδυκίνητον, ὡς ἄχθος ἀρούρης, ἔχομεν πρόχειρον τὴν
φράσιν :

— « Ὁρνιο τῆς Καράβας! »

Καράβα δὲ ὀνομάζεται ἡ σειρὰ τῶν κορυφῶν τῆς Ὁξυᾶς,
ὅπου περιπλανῶνται τὰ θύματα τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ Ἅγιου
Ἀθανασίου, καθαρίζοντα τοὺς κρημνοὺς ἀπὸ τὰ πτώματα
δίχως νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν ἀστυχατρικὴν ὑπηρεσίαν.

Μὲ τὸ παραγάδι.

Εἶναι ἀπὸ τὰ ἑλκυστικώτερα ψαρεύματα τὸ ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ.

Ἐπὶ ἔτη ἡ σχολήθην εἰς τὸ ὥραῖον αὐτὸν ψάρευμα κατὰ τὰ διάφορα παράλια τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλα σὶ «καλάδες» (τὰ ριψίματα τοῦ παραγαδιοῦ), ποὺ ἔκαμψεὶς τὴν Σῦρον, εἰς τὴν Κύθνον, καὶ ἄλλας νήσους, μοῦ ἀφῆκαν τὰς ζωηρότερας ἀναμνήσεις.

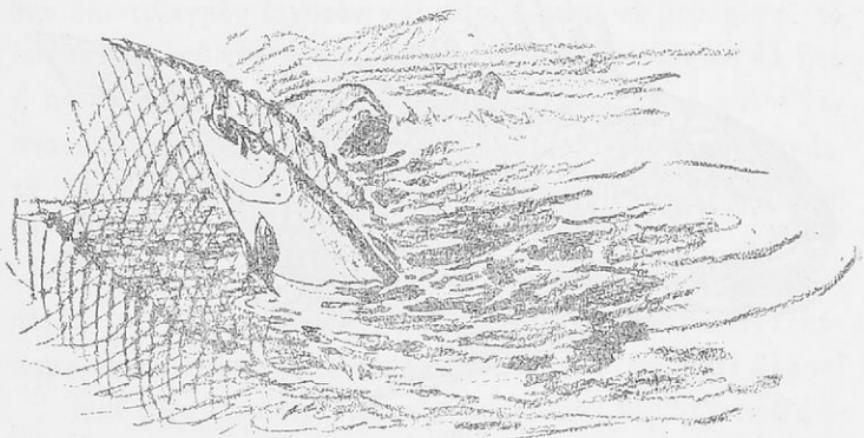
Είχον δύο ἵδικά μου παραγάδια, τὰ δποῖα ἀγενέωσα ἐπανειλημμένως. Ἡσαν ὥραῖα παραγάδια, μὲ τριακόσια ἀγκιστρια ἔκαστον, καρφωμένα κυκλικῶς ἐπὶ φελλῶν εἰς τὸ χεῖλος δύο πανεριῶν, τὰ δποῖα ἐγέμιζεν ἡ μάνα τοῦ παραγαδιοῦ. Εἰς τὴν Σῦρον είχον ἔνα τακτικὸν λεμβοῦχον, ἀφωσιωμένον ἀνθρωπον εἰς ἐμέ, δστις ἡτο παλαιὸς ναύτης καὶ μὲ ἔθεώρει ἀδελφικὸν φίλον. Αὐτὸς λοιπὸν ὅμα ἡτο νηγεμία καὶ ἐπετύγχανε καλὸν δόλωμα, ἤρχετο εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐλάμβανε τὰ παραγάδια, ἐδόλωντε τὰ ἔξακόσια ἀγκιστριά των καὶ μὲ ἐκάλει. Ἡ λέμβος του ἡτο μεγάλη, καὶ είχεν οὕτω τὸ πλεονέκτημα νὰ χωρῇ διὰ ψάρευμα δλόκληρον τὴν οἰκογένειάν μας, ὡς καὶ ἔνα δύο φίλους.

Ἐγνώριζε τοὺς ἔκει βυθούς, ὥσταν νὰ ἡτο ὁ ἵδιος ψάρι. Καὶ μολονότι εἴχομεν ψαρεύσει πολλάκις, πάντοτε μοῦ ἐπανελάμβανε τὰς δδηγίας του.

Καὶ τώρα θὰ περιγράψω τὸ εὔτυχέστερον Συριανόν μου. ψάρευμα τοῦ παραγαδιοῦ, ψάρευμα τὸ ἐποῖον ἔκαμψα μὲ τὴν οἰκογένειάν μου καὶ μὲ δύο προσκεκλημένους μου συναδέλφους.

Ἐξεκινήσαμεν ἀπὸ τὴν παραλίαν, τὸ «Νησάκι», τοῦ λιμένος τῆς Σύρου. Ἐγὼ ἦμην εἰς τὸ πηδάλιον, ἔκεινος εἰς τὰ κουπιά.

— «Θώριε δῶ, ἀφεντικό», μοῦ λέγει «μὲ προσοχὴ τὴν πρώτη γραμμὴ στὸν Κάδο Σκαλιὰ τοῦ νησιοῦ τοῦ Φαναρίου, καὶ ἂμα φτάσουμε στὰ μισά, πάρε ἐπάνω τὸ τιμόνι κι ἄρχισε νὰ καλάρης τὸ παραγάδι. Ὁροῦ καλάρης καμμιὰ ἑκατοστὴ ἀγκίστρια, νὰ γυρίσωμε πλώρη ἀντικρίζοντες τὶς Δῆλες καὶ νὰ ρίξῃς τὸ ἀποδέλοιπο».

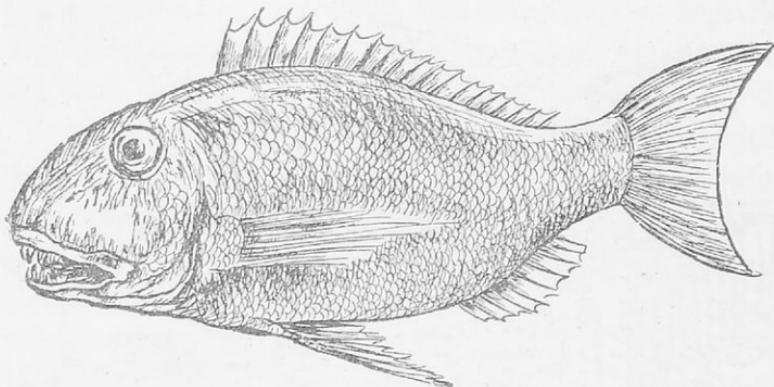
— «Τὰ ξέρω, Γιώργη, τὰ ξέρω, πόσες φορὲς θὰ τὰ ποῦμε;»

— « Τὰ ξέρεις ἀφεντικό, δὲ λέω ὅχι. Μὰ μὴ σου κακοφαίνεται, καμμιὰ φορὰ ξεχνιέσαι, βόσκει ἀλλοῦ ὁ νοῦς σου, κι ἔτσι καλάρομε τὸ παραγάδι ἐπάνω σὲ φυκιάδες καὶ ἄμμουδα καὶ προκόβουμε!»

‘Αλλ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὸ παραγάδι ἔτυχεν εἰς τὰς καλυτέρας θέσεις. Ἐκεῖ ὅπου ὑπῆρχον βράχοι καὶ τραγάνες καὶ ἀποχές, ὅπως τὸ ἀπέδειξε τὸ ἀποτέλεσμα.

‘Ηρχίσαμεν τὸ φάρευμα πολὺ πρωΐ, ἀπὸ τὴν αὐγήν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἀνεσύραμεν χάνους, μεγάλους ὅμως κοκκινωποὺς χάνους. Εἶχον ἀρχίσει νὰ στενοχωροῦμαται καὶ νὰ γογγύζω, μήπως μόγον κύντο θὰ είναι τὸ φάρευμά μας, ἀλλ’ ὁ μπάριπα - Γιώργης μὲ καθηγούμασε.

— «Μὴ γίνεσαι γκρινιάρης, ἀφεντικό. Δὲ οὐδέποις ποὺ
εἶναι χάνοι τῶν θράχων, κοκκινοκέτρινοι; »Αν ἡσαν ἀσπρου-
λιάρικοι, ἀμμουδῆτες, τότε θὰ εἶχες δίκιο νὰ χολοσκῆς,
γιατὶ θὰ εἶχαμε πέσει σὲ ἀμμουδα. »Αλλὰ τώρα ἔχε τὸ νοῦ
σου, καὶ θὰ δῆς λιθρίνια».

Λιθρίνι.

Καὶ τῷ ὅντι μετ' ὀλίγον ἥρχισα νὰ αἰσθάνωμαι ἐλα-
φροὺς παλμοὺς εἰς τὴν χεῖρα ἀπὸ τὸ παραγάδι. »Ηξευρα τὶ
σημαίνουν, καὶ ἔσκυψα. Εἰς βάθος μέγα ἐφαίνοντο ἀκολου-
θοῦντα τὸ ἔν τὸ ἄλλο εἰς ἀπόστασιν δργυιῶν τρία μικρὰ φά-
ρια, τὰ δποῖα ἐλεύκαζον· ἔπλεον δὲ ἀκτινοειδῶς, κατὰ τὸ
μῆκος τοῦ παράμαλλου δπου ἡσαν ἀγκιστρωμένα. »Εφ' ὅσον
ἀνέσυρον τὸ παραγάδι, τόσον ἐμεγάλωνον προσήγγιζον εἰς
τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὅδατος καὶ ἀπὸ τὴν ἀναπνοήν των ἀνέ-
βαινον φυσαλλίδες. Μετ' ὀλίγον τὰ ἐξαγκίστρωνα. »Ησαν
ώραια λιθρίνια σχεδὸν ἡμισείας δκᾶς, ἐρυθρόχρυσα, μὲ τὸν
ἀνεκφράστου ώραιότητος χρωματισμόν, ὁ δποῖος δευτερό-
λεπτα μόνον διαρκεῖ.

»Απὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης καὶ ἐφεξῆς χάνοι καὶ λιθρί-
νια ἀνεσύροντο συνεχῶς. »Αλλ' ἔπειτα εἰς ἵκανην ἔκτασιν
τὸ ἀγκιστρια ἀνεσύροντο μὲ τὰ δολώματα ἀθικτα. »Ιδιοτρο-

πίσι αὐταὶ τῶν πυθμένων! Ἀλλοῦ συναντᾶται πληθος φαριών καὶ ἀλοῦ, μωλονότι αἱ συνθῆκαι εἰναι εὔνοεκαῖ, οὔτε ἔν. Ὁ ἄνθρωπος εἰναι ἀκόρεστος, καὶ αὐτὴ ἡ σειρὰ τῶν ἀγκιστρίων μὲ τὰ ἄθικτα δολώματα μὲ ἐστενοχώρει. Ἀνεσύροντο ἥδη τὰ τελευταῖα ἀγκιστρια. Ὅταν ἔξαφνα ἥσθάνθην ἔνα τιναγμὸν ἰσχυρὸν καὶ παρ' ὀλίγον νὰ μοῦ φύγῃ τὸ παραγάδι ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ὡς ἀπὸ τὸ θάρος ἐννόησα, θὰ ἥτο ἡ πέτρα, ἡ ὁποίᾳ δένεται εἰς τὸ τέλος τῆς μάνας, καὶ εἶχεν ἀνασυρθῆ ἀπὸ τὸν πυθμένα. Ἀφοῦ ἀνέσυρα μερικὰς δργυιάς, τὸ ἔδωσα τὸ παραγάδι εἰς τὸν λεμβοῦχον καὶ ἐπῆρα ἐγὼ τὰ κουπιά.

— «Μεγάλο φάρι ἀφεντικό! Θὰ εἶναι κανένα σκυλόφαρο, τὸ ὅποιον δὲν κατάφερε νὰ κόψῃ τὸ παράμαλλο. Ἀν πέσαιμε σὲ σκυλόφαρο δὲ, πιάσαμε, πιάσαμε. Δὲν ἔχει ἄλλο»!

Καὶ εἶχε δίκαιον, διότι εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ φαρᾶς δουλεύει διὰ λογαριασμὸν τοῦ σκυλόφαρου, τὸ ὅποιον ἀκολουθεῖ τὸ ἀνάσυρμα καὶ τρώγει τὰ ἀγκιστρωμένα φάρια. Τὸ πολὺ-πολὺ ἀνασύρει τις τότε μερικὰ κεφάλια λιθρινιῶν πρὸς παρηγορίαν. Διότι φαίνεται δὲ τὰ κεφάλια τῶν λιθρινιῶν δὲν ἀρέσουν εἰς τὰ σκυλόφαρα.

— Άλλ' εἴχομεν ἀπατηθῆ. Μᾶς ἀνέμενε δὲ πολὺ εὐχάριστος ἔκπληξις, διότι μετ' ὀλίγον τὸ φάρι διεφαίνετο εἰς μέγα θάρος. Ἔστι λιθεν! Δὲν ἥτο λοιπὸν σκυλόφαρο, τὸ ὅποιον εἶναι θαῦθι φαιόχρουν, ώς νὰ μισοπενθοφορῇ. Ὅταν ὑπελείποντο δύο ἡ τρεῖς δργυιαὶ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, μοῦ ἐφώναξεν ὁ θαρκάρης.

— Γιὰ τὸ Θεό, μὴ ζητήσῃς νὰ τὴν ἀνεβάσῃς μὲ τὸ παράμαλλο, γιατὶ θὰ κοπῆ ἀμα κενερίσῃ ἀπὸ τὸ θάρος τὸ ἀχείλι της, καὶ θὰ τὴν χάσουμε. Σιγὰ σιγὰ καὶ πρὶν κενερίσῃ θὰ θουτήξω τὸ χέρι μου μέσα στὰ σπάραχνα, καὶ θὰ τὴν

ἀνεβάσω στερεὰ πιασμένη ἀπὸ τὸ κεφάλι. Ἀλλιῶς τὴν
χάσαιμε».

Καὶ αὐτὸν τὸ φάρι, τὸ δποῖον προσηγόρευεν εἰς θηλυκὸν
γένος, ἡτο συναγρίες, συναγρίες πέντε ἔως ἑξ ὀκάδων, ἡτις
μετ' ὀλίγον ἐσπαρτάριζε μέσα εἰς τὴν κουπαστήν.

Μετὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν ἀνεσύραμεν ἐπάνω
σειρὰν ἀπὸ χειλιδονόψφαρα. Εἶναι τοῦτο φάρι, τὸ δποῖον πετᾶ
ἐκτὸς τῆς θαλάσσης σταν καταδιώκεται, ὅχι φηλά, ἀλλὰ
παραλήλως πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν εἰς μικρὸν ὄψιος. Ἐχει
πολὺ ἀσχημον κεφαλὴν πλακωτὴν μέ μεγάλα μάτια, δμοιά-
ζουσαν πολὺ μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς χελώνης. Ἐχει λέπια
σκληρά, χονδρὸν δέρμα καὶ πτερύγια ἀπὸ μεμβράνην σχεδὸν
διαφανῆ μὲ διάφορα χρώματα, πτερύγια τὰ δποῖα ἀμοιάζουν
εἰς τὸ σχῆμα τὰ πτερύγια τῆς νυκτερίδος.

Παράδοξα αὐτὰ φάρια, τὰ δποῖα ἔχλεπον πρώτην φορὰν
καὶ μὲ πολλὴν περιέργειαν οἱ δύο προσκεκλημένοι συνάδελ-
φοι μου. Εὔθυς ώς τὰ ἀνέσυρον, δ μπάρμπα. Γιώργης ἀφηνε
ἀμέσως τὰ κουπιά, ἀφῆρει τὸ ἀγκίστριον μὲ πολλὴν προσο-
χὴν ἀπὸ τὰ χεῖλη των, καὶ τὰ ἔρριπτεν ἐκ νέου εἰς τὴν θά-
λασσαν. Ἐγνώριζεν δ καλὸς ἀνθρωπος, ὅτι μοῦ ἡτο ἀδύνα-
τον νὰ μποφέρω τοὺς σπαρακτικοὺς θρήνους αὐτοῦ τοῦ φα-
ριοῦ. Διότι διογγά καὶ στενάζει σπαρακτικῶς αὐτὸν τὸ φάρι.

Τὸ τελευταῖον φάρι τὸ δποῖον ἐκρέματο εἰς ἀγκίστριον
τοῦ πρώτου παραγαδιοῦ ἡτο μία ἔκπληξις. Εἶναι φάρι, τὸ
δποῖον φαρεύεται μὲ χονδρὰ παραγάδια τῆς νυκτὸς εἰς τὰ
μεγαλύτερα έάθη, ὅπου φαρεύονται οἱ θακαλάρι καὶ οἱ βάλ-
χοι, φάρια συγγενῆ τῶν ροφῶν καὶ πολλάκις μεγαλύτερα
τούτων. Καὶ ἡτο τὸ φάρι τοῦτο δ λεγόμενος σανπιέρος, ἡ
χριστέψφαρο εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου δὲν εἰσέδυσε
ἡ ιταλικὴ δνομασία. Εἶναι λεπτὸν καὶ πλατύτατον, στακτο-
πράσινον καὶ ἔχει τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικόν, ὅτι φέρει

καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς ἀπὸ μίχη μαύρην βούλαν, ὡς ἀποτύπωμα δακτύλων.

“Αλλ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ δεύτερον παραγάδι μᾶς ἔχαροποίησε μὲν φάρευμά τι ὅχι πολὺ σύνηθες. Ἀνέσυρον ἐν πρᾶγμα βχρύ· ἐνόμιζε τις ὅτι εἶχε προσκολληθῆ πέτρα τῶν βυθῶν εἰς τι τῶν ἀγκιστρίων· τοῦτο συμβαίνει συχνά. Ἀνατύρει δηλ. τὸ παραγάδι λίθους μὲ ώραίους χρωματι-

Ψαρόβαφκα.

σμούς, διατρήτους, στολισμένους μὲ ποικίλα ζωφόφυτα καὶ μὲ περιεργότατα φυτὰ τῆς ἐναλίου χλωρίδος ὅλων τῶν χρωμάτων.

“Αλλὰ δὲν ἦτο λίθος. Διότι ὅταν ἔπιασε τὸ παραγάδι διμάρμπα—Γιώργης μὲ τὴν πολὺ μεγαλυτέραν πεῖράν του, μοῦ εἶπε:

— «Δὲν αἰσθάνθηκες λοιπὸν κανένα χιύπημα, ἀφεν-

τικό ; διόλου ; Οὕτε τὸ χιύπημα ποὺ κάνει ὁ ἀστακός, χτυ-
πῶντας τὸ κορμί του μὲ τὴν οὐρά ;

’Αλλὰ τώρα δὲν ἀκούω καὶ ἐγὼ τίποτε. Μήπως ἡ πατή-
θην ; ’Ασφαλῶς ἡ πατήθην».

Καὶ δύμας ἡτο πράγματι ἀστακός, πελώριος ἀστακὸς
δύο δικάδων περίπου. ’Αλλ’ εἶχε συμβῆ τὸ ἔξης, ἔνεκα τοῦ
δοπίου δι μάρμπα-Γιώργης δὲν ἦσθάνετο πλέον τὰς παλμι-
κὰς κινήσεις τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀστακοῦ.

’Ἐνῷ τὸν ἀνεσύρομεν, δικτάπους πρώτου μεγέθους τὸν
εἶχεν ἐναγκαλισθῆ τὸν περιέσφιγγε, καὶ τοῦ ἔθλιβε τὰ κόκ-
καλα μὲ τοὺς λισχυροὺς πλοκάμους του ἵνα τὸν ἀπομυζήσῃ
διὰ τῶν ἀπομυζητικῶν θηλῶν του.

’Ἐννοεῖται διτὶ δταν θὰ ἔφθανεν ὁ ἀστακὸς εἰς τὴν ἐπι-
φάνειαν, δι δικτάπους θὰ μᾶς ἀπεχαιρέτα.

’Αλλ’ δι μάρμπα Γιώργης ἡτο ἀνθρωπος προνοητικός.
Πάντοτε κατὰ τὸ φάρευμα εἶχε μαζί του καὶ τὴν ἀπόχη.
Τὴν ἐβύθισε λοιπὸν μὲ προσοχὴν καὶ ἐνῷ τὸ ἀγκαλιασμένον
σύμπλεγμα εὑρίσκετο μίαν δργυιὰν κάτω τῆς ἐπιφανείας τοῦ
ὅδατος, τὸ περιέκλεισεν εἰς τὸ δίκτυον τῆς ἀπόχης καὶ τὸ
ἔρριψεν εἰς τὴν κουπαστήν.

’Απὸ τὸ ἡμερολόγιον μαθητοῦ.

A i 'Αλυκαί.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Γ'. ἐνὸς δημοτικοῦ σχολείου τῶν Πα-
τρῶν ἔκαμαν ἐκδρομὴν εἰς Μεσολόγγιον. Πλοιάριον πρὸς
τοῦτο ναυλωθὲν διεπεραίωσε τὰ παιδιά εἰς τὰ ἀλίπεδα τῆς
γήρωϊκῆς πόλεως· ὁ δὲ διδάσκαλος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ

δποίου ἔγινεν ἡ ἐκδρομή, τὰ ώδήγησε παντοῦ ὅπου ἡ δόξα
ἔχαραξε τὸ δνομά της.

Ἐν τέλει τὰ παιδία ἐπεσκέφθησαν καὶ τὰς ἀλυκάς.

Ἐπρεπε νὰ μάθουν κατὰ ποῖον τρόπον παράγεται τὸ
ἄλας. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον ἐνδὲ τῶν μαθητῶν ἀποσπῶ τὰ
ἔξης, ἀτινα κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην ἐσημείωσε:

20 Ιουνίου. Σήμερον ἐπεσκέφθημεν τὴν Ἀσπρην ἀλυ-
κήν. Εύρισκεται αὐτῇ εἰς τὸ ΒΔ μέρος τῆς λιμνοθαλάσσης,
ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως.

Ονομάζεται σύτῳ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Μαύρην, ἢτις,
ὅπως μᾶς ἐπληροφόρησαν, εὑρίσκετο ΝΑ τῆς θαλασσολίμνης
ἐπαυσεν δμως νὰ λειτουργῇ ἀπὸ τοῦ 1922 καὶ ἀντὸν αὐτῆς
ἔγιναν ἄλλαι θορείως: αἱ τῆς Σκοποθολῆς ἀλυκαί, ὅπως τὰ
δνομάζουν, ἐπειδὴ ἐκεῖ πλησίον εὑρίσκετο τὸ σκοπευτήριον
τοῦ στρατοῦ.

Τὴν Ἀσπρην ἀλυκὴν τὴν συναντᾷ κανεὶς ἐὰν ἀκολου-
θήσῃ τὴν πρὸς Αἰτωλικὸν ἀγουσαν ἀμαξιτὴν ὁδόν· κάμψη
ἐπειτα πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ βαδίσῃ περὶ τὰ πεντακόσια
μέτρα.

Ἐκεῖ εὑρίσκει τὰ ἀλατοπήγια, ἐπάλληλα τὸ ἐν κατόπιν
τοῦ ἄλλου. Οἱ ἐργάται τὰ δνομάζουν «τηγάνια». πολὺ δρ-
θῶς ἄλλως τε, διότι δμοιάζουν πρὸς τηγάνια. Εἰς τὰ κρά-
σπεδα δηλαδὴ τοῦ ἀλιπέδου διὸ ἐκσκαφῆς ἀνοίγουν εὐ-
ρείας αὔλακας τὴν μίαν παρὰ τὴν ἄλλην. Τὰς χωρίζουν δὲ
ἀπὸ ἀλλήλων διὸ ἐπιχωματώσεων, αἵτινες χρησιμεύουν πρὸς
διάβασιν.

Οταν βλέπῃς τὰ τηγάνια, ἔχεις τὴν ἐντύπωσιν πρα-
σιῶν κήπου.

Θάλασσα καὶ ἀλίπεδον ἐνταῦθα εὑρίσκονται σχεδὸν εἰς
τὸ αὐτὸν ψύος, εύκολον λοιπὸν εἶναι τὸ ἀλμυρὸν ὕδωρ νὰ εἰσ-
δύῃ εἰς τὰς αὔλακας.

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», Αναγν., Τ'. "Εκδ. Β'.

12

Καὶ εἰσδύει διὰ τάφρου τὴν ὁποίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνοίγουν. Εὐθὺς δέ πληρωθοῦν ὅδατος τὰ τηγάνια, φράσσεται ἡ δίοδος δι᾽ ἐπιχωματώσεως. Τὸ εἰς αὐτὰ εἰσρεῦσαν θαλάσσιον ὅδωρ εἶναι σχεδὸν πηκτόν, διότι περιέχει πολὺ ἄλας διαλελυμένον. Εὐθὺς λοιπὸν ὡς παύσῃ νὰ συγκοινωνῇ πρὸς τὴν θάλασσαν, διὰ τῆς ἐπηρεάς του ἥλιου ἔξατμίζεται. Μικρὸν καὶ κατ’ ὀλίγον τὰ τηγάνια λαμβάνουν ὅψιν κρυσταλλωμένων πρασιῶν κήπου. Τὸ ὅδωρ ἔξητμίσθη καὶ ἀπέμειναν τὰ κρύσταλλα τοῦ ἄλατος. Μετὰ τὴν πῆξιν ἀρχίζει ἡ συγκομιδὴ.

Οἱ ἔργάται τίθενται εἰς ἐνέργειαν. Κρατοῦντες πτύα ἀποκολλοῦν τὸ κρυσταλλωμένον ἄλας ἐκ τῶν ἀλατοπηγίων καὶ τὸ ρίπτουν ἔξω. Οὕτω σχηματίζεται σωρὸς ὡς θουνόν.

Ἐκατομμύρια διάδας ἄλατος ἀποφέρουν αἱ ἀλυκαὶ κατὰ τὸ θέρος· διότι ἡ παραγωγὴ του τότε μόνον εἶναι δυνατή. Εὔκολον νὰ ἔννοησῃ τις διτὶ τὸν χειμῶνα ἔνεκα τῆς ὑγρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας ἡ ἔξατμισις εἶναι ἀδύνατος.

Ἄπὸ ἐδῶ τὸ ἄλας μετακομίζεται εἰς ἀποθήκας.

Τὰς ἀλυκάς, ὡς ἔμαθον, τὰς ἐκμεταλλεύεται τὸ Κράτος διὰ τῆς Ἐταιρείας τῶν Μονοπωλίων.

Αἱ λιμνοθάλασσαι τοῦ Μεσολογγίου περιέχουν ἄφθονον ἄλας. Τοῦτο τὸ παρατηρεῖ κανεὶς εἰς δληγην τὴν ἀκτήν, ἀπὸ τὴν Βαράσσαν μέχρι τοῦ Αἰτωλικοῦ. Παντοῦ βλέπεις αὐτόπηκτον τὸ ἄλας. Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον. Ἐκ τοῦ κυματισμοῦ τῆς θαλάσσης ἀποχωρίζονται πολλάκις ποσότητες ὅδατος. Ἀκινητοῦν εἰς τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν κοιλώματα καὶ ἔξατμίζονται. Παράγεται οὕτω τὸ ἄλας ἀνευ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ αὐτόπηκτα αὐτὰ ἄλατα εἶναι ἀδέσποτος πλοῦτος, τὸν ὁποῖον δύναται νὰ ἐκμεταλλευθῇ δ πρῶτος τυχών. Ἐν τούτοις ἀπαγορεύεται διὰ νόμου ἡ ἐκμετάλλευσις· ἀπαγο-

ρεύεται δὲ καὶ ἡ πρὸς ἵδιαν χρῆσιν συλλογὴ αὐτοπήκτου ἄλατος. Οἱ παρὰ τὸν νόμον πράττοντες καταδιώκονται ως λαθρέμποροι.

Οὐδεμία ἄλλη ἐν Ἑλλάδι θάλασσα περιέχει τόσην ποσότητα ἄλατος ὅσην ἡ τοῦ Μεσολογγίου. Καὶ εἶναι εὔνόητον διατί. Διὰ τὸ ἀδαθές της, ἡ ἔξατμισις τοῦ ὕδατος γίνεται εὔκόλως ἐκτὸς τούτου οὐδεὶς ποταμὸς ἢ ρυάκιον ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν ταύτην, περιέχεται δὴν ἀφθονον ἄλας εἰς δλίγον ὕδωρ.

Ίδοι ποῖον μέγαν πλοῦτον διὰ τὸ κράτος ἐγκρύπτει ἡ θάλασσα τοῦ Μεσολογγίου! Ἐν τούτοις, ως μᾶς εἶπεν ὁ ἐργολάδος, ἡ ἐκμετάλλευσις δὲν γίνεται ως ἔπειτε. Τὸ παραγόμενον ἄλας δὲν ἐπαρκεῖ αὕτε διὰ τὴν κατανάλωσιν τοῦ ἑσωτερικοῦ. Πρὸ δλίγων ἐτῶν ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἀναγκασμένη νὰ εἰσάγῃ καὶ ἐκ τοῦ ἑσωτερικοῦ. Καὶ δμως τὸ Κράτος μὲ δλίγην προσπάθειαν θὰ ἥδύνατο νὰ τροφοδοτῇ καὶ ξένας χώρας ἀπὸ ἄλας καὶ νὰ εἰσάγῃ χρυσὸν ἀφθονον.

Σήμερον διατηρεῖ τὰς ἀλυκὰς τῆς Δομοράινης, τῆς Ἀναθύσου, τῆς Στυλίδος, τοῦ Μεσολογγίου καὶ τινας ἄλλας. Θὰ ἥρκουν ἐν τούτοις καὶ μόναι αἱ τοῦ Μεσολογγίου, ἐὰν ἡ καλλιέργεια ἐγίνετο συστηματικῶτερον καὶ ἐντατικῶς.

Ἄλλα κράτη τὰ δποῖα δὲν τὰ περιβρέχουν θάλασσαι, τὸ ἄλας των τὸ ἔξαγουν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς. Μεταχειρίζονται μὲ ἄλλους λόγους τὸ δρυκτὸν λεγόμενον ἄλας.

Δὲν ἔχει δμως ἐκεῖνο τὴν καθαριότητα καὶ τὸ εὔγευστον τοῦ θαλασσίου ἄλατος.

Εἰς τὴν Ἀσπρην ἀλυκὴν εἰδον καὶ ἀφράλατον. Ἐνόμισα δτὶ ἦτο ζάχαρις καὶ ἐπεχείρησα νὰ φάγω. Ὅλοι ἐγέλασαν μὲ ἐμένα. Καὶ τὸ ἄλας τοῦτο παράγεται εἰς τὰ τηγάνια. Εἶναι τὸ ἐπάνω ἐπάνω, δ ἀφρὸς τοῦ ἄλατος.

‘Ο θάνατος τοῦ Διάκου.

Τὴν 24 Μαρτίου 1821 ἔφθασεν εἰς τὴν πατρίδα μου πλοιάριον ἀπὸ τὰς Πάτρας. Τοῦτο ἔφερε καὶ τὴν εἰδήσιν ὅτι ὁ Γερμανὸς καὶ οἱ ἄλλοι πρόκριτοι ὑψώσαν τὴν σημαῖαν τῆς Ἐπαναστάσεως. “Οὐι ὥρκισθησαν νὰ ἀγωνισθοῦν πλέον οἱ Ἑλληνες διά ν' ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Η ΘΑΝΑΤΟΣ»

ἔγραφον εἰς τὰς ἐπαναστατικάς των προκηρύξεις πρὸς τὸν λαόν.

— “Ἐφθασεν ἡ ὥρα σου ! εἶπεν ὁ πατήρ μου.

‘Ητοιμάσθην καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ταξίδιον. Εἶχον σκοπὸν νὰ καταταχθῶ εἰς ἐπαναστατικόν τι σῶμα. Θὰ ἐπεβιβαζόμην ἐκ Πατρῶν ἐπὶ Γαλαξειδιωτικοῦ Ιστιοφόρου καὶ θὰ ἀπεβιβαζόμην εἰς τὸν πρῶτον λιμένα τῆς Στερεάς. Ἐκεῖθεν θὰ ἐπεδίωκον νὰ παρουσιασθῶ εἰς τὸν Πανουργιαν, τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἐπαναστάσεως ἐν Ἀμφίσῃ.

‘Η μήτηρ μου, ὅτε τὴν ἀπεχαιρέτων, ἐκρέμασεν ἀπὸ τὸν λαιμόν μου φυλακτὸν μὲ τίμιον ἔνδον διὰ νὰ εἴμαι ἀτρωτος ἀπὸ τὰς ἔχθρικὰς σφαίρας· καὶ ἥρχισε νὰ χύνη δάκρυα διὰ τὸν ἀποχωρισμόν.

— “Οχι δάκρυα, τῆς εἶπεν ὁ πατήρ μου, ἀν καὶ ἦτο καὶ αὐτὸς ὡχρὸς ἀπὸ τὴν συγκίνησιν. Πρέπει νὰ ὑπερηφανεύωμεθα, διότι ὁ οὗρος μας θὰ πολεμήσῃ διὰ τὴν πατρίδα !

“Οταν ἔξῆλθον ἀπὸ τὴν θύραν, ὁ πατήρ μὲ ἡκολούθησε. Μόλις δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν αὐλέθυραν, ἔσκυψεν εἰς τὸ αὐτὸν μου καὶ ἐψιθύρισεν :

— Δῆμο, ἔχεις καὶ ἄλλην μητέρα τυραννημένην καὶ δασκανισμένην, τὴν Πατρίδα. Σὲ προσμένει νὰ τὴν ἰσογένησῃς !

“Ο ἀδελφός μου μὲ ἡκολούθησε καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν.

Μοῦ παρέδωσε τὸν σάκκον μὲ τὰ ἐνδύματά μου, καὶ μὲ ἐφίλησε κλαίων.

*Αθανάσιος Διάχος.

— Ἐφιλήθημεν σκλάβοι, τοῦ εἶπα, εἴθε νὰ φιληθῶμεν πάλιν ἐλεύθεροι.

— Ἀμήν! ἀπεκρίθη καὶ ἔχωρίσθημεν.

Ἡ θάλασσα ἡτο ἐντελῶς ἥσυχος καὶ τὸ ταξίδιόν μου ὑπῆρξεν εὐχάριστον. Τέσσαρες ὅλοι ἥμεθα οἱ ἐπιβάται καὶ οἱ τέσσαρες ἑταξιδεύομεν διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, νὰ ὑπηρετήσωμεν τὰ ἐπαναστατικὰ σώματα τῆς Στερεάς.

Τὸ πλοῖον μᾶς ἀπεβίβασε εἰς μίαν ἕρημον παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἀπὸ ἑκατὸν ἑδαδίσαμεν πρὸς τὰ μεσόγεια. "Ηθέλομεν νὰ συναντήσωμεν τὸ σῶμα τοῦ Πανουργιᾶ!

"Ημεθα ἀσυνήθιστοι εἰς τὴν πεζοπορίαν καὶ ὑπεφέραμεν πολύ. Δὲν ἔγνωρίζομεν καὶ τὸν τόπον, καὶ περιεπλανήθημεν. Μόλις δὲ τὴν 20 Ἀπριλίου κατωρθώσαμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Χαλκωμάταν. Ἐκεῖ ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι ἐπαναστάται.

Παρουσιάσθην εἰς τὸν Πανουργιᾶν καὶ ἔδηλωσα τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς μου.

— Ἐχεις ιδέαν ἀπὸ πόλεμον, γνωρίζεις τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων; μὲν ἡρώτησεν.

— Οχι. Ἐως χθὲς κρατοῦσα τὸν πῆχυν, ἀλλὰ δὲν θὰ βραδύνω νὰ μάθω!

Ἐγέλασε καὶ διέταξεν ἐν ἀπὸ τὰ πρωτοπαλήκαρα νὰ δώσῃ ὅπλον καὶ νὰ μὲ διδάξῃ τὴν χρῆσίν του.

Τὸ σῶμα τὸ ἡκολούθει καὶ δὲπίσκοπος Ἀμφίσσης Ἡσαΐας, παλαιὸς γνώριμος τοῦ πατρός μου. Μαθὼν ποῖος εἰμαι, μοῦ ἔδωκε τὴν εὐχήν του.

Ἡμην ἀσυνήθιστος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Βουνοῦ. Πρώτην δὲ φορὰν ἔκαμψον συναναστροφὴν μὲ ἀνδρας τοῦ πολέμου καὶ διὰ τοῦτο εὑρισκόμην εἰς διαρκῆ σύγχυσιν ἐκεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ταχέως δμως ἀφωμοιώθην μὲ τοὺς συντρόφους μου διότι εἶχον ἐκ φύσεως ἀντοχὴν καὶ κρᾶσιν ὑγιαῖ.

Τὸ σῶμά μας ἀπετελεῖτο ἀπὸ ἔξακοσίους περίπου. Τὴν ίδιαν ἡμέραν κατελάθομεν τὸ χωρίον Μουσταφάμπεη. Ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα νὰ συγκρουσθῶμεν μὲ τοὺς ἐχθρούς, καὶ ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν μάχην.

Εἰς τὰς 22 Ἀπριλίου τὸ πολυάριθμον στράτευμα τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ἐπετέθη ἐναντίον μας. Ἡ δρμή του ἦτο τόση, ὡστε δὲν ἐκρατήθημεν ἐκινδύνευσε μάλιστα καὶ ὁ ἀρχηγός. Τὸν ἐπίσκοπον Ἡσαΐαν τὸν συγέλαθον αἰχμάλωτον καὶ τὸν ἔσφαξαν. Ἐγὼ εὑρισκόμην εἰς διαρκῆ ζάλην ὃς νὰ εἶχον μεθύσει. Ὁταν συνῆλθον, ἐννόησα ὅτι εὑρισκόμην μακρὰν τῆς μάχης.

Ἐπειτα ἔμαθον ὅτι μέρος τῶν ἐχθρῶν ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Δυοθουνιώτου, καὶ τὸν ἡγάγκασε νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἄλλο ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Διάκου.

Ο Διάκος εἶχε γεννηθῆ ἐις Ἀρτοτίναν τῆς Δωρίδος καὶ ἦτο ἀνδρεῖος.

Ἡ οἰκογένειά του προώριζε τοῦτον διὰ κληρικὸν καὶ τὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ἐγγὺς τῆς Ἀρτοτίνης μοναστήριον τοῦ Ἅγιου Ἰωάννου, δπου σώζεται καὶ τὸ κελλὶ ἐνθα ἐμόνασε. Αὐτὸς δμως ἔνα πόθον εἶχε, νὰ συνδράμη εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος. Ἀπέβαλε λοιπὸν τὸ ρᾶσον καὶ ἐνεδύθη τὴν φουστανέλλαν τοῦ κλέφτου. Ἡκολούθησε τὸ σῶμα τοῦ Σκαλτσοδήμου τὸ πρῶτον ἐπειτα διέμεινε καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ ἐπ' ὀλίγον.

Τὸν τελευταῖον καιρὸν εὑρίσκετο εἰς τὴν Λεβάδειαν καὶ ἐμυγήθη τὰ τῆς φιλικῆς Ἐταιρείας. Μόλις ἐξερράγη ἡ Ἐπανάστασις ὑψώσε τὴν σημαίαν, παρέσυρε δὲ καὶ τοὺς Δεβαδεῖς διὰ νὰ λάδουν τὰ ὅπλα.

Ο Διάκος λοιπὸν ἐφύλαττε τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμά-

νας μὲ πεντακοσίους. Εἰς τὴν πρώτην δρυμὴν τῶν Ἀλβανῶν διεσκορπίσθησαν οἱ πλεῖστοι. Ἐμειναν δὲ περὶ τὸν ἀνδρεῖον ἀρχηγόν των μόνον τεσσαράκοντα.

Εἰς συγγενής, συμπολεμιστῆς του, θέλεπων τὸν μέγιστον κίνδυνον, φέρει τὴν φορδάδα του καὶ τὸν προτρέπει νὰ ἴππεύσῃ καὶ νὰ φύγῃ.

— Ο Διάκος δὲν φεύγει... ἀποκρίνεται μὲ υπερηφάνειαν. Καὶ πολεμῷ μὲ λύσαν ἔως ὅτου ὅλοι οἱ συντροφοί του ἐφεύθησαν· καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐτραυματίσθη βαρέως.

Τὸ κελλὶ τοῦ Διάκου.

Καταιματωμένον σύρουν αὐτὸν οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὴν Δαμίαν καὶ τὸν πχρουσιάζουν εἰς τὸν Ἀρχηγόν των.

— Σου χαρίζω τὴν ζωήν, ἐὰν ἀλλαξοπιστήσῃς, τοῦ εἰπεν δὲ Ὁμέρ Βρυώνης.

— Χριστιανὸς ἐγεννήθην, χριστιανὸς θὰ ἀποθάνω, ἀπήντησεν ἐγὼν ώρας υπερηφάνως.

— Θὰ σὲ φονεύσω, κράζει μὲ δργὴν ὁ πασᾶς.

— "Εχει πολλούς Διάκους ή Ἐλλάς, τοῦ ἀποκρίνεται.

Τὴν 23 Ἀπριλίου ἀπεφασίσθη νὰ φηθῇ ζωντανὸς ὁ Διάκος, ώς ἀμυνδός ὀδελίας.

Εἰς τὸν τέπον τοῦ μαρτυρίου του συρόμενος εἶπε :

— Δὲν εὑρίσκεται κανεὶς νὰ μὲ πυροβολήσῃ;

Οὐδεὶς ὠμίλησε.

Στρέψας τότε τὸ βλέμμα του ὁ Διάκος καὶ ἵδων τὴν ωραίαν φύσιν εἶπε :

«Γιὰ ἴδες καιρὸν ποὺ διάλεξεν ὁ Χάρος νὰ μὲ πάρῃ,
Τώρα π' ἀνθίζουν τὰ ηλαριά καὶ βγάν' ή γῆ χορτάρι!»

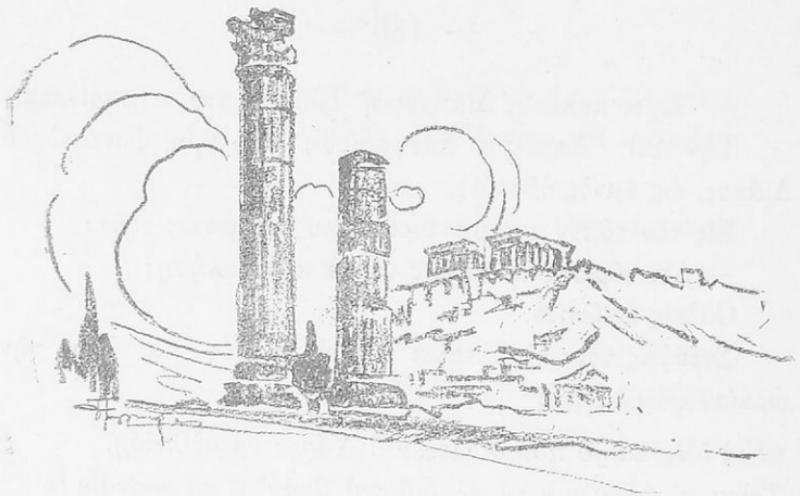
Τούτη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ὁ ἥρως μὲ ἀφάνταστον ὑπομονὴν χάριν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος.

Αὕτα τὰ εἰχον μάθει ἔπειτα, διότι τότε εἰς τὴν ζάλην τῆς μάχης δὲν δύναται νὰ ἀντιληφθῇ τις, τί γίνεται πέραν τῆς ἀκτῖνος τῆς δράσεώς του.

· Ήμεῖς τέλος μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀλαμάνας καὶ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Διάκου ἐξηκολουθήσαμεν τὸν ἀγῶνα.

· Ελαθον δὲ μέρος καὶ εἰς τὴν μάχην τῆς Γραβιᾶς, ἀλλὰ περὶ ταύτης ἄλλοτε.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εεύρεις τὴν χώραν ποὺ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλέα,
ποὺ ποκκινίζει ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία,
"Ω! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανείς,
εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς !

Ξεύρεις τὴν γῆν, ἥτις παντοῦ
μὲ αἴματα ἔβάφη,
δπον κοιλάδες καὶ βουνά
τυράννων εἶναι τάφοι ;
"Ω! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανείς,
εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς ;

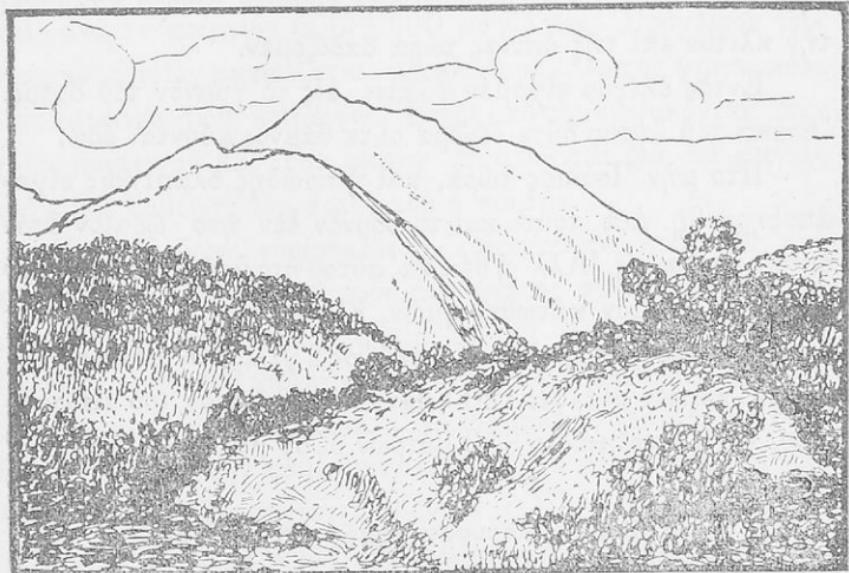
Γῆ, μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.
"Ἄς μὴν τὴν ἀγνοῇ κανείς,
εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Μία έκδρομή εἰς τὴν Γκιώναν.

1) Ἀπὸ Λιδωρίκιου πρὸς τὸ ϕρός.

Ἡ δμάς μας ἡ δρειβατικὴ εἶχε φθάσει εἰς Λιδωρίκιον τὴν προτεραλαν τῆς ἀναβάσεως.

Ἡμεθα ἐν συνόλῳ εἴκοσι ἀτομα, δεκαεπτὰ νέοι καὶ τρεῖς δεσποινίδες. Ἡ κωμόπολις ἔχει ὥραῖον ξενοδοχεῖον καὶ ἡδυνάμεθα κάλλιστα νὰ καταλύσωμεν εἰς αὐτό. Τὸ Λιδωρίκιον δμῶς ἔχει φιλόξενον πρόεδρον, ὃστις θεωρεῖ τιμὴν εἰς τὸν τόπον του τὴν ἐπίσκεψιν ξένων, καὶ δὲν μᾶς ἐπέτρεψε

Ἡ Γκιώνα.

νὰ διαγυκτερεύσωμεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον. Μᾶς ἐτοποθέτησεν ἀνὰ δύο εἰς τὰς οἰκίας τῶν εὐπορωτέρων. Περιττὸν νὰ εἴπω ὅτι ἡ φιλοξενία δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὸν ὅπνον. Εἶχον τὴν φιλοτιμίαν οἱ δεχθέντες τὸ κατάλυμα νὰ μᾶς παραθέσουν καὶ πλούσιον γεῦμα.

Τὴν ἐπομένην ἡγέρθημεν λίαν ἐνωρίς. Συνεκεντρώθημεν εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τῆς κωμοπόλεως καὶ ἔξεινήσαμεν. Ἡ ὁδὸς τὴν δποίαν ἀκολουθοῦμεν εἶναι ἀνωφερῆς καὶ πετρώδης. Ἀνὰ πᾶν βῆμα προσκόπτει τις εἰς λίθους καὶ πολλάκις πίπτει. Μόνον δσοι ἔλασον τὴν πρόνοιαν νὰ ἔχουν ράβδους ἀνὰ χεῖρας, ἐβάδιζον στηριζόμενοι ἐπ' αὐτῶν ἀσφαλῶς.

Μετὰ πορείαν μιᾶς ὥρας συνηντήσαμεν κέδρα καὶ ἐλάτας. Ἰσως νὰ ἔχετε ἵδει καὶ νὰ γνωρίζετε τὶ εἶναι τὰ κέδρα! Ἄλλος δὲν πρόκειται περὶ τούτων. Εἰς τὰς κλιτῦς τῆς Γκιώνας φύονται ἄλλους εἰδῶν κέδρα, τὰ «μερόκεδρα». Ταῦτα εἶναι δένδρα μεγάλα μὲν φύλλα δμοιάζοντα πρὸς τὰ τῆς κυπαρίσσου. Δάσος πυκνὸν ἀπὸ τοιαῦτα δένδρα καλύπτει τὴν κλιτὺν ἐπὶ τῆς δποίας τώρα έβαδίζομεν.

Ἐντὸς δλίγου εἶχομεν φθάσει εἰς τὸ γυμνὸν τοῦ ὅρους. Ἐνεκα τοῦ ὄψους οὔτε δένδρα οὔτε θάμνοι φύονται ἐδῶ.

Ἔτο μὴν Ἰούλιος τώρα, καὶ ή πεύδης θλάστησις εἶχεν ἀποξηρανθῆ. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ θουγὸν δὲν ἦτο ὠραῖον δσον ἐπερίμενε κανείς. Ἄλλος ή θέα ἀπ' αὐτοῦ ἦτο ὑπέροχος. Εἶχομεν δλον τὸν κόσμον κάτωθεν ἡμῶν. Εἰς ἐκ τῶν συντρόφων μας ἔφερε καὶ έαρόμετρον. Ἐδείκνυεν ὄψος 2 χιλιάδων μέτρων. Εἶχομεν λοιπὸν ἀνέλθει 1200 μέτρα ὑψηλότερον τοῦ Λιδωρικού, διότι ἐκεῖ μόλις 800 μέτρων ὄψος μᾶς εἶχε δείξει.

2) Ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς. Τὰ ποίμνια.

Τὸ σπουδαιότερον, ἔπαινος πλέον καὶ ή ἀνωφέρεια εὐθὺς ὡς διήλθομεν τὸ δάσος Ἐβαδίζαμεν ἥδη ἐπὶ δμαλοῦ ἐδάφους καὶ μετεβαίνομεν ἀπὸ δροπεδίου εἰς δροπέδιον. Τὰ κοῖλα τῶν δροπεδίων τούτων κατεῖχον λίμναι, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἥσαν ἀπεξηραμέναι. Εἶναι αἱ γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «λοῦτσες». Διατηροῦν τὸ θδωρ μέχρι τέλους Ἰου-

νίου καὶ ἀπὸ αὐτὰς πίνουν τὰ ποίμνια καὶ ὑδρεύονται οἱ ποιμένες. Κατὰ τὴν περίοδον λοιπὸν αὐτὴν τῆς ἀποξηράνσεώς των τὸ ὕδωρ σπανίζει ἐδῶ ἐπάνω. Εὑρίσκει τις μόνον δλίγον εἰς τὰς ἐπίτηγδες κατεσκευασμένας δεξαμενάς, τὰς λεγομένας «στέρνας». Κατασκευάζουν τοιαύτας οἱ ποιμένες κατὰ διαστήματα ἐπὶ τῆς κορυφογραμῆς καὶ τὰς ἐξασφαλίζουν μὲ περιτειχίσματα. Ἐντὸς αὐτῶν συγκεντροῦνται ὅμηρια ὕδατα.

Οἱ ποιμένες ὑδρεύονται ἐκ τούτων, ποτίζουν δὲ τὰ ποίμνια των πληγοῦντες κοίλους κορμοὺς δένδρων, «καλάνους» καλουμένους.

Ἐις ἔκαστον τοιοῦτον δροπέδιον εἶναι ἐγκατεστημένον· καὶ ἀνὰ ἐν ποίμνιον 500—600 προβάτων. Πρόχειρον τειχίον τὸ δποῖον σκεπάζεται μὲ κλάδους ἐλάτης χρησιμεύει· ὡς κατοικία τῶν ποιμένων. Ἐντὸς αὐτῆς εὑρίσκονται ἀγγεῖα ποιμενικὰ καὶ ὅσα σκεύη ἀπαιτοῦνται διὰ νὰ μαγειρεύῃ καὶ ζυμώνῃ τὸν ἄρτον του δ ποιμῆν.

Παραπλεύρως εὑρίσκεται ἡ «στρούγκα», κτισμένη καὶ αὐτῇ μὲ λίθους. Ἐκ τοῦ ἐνδὸς ἀνοίγματος αὐτῆς εἰσέρχονται τὰ γαλακτοφόρα πρόβατα καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου ἐξέρχονται. Παρὰ τὴν ἔξοδον κάθηται δ ποιμῆν καὶ ἀμέλγει ἔκαστον τῶν ἐξερχομένων προβάτων. Ἀλλος ποιμῆν ἵσταται ὅπισθεν ὅρθιος. Κρατεῖ τὴν ποιμενικὴν ράθδον καὶ παροτρύνει τὰ γαλακτοῦχα νὰ ἐξέρχωνται ἀνὰ ἐν.

Παρὰ τὴν στρούγκαν ὑπάρχει μικρόν τι σπήλαιον. Ἐκεῖ ἔχουν τοποθετημένους τοὺς τυροὺς οἱ ποιμένες. Εἴκοσι καὶ πλέον ἵσως ἀσκοὶ πλήρεις τυροῦ κατακεινται ἐπὶ ὑγροῦ ἐδάφους. Οὕτω δὲν ἔχει φόδον καταστροφῆς δ τυρός, διότι ἡ θερμαινορρασία ἐκεῖ μέσα εἶναι πάντοτε χαμηλή. Αἱ ὑπόγειοι αὗται ἀποθηκαὶ δὲν διαφέρουν καὶ πολὺ ἀπὸ τὰ ψυγεῖα τῶν Ἀθηνῶν.

Τὴν μεσημβρίαν ἐφιλοξενήθημεν εἰς τι ποιμνιοστάσιον.

Οἱ ποιμένες διὰ νὰ μᾶς περιποιηθοῦν ἔθυσάσαν στεῖρον πρόβατον καὶ τὸ ἔψησαν. Νοστιμώτερον ψητὸν δὲν ἔγειθη ποτὲ ἄλλοτε. Καὶ οὐδέποτε ἔως τώρα εἶχον πίει τόσον πυκνόρρευστον καὶ παχὺ γάλα ώς ἐκεῖνο ποὺ μᾶς προσέφερον.

Μετὰ τὸ γεῦμα ἐτραγουδήσαμεν διάφορα δημοτικὰ ἄσματα, ἔχορεύσαμεν, καὶ κατὰ τὰς 2 μ. μ. κατεκλιθημεν. Πόσον γλυκὺς εἶναι δὲ πνος ἐκεῖ εἰς τὰ ὕψη! Τπὸ ήλιον ἐκοιμώμεθα καὶ ὅμως οὐδέλως ἥσθανθημεν καύσωνα.

Ἔγέρθημεν περὶ τὰς 5 μ. μ., ἀνελάθομεν τοὺς σάκκους καὶ εύχαριστήσαντες τοὺς ποιμένας διὰ τὴν περιποίησιν ἀνεχωρήσαμεν.

Βαδίζομεν πάντοτε ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς. Προχωροῦμεν προχωροῦμεν καὶ τὸ ὅρος δὲν τελειώγει. Σκοπός μας εἶναι ἡ κορυφή, καὶ τὴν ἐπομένην πρωΐαν πρέπει νὰ εὑρεθῶμεν ἐκεῖ.

3) Εἰς τὴν κορυφήν.

Τὴν 7ην μ. μ. ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πρὸ τῆς κορυφῆς λάκκωμα τοῦ ὅρους.

Οἱ ποιμενικοὶ κύνες μᾶς ἀντελήφθησαν μακρόθεν καὶ ὥρμησαν ἐναντίον μας δεικνύοντες ἀπειλητικῶς τοὺς δέδοντας των.

Οἱ ποιμένες ἤκουσαν τὰς ὑλακάς των καὶ ἔσπευσαν ἀπεδίωξαν τοὺς κύνας καὶ μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὰς καλύδας των.

Ἐδηλώσαμεν εἰς αὐτοὺς τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς μας, καὶ προθύμως ἀνέλαθον νὰ μᾶς διευκολύνουν.

Τὴν ἔσπέραν διενυκτερεύσαμεν ἐκεῖ. Μᾶς παρέθεσαν νωπὸν τυρόν, γάλα βρασμένον, καὶ «κοσμάρι», ποιμενικὸν ἔδεσμα κατασκευαζόμενον μὲ γωπὸν τυρὸν καὶ ἄλευρον τὰ

δποῖα βράζουν δμοῦ. Ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἴνωδη μαστίχαν, τὴν δποίαν περιφερόμενοι εἰς τὰς πόλεις οἱ πωληταὶ ζαχαρωτῶν πωλοῦν εἰς τοὺς παιδας. Ἐξαιρετικὰ νόστιμον φαγητόν, ἀλλὰ καὶ λίαν βαρυστόμαχον. Ὅσοι ἔκαμπαν κατάχρησιν αὐτοῦ, δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κοιμηθοῦν ἡσύχως τὴν ἑσπέραν ταύτην.

Δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου οἱ ποιμένες ἤσαν ἐπὶ ποδός. Ἡτο ἀκόμη νῦν βαθεῖα. Ἐξυπνήσαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἀντὶ καφὲ ἔπιεν ἔκαστος ἐν κύπελον γάλακτος. Ἐντὸς πέντε λεπτῶν ἡμεθα ἔτοιμοι καὶ ἐξεκινήσαμεν. Προγγοῦντο δύο νέοι ποιμένες, ροδαλοὶ τὴν ὅψιν, τοὺς δποίους ἡκολουθοῦμεν.

Μετὰ μίαν ἀκριβῶς ὥραν εὑρέθημεν εἰς τὴν κορυφὴν δεχώς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν. Ἡ ἀνάβασις ἡτο διμαλωτάτη, διότι ἡ κορυφὴ εἶναι οἰονεὶ προέκτασις τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους. Ἀντιθέτως ἡ πρὸς βορρᾶν πλευρὰ εἶναι πολὺ ἀπότομος.

4) Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

Σκότος βαθὺ ἀκόμη πρὸς δυσμάς ἀλλὰ κατὰ τὸ μέρος τῆς ἀνατολῆς «έχάραξε». Παρετηρήσαμεν τὸ θερμόμετρον καὶ ἔδεικνυε 4 ύπερ τὸ μηδέν. Τρέμομεν ἀπὸ τὸ φῦχος. Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ροδίζει ἡ ἀνατολὴ καὶ διακρίνομεν θάλασσαν. Εἶναι τὸ Αιγαῖον. Μικρὸν δμως μέρος αὐτοῦ φαίνεται, διότι ἐμποδίζουν τὴν θέαν τὰ βουνά. Πρώτος δ Παρνασσὸς μεγαλοπρεπῶς ὑψώνει τὰς κορυφάς του καὶ μᾶς ἀποκρίπτει τὸ πέλαγος. Ἐπίσης τὰ ὅρη τῆς Εύβοιας, ἀλλὰ τείχη αὐτά.

Βορειότερον διακρίνεται καὶ μέρος τοῦ Θερμαϊκοῦ. Πρὸς τὰ ἀριστερὰ κολοσσιαῖον τι ὅρος ώς γιγάντιον ζῷον μετὰ σάγματος προσβάλλει ἀπὸ τὸ ἡμίφως. Εἶναι δ Ὁλυμπος. Πρὸ

αὐτοῦ διεκφαίνεται πεδιάς καὶ ἐντός της ὡς καθρέπτης, λίμνη. Εἶναι ἡ Θεσσαλικὴ πεδιάς μὲ τὴν Ξυνιάδα.

”Οπισθέν μας κατὰ τὴν δύσιν, δύσον τὸ σκότος ὑποχωρεῖ, τόσον πυκνοῦνται αἱ συστάδες τῶν δρέων. Ἡ κορυφὴ τὴν κορυφὴν διαδέχεται καὶ ἡ κορυφογραμμὴ τὴν κορυφογραμμήν. Εἶναι τὰ ἀναρρίθμητα βουνὰ τῆς Αἰτωλίας μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου, τοῦ Ἀρακόνθου. Μαγεία εἶναι τὸ θέαμά των ἀπὸ τοῦ ὅψους τούτου (2512 μ.).

”Αλλ’ ἥδη ἐφώτισεν ὁ πωαρδήποτε καὶ μαντεύομεν τὴν ἀνατολήν. Αἴφνης ἀπὸ τὸ Αἴγαιον πέλαγος προβάλλει ἡ ἄκρα μεγάλου κοκκινωποῦ δίσκου χωρὶς φῶς. Ὕψος ται δλίγον καὶ συγχρόνως λαμβάνει τὴν ὅψιν πυρακτωμένου σιδήρου. Οὐδόλως ἐνοχλεῖ τοὺς προσατενίζοντας αὐτὸν δφθαλμούς μας.

Δὲν ἀργεῖ ν’ ἀποχωρισθῇ τῆς θαλάσσης ὁ δίσκος· ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, διε βλοπόρφυρος αἰωρεῖται ἀρκετὰ ὑπεράνω πλέον τῆς ἐπιφανείας της, ἀντέχει τις ἀκόμη νὰ τὸν προσθλέπῃ.

”Ἐντὸς δλίγου ὅμως ἀποβάλλει τὴν πορφύραν του καὶ γίνεται δλόχρυσος. Ἄνετειλεν ἥδη. Ἐκπέμπει ἐκτυφλωτικὰς τὰς ἀκτῖνας πανταχοῦ.

”Ἐχρύσωε τὰς κορυφὰς τῶν δρέων καὶ βαθμηδὸν ἐκδιώκει τὰς σκιὰς τῶν κοιλάδων. Χαρὰ γεμίζει τὸ σύμπαν. Ἐξύπνησεν ἡ φύσις, ὁ κόσμος ἔσπειρει τοῦ φωτὸς τὴν ἐπάνοδον.

”Ἀνέκφραστος εἶναι καὶ ἡ ἰδική μας ἡ χαρά. Εἴδομεν φαινόμενον, τὸ ὅποῖον ποτὲ ἄλλοτε εἰς τὴν ζωὴν μας δὲν εἴχομεν ἴδει. Ἡξίζε πράγματι νὰ ὑποθληθῶμεν εἰς τόσον κόπον διὰ νὰ ἀνέλθωμεν εἰς τὴν Γκιώναν.

Κατήλθομεν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ ὁρούς καὶ μετὰ

πορείαν λίαν ἐπίπονον ἀνεπαύθημεν εἰς τὸ χωρίον Στρώμη. Διήλθομεν ἔπειτα τὸν Δάφνον ποταμὸν καὶ τὴν μεσημβρίαν ἐγευματίσαμεν εἰς τὸ χωρίον «Μαυρολιθάρι». Ἐκεῖ ἐμείναμεν καὶ τὴν ἑσπέραν.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὑπερέδημεν τὴν Οἴτην καὶ ἐφθάσαμεν εἰς Διανοικλάδι, ἐπεδιιδάσθημεν τοῦ Λαρισαϊκοῦ τραίνου καὶ ἐπανήλθομεν εἰς Ἀθήνας.

Ἡ πρώτη ὕψωσις τοῦ ἀεροστάτου.

Ἐπιστολὴ Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Ἐκ Μονπελίου 10 Αὐγούστου 1786.

«Γράφω τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς. »Ἄν καὶ ἔπρεπε νὰ ἐτοιμασθῶ διὰ τὴν ἀκρόασιν τῶν μαθημάτων τῆς ἐπομένης, ἔκρινα μὲν δλον τοῦτο εὔλογον οὐδὲ σηκωθῶ αὔριον ἐνωρίτερον, καὶ νὰ διαθέσω τὴν παροῦσαν ἑσπέραν διὸ ἐσέ. »Ἀκουσον λοιπόν.

»Ολος δὲ κόσμος ἐδῶ ἀπὸ τοῦ σοφοῦ μέχρι τοῦ ἀχθοφόρου δμιλεῖ καὶ συζητεῖ διὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Μογγολφιέρου.

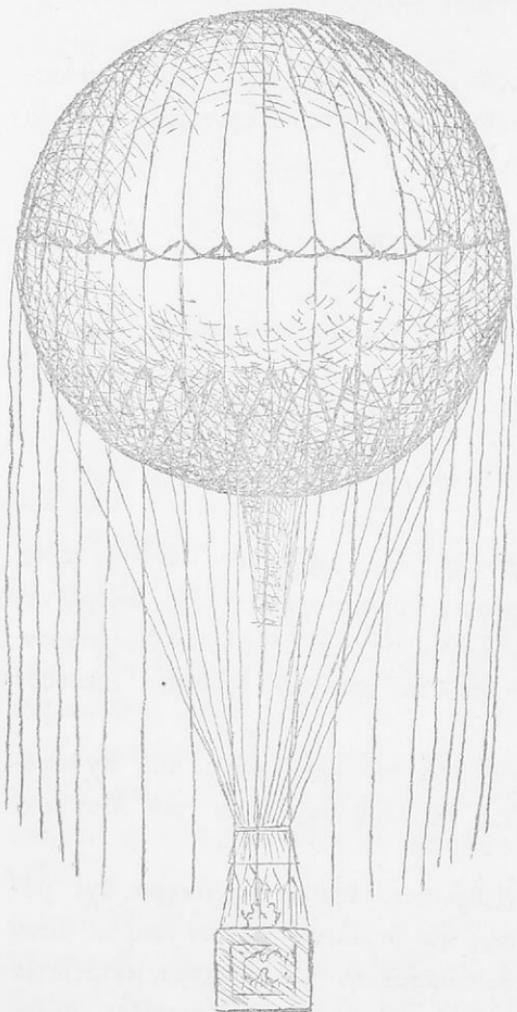
Αὐτὸς δὲ εὐτυχῆς ἀνθρωπος, ἐφεῦρε μηχάνημα, ὅχι μόνον περίεργον, ἀλλὰ καὶ ωφέλιμον μὲ τὸν καιρόν. Μίαν μεγάλην σφαῖραν κατεσκευασμένην ἀπὸ ὕψησμα μεταξωτὸν ἥ καὶ ἀπὸ χαρτίον ἀπλοῦν, τὴν γεμίζει μὲ ἐν εἶδος ἀέρος δνομαζομένου φλογιστοῦ (ἐννοεῖ τὸ φωταέριον)· ἥ καὶ ἀραιώνει μόνον τὸν περιεχόμενον εἰς τὴν σφαῖραν ἀέρα

διὰ τοῦ πυρός. Εὐθὺς δταν ἀραιωθῆ δ περιεχόμενος εἰς τὴν σφαῖραν ἀήρ, αὕτη γίνεται πλέον ἐλαφρά· ἀ-

φήγουσα δὲ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ, ἵπταται ἀκατάσχετος πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ διατρίβει εἰς τὰ μετέωρα. Ἐκεῖ γε μίζεται πάλιν ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, καὶ καταβαίνει εἰς τὴν γῆν.

Ο ρηθεὶς Μογγολφιέρος ἐλθὼν εἰς Παρισίους τὸ παρελθὸν θέρος ἀνεκοίνωσεν αὐτῆν του τὴν ἐφεύρεσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Οἱ Φυσικοὶ ἔκαμαν διάφορα πειράματα μὲ διαφόρους ασφαίρας· δλαι ἐπιτυχῶς ἀνέβησαν εἰς τοσοῦτον ὅψος, ὥστε νὰ γίνουν ἀράτοι εἰς τοὺς

δροθαλμοὺς τριακοσίων χιλιάδων θεατῶν. Δὲν ἡρκέσθησαν εἰς αὐτές, ἀλλ' ἐτόλμησαν καὶ νὰ ἀναβοῦν ὅμοι μὲ τὴν σφαῖραν δύο περίφημοι Φυσικοί, δ Κάρολος καὶ δ Ροθέρτος. Οὗτοι,

· δχι μόνον ἀνέθησαν εἰς ὅψος ἐννέα χιλιάδων ποδῶν, ὡς τε νὰ μὴ διακρίνουν πλέον τὰ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ἀλλ᾽ ἐμακρύνθησαν καὶ ἀπὸ τοὺς Παρισίους ἐννέα χιλιόμετρα.

Ο ἐφευρέτης ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Μονάρχου μὲ δωρήματα καὶ μὲ τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας. Καὶ δὲν ἔμεινεν ἄλλο παρὰ τὸ νὰ εὑρεθῇ καὶ ὁ τρόπος τοῦ νὰ πηδαλιουχῆται ἢ σφαῖρα καὶ νὰ κατευθύνεται ὅπου θέλει ὁ ἀναβάτης, καθὼς εἰς τὴν θάλασσαν τὰ πλοῖα· καὶ τότε θὰ πλέουν εἰς τὸν ἀέρα οἱ ἀνθρώποι καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Αὐτὴν τὴν δευτέραν ἐφεύρεσιν πολλοὶ τὴν νομίζουν ἀδύνατον, ἀλλοὶ τὴν θεωροῦν δυνατήν. Ωστόσον ἡ Ἀκαδημία τῆς Δυτικῆς ἐκήρυξε βρα-
βεῖον χρηματικὸν διεθνῶν διατάξεων ἦθελεν εὗρει τὸν τρόπον νὰ πηδαλιουχῇ αὐτὰ τὰ ἐναέρια πλοῖα. Ο κύριος Κάρολος ἀναφέρει δτι εἰς αὐτὸν τὸ ὑπερβολικὸν ὕψος εὔρισκόμενος, ἥτις θάνθη τοσοῦτον ψυχος, ὡς τε νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰς χειράς του ὁ κάλαμος, τὸν δποῖον ἐκράτει διὰ νὰ σημειώνῃ τὰς μετεω-
ρολογικὰς παρατηρήσεις.

Αὐτὴν ἡ ἐφεύρεσις ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νὰ γίνουν πολλὰ ἀστεῖα συμβάντα. Εἰς πολλὰ χωρία ὅπου κατέβαινον αἱ σφαῖραι, θλέ-
ποντες οἱ χωρικοὶ τοιούτους ὑπεριεγέθεις ὅγκους καταβαί-
νοντας κατὰ τῶν κεφαλῶν των καὶ διευθυνομένους ὑπὸ ἀν-
θρώπων, ἔντρομοι καὶ κατάπληκτοι ἐφευγον σταυροκοπού-
μενοι· ἐνόμιζον δτι εἰς ὁδηγοῦντες ἥσαν δαιμονες. Καὶ τοῦτο
σοῦ λέγω διὰ νὰ μὴν ἐκπλαγῇς, ἂν μὲ ἵδης καρμίλαν ἡμέραν
καταβαίνοντα ἐπὶ σφαῖρας εἰς τὸ δωμάτιόν σου. Πολλοὶ πρίγ-
κιπες ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἥθελησαν νὰ ἀναβοῦν, ἀλλὰ
δὲν τοὺς ἀφῆκεν δ βασιλεὺς διὰ τὸν ἐνδεχόμενον κίνδυνον.
Αἱ ὠφέλειαι τὰς δποίας προσδοκοῦν ἐκ τῆς ἐφευρέσεως
ταύτης, ἀν εὑρεθῇ ὁ τρόπος τῆς πηδαλιουχίας, εἶναι τὸ νὰ
κάμνουν πολλὰς δδοιπορίας ἥ καλύτερον ἀεροπορίας εἰς
βραχύτατον διάστημα καιροῦ.

Φαντάζεσαι πόσον θὰ ἐσυντομεύετο δὲ χρόνος τῆς ἐπικοπής μετὰ ξένων τόπων!

Ἄλλὰ καὶ ἂν αὐτὸς δὲ τρόπος δὲν εὑρεθῇ, γάρ ἐφεύρεσαις θὰ χρησιμοποιηθῇ, καθὼς φαντάζονται, ἐν καιρῷ πολέμου. Διὰ τοῦ ἀεροστάτου θέντας οὐδὲν θέσεις τοῦ ἔχθρου, ἐν καιρῷ δὲ εἰρήνης θὰ κάμνουν τὰς μετεωρολογικὰς τῶν παρατηρήσεις οἱ καταγινόμενοι μὲ τὴν ἐπιστήμην τῆς Φυσικῆς».

·Η πανήγυρις τῆς ἁγίας
Παρασκευῆς.

Τὴν 26 Ιουλίου ἔορτάζεται ἡ ἁγία Παρασκευή. Ἀπὸ τὴν παραμονὴν ἔκαστος χωρικὸς τῆς Βορείου Εύβοίας ἔτοιμάζεται διὰ τὴν πανήγυριν καὶ πρωτίστως ἐκλέγει μεταξὺ τῶν ἴδιων ποιμνίων ἡ ἀγοράζει παρ' ἄλλου σφάγιον, τὸ θῦμα τῆς πανηγύρεως. Ἄγει δὲ τοῦτο ἀπὸ τῶν κεράτων δεμένον εἰς τὸν οἰκόν του. Καὶ ἐνῷ αὐτὸς τὸ σφάζει, ἡ σύζυγος ἢ ἡ κόρη του ἀλείφουν δι' ἀσθέστου ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοὺς τοίχους τῆς οἰκίας πρὸς τούτοις χρίουν διὰ πηλοῦ τὸ ἐσωτερικόν της ἔδαφος.

Εἶναι ἡ ὥρα ἥδη 5 μ. μ. Ἡ σκιὰ τοῦ πρὸς δυσμὰς διευνῦν ἀπλοῦται ἐπὶ τοῦ χωρίου καὶ δροσίζει. Τότε καὶ ἐγὼ περιέρχομαι βραδέως τὰς δῖοντας αὐτοῦ καὶ γίνομαι μάρτυς αὐτόπτης τῶν διὰ τὴν πανήγυριν προπαρασκευῶν.

Καὶ ποῦ μὲν θλέπω γυναικα, ἡτις ζυμώνει, τὸ τρίτον ἥδη, ἵνα ἐπαρκέσῃ ὁ ἄρτος διὰ τὴν ἔορτήν. Ἀλλοῦ θυγατέρα νὰ καθαρίζῃ δεκάδα πηλίνων πινακίων διὰ θερμοῦ ὅδατος. Μετὰ νὰ πλύνῃ νάλινα ποτήρια καὶ νὰ τὰ τρίτη διὰ φύλλων συκῆς. Ἀλλαχοῦ γραῖα οἰκοδέσποινα σαρώνει τὰ εἰς τὴν αὐλήν της ξηρὰ φύλλα μὲ σάρωθρον ἀπὸ ἀκανθώδεις θάμνους κατεσκευασμένον. Ὁλίγον πιραιτέρω κάθηται ἐπὶ ξυ-

λίγου σκαμγίου κομψευόμενος ἀγρότης καὶ δέχεται ἐπὶ τῶν παρειῶν του τὸ ἀδέξιον ξυράφισμα τοῦ φίλου του.

Τέλος ἀνέτειλε καὶ ἡ ἡμέρα τῆς ἔορτῆς. Τὴν προαγγέλλει ἀπὸ βαθέος ὅρθρου ὁ συνεχῆς ἥχος τοῦ σημάντρου. Πάντες τότε σπεύδουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν κρατοῦντες μικρὰς κιτρίνας λαμπάδας. Ταύτας τὰς κατασκευάζουν αἱ γυναῖκες προστρίβουσαι διὰ τῶν παλαμῶν μαλακὸν κηρὸν ἐπὶ μακροῦ στριμένου νήματος.

Φέρουν προσέτι πινάκιον μὲν βρασμένον σῖτον καὶ ποτήριον μὲν μαῦρον σῖνον.

Οταν εἰσέλθουν εἰς τὸ ἐκκλησίδιον, παραδίδουν τὴν προσφορὰν εἰς τὸν ἵερα· μετὰ τοῦτο ἀνάπτουν τὰς λαμπάδας, σταυροκοποῦνται, ἀσπάζονται τὰς εἰκόνας, ἀκούουν τὴν θελαν λειτουργίαν καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸν οἶκον. Ἐκεῖ τοὺς ἀναμένει ποικιλὴ ἑτοιμασία πρὸς ὑποδοχὴν τῶν πανηγυριστῶν. Οταν φθάσῃ ἡ ὥρα 10 ἢ 11 π. μ. ἀφικνοῦνται καὶ οὗτοι ὑπολογίζοντες ὅτι θα είναι ἑτοιμον τὸ γεῦμα.

Ἐδέχθην καὶ ἐγὼ τὴν πρόσκλησιν ἐγκρίτου χωρικοῦ διὰ νὰ μετάσχω τοῦ γεύματος. Ἡθελον νὰ παρασταθῶ μᾶλλον ὡς θεατὴς παρὰ ὡς συνδαιτυμών.

Ἡ τράπεζα είναι στρογγυλὴ καὶ χαμηλή· δύναται νὰ τρώγῃ τις ἀνέτως κατὰ γῆς καθήμενος. Τὴν ἔχουν δὲ ἐστρωμένην διὰ κυανολεύκου ἐγγωρίου ὑφάσματος. Ποικιλία φαγητῶν, ἐννοεῖται ὅτι δὲν διάρχει. Κρέας μετὰ κρομμύων καὶ ὅροζης κενοῦται εἰς εὐμέγεθες πήλινον πινάκιον, ἀπὸ πελωρίου λέβητος, καὶ τοῦτο ἀποτίθεται εἰς τὸ μέσον τῆς τραπέζης.

Τὰ πειναλέα στόματα ἀρχίζουν νὰ κινοῦνται εὐθύς· κροταλίζουν αἱ σιαγένες καὶ τὰ πηρούνια πηγαινοέρχονται εἰς τὸ πινάκιον, τὸ δποῖον κενοῦται ἐν ἀκαρεῖ. Ηληροῦται ἐκ νέου, καὶ πάλιν καὶ πάλιν. Ἡ γεῦσις τοῦ φαγητοῦ δὲν είναι

δυσάρεστος, ἔχει δμως τὸ ἀνούσιον προσὸν τῆς ἀφθονίας καὶ ἐνθυμίζει στρατιωτικὸν συσσίτιον. Εὔτυχῶς εἶχον τὴν φιλόφρονα μέριμναν, ἐξαιρετικῶς δι' ἐμέ, νὰ παρασκευάσουν ἀλλοφαγητόν τεμάχια κρέατος ἐπιπασμένα μὲ δρίγανον τὰ δποῖα ἔψησαν εἰς τὴν φωτιὰν διὰ σούβλας. Ἡσαν ἀληθῶς νοστιμώτατα. Ἐνώπιον τῆς πείνης πᾶσα δμιλία τρέπεται εἰς φυγήν. Καὶ εἰς τὴν παρατεταμένην ἐκείνην σιγὴν μετὰ προσοχῆς περιεργάζομαι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σίκου.

Ἐκαστος τῶν συνδαιτυμόνων λαμβάνων ποτήριον πλήρες οἶνου, τὸ ὑψώνει· εὔχεται εὐζωΐαν καὶ ἀλλα καλὰ εἰς τὸν οἰκοδεσπότην· εὔχεται καὶ εἰς ἐμέ: «καλὴ τύχη καὶ ὅτι ἀγαπᾷ ἡ καρδούλα σου!» Εἰς τὰς τοιαύτας εὐχὰς τῶν καλῶν μου φίλων ἀπήντησα εὐχαριστῶν.

Μεθ' ὁ ἡγέρθην, ηὐχήθην εἰς αυτούς: «καλὸς θράδυς» καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν πύργον διὰ νὰ ἀναπαυθῶ δλίγον καὶ νὰ ἔτοιμασθῶ διὰ τὸν μέγαν χορὸν τῆς πλατείας. Τὸν περιμένω ἀλλως τε καὶ πῶς τὸν περιμένω!

Δὲν εἶναι μεγάλη ἡ εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου κειμένη πλατεία, εἶναι δμως δμαλή καὶ καθαρά· ρίπτουν δ' ἐπ' αὐτῆς τὴν σκιάν των συστάδες μορεῶν καὶ ἀναδεδεμένα κλήματα. Αὕτου γίνεται δ γενικὸς χορός, καὶ ἀρχεται τὴν 3 μ.μ., φυχρὸς καὶ ἀνούσιος καθ' ἀρχάς. Χορεύουν πέντε ἢ ἔξι θραδυκίνητοι χωρικοὶ ὑπὸ τὸν ἥχον τοῦ τυμπάνου καὶ τοὺς κλαυθμηρισμοὺς τῆς καραμούζας. Βαθμηδὸν δμως ἐνισχύονται καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐμψυχοῦται, θερμαίνεται δ χορὸς καὶ φθάνει στιγμὴ καθ' ἣν ἔχουν λάβει μέρος τεσσαράκοντα περίου ἀνδρες καὶ γυναῖκες.

Οἱ μὴ χορεύοντες συναθροίζονται κατὰ πυκνοὺς δμίλους γύρω ἀπὸ τοὺς χορευτάς. "Αλλοι ἵστανται εἰς τὸ φορητὸν καφενείον τῆς πανηγύρεως, ὅπερ, νομίζω, εἶναι ἄξιον συντόμου περιγραφῆς. "Έχουν τοποθετήσει κατὰ γῆς δύο ξύλινα

έρμαρια εἰς ἀπόστασιν μέτρου τὸ ἔν διπλὸ τοῦ ἄλλου. Ὁπ' αὐτῷ εἶναι τοποθετημένη μᾶκρα σανίς, ἐπάνω εἰς τὴν δυοῖαν κεῖνται δώδεκα ποτήρια καὶ δέκα μικρὰ κύπελα παντὸς χρώματος καὶ σχήματος. Ἀκολουθεῖ ὥξειδωμένον δοχεῖον ἐκ λευκοσιδῆρου εἰς τὸ δυοῖον φυλάττονται τὰ λουκούμια. Παρὰ τὸν αὐτοσχέδιον τοῦτον μπουφὲν ὑπάρχει πύραυνον μὲ πυράν.

Ἐπάνω ἐκεῖ φήνεται δικαφές. Ὁλίγον περαιτέρω λειτουργεῖ τρίχρωμος ρουλέτα ἀποδίδουσα ἀντὶ δεκάρας λουκούμιον ἢ πεντηκοντάλεπτον εἰς τὸν κερδίζοντα.

Δύναται τις δῆμος νὰ εἴπῃ διτὶ μόνον ἡ σανίς χρησιμεύει διὰ καφενεῖον. Τὸ κάτωθεν αὐτῆς, ἦτοι τὰ ἔρμαρια περιέχουν ποικίλας πραγματειας ἄλλας, πρὸ πάντων ὑφάσματα.

Ο χορὸς εἶναι εἰς τὴν ἀκμὴν του! Διὰ μέσου τοῦ ἥχου τῶν ὀργάνων ὑπολανθάνουν οἱ συριγμοὶ τῶν ἐνθουσιώντων χορευτῶν. Ἀκούονται οἱ τριγμοὶ τῶν στεγῶν γύρων τῶν ὑποκαμίσων καὶ δικεταλλικὸς ἥχος τῶν ταλαντευομένων ἀργυρῶν νομισμάτων, ἀτινα φέρουν ἀφθόνως αἱ χορεύτριαι.

Αἱ ἐνδυμασίαι τῶν ἀνδρῶν εἶναι μονότονοι καὶ ἀπλούσταται. Μόνον αἱ ποικιλόχρωμοι στολαὶ τῶν γυναικῶν καθιστοῦν ἀληθῶς γραφικὴν τὴν ἀλυσίν τοῦ χοροῦ. Τοῦτον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σύρουν οἱ ἄνδρες, οἵτινες μὲ μικρὰς ἔξαιρέσεις χορεύουν ἀθλιως.

Ωραῖον εἶναι τὸ ἐπικρατοῦν θύμον: τὸν σύροντα τὸν χορὸν νὰ σπεύδουν συγγενεῖς καὶ φίλοι νὰ τὸν «ράνουν» ὡς ἔξῆς: Κρατοῦν εἰς τὴν χεῖρα δραχμὴν — σπαχίως πεντόδραχμον — ἀνακινοῦν τὸ νόμισμα ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ χορευτοῦ ἐπιδεικτικῶς καὶ τὸ ἀποδίδουν εἰς τὸν ὀργανοπαίκτην.

Οὗτος λαμβάνων αὐτὸ διὰ τῆς μιᾶς χειρός, τὸ ρίπτει εἰς τὸν κόλπον του διὰ τῆς ἑτέρας κρατεῖ ἐν παρατάσει τὴν αὐτὴν νόταν ὡς τέττιξ. Ἐπειτα ἐπαναλαμβάνει ἐγκαίρως τὸν αὐτὸν σκοπόν.

Λίαν ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ δέξιοδέρκεια τοῦ ὄργανοπαίκτου. Ἀκολουθῶν τὰς κινήσεις τῶν παρισταμένων κατόρθωνται ν' ἀρπάζη διὰ τῆς χειρὸς εἰς τὸν ἀέρα τὰ δύπ' αὐτῶν ριπτόμενα νομίσματα καὶ τὸ σπουδαιότερον δὲν χάνει τὸν χρόνον τῆς μουσικῆς.

Τέλος ἔφθασε καὶ ἡ σειρὰ τῶν γυναικῶν. Πρώτη σύρει τὸν χορὸν τεσσαρακοντοῦτις ἀσχημος χωρική, κοντὴ καὶ παχεῖα· μετ' αὐτὴν ἄλλη ξένη, μετρία καθ' ὅλα καὶ ἄλλη καὶ ἄλλη.

Μετ' αὐτάς, δῆθεν χωρὶς νὰ θέλῃ, ἀλλὰ μὲ δυσκολίαν διποχωρήσασα εἰς παρακλήσεις ἐξαδέλφου της, προτέρηται χαριέσσα χωριατοπόλα· αὕτη σύρει μὲ χάριν τὸν χορὸν καίτοι ἄγενο βαρέων στολισμῶν. Τὶ περίεργον! Ἡ κατατομὴ τῆς γυναικὸς αὐτῆς εἶναι ὅμοια πρὸς ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δγαλμα, μάλιστα, δταν μένη πρὸς στιγμὴν ἀκίνητος. Ἐχει εὐθὺν καὶ λυγήρὸν σῶμα, καὶ ἀριστοκρατικῶς μικρὰς χεῖρας. Εἶναι ἡ πρώτη ἑλληνικὴ καλλονή, τὴν δποίαν ἔχω ἀπέναντί μου. Οὐχὶ στρεδλωμένη ἀπὸ στηθόδεσμον, οὐχὶ παραμορφωμένη ἀπὸ βραχεῖαν ἐσθῆτα, μήτε καὶ ἀνυψου· μένη τέσσαρας δακτύλους ὑπέρ τὸ ἔδαφος διὰ τῶν διηγητακύνων διποδημάτων.

Μὲ θαυμασμὸν προσηλοῦνται ἐπ' αὐτῆς ὅλων τὰ βλέμματα. Ἐκείνη δμως ἀδιαφοροῦσα σύρει τὸν χορὸν διὰ τοῦ μικροῦ ἐρυθροῦ μανδηλίου της. Ἡ στάσις, ἡ χάρις, τὸ δῆμα τῆς εἶναι ἀπαράμιλλα. Λυγίζει τὸ σῶμά της ὡς κάλαμος καὶ ὡς ὅφις τὸ περιελίσσει.

Ἐις τὴν B. Εὕδοιαν δὲν ἀπαντᾶται τὸ ἀλλαχοῦ κοινότατον ἔθιμον, νὰ ἀνάπτουν πυρὰς εἰς τὰς δδοὺς κατὰ τὰς ἐσπέρας τῶν μεγάλων ἔορτῶν. Κατασκότεινον εἶναι τὸ χω-

ρίον, ἐνῷ εἰς τὰς οἰκίας ἐντὸς εὐθυμοῦν καὶ εὐωχοῦνται πάντες.

Μόλις ἵσως νὰ ὑποφώσκῃ που ἀπὸ τὸ μικρὸν παράθυρον ἀγροτικοῦ οἰκίσκου τὸ ἀμυδρὸν φῶς νυσταλέου λύχνου. Ἀνηρτημένος οὗτος ἀπὸ τοῦ τοίχου φωτίζει τοὺς ἔδω καὶ ἐκεῖ ἔξηπλωμένους χωρικούς, οἵτινες τρώγουν, πίνουν, τραγουδοῦν· ὅχι σπάνιον καὶ τὸ γὰρ κοιμᾶνται τινὲς μακαρίως περὶ τὴν τράπεζαν ἥτις γέμει φαγητῶν. Ἀν τύχῃ νὰ εἴναι τις δλίγον δεισιδαίμων, ὃς εὐωχίαν δαιμόνων ἢ βρυκολάκων θέλει ὑπολάβει τὴν νυκτερινὴν ταύτην διατκέδασιν. Τοιαύτην ἐντύπωσιν προξενοῦν οἱ εὐθυμοῦντες μὲ τὰς ἐκκωφαντικὰς ἐκείνας κραυγὰς καὶ δρυγάς των.

Ἡ εὐθυμία μετ' δλίγον ἐσκόρπισε καὶ εἰς τὰς ὁδούς. Ὁμιλοι νέων περιήρχοντο ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ηὔχοντο τὰ χρόνια πολλὰ καὶ ἐτραγούδουν. Ἀλλοι ἔχόρευον θορυβωδῶς καὶ εἰς τόν δαιμονιώδη χορόν των παρέσυρον καὶ τοὺς ἐνοίκους. Ὁ εἰς δμιλος ἀπήρχετο, ἀλλοις εἰσήρχετο καὶ ἡ διασκέδασις ἔξηκολούθει ἀδιάπτωτος.

Εἶχον παρέλθει πρὸ πολλοῦ ἥδη τὰ μεσάνυκτα καὶ δμως, τὸ χωρίον δλόκηρον ἔπλεεν εἰς πέλαγος εὐθυμίας. Μόλις μέν τραν πρὶν νὰ φέξῃ καθησύχασε τὸ πᾶν.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἐπανελήφθη δ χαρός, ἀλλὰ ψυχρότατος πλέον. Οὐδεὶς εἶχε τὴν χθεσινὴν ὅρεξιν, καὶ περὶ τὴν 5 μ. μ. τὸ χωρίον ἐπανήρχετο εἰς τὴν μονότονον τροχιάν του. Πάντες ηὔχοντο νὰ τοὺς εὕρῃ μὲ ὑγείαν καὶ τοῦ ἐπομένου ἔτους ἡ 26η Ἰουλίου.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνεχώρησαν καὶ οἱ ξένοι πανηγυρισταί. Οἱ χωρικοὶ πάντες περίλυποι, διότι τόσον ταχέως παρῆλθεν ἢ πανήγυρίς των, ἐπανελάμβανον τὰς συνήθεις ἐργασίας των.

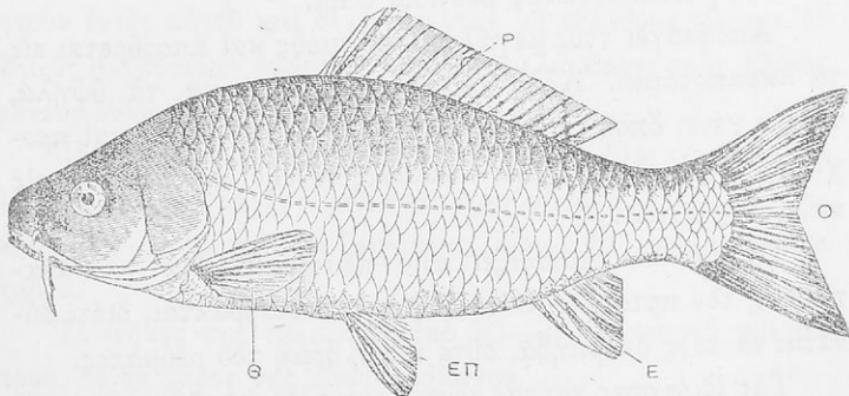
Η πέστροφα.

Μέχρι τοῦ 1929 οὔτε καὶ ἐφανταζόμην ὅτι εἰς τοὺς ποταμούς μας ζῇ καὶ ἐκλεκτον εἶδος ἵχθυων. Εἶχον ἐπιχειρήσει τότε πολυήμερον ἐκδομὴν ἀνὰ τὰ "Αγραφα.

Τελευταῖον χωρίον, τὸ δποῖον ἐπεσκέψθην ἡτο τὸ Πετρίου ἐπὶ τῶν αλιτύων τῆς δροσειρᾶς τοῦ Πίνδου.

"Αναγεννᾶται κανεὶς ἐκεῖ ἀν μενη κατὰ τὸ θέρος. "Εχει ψυχρὰ ὡς τοῦ πάγου τὰ πηγαῖα ὄδατα, καθαρὸν ἀέρα, καὶ δροσιάν ἐλάτης ἀφθονον.

"Ἐφθασα τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ χωρίον καὶ εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ φιλοξενηθῶ εἰς τὴν οἰκίαν φιλομαθοῦς τινος

Η πέστροφα.

νέου. Λέγω εὐτυχίαν, διότι ὁ φιλόξενος ἐκεῖνος ἀνθρωπος ἐγνώριζε λεπτομερῶς τὰ τοῦ τόπου του καὶ ηύχαριστεῖτο νὰ μοῦ δίδῃ περὶ πάντων σχετικὰς πληροφορίας.

— «Εἰσθε καὶ τυχηρός, εἰπε μόλις ἐπατήσαμεν τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας του. Σήμερον θὰ φάγητε καὶ πέστροφες».

Οὔτε ιδέαν εἶχον τί ἦσαν αἱ πέστροφαι. Μετ' δλίγον

ζμως, δτε ή μήτηρ του νέου μᾶς τὰς πικρέθεσεν εἰς τὴν τράπεζαν, ἔξετίμησα τὴν γεῦσιν τῶν.

Ἄν σᾶς εἴπω, δτι εἶναι φάρια νοστιμώτερα καὶ ἀπὸ τὰ μπαρπούνια, ἵσως νὰ μὴν τὸ πιστεύετε. Καὶ ζμως . . .!

Ἡσαν τηγανισμένα μὲ βούτυρον, δπως συγθίζεται, καὶ ὑπέροχα τὴν γεῦσιν. Τότε ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ ἀκούσω παρὰ τοῦ καλοῦ ἐκείνου φίλου τὰ περὶ τοῦ ἰχθύος τούτου.

— Ἡ πέστροφα, ἔλεγεν, εἶναι ή βασίλισσα τῶν ποταμῶν μᾶς ἐδῶ εἰς τὰ ὅρη. Τὴν ἀλιεύομεν εὐχαρίστως ὅλοι, δσάσις μᾶς δίδεται εὐκαιρία.

Δὲν περιφρονοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους ἰχθῦς, ἀν μᾶς τύχουν, ἀλλ᾽ ἔξαιρετικῶς αὐτὴν κυνηγοῦμεν διὰ τὸ ὑπέροχον κρέας τῆς.

Αὕτη εἶναι ἐντελῶς βουνίσιο φάρι.

Ἀποφεύγει τοὺς μεγάλους ποταμούς καὶ ἀποσύρεται εἰς τὰ παραποτάμια. Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα προτιμᾷ τὰ ὑψηλά, καὶ ἐν γένει ὅπου τὸ ὕδωρ εἶναι ὀλίγον· δι᾽ αὐτὸν καὶ προχωρεῖ μέχρι τῶν πηγῶν· πολλάκις δὲ τὴν συναντᾷ κανεὶς καὶ ἐντὸς αὐτῶν.

Τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴν πέστροφαν διὰ νὰ ἀναπλεύσῃ τὸν ποταμόν. Οὔτε οἱ μικροὶ καταρράκται, διότι δύναται νὰ τοὺς ὑπερπηδῇ, οὔτε καὶ η ὁρμὴ τοῦ ρεύματος.

Τὰς Ἰδιότητας ταύτας γνωρίζουν ὅλοι ἐνταῦθα λεπτομερῶς, διὰ τοῦτο καὶ εἶναι σπάνιον νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπρακτός ἐπιχειρῶν νὰ ἀλιεύσῃ πέστροφας.

Παραφυλάττουν εἰς μέρη ὅπου πρόκειται νὰ διέλθῃ καὶ τὴν πυροβολοῦν διὰ τοῦ ὅπλου. Εἰσέρχονται εἰς λάκνους ἐνθα θεωρεῖται πιθανὴ η διαμονή τῆς. Χώνουν τὴν χεῖρά των ὑπὸ τὰς πέτρας, ὅπου συνήθως καταφεύγει καὶ τὴν συλλαμβάνουν. Καὶ ἵνα μὴ τυχὸν διολισθήσῃ ἐκ τῶν χειρῶν

καὶ τοὺς φύγη, εἰσάγουν τοὺς δακτύλους των εἰς τὰ βράγχια της.

Κατὰ τὰς νύκτας τὴν ἀλιεύουν μὲ πυρσοὺς δέσμης ξύλων, τοὺς δποίους δνομάζουν «ξυλοφωτιές». Κρατοῦντες τὸν πυρσὸν προχωροῦν ἀνὰ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ δῆηγούμενοι ὑπὸ τοῦ φωτός. Ὅταν διακρίνουν ποὺ πέστροφας, σταματοῦν. Οἱ ιχθύες μόλις ἀντικρύσουν τὸ φῶς ἀκινητοῦν. Ὁ κρατῶν τὸ δίκτυον ἀλιεύει τότε τὰς συλλαμβάνει εὐκολώτατα.

“Αλλοτε περιορίζουν ἐνθεν καὶ ἔνθεν τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ διὰ νὰ στενεύῃ. Κατὰ τὸ στενότερον μέρος στήγουν πλέγμα ἐκ λεπτῶν ράθδων, τὸ λεγόμενον «σελπί». Δημιουργοῦν οὕτω δίκτυον διαρκές.

Οἱ ιχθύες οἱ ἀκολουθοῦντες τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ πλιπτοῦν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἔξελθουν πλέον. Ὁ ἀλιεύεις μεταβαίνων ἐκάστην πρωῖαν συλλαμβάνει τοὺς ἥλιευμένους οὕτω ιχθύς.

Ἡ πέστροφα εἶναι ὡραιότατος ιχθύς· ἔχει τὴν κοιλίαν λευκὴν καὶ τὴν ράχιν πρασινοκαστανόχρουν μὲ πολλὰ ποικίλματα. Νομίζεις δτι ζωγράφου χρωστήρ ἐφιλοτέχνησε ταῦτα.

Τὸ μῆκος της ποικίλλει ἀπὸ 10—20 ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου, τὸ δὲ βάρος της εἶναι ἀνάλογον.

Ἡ πέστροφα, τὴν δποίαν μοῦ παρέθεσαν ἵτο ἐκατὸν δραμίων, ἀλλ ὁ φίλος μὲ ἔβεβαίωσεν δτι πολλάκις συλλαμβάνουν καὶ τῆς ὀκᾶς πέστροφας.

Ἄφοῦ ἐγεύθην τὸ κρέας τοῦ ιχθύος τούτου, ἐννόησα διατὶ δ φιλόξενος νέος μοῦ εἶπε: «εἰσαι καὶ τυχηρός», δταν εἰσήλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Εἶναι πράγματι δχι μόνον τῶν ποταμίων, ἀλλὰ καὶ τῶν θαλασσῶν ιχθύων δ βασιλεὺς ἡ πέστροφα.

Δὲν λησμονῶ καὶ μέχρι σήμερον τὸ γεῦμα τοῦ καλοῦ

έκεινου φίλου εἰς τὸ Πετρίλον, καὶ πολλάκις σκέπτομαι: δὲν θὰ ἡτο ἄράγε εῦκολον νὰ ἐπιδιωχθῇ ὁ τεχνητὸς πολλα- πλασιασμὸς τόσον ἐκλεκτοῦ εἴδους ἵχθυων;

Ἐάν τὸ κράτος ἡτο πρόθυμον νὰ συνδράμῃ ἴδιωτικὰς πρωτοβουλίας πρὸς τοῦτο, νομίζω ὅτι θὰ ἐδημιούργει καὶ μίαν εἰσέτι πηγὴν τοῦ πλούτου του.

Ἐπληροφορήθην ὅτι παρὰ τὰς πηγὰς μικροῦ παραπο- τάμου τοῦ Εὐήνου εὑφυῆς χωρικὸς ἔχει κατασκευάσει τε- χνητὴν λίμνην. Περιέκλεισε εἰς αὐτὴν πέστροφας καὶ τὰς ἀφῆκε νὰ πολλαπλασιασθοῦν. Κατώρθωσεν οὕτω νὰ ἔχῃ ἵχθυς πρὸς πώλησιν σιανδήποτε στιγμὴν θέλει. Ήωλεῖ εἰς πολύ καλὰς τιμὰς τὸ ἐμπόρευμά του δσάκις τοῦ ζητηθῆ. Καὶ ζητεῖται, διότι ἡ πέστροφα εἶναι ἐκλεκτὸν ψάρι.

Ἄγαπᾶτε τὸ ὑπαιθρον.

Τὸ μᾶλλον ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν ζωὴν μας εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι ὁ ἀήρ.

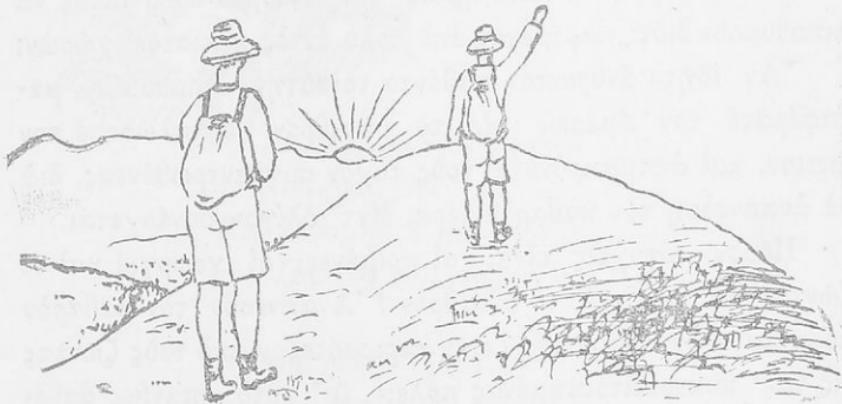
Διὰ τῶν ἐρευνῶν τῆς Χημείας ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἀήρ πε- ριέχει 21 μέρη δξυγόνου καὶ 78 μέρη ἀζωτού. Τὸ ἐλλεῖπον ἓν ποσοστὸν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρακικὸν δξύ, ὑδρατμοὺς καὶ ἄλλα ἀέρια.

Διὰ τὴν ζωὴν μας χρήσιμον στοιχεῖον τοῦ ἀέρος εἶναι τὸ δξυγόνον. "Ανευ αὐτοῦ ζωὴ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Τὸ αἷμα δίχως τὸ δξυγόνον εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκτελῇ τὸν προο- ρισμόν του. Δὲν δύναται νὰ τρέψῃ τὸν δργανισμὸν διὰ τῆς κυκλοφορίας, οὐδὲ νὰ τὸν καθαρίζῃ ἀπὸ τὰς ἀχρήστους οὐ- σίας, οἱ δποῖαι παράγονται κατὰ τὴν καῦσιν. Τὸ δξυγόνον δίδει ζωὴν εἰς τὸ αἷμα, καὶ τὸ καθιστᾷ ἱκανὸν εἰς τὸ νὰ τρέψῃ." Ανευ αὐτοῦ τὸ αἷμα χάνει τὸ ωραιόν του χρῶμα, γίνεται μελαφόν, σταματᾷ νὰ κυκλοφορῇ· ὁ δργανισμός μας τότε θνήσκει ἔξιςφυξίας.

Διὰ τοῦ ὁξυγόνου γίνεται ἡ καῦσις τῶν τροφῶν καὶ παράγεται ἡ ἀπαραίτητος διὰ τὴν ζωὴν θερμοκρασία τοῦ σώματος.

Τὸ ὁξυγόνον ἐκπέμπεται καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὰ φυτὰ ὧς ἔξης :

“Ο φυτικὸς κόσμος μὲ τὰ φύλλα του ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν τὸ ἀνθρακικὸν ὁξύ. Κρατεῖ ἀπ' αὐτὸ τὸν ἀνθρακαῖ διὰ νὰ τραφῇ, καὶ ἐκδιώκει τὸ ὁξυγόνον. Δι' αὐτὸ

Εἰς τὸ ὄπαιθρον.

ὅπου εἶναι δάσος, ὅπου βλάστησις πλουσία, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἀφθονία ὁξυγόνου. Πόσον εὔργετικὰ εἶναι τὰ δένδρα εἰς τὴν δύσειν μας! Αὐτὰ καὶ τὸ φῶς ἐργάζονται ἀδιακόπως διὰ νὰ καθαρίζουν τὸν ἀέρα τῆς ἀτμοσφαίρας· διότι οὗτος μολύνεται ἀπὸ τὸν ἐκπνεόμενον ὑπὸ τῶν ζώων ἀκάθαρτον ἀέρα, καὶ ἀπὸ τὰ ἀέρια τὰ δποῖα ἐκβάλλουν διὰ τῶν καπνοδόχων των τὰ ἐργοστάσια.

“Οπου συγκεντροῦνται πολλοὶ ἀνθρωποι, ὑπάρχει καὶ ἀφθονον τὸ ἀνθρακικὸν ὁξύ. Οἱ ζῶντες εἰς τὸ ὄπαιθρον τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας, οἱ διατρίβοντες εἰς τὰ δάση, ὅπου ἀφθονεῖ τὸ ὁξυγόνον, διατηροῦν ἀκμαίαν τὴν δύσειν των! Τιδέ-

τε τους, ἔχουν τὸ πρόσωπον ροδαλόν, στιβαρούς τοὺς πόδας καὶ χαλυβδίνους τοὺς δραχλονας.

Ἐὰν δέ τις ἐργασίας μας εἰμεθα ἀναγκασμένοι νὰ παραμένωμεν εἰς χώρους κλειστούς, ἀνάγκη νὰ άσπιζωμεν τούτους συχνά. Ὁ συχνὸς ἀσπισμὸς ἀναγενεῖ τὸν ἀέρα καὶ ἀποδιώκει τὸν μολυσμένον ἀπὸ τὸ ἀνθρακικὸν δξύ.

Ἐὰν δέ ἀλήρ δὲν ἀνανεωῦται, δύνατὸν νὰ προκαλέσῃ καὶ ἀτρφεῖαν ἀκόμη.

Πόσας φορᾶς οἱ ἵδιοι ἡμεῖς δὲν εἴδομεν ἀνθρώπους νὰ λιποθυμοῦν διάτι παρέμενον ἐπὶ πολὺ ἐντὸς κλειστῶν χώρων;

Ἄν τις ἰδῆτε ἀνθρωπὸν παθόντα τοιαύτην λιποθυμίαν, μεταφέρατε τὸν ἀμέσως εἰς τὸ ὕπαιθρον· ἔξαπλώσατε τὸν ὅπτιον, καὶ ἀπομακρύνατε τοὺς τυχὸν συγκεντρωθέντας, διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ τὸν καθαρὸν ἀέρα. Μετ' δλίγον συνέρχεται.

Πόσον εὔτυχεῖς εἶναι οἱ ποιμένες, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ζῶντες ἐν γένει εἰς τὸ ὕπαιθρον! Ἀναπνέουν τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ ἀπολαύουν τὴν ζωὴν περισσότερον ἀπὸ τοὺς ζῶντας εἰς τὰς πυκνοκατοικημένας πόλεις. Δι' αὐτὸν σπανίως ἀσθενοῦν, καὶ ἀπεθνήσκουν συνήθως ὑπέργηροι ἀπὸ φυσικὸν θάνατον.

Οἱ ἀνθρωποι τῆς πόλεως δὲν πρέπει νὰ χάνη εὐκαιρίαν διὰ νὰ ἔξερχεται εἰς τὸ ὕπαιθρον. Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ κάμνῃ τις καθ' ἐκάστην ἔνα περίπατον. Τὰς Κυριακὰς δὲ καὶ ἑορτὰς δύναται τὸν περίπατον αὐτὸν νὰ τὸν κάμη μακρύτερον, λαμβάνων μέρος εἰς ἐκδρομὴν συλλόγου ἢ φίλων του. Μὲ ποῖον αἰσθημα εὐεξίας θὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἐπέραν καὶ μὲ πάσην ὅρεξιν θὰ ἐργασθῇ κατὰ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας!

Ἀγαπᾶτε τὸ βουνόν, τὸ δάσος. Εἶναι οἱ καλύτεροι φίλοι τῆς οὐγείας μας.

‘Ο Θεὸς ἐν τῇ φύσει.

, τι ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει
σὺ ἐποίησας Θεέ!

Καὶ ἐκόσμησας μὲ τάξιν
τοῦ Παντὸς Δημιουργέ.

‘Ο τὴν φύσιν ἔξετάζων
ἐκ τῶν ἔργων Σὲ θαυμάζει.
Πάντοτε τὴν ἐν τῇ φύσει
ἀρμονίαν ἐκθειάζει,

Καὶ τοῦ ρύακος οἱ φλοῖσβοι
μὲ τὴν αὔραν τῆς πρωΐας,
εἶναι τόσοι εἰς τὸν Πλάστην
ῦμνοι πλήρεις ἀρμονίας.

Τοὺς φρικώδεις μυκηθμούς των
ὅταν ἀγεμοι συρίζουν,
διαδέχονται αἱ αὔραι
καὶ οἱ ζέφυροι ἀρχίζουν.

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν. Τ'. Ἐκδ. Β'.

14

Τὰ κλαδιά τότε σαλεύουν
Καὶ τὰ φύλλα ψυθυρίζουν,
τρέχουν, παιζούν τὰ πουλάκια
καὶ ἀπαύστως πτερυγίζουν.

‘Η ἀράχνη λεπτὸν νῆμα
τεχνηέντως ἔτοιμάζει
καὶ μὲ τόσην εὐφυτίαν
ὑφασμα παρασκευάζει.

Εἰς τὴν φάκιν τοῦ κοχλίου
βλέπεις Πρόνοιαν τὴν θείαν·
εἰς τὸ κέλυφός τον μέσα
βρίσκει πάντα προστασίαν.

Καὶ αἱ νῦμφαι τῶν βομβύκων,
ὅταν κάμιον τήν μετάξην,
σχηματίζουν τὰ κουκούλια
μὲ ἀκρίβειαν καὶ τάξιν.

“Οχι μόνον ἐν τῇ φύσει
εἶν’ δὲ Κτίστης τοῦ παντός,
κι εἰς τὸν νοῦν κι εἰς τὴν καρδίαν
τοῦ ἀνθρώπου εἶν’ ἐντός.

Διὰ τοῦτο ἡς ὑμνήσω
ἐκ καρδίας τὸν Θεόν,
καὶ τὸν Πλάστην μου δοξάσω
τοῦ Παντὸς Δημιουργόν.

‘Ἄλλ Κατακουζηνός.

Τέ δῶρον τῆς θείας.

“ Ήτο παραμονὴ τῆς 1ης Ἰανουαρίου. Ὁ δωδεκαετὴς ὑπηρέτης τοῦ κ. Δευκοπούλου Γεώργης ἦτο κατάκοπος ἀπὸ τὴν πρόσθετον ἔργασίαν τῆς ἡμέρας.

“ Ετριψε καὶ ἐκαθάρισε τὰ σκεύη τῆς οἰκίας ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους, Ἐδοήθησεν ἀναλόγως τῆς ἥλικίας καὶ νοημοσύνης του τὴν οἰκοδέσποιναν εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν γλυκισμάτων τῆς Πρώτης τοῦ ἔτους. Ἐκόμισεν ἵκανὰ ἐξ αὐτῶν πινάκια εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους. Ἐστρωσε τὸ ἔσπερας τὴν τράπεζαν, ἐδείπνησε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν περισσευμάτων καὶ ἔπλυνε τὰ πινάκια. Καὶ τέλος κατάκοπος ἐκάθισεν εἰς μίαν γωνίαν τοῦ μαγειρείου.

“ Εφαίνετο μελαγχολικός, καὶ ἥρθιμει διὰ τῶν χειρῶν τὰ ἐντὸς τῶν θυλακίων του δλίγα δεκάλεπτα, τὰ δποία εἶχε συλλέξει ὡς κόμιστρα τῶν γλυκισμάτων.

“ Αν τις ἥρωτα αὐτὸν τὴν σιγμὴν ἐκείνην διὰ τὸ αἴτιον τῆς δυσθυμίας του δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀπαντήσῃ· δὲν θὰ ἐγνώριζε καν τί νὰ ἀπαντήσῃ.

Εἰς τὴν ἐγγὺς αἴθουσαν ἐσάλπιζον, ἐτυμπάνιζον καὶ ἐθορύβουν τὰ παιδία τῆς οἰκογενείας, εἰς τὴν δποίαν ὑπηρέτες ἐκεῖνα είχον λάβει πρὸν ἢ ἀνατείλει ἢ πρώτη τοῦ ἔτους, προκαταβολικῶς οὕτως εἰπεῖν, τὰ δῶρά των.

“ Ο Γεώργης ἦτο μελαγχολικός. Οὔτε καὶ δ κομψὸς καὶ νουργὸς πῖλος τὸν δποῖον τοῦ ἐδώρησε πρὸ μικροῦ ἢ κυρίᾳ του ἦτο δυνατὸν νὰ σκορπίσῃ τὴν χαρὰν εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Τί εἶχεν; Ἐνεθυμεῖτο τὴν νηπιακήν του ἥλικίαν· ἀνέπλει τὸν πατρικὸν αὐτοῦ οἶκον.

Κατήγετο ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Κορίνθου. Ὁ πατήρ του ἦτο πτωχός· δὲν ἐπήρκει νὰ συντηρῇ σύζυγον καὶ τρία τέκνα, αὐτὸν δηλ. καὶ δύο κοράσια. Ἡναγκάσθη λοιπὸν νὰ

τὸν ἐκμισθώσῃ ἀντὶ πεντακοσίων δραχμῶν ἔτησίως εἰς ἐπι-
χειρηματίαν Ἀθηναῖον· καὶ ἐκεῖνος τὸν ἔστελλε νὰ πωλῇ
πυρεῖα εἰς τὰς ὁδούς· ἐνίστε τοῦ ἐπέβαλλε νὰ μετέρχεται
τὸν ὑπόδηματον αθαριστήν, ἢ νὰ κομίζῃ ὀψώνια εἰς οἰκίας.
“Οσον πενιχραὶ καὶ ἀν ἡσαν αἱ εἰσπράξεις του, θὰ ἥρκουν
ἴσως διὰ νὰ συντηρηθῇ, ἀλλ’ ἐπάχυνον τὸ βαλάντιον τοῦ
αὐθέντου του. Ἐκεῖνος, ἀντ’ αὐτῶν, τοῦ ἔχοργή γει ἡμερη-
σίως δύο τεμάχια ἕηρος ἄρτου, διλίγας ἐλαίας ἢ τεμάχιον
τυροῦ. Καὶ πῶς;

“Ἄν ἔθεώρει ἐπαρκῆ τὴν εἰσπράξιν τῆς ἡμέρας, τὰ ἔσθι-
δεν ὅπωσεῦν μὲ εὐχαρίστησιν· ἀν ὅχι, τὸν ἐφιλοδώρει συγ-
χρόνως μὲ μερικὰ ραπίσματα καὶ ὑδρεῖς.

Τέλα δλόκηληρα ἔτη ἔξησεν δ ταλαιπωρος Γιώργης πει-
νῶν καὶ γυμνητεύων.

Περιεφέρετο ριγῶν ἐκ τοῦ φύχους τοῦ χειμῶνος καὶ
φλεγόμενος εἰς τὴν δικεπῆ κεφαλήν του τὸ θέρος. Κοίτην
του εἶχε τὴν γωνίαν ρυπαροῦ ὑπογείου. Σύντροφοι του νυ-
κτερινοὶ ἡσαν πλὴν τῶν δύο ςλλῶν ὀμοίων του ἀτυχῶν
πλασμάτων, καὶ ὑπερμεγέθεις ποντικοί. Οὗτοι ἐνίστε ἀπε-
θρασύνοντο καὶ ἐτρωγάλιζον τὴν μικρὰν πτέρναν του, διά-
κις ἐλειπεν δ γάτος, διότι εἶχεν ἄλλας ἀσχολίας ἐπὶ τῶν
γειτονικῶν δροφῶν.

Καὶ νὰ ἡσαν μόνον αὐτά! Ἡμέραν τινὰ ἔρχεται εἰς
δμήλιξ συμπατριώτης του καὶ τοῦ φέρει τὴν ἔξης μαύρην
εἰδῆσιν: Αἱ δύο ἀδελφαὶ του ἀπέθανον αἰφνιδίως ἐντὸς μιᾶς
ἔδδομάδος ἐξ εὐλογίας· ἡ μήτηρ του παρεφρόνησε σχεδὸν
ἐκ τῆς λύπης καὶ κατέκειτο βαρέως νοσοῦσα.

“Ο δυστυχῆς ἔκλαυσε τὰς ἀδελφάς του, τὰς ὁποίας τό-
σον ἤγάπα· τὰς εἶχε νανουρίσει, δταν ἡσαν βρέψη, δ πτωχός!
“Αλλὰ πρὶν συνέλθῃ ἐκ τῆς λύπης νέον κακὸν μήνυμα
τοῦ ἥρχετο ἀπὸ τὴν πατρίδα. Κακὴ ὥρα εὔρε τὸν πατέρα.

του, ἐνῷ διεσκέδαζε Κυριακήν τινα μετ' ἄλλων συντρόφων· τὴν διασκέδασιν ἐπηκολούθησαν ἔριδες, τὰς ἔριδας πυροβολισμοὶ καὶ μιὰ σφαῖρα εῦρεν αὐτὸν εἰς τὸ στῆθος.

— Καὶ ἡ μήτηρ μου; ἥρωτησεν δὲ τοῦχῆς παῖς.

— Κατάκοιτος πάντοτε! τοῦ εἶπον.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ἐπῆγεν δὲ Γεώργιος εἰς τὴν ἀγοράν, οὐδὲ μετεκόμισεν δψώνια. "Ἐκλαυσεν δλην τὴν νύκτα εἰς τὴν κοίτην του· ἐσπόγγισεν δμως τὸ πρω̄τον δφθαλμοὺς του, διότι δὲν ἐτόλμα νὰ κλαύσῃ πρὸ τοῦ αὐθέντου του, καὶ λαβὼν τὸν κάλαθον ἔφυγε μακρὰν εἰς τοὺς ἀγρούς. "Εκεῖ ἐκάθισε παράμερχ καὶ ἐκλαυσεν, ἔκλαυσεν. "Ηξευρεν δτι τὸ ἑσπέρας

Καὶ λαβὼν τὸν κάλαθον ἔφυγε μακρὰν εἰς τοὺς ἀγρούς.

Θὰ ἐδέρετο, ἂν ἐπέστρεφε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. "Ἄς ἐδέρετο! Τὶ τὸν ἔμελε!

Δὲν παρῆλθε καιρὸς πολὺς ἔκτοτε· αἴφνης μίαν πρωῖαν βλέπει σνώπιόν του τὴν γραῖαν θείαν του, ἀδελφὴν τοῦ πατρός του, τὴν κυρὰ Βαγγελιώ.

— Κακέμοιρο παιδί, τοῦ εἰπειν! Καὶ περιεπτύχθη καταφιλοῦσα μετὰ δακρύων τὴν ἀκτένιστον κεφαλήν του. Ἐντελῶς ὀρφανὸν ἀπομένεις, ἀπεβίωσε καὶ ἡ μήτηρ σου!

Καὶ τὸν ἔσφιξεν εἰς τὴν ἀγκάλην τόσον ὥστε δ Γεώργης δὲν ἦδυνήθη νὰ ἀναπνεύσῃ, διὰ νὰ κλαύσῃ.

— "Ελα. πηγαίνομεν, προσέθηκε.

— Ποῦ θὰ διάγωμεν θεία; Ἡρώτησεν ὁ ὀρφανός, εἰς τὴν Κόρινθον;

Καὶ ἐσκίρτησεν ἡ καρδία του.

— "Οχι, Γεωργάκη μου. Θὰ ἔλθης νὰ καθίσῃς μαζί μου.

Καὶ στραφεῖσα πρὸς τὸν μισθωτὴν τοῦ παιδός, διστις ἔβλεπεν ἀπαθῆς τὰ γενόμενα:

— Τὸ παιδί τὸ παραλαμβάνω, εἶπε. Σοῦ χαρίζω καὶ τὸ ἐνοίκιον τοῦ ἔτους καὶ ἔξοφλοῦμεν.

Διενοήθη ἐκεῖνος πρὸς στιγμὴν ν' ἀντιστῇ. Εἶχεν διπέρ αὐτοῦ τὸ γράμμα τοῦ συμβολαίου. Ἡ θητεία τοῦ Γεώργη ἔληγε μετὰ δύο ἔτη. Ἀλλὰ τὶ τὸν ἥθελε πλέον, ἐσκέφθη, τὸν ὀρφανόν; Ἡ λύπη καὶ τὰ δάκρυα θὰ τοῦ ἀφήρουν τὴν δρεξινήν τῆς ἐργασίας.

Καὶ ἀπήντησε σχεδὸν ἀμέσως.

— "Οσον δι' αὐτό, καὶ χάριν θὰ σου δφείλω, κυρίᾳ! Οὕτε τὸν ἐπιούσιον δὲν εἶναι ίκανεν νὰ κερδίσῃ τὸ παιδίον. "Ας φύγῃ.

Οὗτοι δ Γεώργης κατώκησεν ἐπὶ τινα χρόνον μετὰ τῆς ἀγαθῆς θείας του. Αὕτη εἶχε περισυναγάγει τὴν κληρονομίαν τοῦ παιδός. Μετέβαλεν εἰς χρήματα δηλ. τὰ οἰκιακὰ σκεύη. ἔνα καχεκτικὸν ίππαριον καὶ ἔνα χωλὸν ὅνον καὶ ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας νὰ «κοιτάξῃ», ως ἔλεγε, τὸν ἀνεψιόν της.

Πλὴν πῶς νὰ τὸν «*ακοιτάξῃ*», πῶς νὰ τὸν θρέψῃ καὶ νὰ τραφῇ καὶ αὐτὴ ἐκ τῶν δλίγων κερμάτων, ἀτινα ἔφερε μεθ' ἔχυτῆς ἐκ τῆς Κορίνθου; Πολὺ ἐσκέφθη περὶ τούτου ἡ θεῖα, διότι ἦτο φρόνιμος καὶ νοήμων γυνὴ ἡ κυρὰ Βαγγελιώ. Ἀλλ' ἡ σκέψις της δὲν ἐγέννα δυστυχῶς χρήματα· διὸ τοῦτο μετὰ μίαν ἑδδομάδα ἐκείνη μὲν ἐμισθοῦτο ὡς ἐπιστάτρια εἰς σχολὴν κορασίων, δὲ Γιώργης ὑπηρέτης παρὰ τῷ κ. Δευκοπούλῳ.

— «*Ἔθελον, γυιέ μου, νὰ σὲ μάθω καὶ λίγα γράμματα, εἰπεν εἰς αὐτὸν ἡ καλὴ γραία, ἀλλ' ἀς τὰ ἀφήσωμεν αὐτὰ κατόπιν. Τώρα πρέπει νὰ πιάσης ἐπάνω σου κρέας, γιὰ νὰ μή . . .*».

Δὲν κατώρθωσε νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν της. Τὴν ἔπινξαν οἱ λυγμοὶ καὶ ἀπεχαιρέτησε τὸν ἀνεψιόν της σπογγίζουσα τοὺς καταπονημένους ἐκ τῶν δακρύων δφθαλμούς της. Ἡτο λοιπὸν δ Γεώργης μελαγχολικὸς τὴν παραμονὴν τῆς 1ης Ιανουαρίου, διότι ἐνεθυμεῖτο τὰ παλιά του.

«*Ηρχετο εἰς τὸν νοῦν του ἡ παιδική του ἥλικα, ἡ πατρική του καλύβη εἰς τὴν Κόρινθον. Δὲν γέδυνατο νὰ λησμονήσῃ οὐδὲ*» ἐπὶ στιγμὴν τὸν ἀδικον θάνατον τοῦ πατρός του, δστις πάντοτε ὡς σήμερον τοῦ ἔδιδε τὴν εὐχήν του καὶ ἐν ζεῦγος σανδαλίων τὴν ἀγαπητήν του μητέρα, ήτις τὸν ἐφίλει, τὸν ἐφίλει τὴν πρωτοχρονιὰν καὶ τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας της λέγουσα:

— «*Νὰ μοῦ ζήσης, παιδί μου· νὰ ζήσης πολὺ πολὺ καὶ νὰ μοῦ κλείσουν τὰ χεράκια σου τὰ μάτια*».

Δὲν τὴν ἤκουσεν δ Θεός τὴν πτωχήν τοῦ Γεώργη της τὰ χεράκια ἐκαθάριζον τὰ λασπωμένα ὑποδήματα τῶν Ἀθηναίων, ὅτε ἐκείνη ἀπέθηνσκεν.

«*Ἐνεθυμεῖτο ἀκόμη τὰ μικράς του ἀδελφάς, μικροτέρας αὐτοῦ, τὰς ὁποίας συνώδευεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ βαθέος*

όρθρου τοῦ νέου ἔτους. Ἐπιστρέψων ἔπειτα ἐφίλευεν ἑκάστην ἀνὰ μίαν κουλούραν, τὴν ἡποίαν ἡγόραζεν ἐκ τῶν δλίγων φιλοδωρημάτων, ποὺ εἶχε συλλέξει πρὸ μιᾶς ἑδημάδος, ψάλλων τὰ Χριστούγεννα εἰς τοὺς συγγενεῖς.

Ἐγειθυμεῖτο τέλος, καὶ αὐτὴ ἥτο ἡ νεωτάτη του λύπη, τὴν γραῖαν θείαν του, ἥτις ἀπὸ δέκα ἥδη ἡμερῶν κατέκειτο ἀσθενής εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ἐσπέραν τινὰ βροχερὰν τοῦ χειμῶνος τὴν ἔστειλεν ἡ διευθύντρια νὰ συνοδεύσῃ μίαν τῶν μαθητριῶν, καὶ ἡ ἀσθενής γραῖα ἐπανῆλθεν εἰς τὸ σχολεῖον πυρέσσουσα.

Τις εἶχεν ὅρεξιν καὶ καιρὸν καὶ τόπον νὰ τὴν νοσηλεύσῃ! Τὴν ἔστειλαν εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Τὶ νὰ τὴν κάμουν;

Ο Γεώργης ἐνεθυμήθη διτὶ εἶχε τρεῖς ἡμέρας νὰ τὴν ἰδῇ τὴν θείαν Βαγγελιώ, καὶ λαβὼν ἄδειαν μιᾶς ὥρας παρὰ τῶν κυρίων του ἔδραμεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ἡθελε νὰ εὐχηθῇ «περαστικὰ» καὶ καλὸν χρόνον εἰς τὴν ἀγαθὴν γραῖαν. Ἡσθάνετο δὲ ὁ ἔρημος παῖς καὶ τὴν ἀνάγκην θερμῶν τινων φιλημάτων, ἐξ ἐκείνων ἀτινα τόσον ἐδαψίλευεν εἰς αὐτὸν ἡ θεία του.

Τὶ ἄλλο εἶχε πλέον νὰ τοῦ ἐνθυμίζῃ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς του, ἢ τὰ φιλήματα καὶ τὰς θωπείας τῆς γραῖας;

Ἄλλ' ἡ νῦν τῆς παραμονῆς παρῆλθεν ὀλόκληρος, καὶ δι Γεώργης δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον τῶν κυρίων του.

— «Τὶ νὰ ἔγινε αὐτὸ τὸ παιδί;» ἡρώτα ὁ αὐθέντης του.

Καὶ ἡ κυρία, δύσπιστος καὶ καχύποπτος γυνή, ἀπήντα:

Ποῦ ξέρεις ποῦ θὰ παραλύῃ! Εἰς δλα τὰ καφενεῖα παίζουν ἀπόψε χαρτιά. Κάπου, θὰ παιζῃ. Δὲν ἐκοίταξα νὰ μὴ μᾶς λείπῃ καὶ τίποτε!»

Ο μικρός των ὑπηρέτης δὲν ἐπαιζε.

Διὰ τῶν δλίγων δεκαλέπτων, ἀτινα ἐκροτάλιζον ἐντὸς

τοῦ θυλακίου του, εἶχεν ἄγοράς ει καραμέλας διὰ τὴν θείαν του· ἥξευρεν δτι ἔκαμπν καλὸν εἰς τὸν βῆχα, καὶ ἐπειδὴ ἡ γραῖα ἔβηχε τόσον ἀσχημα, τὰς ἔφερεν ἀσθμαίνων εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Κατηγυθύνθη εἰς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ἥξευρεν δτι ἔκειτο ἡ γραῖα, καὶ μόλις εἶχε πνοὴν νὰ ἐρωτήσῃ τὴν νοσοκόμον ἣν συνήντησε πρὸ τῆς θύρας:

— «Πῶς εἶναι;»

— «Καλὰ ποὺ ἥλθες, ἀπήντησεν ἔκεινη. «Ἡ θεία σου ἔβαρυνε. «Ολην τὴν ἡμέραν σ' ἔζητοῦσε. Τώρα...»

«Ο Γεώργης δὲν ἤκουσεν ἄλλο. «Ιστατο ἀναυδος καὶ τρέμων πρὸ τῆς αλίνης τῆς κυρὰ Βαγγελιώς, ἥτις τὸν ἔθεω· ρει μὲν διὰ βλέμματος ἀπλανοῦς, ἄλλὰ δὲν τὸν ἔβλεπε.

— «Ἐγὼ εἶμαι, θείτσα μου! ὁ Γεώργης! Δὲν εἰσαι καλύτερα;... Καλύτερα εἰσαι· δὲν βήχεις διόλου!»

Καὶ κατεφίλει δακρύων τὴν κρεμαμένην ἔξω τῆς αλινῆς λιπόσαρκον χεῖρά της.

«Αληθῶς ἡ γραῖα δὲν ἔβηχε πλέον, διότι... ἐψυχορράγει.

«Οταν τὰ δάκρυα τοῦ παιδὸς ἔπεσαν εἰς τὰς χεῖράς της ώσταν νὰ μετέδωκαν θέρμην εἰς τὴν καρδίαν της. Αἴφνης τὸ βλέμμα της ἀνεζωγονήθη, καὶ ἡ νεκρουμένη χεὶρ αὐτῆς ἔσφιγξεν ισχυρῶς τὴν μικράν χεῖρα τοῦ δρφανοῦ.

— «Καλῶς το! εἶπεν ἀσθενῶς, καλῶς το!»

Καὶ λαβοῦσα ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν της μικράν δέσμην παλαιῶν κιτρινισμένων χαρτίων, δεσμένων διὰ μαύρης μεταξίνης κλωστῆς.

— «Πάρτ' αὐτά, προσέθηκε, καὶ φύλαξέ τα... εἶναι τοῦ παπποῦ σου. Νὰ μάθης γράμματα... νὰ τὰ διαβάσῃς μόνος σου».

Καὶ ἡ τελευταία τῆς γραῖας πνοὴ ἐζφράγισε τὸ πρωτοχρονιάτικον δῶρον της.

Τὴν ἑπομένην πρωῖαν δὲ Γεώργης ἔφερεν εἰς τὸν κύριόν του τὰ ὑποδήματά του, σπογγίζων συνάμα διὰ τῆς παλάμης του τοὺς ἐρυθροὺς ἐκ τῶν δακρύων δρφθαλμοὺς αὐτοῦ.

— «Ποῦ ἡσουν χθὲς ὅλην τὴν νύκτα;» ἡρώτησεν ἀπότομως δὲ κ. Λευκόπουλος.

— «Ἡμουν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, αὐθέντη, ἀπήντησε δειλῶς δὲ μικρὸς ὑπηρέτης, ποὺ ἀπέθκνε ἡ θεῖα μου».

— «Καημένο παιδί!», εἶπε.

Καὶ πλησιάσας δὲ κύριός του ἐθώπευσε πατρικῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδός.

Ἔτο ἀγαθὸς ἀνὴρ δὲ αὐθέντης του, καὶ δὲ Γεώργης τὸ ἥσθανθη τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Τοῦ ἐφάνη δὲν ἡξεύρω πῶς, διτὶ ἡ χεὶρ τοῦ πατρός του κατήρχετο δοράτως ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸν ἐθώπευεν. Ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ἐξ ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης καὶ θαρρήσας ἀνέβλεψε πρὸς τὸν κύριόν του καὶ τοῦ εἶπεν:

— «Αὐθέντη... ἡθελα νὰ σᾶς ζητήσω μίαν χάριν».

— «Τὶ θέλεις παιδί μου;»

— Νὰ μὴ μου δίδετε μισθόν...

— «Πῶς; χάρισμα θὰ μὲ δουλεύῃς! Δὲν γίνεται!»

— «Ηθελα νὰ πάγω εἰς τὸ σχολεῖον... νὰ μάθω γράμματα... καὶ νὰ σᾶς ὑπηρετῶ, σταν εἷμαι εὔκαιρος».

— «Νὰ μάθης γράμματα;» Άς εἶναι. Πῶς σοῦ ἡλθεν αὐτὴ ἡ ἰδέα;

— Θέλω νὰ διαβάσω κάτι χαρτιά που μου ἔχαρισεν ἡ θεῖα μου».

— «Τὶ χαρτιά; φέρε νὰ σοῦ τὰ διαβάσω ἐγώ!»

‘Ο παῖς ἐστάθη πρὸς στιγμὴν ἀμήχανος.

Ν’ ἀρνηθῇ εἰς τὸν αὐθέντην του, δστις τοῦ ἔδιδεν ἀρτον; Νὰ λημονήσῃ τὴν ρητὴν παραγγελίαν τῆς θησαυροσης θείας του;

— «Αὕθέντη, εἶπε τέλος, ή θεία μου παρήγγειλε νὰ τὰ διαβάσω μόνος μου».

·Ο κ. Λευκόπουλος ἤτενισε μὲ βαθὺ θλέμμα ἐπὶ τὴν
μορφὴν τοῦ μικροῦ ὑπηρέτου καὶ τῷ εἶπεν εὔμενῶς:

παιδί μου... và πάς !»

παιδί μου... να πάς :»
Μετά ένα μήνα διεύρυγης άνέβη εἰς τὸ οὐρανόν διπού
κατεκλύνετο. Ἐκεῖ ἔλυσε τὴν μικρὰν ἐκείνην δέσμην τῶν
κιτρίνων χαρτίων, ἅτινα εἶχε διωρήσει εἰς αὐτὸν ἡ θεία του,
καὶ προσεπάθει ν ἀναγνωρίσῃ τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ
τὰ γράμματα δὲν ωμοίαζον δυστυχῶς μ ἐκείνα τὰ δποτα
έμάνθανεν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐκοπίασεν εἰς μάτην.

"Εδεσε πάλιν τὰ πολύτιμα χαρτιά του, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐπανέλαβε τὴν ἀπόπειραν. Κατώρθωσε κάτι περισσότερον αὐτὴν τὴν φοράν, ἐσυλλάβισεν ἐπιπόνως δλίγας λέξεις, ἀλλὰ νὰ τ' ἀναγνώσῃ ἀδύνατον. Ἡ τρίτη ἀπόπειρα ἔγινε μετὰ ἐν ἔτος.

³ Α ! τώρα ἐτελείωσαν τὰ ψεύματα !

·Α! τώρα ετελείωσαν τα φερόνια.
·Ο Γεώργης έξημερθη παρά τὴν πενιχρὰν λυχνίαν του
και ἀνέγνωσε τὰ πολύτιμα ἔγγραφα, καὶ τὸ χνέγγωσεν δλx.
·Οτε ἐτελείωνε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τελευταίου, τὸ φῶς τῆς
ἡμέρας εἰσήρχετο ἥδη διὰ τῶν ρωγμῶν τοῦ παραθύρου του.

Ολίγα έννοησεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παλαιῶν εκείνων κιτρινωπῶν χαρτίων· ἀλλὰ καὶ τὰ ὅλιγα αὐτὰ ἀπεκάλυψαν ἀγνωστον καὶ παράδοξον δρίζοντα πρὸ τῆς παιδικῆς του διανοίας.

του οιανοίας.
Ο τόπος αὐτός, όπου ἔζη, ή 'Ελλάς, ή χώρα ἐκείνη
· όπου είχε γεννηθῆ, ή Κέρινθος, εἶχε πολεμήσει ἐναντίον
· άνθρωπων κακῶν, θαρράρων, τυράννων, ώς τοὺς ἔλεγον τὰ
παλαιὰ ἐκείνα χαρτιά.

αιδί εκείνα χαρτά.
· Ο πάππος του είχε πολεμήσει και αύτός και είχε μά-

λιστα ἀκουσθῆ: τὰ χαρτιὰ τὸ ἔλεγον. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀσήμαντος ἄνθρωπος ὁ πάππος του. Εἶχε προσφέρει εἰς τὴν πατρίδα τὸν βραχίονά του, ὅπις εἶχε κολοθωθῆ ὑπὸ σφαράς. Εἶχε χάσει τὴν οἰκίαν του, τὴν ὁποίαν ἔκαυσαν οἱ ἔχθροι, τὴν περιουσίαν του, ἥτις ἐδαπανήθη εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου. Τὰ παλαιὰ χαρτιὰ τὰ ἔλεγον αὐτά.

Διατὶ δῆμως, μ' ὅλας αὐτὰς τὰς θυσίας του, εἶχε μείνει ὁ πάππος του ἰδιώτης, καὶ ἀπέθανε καλλιεργῶν τοὺς ἀγρούς του διὰ τῆς μιᾶς αὐτοῦ χειρός;

‘Ο Γεώργης ἀμυδρῶς ἐνεθυμεῖτο τὸν γέροντα, ἀλλὰ τὸν ἐνεθυμεῖτο κάλλιστα ἀπλοῦν γεωργὸν καὶ μονόχειρα.

Διατὶ δὲ πατήρ του ἔζησε καὶ ἐκεῖνος πτωχὸς γεωργός, καὶ ἀπέθανε χωρίς νόον ἀλλην κληρονομίαν ἢ τὰ κετρινα αὐτὰ πιστοποιητικά;

‘Ο ταλαίπωρος παῖς οὐδεμίαν εὗρισκεν ἐν τῇ διανοίᾳ του ἀπάντησιν εἰς τὰς ἀπορίας του.

Ἐνεθυμεῖτο καὶ πάλιν τὴν γραῖαν θείαν του, ἥτις ἀπὸ τῆς τελευταίας της οἰκίας τοῦ ἐκληροδότησε τὰ πολύτιμα αὐτὰ ἔγγραφα· ἐνεθυμεῖτο τὴν παραγγελίαν της, νὰ μάθῃ γράμματα. Ἀνελογίζετο, τι ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος πρὸ τεσσάρων ἑτῶν, διε ἐστίλθωνε, γονυπετῶν ἐπὶ τοῦ χώματος, τὰ ὑπόδηματα τῶν διαβατῶν ἀντὶ ἐνὸς πεντηκονταλέπτου!

Κόσμος ἵδεῶν νέων κατέκλυσε τὸν μικρὸν αὐτὸν ἐγκέφαλον, καὶ πέθοι παράδοξοι ἀνέβησαν εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ.

Ἐστήριξε τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τῶν δύο του χειρῶν. Η ἀπὸ ἀγρυπνίας κόπωσις ἐκάλει ἥδη θαρρὺ τὸν ὅπνυν ἐπὶ τῶν θλεψάρων του, διε ἀντήχησεν δέεια μέχρι τοῦ ὑπερφύου φωνῆς, ἡ τοῦ κυρίου φωνῆς, ζητοῦντος τὸν καφέν του.

Μετὰ δύο ἔτη δὲ Γεώργης ἐτελείωνε τὸ ἡμιγυμνάσιον καὶ εἰργάζετο ὡς γραφεὺς εἰς ἕνα συμβολαιογράφον τῶν

Αθηνῶν. "Γιστερα ἀπὸ ἄλλα τέσσαρα κατετάσσετο εἰς τὴν ιατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἐλάμβανεν ἔξακο-
σιάδραχμον ὑποτροφίαν ἐπειδὴ ἦλθε πρῶτος εἰς τινα δια-
γωνισμόν.

Μετὰ πέντε δὲ ἄλλα ἔτη ἦλθεν Ιατρὸς εἰς τὴν πατρίδα του.

Μετέφερεν ἐξ Ἀθηνῶν τότε καὶ τὰ λείψανα τῆς θείας
του Βαγγελιώς καὶ τὰ ἔθαψεν εἰς τὸν τάφον ὅπου εὑρίσκοντο
τὰ δυτικά του πατρὸς, τῆς μητρός καὶ τῶν δύο του μικρῶν
ἀδελφῶν. Τῶν κορασίων ἐκείνων τὰ διποῖα τόσας φορὰς εἶχε
νανουρίσει, δτε ἡσαν βρέφη.

• • •

Τὸ τέλος τοῦ Μεσολογγίου.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ 1826 ἦμεθα μὲ τὸν Καραϊσκάκην εἰς
τὸν Ηλαίαν τῆς Ναυπακτίας.

Ἐκεῖ μᾶς ἦλθαν ἔξχρφα μίαν νύκτα δύο ἀπεσταλμένοι
ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι μὲ γράμμα πρὸς τοὺς ἀρχηγούς. "Ἐλε-
γαν μὲ δλίγα λόγια δτι δὲν ἥμποροῦν πλέον νὰ κρατήσουν
κλεισμένοι, διότι ἀπὸ ἥμερῶν ἔλειψαν τὰ τρόφιμα. "Οτι
ἔχουν λάβει ἀπόφασιν εἰς τὰς 10 Ἀπριλίου τὴν νύκτα νὰ
κάμουν ἀποφασιστικὴν ἔξοδον, καὶ ἐζητοῦσαν νὰ τοὺς βοη-
θήσουν καὶ τὰ ἔξω στρατεύματα. Τὸ γράμμα δὲν εἶχεν
ὄνομα· μόνον εἰς τὴν θέσιν τῆς ὑπογραφῆς ἦτο γραμμένον:
«ὅλοι οἱ Μεσολογγῖται μικροὶ καὶ μεγάλοι», καὶ ἀπὸ κάτω
ἔνας σταυρός.

Ο Καραϊσκάκης, δ ὁποῖος δὲν εἶχε ποτὲ δγείαν, ἦτο
ἄρρωστος ἐκείνας τὰς ἥμέρας καὶ τόσον ἀδυνατισμένος ἀπὸ
τὸν πυρετόν, ώστε δὲν ἥμποροῦσε νὰ κινηθῇ. Προσεκάλεσε

τοὺς ἀρχηγοὺς εἰς συμβούλιον καὶ ἀπέφασίσθη μὲν ὅλον τὸ στράτευμα, ἵνας δύο χιλιάδας, κατὰ τὴν ὥρισμένην νῦκτα νὰ κτυπήσουν ἀπὸ δύοις τοὺς πολιορκητὰς τοῦ Μεσολογγίου, ὡστε νὰ φέρουν ἀντιπερισπασμὸν καὶ νὰ βοηθήσουν τὴν ἔξοδον. Ὡς σημεῖον δὲ ὅτι ἡ λίθον ἀπὸ ἔξω καὶ ὅτι εἶναι ἔτοιμοι, ἐσυμφωνήθη νὰ πυροβολήσουν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους Ζυγοῦ διὰ νὰ τοὺς ἀκούσουν οἱ πολιορκούμενοι.

Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ἔπρεπε νὰ τὴν στείλουν εἰς τὸ Μεσολόγγι, καὶ νὰ τὴν στείλουν προφορικῆς, διὰ νὰ μὴν πέσῃ τὸ γράμμα εἰς χεῖρας τῶν ἔχθρῶν καὶ προδοθῇ τὸ μυστικόν. Ὁ Καραϊσκάκης τότε ἐδιάλεξεν ἀπὸ τὸ στράτευμα τρεῖς παλαιοὺς στρατιώτας εἰς τοὺς δρούσους εἶχεν ἐμπιστοσύνην. Ἐνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἔτυχα κι ἐγώ.

Μᾶς ἐσυμβούλευσε νὰ φύγωμεν μαζὶ καὶ οἱ τρεῖς ἀλλοὶ σταν πλησιάσωμεν εἰς τὸ Μεσολόγγι, νὰ χωρισθῶμεν. Καὶ καθένας ἀπὸ ἄλλο μέρος καὶ σπῶς ἡμπορέσει νὰ κατορθώσῃ νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ ὅτι εἶχεν ἀποφασισθῆ.

“Οταν ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολιορκητῶν, ἐκάμαμεν κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ. Ἐγὼ ἀπὸ ὅλα δσα ἔμαθα περὶ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἰμπραήμ, ἐσχημάτισα τὴν ἰδέαν ὅτι εὔκολώτερα θὰ περάσω ἀπὸ τὸ βρεινὸν μέρος.

“Άλλὰ πῶς νὰ εῦρω τρόπον; Νὰ χωθῶ ἀσυλλόγιστα εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἔχθρου; Καὶ ἂν μὲν συλλάβουν; Δὲν ἐκινδύνευα μόνον ἐγὼ νὰ χαθῶ, ἀλλὰ ἐκρέματο εἰς τὰ χέρια μου καὶ ἡ τύχη τῆς μεγαλοκάρδου πόλεως, ἡ δοιά εἶχε συνταράξει τὸν κόσμον ὅλον μὲ τὴν γενναιότητά της.

“Ἔτοι βράδυ. Ὁ Ἡλιος εἶχε βασιλεύσει καὶ ἐτρεμόλαμπεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ πρῶτον ἀστρον. Ἐκάθισα εἰς μίαν πέτραν καὶ ἐσυλλογιζόμην. Ἐκεῖ κάτω ἐφαίνοντο οἱ καπνοὶ τοῦ

αίγυπτιακοῦ στρατοπέδου. Καὶ ἐσυλλογιζόμην, καὶ ἐσυλλογιζόμην, καὶ δὲν εὗρισκον τίποτε. "Ἐξυα τὴν κεφαλήν μου, τίποτε, τίποτε, καμμία ἰδέα δὲν μου κατέβαινε. «'Αν συνεβαίνε τὸ αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς δύο ἀλλούς συντρόφους μου, ἢ ἂν ἔπεισαν εἰς τὰ χέρια τῶν ἔχθρῶν, τότε; Πρέπει νὰ εὕρω τρόπον ἀσφαλῆ διὰ νὰ περάσω. Καλά, μὰ πῶς; ἔλεγον». "Ο, τι δὲν εὕρισκα ἔγώ, τὸ ἔφερεν ἡ τύχη. Τὸ αὐτὸν μου, ποὺ εἶχε συνηθίσει εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου ν' ἀκούγῃ καὶ τὸν παραμυρότερον κρότον, ἥκουσεν ἔξαφνα κάτι μακρινόν, ὡσὰν θῆμα ἀνθρώπου.

Εὐθὺς ἔξαπλώθηκα κάτω καὶ βαθαλα τὸ αὐτὸν εἰς τὸ χῶμα διὰ νὰ βεδαίωθῶ. "Ητο τὸ θῆμα ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου δστις ὅλοντὸν ἐπλησίαζεν. "Επειδὴ πιθανώτατα θὰ ἦτο ἔχθρὸς ὁ ἑρχόμενος, ἐκρύψθηκα εἰς ἓνα χανδάκι καὶ ἔμενα ἀκίνητος μὲ τὸ τουφέκι ἔτοιμον. Εἶχε νυκτώσει, καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὲ διακρίνῃ χωμένον ἔκει.

Τὸ θῆμα ὅλοντὸν ἐπλησίαζε καὶ ἐπὶ τέλους διέκρινα ἔνα στρατιώτην Τούρκον, δ ὅποιος ἤρχετο φορτωμένος ἔνα σάκκον εἰς τὸν ὕμον καὶ διηυθύνετο πρὸς τὸ στρατόπεδον. Τὴν πρώτην στιγμὴν ἐγύρισα τὸ τουφέκι κατ' ἐπάνω του· ἀλλὰ μία ἔξαφνικὴ ἰδέα μὲ ἐκράτησε. «Τὶ τὸ ὄφελος ἀν τὸν σκοτώσω! οὔτε ἦτο γνωστικὸν μάλιστα νὰ πυροβολήσω καὶ νὰ κάμω κρότον!» Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν μίαν ἰδέαν ἐπέρασα εἰς τὴν ἀλληγοῦ: «Νά, τρόπος διὰ νὰ περάσω τὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον· νὰ γίνω Τούρκος, εἶπα».

"Αφήνω κάτω τὸ τουφέκι, ἀφήνω καὶ τὰ τσαρούχια μου, παίρνω τὴν κάππαν μου εἰς τὰ χέρια καὶ, μὲ δσγην ἐλαφρότητα καὶ ταχύτητα είχα, τρέχω κατόπιν του. Τὸν πλησιάζω, τὸν φθάνω, καὶ πρὶν μὲ ἀντιληφθῆ, τὸν σκεπάζω μὲ τὴν κάππαν μου εἰς τὸ κεφάλι. "Ηξευρα ὀλίγα τουρκικὰ καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην τὰ ἐχρησιμοποίησα.

— « Ἡμποροῦσα νὰ σὲ φονεύσω, ἀφοῦ εἰσαι ἔχθρὸς τῆς πατρίδας μου », τοῦ εἶπα. « Εἶναι ὅμως ἀπάνθρωπον καὶ δὲν τὸ κάμνω. Δὲν πταίεις ἀλλως τε σύ, ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι σὲ ἀναγκάζουν νὰ πολεμᾶς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀγωνίζονται διὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Σοῦ χαρέζω τὴν ζωήν, ἀλλ᾽ ὑπὸ ἔνα δρον. Νὰ μοῦ ὑποσχεθῆς, ὅτι εἰς κανένα δὲν θὰ εἰπης τίποτε περὶ τῆς ἐδῶ παρουσίας μου ».

— Ὁριζομαι εἰς τὸν Ἀλάχ καὶ τὸ Κοράνιον, εἶπε, τίποτε δὲν θὰ εἴπω. Θὰ σὲ ἐνθυμοῦμαι μόνον ώς ἔνα καλὸν ἀνθρώπον δ ὅποιος καὶ τοὺς ἔχθρούς του ἀκόμη συγχωρεῖ.

Τὸν ἐπίστευσα.

— Δός μου τὰ ἐνδύματά σου καὶ πάρε τὰ ἴδικά μου, τοῦ εἶπα.

Τὸ ἔκαμεν εὐχαρίστως. Τὰ ἐνεδύθην καὶ ἐπροχώρησα ώς Τούρκος ἐν μέσῳ Τούρκων.

Ἐπέρασα τοὺς σκοπούς. χωρὶς νὰ δώσω ὑποψίαν. Καὶ διὰ νὰ μὴ μὲ σταματήσῃ κανείς, ἔτρεχα ώστεν νὰ μὲ εἴχε στελλη κάποιος ἀρχηγὸς εἰς θέλημα, καὶ ἐπήγαινα τάχα βιαστικός. Δύο τρεῖς στρατιῶται μὲ ἡρώτησαν, ποῦ τρέχω, καὶ τοὺς εἶπα :

— « Σὲ βιαστικὴ δουλειά !

Ἐπλησαίτα τέλος πάντων πρὸς τὰ τείχη τοῦ φρουρίου. Ἐκεὶ παρ' ὅλιγον νὰ τὴν πάθω ἀπὸ τοὺς ἴδικούς μας. Μ' ἐπυροβόλησαν ἀπὸ τὰ πλάγια. Εὐτυχῶς μ' ἔσωσε τὸ φόρτωμα ποὺ εἶχα εἰς τὴν ράχιν. Τότε τὸ ἐπέταξα εὐθὺς κάτω καὶ ἐφώναξα μὲ δληγή μου τὴν δύναμιν :

— « Ἄδέλφια, ἔρχομαι ἀπὸ τὸν Καραϊσκάκην ».

Ίσως εἶδαν δτι εἴμαι καὶ μόνος καὶ κανένα κίνδυνον δὲν διέτρεχον ἀπὸ ἐμέ. Μ' ἐπίστευσαν καὶ μ' ἐπῆραν μέσα.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔξαφιστηκαν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά μου. Οταν τοὺς διηγήθην ὅμως πῶς κατώρθωσα νὰ περάσω, τοὺς

ξέλειψε καὶ ἡ τελευταία δημόφια μήπως εἶμαι κατάσκοπος.
Ἡρώτησα διὰ τοὺς ἄλλους δύο συντρόφους μου. Δὲν εἶχον
φανῆ, καὶ οὕτε ἐφάνησαν, οὕτε καὶ ἔμαθα ποτὲ τὴν ἀπέγιναν.

Γεώργιος Καραϊσκάκης.

Μὲν ώδήγησαν εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Ἡσαν συνηγγμένοι
μέσα εἰς ἕια σπίτι χαλασμένον ἀπὸ τὰς θόμβας τῶν ἐχθρῶν
δὲ Μακρῆς, δὲ Νότης Μπότσαρης, δὲ Κίτσος δὲ Τζαβέλλας καὶ

Δημ. Λουκοπούλου, «Πάτρια», «Αναγν. 5'. »Εκδ. Β'

15

ἄλλοι. Τοὺς ἐφώτιζε ἔνα μικρὸ λυχνάρι κρεμασμένον ἀπὸ τὴν δροφήν. Ἐκάθηντο κάτω σιωπῆλοι καὶ συλλογισμένοι

— «Μήνυμα ἀπὸ τὸν Καραϊσκάκη!» εἶπεν ἔνας στρατιώτης, ποὺ ἐπήγαινεν δλίγα βήματα ἐμπρός.

Ολοὶ ἀνεσηκώθησαν τότε καὶ ἐγύρισαν ἐπάνω μου τὰ βλέμματα. Ο Τζαβέλλας μὲ δυσπιστίαν φωνάζει :

— «Ποιὸς φέρνει τὸ μήνυμα; αὐτὸς ὁ Παλιότουρκος!»

Ἐγέλασα καὶ ἀπεκρίθην :

— «Αὐτὸς ὁ Παλιότουρκος ἔχει καρδιὰ ἑλληνικὴ καὶ εἶναι στρατιώτης τοῦ Καραϊσκάκη».

Καὶ διηγήθην πάλιν πῶς μετεμορφώθην εἰς Τοῦρκον διὰ νὰ περάσω τὸ ἔχθρικὸν στρατόπεδον. Ἐπειτα εἶπα τὴν ἀπόφασιν τῶν ἔξω ἀρχηγῶν.

Αμα μὲ ἡκουσαν, θλων αἱ ὄψεις ἐφωτίσθησαν ἀπὸ χαράν. Ο Μακρῆς μοῦ ἔδωκε τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε :

— «Παιδί μου, γιὰ τὸ καλό σου μήνυμα δὲν ἔχομε τίποτα νὰ σὲ φιλέψωμε· ἐσώθησαν ὅλα».

Καὶ ὁ Σουλιώτης Τζαβέλλας ἐπρόσθεσε μὲ εὐθυμότερον τρόπον :

— «Βγάλ τώρα αὐτὰ τὰ βρωμόρρουχα ἀπὸ πάνω σου. Όσο σὲ βλέπω, σὲ θαρρῷ γιὰ Τοῦρκο, καὶ μούρχεται νὰ σοῦ δώσω μιὰ πιστολιά».

Μοῦ ἔδωκαν τὰ ἐνδύματα ἐνὸς πεθαμένου στρατιώτου καὶ τὰ ἐφόρεσα· δὲν εἶχαν καλύτερα.

Κατακουρασμένος ἀπὸ τὸν δρόμον ἐτυλίχθην εἰς τὴν κάππα μου καὶ ἐκοιμήθην. Μέσα εἰς τὸν ὕπνον μου μ' ἔξαφνιζαν ἀπό καιροῦ εἰς καιρὸν τὰ κανόνια τοῦ Ἰμπραήμ, ποὺ ἦθελε μ' αὐτὰ νὰ δειξῃ εἰς τοὺς Μεσολογγίτας ὅτι ἀγρυπνεῖ.

Ἐξύπνησα πολὺ πρωΐ. Τὴν νύκτα εἰς τὰ σκοτεινὰ δὲν ἥτο δυνατὸν νὰ διακρίνω τὴν ὄψιν τῆς πόλεως, ἀλλὰ μὲ τὸ πρῶτον φῶς τῆς αὐγῆς ποῖον θέαμα παρουσιάσθη ἐμπρός

μου! Παντοῦ καταστροφή, συμφορά, καὶ ὅλεθρος! Παντοῦ χαλάσματα σπιτιών, καὶ μέσα καὶ γύρω εἰς τὰ χαλάσματα ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παιδιά, δλοι ἀφανισμένοι ἀπὸ τὴν πεῖναν καὶ ἀπὸ τὴν κακοπέρασιν. Χλωμοί, ἀσαρκοί, μὲ τὰ μάτια θολωμένα, μὲ κατατρυπημένα ἐνδύματα, μόλις ἐζύροντο εἰς τὰ πόδια των. Ἐδῶ ἡκούοντο γογγυσμοὶ καὶ ἀναστεναγμοὶ ἀρρώστων, παρέκει ἔβλεπες ἄλλον κατὰ γῆς λιπόθυμον ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν.

Ἐγὼ ποὺ εὑρέθην ἔξαφνα ἐκεῖ, καὶ δὲν εἶχα συνηθίσει ὅλιγον κατ' ὅλιγον εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν, καθὼς οἱ ἄλλοι, ἥσθανόμην διαρκῆ φρίκην καὶ ἡ καρδιά μου ἐσπαράσσετο. Ὁ, τι ἔβλεπα ἡτο πολὺ φοβερώτερον ἀπὸ δσα εἶχα ἀκούσει περὶ τῆς οἰκτρᾶς θέσεως τῆς πολιορκουμένης πόλεως. Καὶ τώρα δὲν εἰμι πορῷ νὰ εὕρω λόγους ίκανούς νὰ τὴν παραστήσουν.

Ἐπῆγα εἰς τὰ τείχη, εἰς τοὺς προμαχῶνας. Οἱ στρατιῶται εἶχαν καταντήσει φαντάσματα, σκελετοί... Μόλις ἐκρατοῦσαν τὰ τουφέκια εἰς τὰ χέρια.

Καὶ δμως κανεὶς δὲν παρεπονεῖτο, κανεὶς δὲν ἐδειλίαζε. Εἶχον δλοι τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποθάνουν διὰ τὴν πατρίδα. Εἰδα μὲ τὰ μάτια μου σκοπούς, ποὺ ἔξεψυχοῦσαν ἀπὸ τὴν πεῖναν μὲ τὸ δπλον εἰς τὰ χέρια. Καὶ ἀπέθνησκαν πολλοί, ὅχι τόσον ἀπὸ τὰς σφαίρας τοῦ ἔχθροῦ, δσον ἀπὸ τὴν ἀστίαν καὶ ἀπὸ τὰς φοβερὰς ἀσθενείας, ποὺ ἐγέννησεν ἡ κακοπέρασις. Κατήντησαν νὰ τρώγουν δλα τὰ καθαρὰ καὶ ἀκάθαρτα ζῶα δσα εὕρισκον, δλα τὰ χόρτα, καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀλμυρὰ τῆς θαλάσσης φύκη, δλας τὰς ούσιας. Δσαι ἡτο δυνατὸν νὰ μασγηθοῦν. Ὁλαι αὐταὶ αἱ τροφαὶ κατέστρεφον καὶ τοὺς δυνατωτέρους στομάχους καὶ ἀνέπτυσσον ἐπιδημίαν θανατηφόρον. Καὶ ποὺ μέσα, διὰ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς ἀσθενεῖς; ποὺ γῆ διὰ νὰ θάψουν τοὺς νεκρούς;

Καὶ ἔμως τὸ θάρρος τῶν δὲν ἐκλονίζετο· ἔμενεν ἀσάλευτον, ὅπως ἔμεναν ἀσάλευτα τὰ τείχη τῶν. Καὶ διαν πρὸ δὲ λιγών ἡμερῶν ὁ Ἰμπραῆμ ἐπρότεινε νὰ παραδώσουν τὰ ὅπλα καὶ νὰ φύγουν ἐκ τῆς πόλεως, οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ Μεσολογγίου, ἀπεκρίθησαν:

— «Οὐτὸν χιλιάδες ματωμένα ἄρματα δὲν παραδίδονται».

Ἐπρεπε ἀνθρωποι μὲ τόσην καρτερίαν νὰ εἶναι κλεισμένοι εἰς τὰ ἀδύνατα ἐκεῖνα τείχη διὰ ν' αἱ θέξουν εἰς δύο πολιορκίας. Μόνον ἥρωες ἥδυναντο νὰ κρατήσουν τόσας χιλιάδας Ἀλβανῶν καὶ Αλγυπτίων γύρω τῶν. Αὗτοὶ κατώρθωσαν νὰ κινήσουν τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου δλου καὶ νὰ προσελκύσουν τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης μὲ τὸ ἥρωϊκὸν τέλος τῶν.

Πιστεύσατέ με, διαν ἐγύριζα μέσα εἰς τὴν ἀγιασμένην αὐτὴν πόλιν καὶ ἀντίκρυζα παντοῦ ἀνθρώπους, ποὺ εἶχαν ὑποφέρει μαρτύρια διὰ τὴν πατρίδα, ἐκοκκίνιζα ἀπὸ ἐντροπὴν ἐγὼ δύγιής, δύνατός, ποὺ δὲν εἶχα πάθει τίποτε. Μοῦ ἐφαίνετο, ὥστὲν ἱεροσυλία, δια τοῦ λαοῦ σα νὰ πατῶ χῶμα ποὺ δὲν τὸ εἶχα βρέξει. ὅπως δλοι ἐκεῖνοι, μὲ τὸ αἷμά μου καὶ μὲ τὰ δάκρυά μου.

Ἐπὶ τέλους ἡ ὥρισμένη ἡμέρα ἤλθεν· ἦτο ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων. Ἐγινε καταγραφὴ τῶν κατοίκων καὶ εὑρέθησαν ἔως ἐννέα χιλιάδες δλοι, ἐκ τῶν δποιων τρεῖς χιλιάδες ἀνδρες τοῦ πολέμου, χιλιοὶ δοθενεῖς καὶ ἀνίκανοι καὶ πέντε χιλιάδες γυναικόπαιδα:

Κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου ἡκούσθη ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Ζυγοῦ δ περιμενόμενος πυροβολισμός. Τότε ἤρχισε νὰ γίνεται ἡ ἑτοιμασία τῆς ἔξόδου. Εἰς τὴν πόλιν μόνον δλίγοι ἔμειναν. Οἱ δοθενεῖς κατὰ πρῶτον ἐκεῖ δπου κατέκειντο. Οἱ γέροντες καὶ ἄλλοι ἀνίκανοι πρὸς πορείαν ἐξ ἄλλου ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν δυνατωτέρων οἰκιῶν ὡπλισμένοι καὶ ἐφω-

ὅσ αυτοί μὲ πολλήν πυρίτιδα. Είχον σκοπὸν νὰ πολεμήσουν διονύσιον δυνηθοῦν καὶ νὰ τιναχθοῦν εἰς τὸν ἀέρα μετὰ τῶν ἔχθρῶν, ὅταν ἐπὶ τέλους εἰσορμήσουν.

Δὲν εἰμπορεῖ γλωσσα ἀνθρώπου νὰ ἔξιτορήγη τὴν σύγχυσιν τῆς ὥρας ἐκείνης. Ἐδλεπες τὰ δάκρυα τῶν ἀποχωριζομένων ἀπὸ προσφιλεῖς ἀσθενεῖς. Ἡκουες τοὺς ἀναστεναγμοὺς ἐκείνων δσοι ἔμειναν ὀπίσω. Ἡτένιζες τὴν γενικὴν λύπην τῶν κατοίκων οἱ ἐποίοι ἔφευγαν ἀπὸ τὴν ἀγαπημένην πατρίδα των. Εἶδα πολλοὺς νὰ φιλοῦν τοὺς χαλασμένους τοίχους τῶν οἰκιῶν των, εἶδα ἄλλους νὰ δένουν καὶ νὰ φυλάττουν εἰς τὰ στήθη των ώσταν φυλακτὸν δλίγον χῶμα ἀπὸ τὴν ἀγιασμένην γῆν.

Ἐνῷ διηγοῦμαι αὐτά, ἀμέτρητοι σκηναὶ σπαρακτικαὶ διέρχονται εἰς τὰ βάθη τῆς μνήμης μου, ἀλλὰ μία ἐξ ὧν μένει ζωηροτέρα.

Μεταξὺ τῶν προκρίτων τοῦ Μεσολογγίου ἦτο καὶ ὁ γέρων Καψάλης ἐκεῖνος ποὺ ἔβαλε κατόπιν τὸ πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην, ὅταν οἱ Τούρκοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Ἡ σύζυγός του ἦτο ἀσθενής, καὶ μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἔξιδου ἀπέθανεν. Ὁ γέρων Μεσολογγίτης οὕτε ἐδάκρυσε διὰ τὸν θάνατόν της, ἀν καὶ τὴν ἀγαποῦσε πολύ. Καὶ ἐπειδὴ δυίσ του ἔκλαιε πλησίον τοῦ λειψάνου τῆς μητρός του, ἐκεῖνος μὲ ἀταραξίαν εἶπε :

— «Γιατὶ ολαῖς; »Αν ἀπέθανε ἡ μητέρα σου πρέπει νὰ χαιρεσαι, »Εφυγεν ἐλευθέρα, ἐγλύτωσεν. »Αν ἐζοῦσε, ξωας αὔριον θὰ ἦτο σκλάβα τῶν Τούρκων».

Κατὰ τὸ σχέδιον τῆς ἔξιδου ἔχωρίσθημεν εἰς τρία σώματα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μακρῆ, τοῦ Τζαθέλλα καὶ τοῦ Μπότσαρη.

Πολλαὶ γυναῖκες ἐνεδύθησαν ἀνδρικὰ ἐνδύματα καὶ πολλὰ ἀνήλικα παιδιά ωπλίσθησαν. Δύο ὥρας ἀφοῦ ἐνύκτω-

σεν, ήρχισεν ή ἔξοδος. Ὁτεθησαν αἱ γέφυραι εἰς τὴν τάφρον καὶ ἐπέρασαν πρῶτοι χίλιοι πολεμισταὶ καὶ ἐκάθισαν κατὰ γῆς πέραν τῆς τάφρου. Ὅπειτα ἐπέρασαν πολλὰ γυναικόπαιδα, ἀλλὰ μὲν τόσην βλαν καὶ ἀταξίαν ὥστε μερικὰ ἐπεσαν εἰς τὴν τάφρον· κατόπιν ἐξῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ ἄνδρες τῆς φρουρᾶς.

“Ολοι ἐστάθησαν καὶ ἐπρόσμεναν νῦν ἀκούσουν ἔξωθεν πυροβολισμούς, καθὼς εἶχε συμφωνηθῆ μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἀρχηγούς, ὥστε νὰ γίνη διπλῆ ἐπίθεσις κατὰ τῶν ἔχθρων. Ἄλλος δὲ τῷ παρήρχετο χωρὶς νῦν ἀκουσθῆ τίποτε. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν μάθει τὰ τῆς ἔξεδου ἀπὸ ἕνα προδότην Βούλγαρον. Ἡρχισαν λοιπὸν νὰ τουφεκίζουν καὶ νὰ κανονιοβολοῦν καὶ πολλαὶ ἔθανατώνοντο ἀπὸ τὰς σφαλρας. Τότε μιὰ φωνὴ ἡγούσθη ἀπὸ ὅλα τὰ στόματα :

— Ἐμπρός, Ἐμπρός!

Καὶ ὥρμησαν ὅλοι μὲν ἀλαλαγμόν.

Οἱ Τζαβέλλας ἦτο εἰς τὴν μέσην καὶ οἱ ἄλλοι δύο ἀρχηγοὶ εἰς τὰ πλάγια. Ἔγὼ μὲν τὸ σῶμα τοῦ Τζαβέλλα ἐπήγαινα εἰς τὴν ἐμπροσθόφυλακήν. Δὲν εἴχαμεν κάμεν πολλὰ βήματα καὶ ἀκούμεν ἔξαφνα μίαν φωνὴν τρομακτικήν :

— Πίσω, πίσω!

Γυρίζομεν καὶ βλέπομεν ὅλα τὰ γυναικόπαιδα, ποὺ μᾶς ἀκολουθοῦσαν, νὰ γυρίζουν πρὸς τὴν πόλιν. Ἐφεγγενὴ σελήνη καὶ διεκρίνομεν ώσαν νὰ ἦτο ἡμέρα τὸ φοβερὸν καταπάτημα,, ποὺ ἐγίνετο μὲ τὴν παράλογον αὐτὴν ἐπιστροφήν.

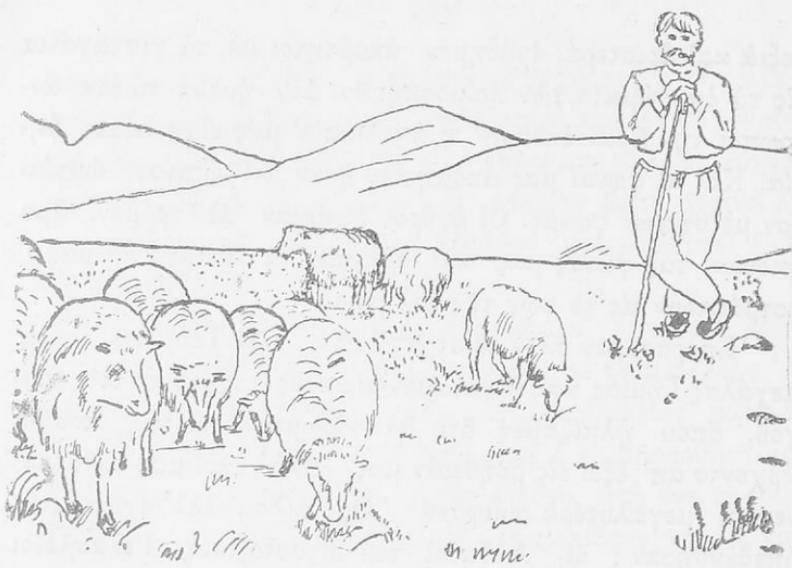
Ἄλλα δὲν ἦτο καιρὸς διὰ χάσιμον οἱ Τοῦρκοι μᾶς ἐτουφεκίζαν διαρκῶς. Τότε καὶ οἱ πλέον ἀδύνατοι ἐπῆραν δυνάμεις καὶ χωρὶς νὰ βλέπωμεν ποῦ πηγαίνομεν, χωρὶς νὰ προσέχωμεν εἰς τοὺς συντρόφους μας, ποὺ ἔπιπταν

δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἔχύθημεν ἀκράτητοι μὲ τὰ γιαταγάνια εἰς τὰ δχυρώματα τῶν πολιορκητῶν. Δὲν ἦμεθα πλέον ἄνθωποι τὴν ὥραν ἐκείνην· ἡ ἀπελπισία μᾶς εἶχε κάμει θηρία. Καὶ αἱ φωναὶ μᾶς ἀκόμη δὲν ἦσαν ἀνθρώπιναι· ὥμοιαζον μὲ θηρίων φωνάς. Οἱ ἔχθροι ἔφευγαν μὲ τρόμον, ἀμαρτικούν τὰς φωνάς μᾶς καὶ ἔβλεπαν τὰ γιαταγάνια μᾶς νοστράφτουν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης.

Ἐπεράσαμεν δλον τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων χωρὶς μεγάλας ζημίας καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ, δπου ἡλπίζαμεν δτι θὰ εὔρωμεν ἐκείνους, ποὺ θὰ ἤρχοντο ἀπ' ἔξω εἰς βοήθειάν μᾶς. Ἀλλ' ἐκεῖ μᾶς ἐπρόσμενεν ἡ μεγαλυτέρα συμφορά. "Οχι φίλοι, ἀλλ' ἔχθροι μᾶς ὑπεδέχθησαν: οἱ Ἄλβανοι τοῦ Μουστάμπεη. Γελασμένοι μάλιστα ἀπὸ τὰ ἐνδύματά των, χωρὶς ὑποψίαν, ἀλλὰ μὲ χαρὰν ἐπληγιάσαμεν. Καὶ ἐκεῖνοι εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης μᾶς ἐσκόπευον ἀσφαλέστατα καὶ μᾶς ἐθέριζαν. "Οσοι ἐπροφθάσαμεν, ἐφύγαμεν πρὸς τὰς κορυφὰς τοῦ βουνοῦ, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ τέλους ειρήκαμεν δλίγους φίλους, τὸ μικρὸν σῶμα τοῦ Δράκου. Αὐτοὶ μᾶς ἐπεριποιήθησαν, ἔδωκαν δλίγην τροφὴν εἰς τοὺς πεινασμένους, δλίγον νεφὸ καὶ τοὺς ἀπηυδημένους ἀπὸ τὸν φοθερὸν ἀγῶνα.

Ήτο πλέον μεσονύκτιον. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ἐφαίνετο κάτω σκεπασμένον ἀπὸ φλέγας καὶ καπνὸν τὸ δοξασμένον καὶ ἡρωϊκὸν Μεσολόγγι.

Η ατηνοτροφία μας.

Πόσον χρήσιμα είναι τὰ αιγοπρόβατα εἰς τὸν ἀνθρωπὸν καὶ κατὰ πόσον κάμηνον ἀνωτέραν τὴν ζωὴν του μὲ τὰ προϊόντα των, είναι αὐτόδηλον. Πρὸ ἀμνημονεύτων δὲ χρόνων κατενοήθη ἡ χρησιμότης των.

Καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ πρῶτα ζῶα, τὰ δοῖα ἐξηγμέρωσεν ὁ ἀνθρωπὸς εἰναι ἡ αἴξ καὶ τὸ πρόβατον. Ἐξ αἰτίας τῶν ζώων τούτων ἐγκατέλειψε τὴν πρώτην του ἀπασχόλησιν, τὴν θήραν, καὶ ἐπεδέθη εἰς τὴν περιποίησιν τῶν ποιμνίων του. Τὸ δέρμα καὶ τὸ μαλλίον των τοῦ ἐξησφάλιζον θερμὰ ἐνδύματα. σκεπάσματα καὶ στρωμάτας, τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας των, ἀφθονον τροφήν. Διατὶ λοιπὸν νὰ μὴν ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα διὰ νὰ ζῇ ἀνετώτερον !

Ζῶν διὰ τῆς θήρας μέχρι τοῦτο, σπανίως ἐτρέφετο ἐπαρκῶς Πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ ήμέρας ὑπέφερε τὰ πάνδεινα, μαστιζόμενος ὑπὸ τῆς πείνης.

Δυνάμεις λασιπὸν νὰ εἰπωμεν δτι τὸ δεύτερον στάδιον τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ποιμενικὴ ζωή.

Εἰς τὴν χώραν μας ὑπάρχει ἰδιαιτέρχ τάξις πολυπληθής, ἡ ὅποια ἀσχολεῖται μὲ τὴν φύλαξιν τῶν προβάτων καὶ τὴν περιποίησίν των. Ἀποκλειστικὸν ἔργον ταύτης εἶναι ἡ κτηνοτροφία. Συχνάκις θὰ τοὺς ἀκούσετε μὲ τὸ ὄνχιμ «Βλάχους» ἢ «Σαρακατσαναίους».

Διάγουν τὸν βίον των ἀπαράλλακτα ὅπως διῆγον τοῦτον καὶ οἱ πρόγονοί των, ποὺ ἐδάμασαν τὰ αἰγοπρόβατα καὶ ἐπεδέθησαν εἰς τὴν περιποίησίν των.

Ζοῦν ως νομάδες. Πατρίδα των θεωροῦν τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκουν πλουσίαν βοσκήν, ὅπως καὶ οἱ πρὸ πολλῶν χιλιετηρίδων ζήσαντες πρόγονοί των. Οὐδεμίαν σχεδὸν πρόδοσον ἔκαμαν ἔως τώρα εἰς τὸ ἐπάγγελμά των καὶ τὴν ζωήν των.

Κατὰ τὸ θέρος παραμένουν εἰς τὰ βουνὰ πλησίον λειμώνων χλοερῶν. Διαμένουν δὲ ἐντὸς καλυθῶν ξυλοπλέκτων, τὰς ὅποιας ἰδιοχείρως κατασκευάζουν. Ζοῦν καθ' ὅμαδας ἀποτελουμένας ἐκ πέντε—δέκα οἰκογενειῶν συγγενειῶν, διοικουμένων ὑπὸ ἀρχηγοῦ, «τοῦ τσέλλιγγα» εἰς τὸν δποῖον ὑπακούουν τυφλῶς.

Οταν ἡ εἰς τὰ ὅρη παραμονὴ τῶν ποιμένων των κατατεῆται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ δύσκολος ἔνεκα τοῦ ἐνσκήπτοντος χειμῶνος, κατέρχονται εἰς τὰς χειμερινὰς βοσκάς των, τὰ «χειμαδιά». Κτίζουν ἐκεῖ νέας καλύθας καὶ διαχειμάζουν, περιμένοντες ἀνυπομόνως τὸ ἔαρ διὰ νὰ ἀναβοῦν καὶ πάλιν εἰς τὰ ὑψηλὰ βουνά των.

Ἡ ποιμενικὴ ζωή, εἶναι πλήρης ταλαιπωριῶν καὶ κόπων, ἀλλὰ καὶ πλήρης ἐλπίδων διὰ τὸ μέλλον. «Ο γέννος», ἡ περίοδος τοῦ ἀρμέγματος, ἡ ἀπογαλάκτισις τῶν ἀμνῶν καὶ ἡ κουρὰ τῶν μαλλίων εἶναι δι' αὐτοὺς ἡ ἐποχὴ τῶν

έπτα παχειῶν ἀγελάδων τῆς Βίβλου. Ἐπολαμβάνει ὁ ποιμὴν τότε ἔξαργυρώνων τοὺς κόπους του.

Ἡ στείρευσις τοῦ γάλακτος, ἡ ἐπάνοδος τοῦ χειμῶνος, εἶναι δι’ αὐτὸν ἡ κακὴ ἐποχή. Ταλαιπωρημένος ἀπὸ τὰ δεινὰ τὰ πολλά, ἀπηλπισμένος σχεδὸν διὰ τὸ μέλλον, δι’ ἓν καὶ μόνον φροντίζει ὁ δυστυχὴς ποιμὴν: πῶς νὰ περισώσῃ τὸ ποιμνιόν του ἐκ τῆς κακουχίας. Ἀδιαφορεῖ δι’ ἔαυτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ζῇ ὅπως ὅπως αὐτός. Κοιμᾶται ὅπου τὸν καλεῖ ἡ ἀνάγκη. Ἀγρυπνεῖ δημαρχός κατὰ τὰς παγερὰς νύκτας, τυλιγμένος μὲ τὴν κάππαν του, πλησίον τοῦ ποιμνίου.

Ἡ κτηνοτροφία εἰς τὴν χώραν μας εὑρίσκεται εἰς ἐντελῶς πρωτόγονον κατάστασιν. Εἴναι ὅποια ἡτο καὶ ἐπὶ Ἀθραὰ καὶ Ἰακώβ.

Θερινὸς στάλος.

Ἐκτὸς τούτου ἡ ἔλλειψις ἐπαρκῶν χειμερινῶν λειειαδίων ἔχειροτέρευσε τὴν κατάστασίν της.

Διὰ τὴν παρακμὴν της ὑπαίτιοι εἴναι καὶ αὐτοὶ οἱ ποιμένες. Ἀγνοοῦντες τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης, μόνον μὲ τὴν πεῖράν των προσπαθοῦν νὰ συντηρήσουν τὰ ποιμνιά των. Ἄλλ’ ἀρκεῖ μόνον ἡ πεῖρα;

Ἴδεαν δὲν ἔχουν περὶ τῶν ἀσθενειῶν τῶν αἰγοπροβάτων

των. Τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἀνακαλυφθέντα καὶ χρησιμοποιούμενα θεραπευτικὰ μέσα, τοὺς εἶναι σχεδὸν ἄγνωστα.¹ Εξ ἀλλου δὲν δεικνύουν ἐνδιαφέρον, οὔτε δίδουν προσοχὴν εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ κτηνιάτρου. Δὲν ἐπιτρέπουν τὸν ἔμβολιασμὸν τῶν ποιμνῶν των πρὸς πρόληψιν ἀσθενεῶν, μολονότι τοὺς προτείνεται νὰ γίνῃ δωρεάν.

"Αν προσβληθοῦν τὰ αἰγοπρόδατα ὑπὸ μολυσματικῆς τινος νόσου, ἐπιζητοῦν τὴν θεραπείαν των εἰς «γητεύματα, μάγια καὶ ιατροσόφια». Χρησιμοποιοῦν δηλαδὴ τὰ αὐτὰ θεραπευτικὰ μέσα, τὰ δποία ἐχρησιμοποίει καὶ δ πρὸ χιλιετηρίδων ζήσας πρόγονός των.

Καὶ ἐν παράδειγμα. Ὁ ἄνθραξ εἶναι ἀσθενεία ἐπιδημική, οκανὴ νὰ θερίσῃ ἐντὸς δύο-τριῶν ἡμερῶν δλόκληρον ποίμνιον.

"Ε, λοιπόν! Τὴν αἰτίαν τῆς ἀσθενείας ταύτης ἀποδίδουν εἰς φανταστικόν τι ὅν, δπερ αὐτοὶ ἀποκαλοῦν «Ισκιον». Ἀντὶ νὰ καταφύγουν εἰς κτηνίατρον, καὶ νὰ ἐπικαλεσθοῦν τὰ φῶτά του πρὸς θεραπείαν τῆς νόσου, καταφεύγουν εἰς ἀνόητα «μάγια» καὶ «γητεύματα». Βουλώνουν τὰ κουδούνια καὶ ὁδηγοῦν τὸ ποίμνιον ἀπὸ ἕνα τόπον εἰς ἄλλον, διὰ νὰ μὴν τὸ ἀντιληφθῆ τάχα τὸ φάντασμα καὶ τὸ παρακολουθῆσῃ. Ἀνοίγουν ὑπὸ τὴν γῆν δίδον καὶ ἀναγκάζουν τὰ πρόδατα νὰ διέλθουν διὰ ταύτης. Ἀνάπτουν πῦρ κατὰ τὸν ἀρχέγονον τρόπον, τρίβοντες ἀκαταπαύστως δύο ξύλα, καὶ δι² αὐτοῦ ἀποτεφρώνουν ίσκαν, τὴν τέφραν τῆς δποίας τὴν ρίπτουν εἰς τὸ ὄδωρ. Μὲ αὐτὸ δὲ ποτίζουν τὰ προσβαλλόμενα πρόδατα.

Καὶ δλα ταῦτα νὰ γίνωνται πότε; καθ' ἥν ἐποχὴν εἰς ἐκάστην πρωτεύουσαν Νομοῦ τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει νομοκτηνίατρος παρὰ τοῦ Δημοσίου μισθοδοτούμενος, δστις εἶναι

εἰς θέσιν νὰ προλάβῃ ἢ νὰ θεραπεύσῃ τὴν καταστρεπτικὴν νόσον! Δὲν εἶναι λυπηρόν;

‘Αλλὰ μήπως ἐκ τῆς ἀσθενείας μόνον ταύτης προσβάλλονται τὰ ποίμνιά των;

Εἰς τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἰγας πολλάκις ἐνσκήπτει ἡ εὐφλογία.

Τὰς αἰγας τὰς προσβάλλει ἡ πλευροπνευμονία, ἐκ τῆς δποίας ἀθρόως ἀποθνήσκουν.

‘Ακόμη ἔμφανίζονται εἰς τὰ στόματά των πληγαί, καὶ τὰ προσβάλλει ὁ λεγόμενος ἀφθώδης πυρετός, κοινῶς «ξφτρες, βρωμόστομα ἢ στάπι».

‘Απὸ ποίας καὶ πόσας ἀσθενείας δὲν προσβάλλονται τὰ δυστυχῆ ποίμνια! ‘Ολαι αὗται σήμερον, χάρις εἰς τὰς ἀνακαλύψεις τῆς ἐπιστήμης θεραπεύονται ἀρκεῖ οἱ κτηνοτρόφοι μας νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν κτηνιατρικὴν ἐπιστήμην καὶ ν' ἀφήσουν τὸν πατροπαράδοτον μοιρολατρισμόν των.

Δυστυχῶς ὅμως οἱ ποιμένες μας θέλουν νὰ ἔμμενουν εἰς τὰς γραώδεις μεθόδους, τὰς δποίας παρέλαθον ἀπὸ τοὺς προγόνους των. Διὰ τοῦτο καὶ κλαίουν τὰς συμφοράς των, δισάκις ἐνσκήπτουν ἀσθενεία.

‘Ιδού εἰς ἀπὸ τοὺς λόγους ἔνεκα τῶν δποίων παρακμάζει ἡ κτηνοτροφία μας.

Εἶναι ἀληθὲς ἔξ ἄλλου, ὅτι ἡ ἐπέκτασις τῶν καλλιεργουμένων ἔδαφῶν ὠλιγόστευσε τὰς βιοσκησίμους γαίας. Σήμερον ἀσφυκτιοῦν τὰ ποίμνια περιφερόμενα εἰς στενόχωρα λειειδία. Ποῖος ὅμως πταίει;

Οἱ ποιμένες μας δὲν εἶναι δρθὸν νὰ ζητοῦν τὴν προκοπὴν τῆς κτηνοτροφίας εἰς βάρος τῆς γεωργίας. Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ συγχρονισθοῦν. Ν' ἀφήσουν τὰ πατροπαράδοτα. Νὰ πληροφορηθοῦν πῶς συντηροῦν ἄλλοι πολυχριθμότερα

ποίμνια εἰς τὰς ξένας χώρας. Καὶ ἐκεῖ ἡ γῆ εἶναι στενή, καὶ μάλιστα στενοτέρα τῆς ιδικῆς μας. Καὶ δμως δὲν ἔχουν φυσικὰ λειβάδια, δημιουργοῦν τεχνητά. Καλλιεργοῦν τοὺς ἀγρούς των καὶ τοὺς σπείρουν διὰ γρασιδίου ἢ τριψυλλίου.

Συλλέγουν καὶ ξηρὸν χόρτον ἀπὸ ἀγρούς δι᾽ αὐτὸν τὸν σκοπὸν καλλιεργουμένους. Οὕτω τὰ ποίμνιά των τρέφονται μὲ χλωρὸν χόρτον εἰς τὰ λειβάδια κατὰ τὸ θέρος καὶ μὲ ξηρὸν εἰς τοὺς σταύλους, κατὰ τὸν χειμῶνα.

Οἱ ποιμένες μας δμως τὰ πάντα περιμένουν ἀπὸ τὴν φύσιν. Διὰ τοῦτο συχνάκις μεμψιμοιροῦν κατ᾽ αὐτῆς, ὥσαν αὐτῇ νὰ εἶναι ἡ μόνη αἰτία τῆς κακοδαιμονίας των.

Ἡ βροχὴ, ἡ χιών, ἡ ξηρασία, ὅλα τοὺς πταίουν. Ἐὰν οἱ ποιμένες μας ἔξακολουθήσουν νὰ ἔχουν τοιαύτας ιδέας, ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, — καὶ εἶναι αὕτη πολὺ πλησίον, — που δὲν θὰ ἡμποροῦν πλέον νὰ ἔξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμά των. Διότι κατ᾽ ἀνάγκην μόνον μικρὰ κτηνοτροφία συνδυασμένη μετὰ τῆς γεωργίας θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑφίσταται.

Αὕτου κατήντησαν τὰ τῆς κτηνοτροφίας εἰς τὰ περισσότερα χωριά. Ὁ θέλων δηλαδὴ σήμερον νὰ λιπαρῇ τὸν ἀγρόν του διὰ νὰ ἔξασφαλίζῃ τὸν ἐτήσιον ἀρτον του, τρέφει δέκα ἕως δεκαπέντε πρόβατα ἢ αλγας. Οὕτω ἐκτὸς τῆς κόπρου, ἔχει τὸ γάλα καὶ τὰ ἔξ αὐτοῦ παραγόμενα, ἔχει καὶ τὰ ἔρια, ἄτινα τοῦ ἀναγκαιοῦν διὰ τὴν ἐνδομασίαν του.

Τὸ δρθὸν δμως εἶναι νὰ μὴ ἀφήσωμεν νὰ ἐκλείψῃ ἡ κτηνοτροφία, ἡ τόσον ἀναγκαῖα εἰς τὸν τόπον μας. Καὶ ὑπάρχει τρόπος, οὗτος δὲ εἶναι ὁ συγχρονισμὸς τοῦ κτηνοτρόφου.

Πόσον θλιβερὸν εἶναι δοτως νὰ ἐξάγεται συνάλλαγμα εἰς τὸ ἐξωτερικὸν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τυροῦ, καὶ βουτύρου! Ἀλλὰ

καὶ πόσον ἀκριβώτερα τρώγομεν τὰ εἰδη ταῦτα τῆς κτηνοτροφικῆς παραγγῆς!

Πρῶτοι δικαιούμενοι πρέπει νὰ κατανοήσουν τὸ συμφέρον των αὐτοὶ οὗτοι εἰ ποιμένες μας, καὶ νὰ φροντίσουν νὰ βελτιώσουν τὴν ράτσαν τῶν ποιμνίων των. Νὰ καλυτερεύσουν τὴν τροφήν των διὰ τεχνητῶν λειθαδίων. Νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ διδάγματα τῆς κτηνιατρικῆς ἐπιστήμης κατὰ τῶν ἀγθεγειῶν. Νὰ ἐπιδιώξουν τὴν βελτίωσιν τῆς τυροκομίας οὐλπ.

Ἄλλὰ διὰ νὰ γίνουν πάντα ταῦτα, ἀπαραίτητον εἶναι νὰ μορφωθοῦν αὐτοὶ εἰ ίδιοι. Καὶ ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι δύσκολον, νὰ φροντίσουν τούλαχιστον νὰ μορφωσουν τὰ τέκνα των εἰς κτηνοτροφικὲς καὶ τυροκομικὲς σχολάς. Νὰ γίνουν ταῦτα καλύτεροι ποιμένες.

Τότε θὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἔχομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα κτηνοτροφίαν προωθευμένην.

•Ο "Εντισσων.

Ο δαιμόνιος αὐτὸς Ἀμερικανὸς δὲν ἔγνωρισε ποτὲ ἀνάπαισιν εἰς τὴν ζωήν του. Εἰργάζετο δὲ καὶ πέραν τοῦ ὄγδοηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του ὥσταν νὰ ἦτο νέος· ἔξετέλει τὰ πειράματά του καὶ ἐμελέτα τὰ ἀποτελέσματά των μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας. Παρ’ ὅλον δὲ τὸ γῆράς του οὐδέποτε ἤσθάνετο κόπωσιν, καὶ μελετῶν πολλάκις ἐλησμόνει νὰ φάγῃ.

Ἐὰν συνέθαινε νὰ ἀποτυγχάνῃ ἐν του πείραμα, δὲν ἀπεθαρρύνετο. Ἐπέμενε καρτερικῶς καὶ ἤγωνίζετο μέχρις ὅτου ἐπιτύχῃ νὰ ἐφεύρῃ ἐκεῖνο τὸ δρπίον ἐζήτει.

Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐργαζόμενος ἐφεύρε τὸν ἔξαπλοιον τηλέγραφον, δηλαδὴ συσκευήν, διὰ τῆς δποίας μετα-

βιβάζονται ταύτοχρόνως ἔξι τηλεγραφήματα διὸ ἐνὸς καὶ μόνου σύρματος,

Ἐπενόησε τὸ γραμμόφωνον, τὸ θαυμάσιον τοῦτο ὄργανον τὸ δποῖον ἀποτυπώνει τὴν ἀνθρωπίνην φωνὴν καὶ τὴν ἀποθίδει αὐτουσίαν.

Διὰ νὰ ἐργάζεται ἀνενόχλητως διὰ μέγας οὗτος ἀνήρ, εἶχε

Ο "Εντισών

κτίσει τὴν οἰκίαν του μακρὰν τῆς Νέας Ύόρκης, καὶ εἰς τόπον ὅπου δὲν ἐσύχναζον ἀνθρωποι.

Ἐν τούτοις συχνάκις ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐδέχετο τὰς ἐπισκέψεις διαφόρων φίλων του. οἵτινες ἤρχοντο εἰς τὸ ἔργα στήριόν του διὰ νὰ τὸν ἴδουν καὶ νὰ τὸν θαυμάσουν.

"Ἐλεγε κάποτε εἰς ξένον ἐπισκεφθέντα αὐτόν: Πρό τινος καιροῦ ἡ αἴθουσα αὕτη ἦτο τὸ προσφιλές μας ἀναπαυτήριον."

εἰς τὴν δεξιὰν γωνίαν ἵχνογράφει ἡ συμβίᾳ μου, καὶ ἔκει
ὅπου τώρα βλέπετε κλιθάνους καὶ ἀγγεῖα, ἔκειτο πολυθρόνα,
ὅπου διηρχόμεθα τὰς ὅλιγας ὥρας τῆς ἀναπαύσεώς μας.
"Αλλην αἴθουσαν καταλληλοτέραν δι' ὑποδοχὴν ξένων δὲν
εἶχομεν. Μᾶς ἔλειπε κάθε εἰδούς εὐμάρεια καὶ ἐστενοχωρού-
μεθα πολὺ. "Αλλὰ τὶ μὲ τοῦτο; "Ἐπρεπε νὰ δημιουργήσω-
μεν. Δὲν ἔφθασα ἀκόμη εἰς τὸ τέρμα μου. "Αποτυγχάνομεν
πολλάκις, ἀλλὰ δὲν ἀποθαρρυνόμεθα. Καὶ ἐγὼ εἰμαι νέος
καὶ ἡ συμβίᾳ μου ἀκόμη νεωτέρα. "Αντὶ κόπων χορηγεῖ καὶ
εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς τ' ἀγαθά του. Αἱ ἡμέραι δὲν ἐπαρκοῦν εἰς
τὰς ἐργασίας μας, ἀν καὶ τόσον πολλαί! Διὰ τοῦτο μοχθοῦ-
μεν καὶ τὴν νύκτα ἀκόμη.

— «Δύναμαι νὰ πληροφορηθῶ, ἡρώτησεν δὲ ξένος, ποῖος
εἶναι δὲ τελευταῖος σκοπὸς τῆς συνεχοῦς ἐργασίας σας, χάριν
τοῦ ὅποιου ἐργάζεσθε νυχθημερόν;»

— «Τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος», εἶπεν δὲ Ἐντισων.

Τοιουτοτρόπως ἐργαζόμενος κατώρθωσε νὰ ἐφεύρῃ τὸν
ἡλεκτρικὸν λαμπτῆρα, τοῦ ὅποιου σήμερον γίνεται σχεδὸν
πάγκοινος χρῆσις.

"Η προσπάθειά του διὰ νὰ τὸν τελειοποιήσῃ, ὑπῆρξε συ-
νεχὴς καὶ μακροχρόνιος. "Οταν ἐπέτυχε τὴν ἐφεύρεσίν του
ταύτην, ὑπεστηρίχθη ὑπὸ ὅμαδος κεφαλαιούχων, καὶ διὰ τῆς
μετοχικῆς ἑταιρείας ἡ ὅποια ἴδρυθη, ἐκέρδισεν ἀμύθητα ποσά.

Αἱ ἐφευρέσεις τοῦ Ἐντισων εἶναι ἀμέτρητοι. Τελευταῖον
ἐπέτυχε τὸν ἐμιλοῦντα κινηματογράφον. Τὶς οἰδες δὲ καὶ
πολιας ἀλλας ἐφευρέσεις μᾶς ἐπιφύλασσεν δὲ θαυμάσιος αὐτὸς
γέρων, ἐὰν δὲν ἐπέθυνησκε!

Τοιοῦτοι ἀνδρες, εἶναι ἀξιοι τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τοῦ
θαυμασμοῦ μας. Καὶ θνήσκοντες μένουν ἀθάνατοι διὰ τῶν
ἔργων των. Μὲ αὐτὰ προήχθη δὲ πολιτισμός μας.

·Η έλονοσία·

“Η πατρίς μας εἶναι ἀπὸ τὰς χώρας ὅπου ἀφθονοῦν οἱ πάσχοντες καὶ μαραινόμενοι ἀπὸ τὴν ἔλονοσίαν.

“Αλλοτε καὶ ἡ Ἰταλία ἐμαστίζετο ἀπὸ ἔλονοσίαν, ἀλλὰ διὰ τῶν κυβερνητικῶν προσπαθειῶν τὸ κακὸν ἐκεῖ περιωρίσθη πολύ.

Τὸ ὄνομα τῆς νόσου ταύτης προδίδει καὶ πόθεν ἡ προέλευσίς της. Εἰδατε στάσιμα νερὰ καὶ πρασινισμένα, νὰ εἰσθε βέβαιοι ὅτι εὑρίσκεσθε εἰς φωλεὰν κωνώπων, τῶν φορέων της. Ἔντὸς τοιούτων ὑδάτων γεννῶνται, ζοῦν καὶ πολλαπλασιάζονται οὗτοι.

Τὰ πτερωτὰ αὐτὰ ἔντομα εἶναι δύο εἰδῶν, καὶ δμοιάζουν πολύ. Μόνον δὲ μάτι πέπειραμένον δύναται νὰ διακρίνῃ ἐκείνους οἵτινες μεταδίδουν τὴν ἔλονοσίαν ἀπὸ τοὺς ἀδλαθεῖς. Γνώρισμα πρὸς διάκρισιν τῶν βλαβερῶν ἀπὸ τοὺς ἀδλαθεῖς εἶναι ἡ φωνή.

Οἱ μεταδίδοντες τὴν ἔλονοσίαν, οἱ ἀνωφελεῖς λεγόμενοι, εἶναι ἄφωνοι, ἐνῷ οἱ ἄλλοι μινυρίζουν.

“Ο ἑλώδης πυρετὸς δψείλεται εἰς τὰ μικρόβια τοῦ Λαβεράν, δπως τὰ ἔβάπτισαν, δώσαντες εἰς αὐτὰ τὸ ὄνομα τοῦ μικροβιολόγου ιατροῦ, δστις τὰ ἀνεκάλυψεν. Εἰσέρχονται εἰς τὸν δργανισμόν μας, ἐμφωλεύουν ἐντὸς τοῦ αἷματος καὶ τρέφονται ἀπὸ αὐτό. “Οταν δ ἀνωφελῆς κώνωψ δαγκάσῃ πάσχοντα ἀπὸ ἔλονοσίαν, μαζὶ μὲ τὸ αἷμα ποὺ ροφᾷ παραλαμβάνει καὶ τὸ μικρόβιον τοῦ Λαβεράν. Δαγκάνει ἔπειτα ἄλλον δγια, ἄλλον, ἄλλον, πολλούς εἰς δλων τοὺς δργανισμοὺς ἀφήνει τὸ μικρόβιον τῆς ἔλονοσίας. Προσβάλλονται οὗτοι

τότε ἀπὸ ἔλωδη πυρετόν, καὶ ἀν δὲν κάμουν κινηθεραπείαν,
καταντοῦν εἰς ἐρείπια καὶ ἀποθνήσκουν.

Τὸ μικρόσιον τῆς ἔλονοσίας, τὸ πλασμόδιον, ὅπως τὸ
λέγουν οἱ ἱατροί, πολλαπλασιάζεται πολὺ ταχέως καὶ κάμνει
θραῦσιν τὰ αἷμασφαίρια.

Τὸ αἷμα ἄγει τῶν αἵμασφαίρων καταντᾶ πτωχόν, καὶ
ἀνίκανον νὰ ἐκτελῇ τὴν ἐργασίαν του. Τὸ πρόσωπον τοῦ
ἔλονοσοῦντος γίνεται ωχρόν· ὁ πάσχων αἰσθάνεται ἐξάντλη-
σιν γενικὴν καὶ ἀνίκανότητα πρὸς ἐργασίαν.

Εἰς μέρη ἔλιυδη ἡ προφύλαξις ἀπὸ τῶν δηγμάτων τοῦ
ἀνωφελοῦς δὲν εἶναι εὔκολος. Ἐχει παρατηρηθῆ στι τὰ τέν-
τομα ταῦτα ἐξέρχονται ἐκ τῆς κρύπτης των μετὰ τὴν δύσιν
τοῦ ἥλιου. Καθ' ὅλην δὲ τὴν νύκτα μέχρι τῆς ἀνατολῆς του
περιφέρονται εἰς τὸν ἀέρα. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστη-
μα λοιπὸν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ δηχθῇ τις ὑπὸ τοιούτων
ἐπικινδύνων κωνώπων.

Εἰς τὰ μέρη ταῦτα δὲν πρέπει κανεὶς νὰ κοιμᾶται εἰς τὸ
ὕπαιθρον. Καλὸν εἶναι μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἥλιου νὰ εἰσέρ-
χεται καὶ παραμένῃ εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὰ παράθυρα δὲ
τῆς οἰκίας δέον νὰ εἶναι φραγμένα μὲ δικτυωτὸν συρμά-
τινον πλέγμα. Ἡ διείσδυσις τῶν κωνώπων εἰς τοιούτου
εἴδους κατοικίας εἶναι ἀδύνατος. Ἀν δὲ ἀτομά τινα ζῶντα
εἰς ἔλωδεις τόπους εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ ἐξέρχωνται τὴν
νύκτα δι' ἐργασίαν, πρέπει νὰ φέρουν γάντια καὶ προσωπί-
δας ἀπὸ μετάλλινον πλέγμα. Οὕτω δύνανται νὰ ἀποφύγουν
τὰ δήγματα τῶν κωνώπων.

Ἐχει παρατηρηθῆ, στι μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὸν
ἀγῶνα κατὰ τῶν ἔλωδῶν πυρετῶν προσφέρουν αἱ νυκτερίδες.
Χιλιάδας χιλιάδων κώνωπας καταπίνουν τὰ νυκτόβια
ταῦτα. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαχοῦ ἐπιδιώκε-
ται ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν νυκτερίδων. Κατασκευάζουν

πρὸς τοῦτο οἰκήματα μὲν μορφὴν ἔρειπίων διὰ νὰ εὑρίσκουν κρύπτας αἱ νυκτερίδες καὶ πολλαπλασιάζωνται.

Ἐστία τῶν μικροθίων τῆς ἑλονοσίας εἶναι τὸ αἷμα τῶν ἑλονοσούντων. Ἡ μεθοδικὴ δύμως χρῆσις τῆς κινήης φονεύει τὰ πλασμώδια καὶ ἐπιφέρει τὴν ἔξυγίανσιν σὺν τῷ χρόνῳ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ κατοικοῦντες πλησίον ἑλῶν πρέπει νὰ κάμνουν χρῆσιν κινήης κατὰ τὰς δδηγίας τοῦ ἱατροῦ, δισάκις προσβάλλονται ὑπὸ ἑλωδῶν πυρετῶν. Πρέπει δὲ νὰ λαμβάνουν καὶ προληπτικῶς κινήην.

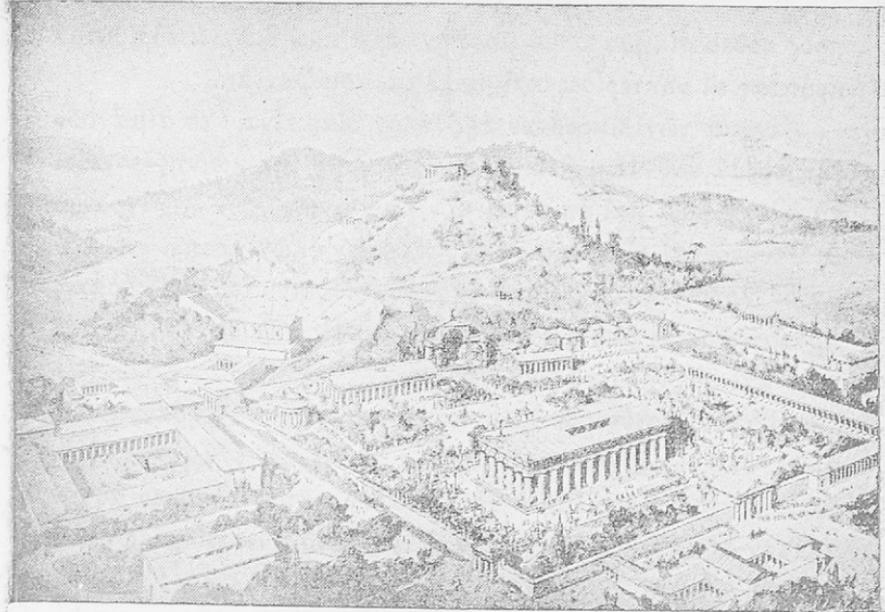
Τὸ σπουδαιότερον δύμως πάντων εἶναι ἡ ἀποξήρανσις τῶν ἑλῶν, ὅπου ὑπάρχουν τοιαῦτα. Νὰ ἀνοίγωμεν δηλαδὴ δίοδον, ινα διαρρέουν τὰ στάσιμα ὕδατα· οὕτω καταστρέφομεν αὐτὴν ταύτην τὴν ἔστιαν τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων.

Οπου κατορθοῦται ἡ δοὴ τῶν ἀκινητούντων ὑδάτων, πάνει καὶ ἡ ἀναπαραγωγὴ τῶν ἐπικινδύνων τούτων ἐντόμων. Ἐξυγιαίνεται δ τόπος καὶ ἔξαλείφονται οἱ ἑλώδεις πυρετοί.

Εὔτυχῶς καὶ τὸ κράτος μας κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἥρχισε νὰ συστηματοποιῇ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἑλονοσίας. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι χορηγεῖ δωρεὰν τὴν κινήην εἰς ἀπόρους ἑλονοσοῦντας, ἀποστέλλει καὶ εἰδικὰ συνεργεῖα εἰς ἑλώδεις τόπους. Ταύτα μὲ τὴν συνδρομὴν καὶ τῶν κατοίκων ἀναλαμβάνουν τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἑλῶν, ὅπου τοῦτο εἶναι δυνατόν.

Πολλάκις καταστρέφουν τὰς ἔστικς τῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν ἀνωφελῶν κωνώπων μὲ τὸ πετρέλαιον. Χύνουν εἰς τὸ ἔλος τόσον πετρέλαιον ὡς τε νὰ καλυφθῇ ἡ ἐπιφάνειά του. Ἀποτελεσματικωτέρα εἶναι ἡ καταστροφὴ μὲ τὴν ἐπίχωσιν τῶν λάκκων ποὺ κρατοῦν στάσιμα ὕδατα.

Ἐπιβάλλεται νὰ συνδράμωμεν μὲ δλας μας τὰ δυνάμεις τῶν ἀγῶνα τοῦτον τοῦ κράτους, ἀποβλέποντες εἰς τὸ ἵδιον ἥμιῶν συμφέρον.

Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία.

Σήμερον ἐπεσκέψθην τὴν Ὀλυμπίαν. Πίστευσέ με, μόνον καὶ χάριν τούτου ἀξίζει νὰ ἔλθῃ ἔνος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχαιότης παρίσταται ἐνώπιόν σου περιγράφεται ζωντανὴ καὶ μεγαλοπρεπής ἡ καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν αὐτῆν. Δὲν λέγω δτι διὰ τῆς θέας τῶν ἐρειπίων ἡ φαντασία δύναται νὰ σχηματίσῃ τελειοτέραν εἰκόνα τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Ὀλυμπία δὲν ἦτο πόλις, ἦτο ἱερόν. Υπὸ τὴν ἐποφίν του ἴδιωτικοῦ βίου, ἡ Πομπῆϊα παρέχει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Εὑρίσκει δέ τις καὶ εἰς τὴν Νικέπολιν αὐτὴν καὶ τὴν Πλευρῶνα ὅλην δι' ἀρχαιολογικὰς μελέτας, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ εὕρῃ ἐνταῦθα.

Ἡ Ὀλυμπία εἶναι τι ὅλως διάφορον, ἀλλὰ καὶ ὑπέρτερον.

Εἶδον ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου τὰ ἔρείπια τῶν ναῶν, τῶν παλαιοτρῶν, τῶν ἀναθηματικῶν μνημείων ἀπλούμενα ὡς

εἰς χάρτην. Ἐνόμισα ὅτι ἀναζῇ ἐνώπιον μου πᾶν δ, τι μέγα καὶ ὡραῖον ὑπῆρξεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὰ ἐντὸς τῆς στενῆς κοιλάδος συσσωρευμένα οἰκοδήματα ἀνακαλοῦν εἰς τὴν μνήμην σου μυρίας ἀναμνήσεις. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι, ἐπὶ χίλια περίου ἔτη, ἐνταῦθα συνεκεντρώθη ὁλόκληρος ἡ δόξα τῆς Ἑλλάδος. Νομίζεις ὅτι ἀντηχοῦν εἰσέτι περὶ σὲ αἱ φωναὶ αἵτινες ἐπευφήμησαν τὸν Θεμιστοκλῆν, νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Οἱ στέφανοι, τοὺς δποίους δ Πλινδαρος ἀπιθανάτισε. περιπτανται ἐναερίως ἐνώπιον σου. Ἐνταῦθα δ Θουκυδίδης, παῖς ἔτι, ἡκροάζετο τὰς δηγήσεις τοῦ Ἡροδότου, ἐνταῦθα δ Πλάτων ἐθήρευσεν ἐπαίνους. Ἐνταῦθα συνήρχοντο οἱ τεχνῖται τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξέθετον τὰ ἀριστουργήματά των εἰς τὸν θαυμασμὸν θεατῶν, οἵτινες ἀπένεμον τὴν ἀθανασίαν. Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ὁλόκληρος συνοψίζεται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ συγκεφαλαιοῦται ἐντὸς τῆς μικρᾶς ταύτης κοιλάδος.

Ἡ τοποθεσία τῆς Ὀλυμπίας ἔμοιάζει πρὸς μέγιστον ἀμφιθέατρον. Εἰς τὸ μέσον ἐτελεῖτο τὸ θέαμα. Οἱ πέριξ λόφοι ἀποτελοῦν τὰς βαθμίδας. Οἱ θεαταὶ συνωθούμενοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἔθλεπον ἀπὸ ὑψηλὰ τὴν λαμπρὰν τελετὴν τῶν ἀγώνων. Αἱ πολύχρωμοι χλαμύδες των, ποικίλλουσαι τὸ βαθὺ πράσινον τῶν πεύκων, ἐπηγύξανον τὴν λαμπρότητα τῆς σκηνῆς. Εἰς τὰς γυναῖκας δὲν ἐπετρέπετο ἡ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ περιβόλου εἰσοδος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀγώνων. Ἱσως δμως νὰ ἥρχοντο αὗται ἐπὶ τῶν λόφων· νὰ ὑπέκρυπτον τὸν πέπλον ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φυλλώματος καὶ νὰ ἐθεώρουν κρυφίως τὸ ἀπηγορευμένον θέαμα.

Ἴσως ἐφθόνουν τὴν ἵέρειαν τῆς Δήμητρος, ἢτις μόνη ἐκ τοῦ φύλου των εἶχε τὸ προνόμιον νὰ παρίσταται εἰς τὴν ἵέραν τελετὴν. Ἐκ τοῦ ὑψώματος ἥδυναντο αἱ γυναῖκες νὰ βλέπουν καὶ τοὺς ἄγοντας τὰς πομπάς. Βραδέως διήρχοντο

οὗτοι ἀναμέσον τῶν ὥραιών μνημείων τοῦ περιβόλου καὶ ἐπορεύοντο πρὸς τὸν νάδν τοῦ Διὸς καὶ τὸ Ἡραῖον. Ἐπειτα ἵσταντο εἰς τὰ πρόθυρα, ἐνῷ οἱ ἵερεῖς ἐτέλουν τὴν θυσίαν ὑπὸ τὰς ἀνθοφόρους στήλας. Ἐκεῖθεν ἐξηκολούθουν τὴν παρέλασιν πέραν τοῦ ἱεροῦ τείχους τῆς Ἀλτεως. Τέλος παρετάσσοντο παρὰ τὸ στάδιον ἢ τὸν ἵπποδρομον, ὅπου διηκητής ἐλάμβανε τὸν κότιγον στέφανον.

Εἰς τὸ στάδιον καὶ τὸν ἵπποδρομον δὲν ἔγιναν ἀνασκαφαί, παρεκτὸς εἰς ἐλάχιστα μέρη πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ χώρου αὐτῶν.

Βλέπων τις εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, πόσον ἀνυψώθη τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος, ἐννοεῖ καλύτερον τὸ μέγεθος τῶν γενομένων ἐργασιῶν. Ἡ ἀνύψωσις αὕτη ὀφείλεται εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιστρώσεις. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες εἶχον ἥδη καταργηθῆ κατὰ τὸ 394 μ. Χ. ἐπὶ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Δὲν εἶχεν δμως τὸ πᾶν καταστραφῆ. Μόλις κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς θησαυρού τοῦτον ἀνέτρεψαν δσας οἰκοδομὰς ἔμενον εἰσέτι ὄρθιαι. Αἱ στήλαι τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς κείνται παραλλήλως, μὲ τοὺς σπονδύλους των διεζευγμένους, δπως τότε κατέπεισαν.

Σύγχρονος κατάπτωσις χωμάτων ἐκάλυψε τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κρονίου λόφου κείμενα μνημεῖα. Ο ποταμὸς Κλάδεος, ὃστις ρέει πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀλτεως ἐπληγμύρησε ταυτοχρόνως.

Τὰ ἔρείπια τῶν ἀνατραπέντων μνημείων ἐκαλύφθησαν τότε μὲ στρῶμα γῆς πάχους ἐνὸς περίπου μέτρου. Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου ἔδαφους ἥλθον καὶ κατώκησαν χριστιανοὶ τῶν ὅποιών τὰ διασωθέντα ἵχνη μαρτυροῦν τὴν ταπεινότητα.

Κατὰ τὴν νέαν ἐκατονταετηρίδα, καὶ ἀλλη πληγμύρα τοῦ ποταμοῦ συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς. Ἀνύψωσεν ἐκ δευτέρου τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος τρία καὶ τέσσαρα

μέτρα. Τοιουτοτρόπως εἰς τὸν ἔηρὸν σήμερον Κλάδεον ὀφελομέν τοὺς θησαυρούς, τοὺς δποίους διεφύλαξε διὰ τῶν πλημμυρῶν του.

•Ο 'Αφανῆς Στρατιώτης

“Οσάκις διέρχομαι πρὸ τῶν παλαιῶν Ἀνακτόρων, πάντοτε σταματῶ. Μὲ εὐχαριστεῖ νὰ βλέπω τὸν «'Αφανῆ Στρατιώτην», τὸ ἀνάγλυφον ὅπερ εἶναι ἐντειχισμένον ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Παρ' αὐτὸ κατάκεινται στέφανοι ἐκ κλάδων δάφνης μὲ ταινίας διαφόρων χρωμάτων. Σύμβολα ταῦτα τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν μεταγενεστέρων πρὸς τὸν ἀφανῆ ἥρωα.

Δύο σκοποὶ στρατιῶται ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτοῦ, γρηγοροῦν ἡμέραν καὶ νύκτα. Εἶναι ή τιμητικὴ φρουρά του.

“Ἄσθεστον τὸ πῦρ ἀπὸ κανδήλας καίει καὶ θὰ καίη ἐπὶ αἰῶνας.

Ρίγος συγκινήσεως μὲ καταλαμβάνει ἑκάστοτε καὶ οἱ δρθαλμοὶ μου πλημμυροῦν ἀπὸ δάκρυα.

Διέρχονται τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ τὸν νοῦν μου μυριάδες ἥρωων· δσοι ἔπεσαν διὰ τὴν ἰδέαν του ἔθνους μας, ἀφ' ὅτου τοῦτο ὑπάρχει.

Στρατιῶται οἵτινες ἔμειναν ἀταφοι καὶ ἀμοιρολόγητοι εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

“Άλλοι οἵτινες εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἐσφάγγησαν.....

Τοὺς ἥρωας τούτους ἔγγωρισαν καὶ ἔκλαυσαν μόνον δσοι τοὺς ἐστερήθησαν· οἱ ἴδιοι των καὶ γνωστοί. Η ἱστορία τοὺς ἀγνοεῖ. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ γνωρίσῃ τόσα δόνόματα ή ἱστορία! εἶναι ἀπείρως πολλά. Πρὸς διαιώνισιν λοιπὸν τῆς μνήμης των ἔστησεν ή Πατρὶς τὸ κοινὸν τοῦτο μνημεῖον, τὸν «'Αφανῆ Στρατιώτην».

“Αποκαλυψθῆτε πρὸ αὐτοῦ. Ο ἀγνωστος στρατιώτης τὸν

Στρατόπεδο Σ. Α. Ο.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δποιον συμβολίζει, εἰργάσθη διὰ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους εἰς τὸ δποῖον ἀνήκομεν.

Τοῦ ἀξίζουν οἱ στέφανοι καὶ αἱ προσφωνήσεις ἐντοπίων καὶ ξένων.

Αθάνατος θὰ εἰναι ἡ δόξα τοῦ «Ἀρανοῦς Στρατιώτου», ὅπως ἀθάνατος εἰναι καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίς, χάριν τῆς δποίας ἔχυσε τὸ αἷμά του.

'Απ' Ἀγρινίου εἰς Μεσολόγγι.

Ἐπὶ τέλους εὑρίσκομαι εἰς Μεσολόγγι! Ἰσως ὑποθέτεις δτι γράφων ἐντεῦθεν, ἔχω τὴν φαντασίαν πλήρη ἡρωϊκῶν ἀναμήσεων. Οτι ἀναπολῷ σκηνὰς πολέμου, ἐφόδους τῶν πολιορκητῶν, ἐξόδους τῶν πολιορκουμένων, νύκτας ἀγρυπνίας εἰς τοὺς προμαχῶνας, πυροβολισμοὺς ἐν μέσῳ τοῦ σκότους. Οτι ἀκούω κλαγγὴν ὅπλων, ἀγρίας κραυγὰς μαχητῶν καὶ γοεροὺς γογγυσμοὺς τῶν θηρευόντων. Οχι φίλε! Ἡ νῦξ εἰναι ὕραία καὶ τὰ πάντα περὶ ἐμὲ ἥρεμα. Ἐπιστρέψω ἀπὸ μακρὸν παρὰ τὴν λιμοθάλασσαν περίπατον, ἀντὶ δὲ βοῆς πολεμικῆς, μοῦ ἔχονται εἰς τὸ γοῦν οἱ ἥσυχοι στίχοι τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. Τοὺς ἐνθυμεῖσαι;

Εἰς τὴν λίμνην κυματοῦσα μὰν ἀνέφελη νυχτιά,
ἡ πολύταθη καρδιά μου ἐποθοῦσε μοναξιά

Σιγὰ φλοίσβιζε τὸ κῦμα στὸ μονόξυλο ἐμπρός,
τὸ πανάκι μου φυσοῦσε ἀεράκης στεριανός.

Δὲν ἀκούετο ἄλλος κρότος ἀπ' τὸν κρότο τῶν ψαριῶν,
ὅταν ἔξαφρα πηδῶντας ἐβούτοῦσαν στὸν βυθόν.

Ἐξανοίγοντο μακρόθεν τῶν ψαράδων οἱ πυρές,
ἐφαίροντο δλες ἀπ' τὸ μάκρος πὼς κινοῦνται μοναχές,
κι ἐσχημάτιζαν ἐμπρός μου τόξον ὅλο φωτεινό.

Σὰν τῆς θάλασσας πλανῆται περπατοῦσαν στὸ νερό.

‘Ανεφαίνοντο σποράδην τὰ ἀστέριωτα νησιά,
λὲς καὶ βγῆκαν ὑγρὰ τότε ἀπὸ τ’ ἄβαθα νερά.
Πάμπολλα θαλασσοπούλια κουρνιασμένα δῶ κι ἐκεῖ,
εἶχαν φύλακας τὰ σκότη καὶ τὰ κύματα στρωμνή.
Τὸ Φεγγάρι ἀπὸ τῆς Πάρογας ἔχει ἀοχίσει τὸ βουνό,
ν’ ἀνεβαίνη ἀγάλια-ἀγάλια τὸν καθάριον οὐρανό,
κι ἡ ἀχτῖνα εἰς τὸ κῦμα ἐλαφρὰ νὰ κολυμβᾶ
κι ὀλογάλανο τὸ κῦμα νὰ τὴ βλέπῃ νὰ γελᾶ,

‘Αλλὰ δὲν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ διμιλήσω περὶ Μεσολογγίου. ‘Αλλοτε τὰ περὶ τούτου. Σήμερον ἔχω νὰ διακοινώσω τὰς ἀπὸ ‘Αγρινίου ἔως ἐδῶ ἐντυπώσεις μου.

‘Ενόμιζον ὅτι μετὰ τὸν ‘Αμερικικὸν κόλπον καὶ τὴν ‘Ακαρνανικὴν πεδιάδα, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἰδῶ ωραιότερόν τι εἰς τὴν ‘Ελλάδα, ἀλλ’ ἡ πατώμην. Μὲ ἐθάμβωσεν ἡ σημερινὴ ἀλληλουχία τοισύτων γραφικῶν τοπιθεσιῶν. Μὲ κατεγοήτευσεν ἡ ωραιότης, ἡ ἀγριότης, ἡ ποικιλία, ἡ ἀντίθεσί των. ‘Ομολογῶ ὅτι ἡ φυσικὴ καλλονὴ τῶν μερῶν τούτων ὑπερέβη τὰς προσδοκίας μου. Τώρα ἐννοῶ, διατὶ οἱ Τούρκοι ἡγάπων τόσον πολὺ τὸ Βραχώρι.

‘Ημεῖς τὸ ἀπεχαιρετήσαμεν σήμερον λίαν πρωΐ, διὰ νὰ προφθάσωμεν τὰ τελευταῖα κελαδήματα τῶν ἀγδόνων εἰς τὰ γεφύρια τοῦ ‘Αλάγημπεη. Τὰ λεγόμενα ταῦτα «γεφύρια» εἶναι λιθόκτιστος ὁδὸς, στηριζόμενη ἐπὶ τριακοσίων καὶ ἐπέκεινα τόξων· ἡ ὁδὸς αὗτη τέμνει σταυροειδῶς τὸν πορθμόν, διὰ τοῦ ὅποίου συνέχονται ἡ λίμνη Τριχωνίς καὶ ἡ λίμνη τοῦ ‘Αγγελοκάστρου. Δέγω πορθμὸν μὴ γνωρίζων πῶς ἄλλως νὰ ὀνομάσω τὸ πρᾶγμα. ‘Έλος δὲν εἶναι, καθόσον τὰ ὕδατα δὲν μένουν στάσιμα. Τὰ βλέπεις ρέοντα ἡσύχως ὑπό τινα τῶν τόξων. ‘Αλλὰ δὲν εἶναι καὶ λίμνη. ‘Ἐξαιρέσει τοῦ ὑπὸ τὰ τόξα ρεύματος, δέν θλέπεις οὐδάμοις πληγίον ὕδατα.

Πλατύφυλλα φυτὰ καλύπτουν δλην ἔκει τὴν ἐπιφάνειαν μὲ τοὺς πρασίνους δίσκους τῶν.

Ἄναμέσον αὐτῶν ὑψοῦνται ἄλλων φυτῶν λεπτότερα στελέχη, τὰ δὲ ποικιλόχρωμα ἄνθη, ἀνοικτὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους, μετατρέπουν εἰς ἀνθῶνα τὸν πλωτὸν τοῦτον κῆπον. Ὑπεράνω τοῦ ἐπιπλέοντος μυριανθοῦ δαπέδου ὑψοῦνται οἱ ὑπερύψηλοι κορμοὶ δένδρων ἀπείρων. Διὰ τῶν διασταυρουμένων πυκνῶν κλάνων τῶν ἀκτῖνες τινές, διαπερῶσαι μόλις τὸ φύλλωμα, καταβαίνουν μέχρι τῶν ἀνθέων ἐπὶ τῶν ἡσύχων ὑδάτων. Ἀλλὰ τὰ ὕδατα δὲν τὰ βλέπεις, καὶ θὰ ἐνόμιζες ὅτι εὑρίσκεται ἐντὸς δάσους σκιεροῦ, ἐὰν δὲν ἔκουες τοὺς δατράχους. Τρομάζοντες οὗτοι ἐφόσον προχωρεῖς, διθίζονται μὲ πάταγον δεῖς μετὰ τὸν ἄλλον διὰ μέσου τῶν φύλλων. Οἱ σύντροφοί των ἔξι ἄλλου μακράν, ἔκει δπού δὲν τοὺς ταράσσει δ τρόμος τῆς παρουσίας σου, πληροῦν τὸν δροσερὸν ἀέρα μὲ τὰ ἡχηρά τῶν κοάξ. Ἐπὶ δὲ τῶν κλάνων ϕάλλουν ἐναρμονίως τὰ πτηνά, περιφρονοῦντα τὴν θοήν τῶν ἐνύδρων ἀντιζήλων τῶν.

Τις ἦτο δ 'Αλάγημπεης, τοῦ δποίου ἡ γέφυρα διαιωνίζει τὸ ὄνομα; Ἔγνώριζεν ἄρα γε κτίζων διὰ μέσου τῶν λιμνῶν τὴν ὁδὸν ταύτην, ὅτι ἐδημιούργει τὸν γοητευτικῶτερον ἐπὶ τῆς γῆς περίπατον; Δὲν ἡδυνήθην νὰ συλλέξω ἀκριβεῖς περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις. Ἰσως ἦτο εὐλαβής τις Μουσουλμάνος θέλων νὰ δαπανήσῃ τὰ πλούτη του ἐπ' ἀγαθῷ. Οἱ Τοῦρκοι ἀφῆκαν τοσοῦτον ὀλίγα ἐπὶ τῆς Ἐλληνικῆς γῆς ἵχνη ἀγαθὰ τῆς διαβάσεώς των, ὡστε ἀποβαίνει ἔτι μᾶλλον ἀξιέπαινον τὸ ἔργον τοῦ Ἀλάγημπεη. Οὔτε τὴν ἐποχὴν τῆς οἰκοδομῆς τῆς γεφύρας ταύτης ἡδυνήθην νὰ ἔξακριθώσω.

Μετὰ τὴν διάβασιν τῆς γεφύρας ἐπεστρέψαμεν καὶ πάλιν πρὸς τὴν θορείαν ὅχθην τῆς λίμνης, διὰ τῆς νέας δόδου, ἥτις διασχίζει τὸ ἔλος εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κτίσματος τοῦ

·Αλάημπεη. ·Η δδός αὕτη συνδέει τὸ ·Άγρίνιον μὲ τὸ Μεσολόγγι, εἶναι δὲ ἐξαίρετος καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος,

·Εὰν διηρχόμην τὴν λίμνην μόνον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, θὰ ἔθανμαζα ὅχι δλιγώτερον τὴν ὡραιότητα τοῦ ἀνύδρου δάσους, τὸ δποῖον διασχίζει. ·Η φύσις εἶναι ἡ αὐτή καὶ ἐνταῦθα πλουσία βλάστησις καλύπτει τὰ νερά· τὰ αὐτὰ δένδρα

·Η Κλεισούρα

σχηματίζουν πρασίνους ἔξισου θόλους. ·Άλλ' εἰς τὰ γεφύρια τοῦ ·Άλαημπεη σὲ κατακυριεύει περισσότερον τὸ γόητρον μυωτηριωδῶν ἐντυπώσεων. ·Εκεῖ περιπατεῖς ἐπὶ ἐδάφους χαμηλοτέρου, ὡς τε εἶναι πληγσιέστερά σου τὰ νερά· τὰ βλέπεις ὑπὸ τοὺς πόδας σου εἰσρέοντα ἀθορύβως ὑπὸ τὰ τόξα τῆς

γεφύρας. Ἡ δὲ δόδος εἶναι στενοτέρα, ὥστε οἱ κλῶνοι τῶν δένδρων σχηματίζουν ἀνωθεν πυκνοτέραν τὴν σκιάν· εἶναι ἀρχαιοτέρα, καὶ τὸ χόρτον βλαστάνει ἀναμέσον τῶν διγρῶν πρασίνων λίθων τῆς· εἶναι ἐρημοτέρα, καὶ δὲν ἀκούεις κρότον ἀμαξῶν, οὕτε συναντᾶς ἄλλους διαβάτας. Βεβαίως αἴ δηδόνες συνέρχονται κατὰ προτίμησιν περὶ τὰ γεφύρια, οἱ δὲ βάτραχοι ἔκει κοάζουν μετὰ πλειοτέρου ἐνθουσιασμοῦ.

Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ ἔλους, ἡ δόδος στρέφεται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ παρακολουθεῖ τοὺς πρόποδας τοῦ ὕρου Ζυγοῦ, τὸ δποῖον ἀποτόμως δύσκολται ὑπεράνω τῶν δύο λιμνῶν. Κάμπτει ἔπειτα πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ εἰσέρχεται εἰς σειρὰν στενῶν φαράγγων, αἵτινες ἀπολήγουν εἰς τὴν περιώνυμον Κλεισούραν, τὰ Κύκνεια Τέμπη τῶν ἀρχαίων.

Οταν ἔλθῃς ἐνταῦθα, σοῦ συνιστῶ, πρὶν κάμψης πρὸς τὰ ἀριστερά, νὰ καταβῆς ἀπὸ τὴν ἀμαξᾶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, τοῦ ὀνομαζομένου «Ἀλιτσᾶ Ράχη». Ν' ἀναβῆς μέχρι τῆς κορυφῆς ἀπὸ τὴν ἀντίθετον πλευράν, εἰς τὴν φάραγγα, ὅπου παραγγέλλεις τὸν ἀμαξηλάτην νὰ σὲ περιμένῃ. Τὸν κόπον τοῦ ν' ἀναβῆς καὶ νὰ καταβῆς, θ' ἀναπληρώσῃ ἡ ἀπὸ τὴν κορυφὴν θέα. Εἰς τοὺς πόδας σου ἀπλώνονται αἱ δύο λίμναι χωριζόμεναι ἀπὸ τὸ ἔνυδρον δάσος. Πέραν αὐτῶν εἶναι ἡ πόλις Ἀγρίνιον εἰς τὸ μέσον πρασίνου καὶ εὐφόρου ζώνης. Καὶ μακρότερον τὰ ὅρη τῆς Ἀκαρνανίας. Καὶ ἐπὶ τοῦ λόφου, περὶ σέ, θάμνοι θαλεροὶ καὶ παντοειδῆ ἀνθη. Ἐὰν ἀγαπᾶς τὸ ἄγρια ἄνθη, — καὶ τὶς δὲν τὸ ἀγαπᾷ! — θὰ εὔρῃς ἐδῶ ἄφθονον καὶ ποικίλγυν τέρψιν. Ποδοπατῶν τὸ θυμάρι καὶ τὸ ὅριγανον θ' ἀρωματισθῆς. Καὶ τὸ ἄρωμά των προσκολλώμενον εἰς τὰ ὑποδήματα καὶ τὰ φορέματά σου θὰ σὲ συνοδεύῃ ἐπὶ πολλὴν εἰσέτι ὥραν.

Διὰ ν' ἀπολαύσῃς δύμας ὅλα ταῦτα, ἐλθὲ τὴν ἄνοιξιν.

Ἐίναι ἀληθὲς ὅτι πανταχοῦ ἡ φύσις εἶναι ὥραιά τὴν ἄνοιξιν,
ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐδῶ φαίνεται ὥραιοτέρα.

Καθόσον πλησιάζεις πρὸς τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀπό-
κρημνα βουνὰ τοῦ ὅρους Ζυγοῦ, βλέπεις περὶ σὲ σοθαρωτέ-
ραν τὴν φύσιν καὶ ἀγριωτέραν. Ἡ χωρίζουσα τὸ βουνὸν χα-
ράδρα δὲν φαίνεται μακρόθεν. Μόνον δταν προσεγγίσεις,
τὴν βλέπεις ἐξαίφνης ἐνώπιόν σου ὅπισθεν τῶν φοβερῶν
βράχων. Οὗτοι φαίνονται ὡς νὰ κρέμανται ἐπάνω σου, ἔτοι-
μοι νὰ πέσουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου. Ἡ χαράδρα δὲν ἀκο-
λουθεῖ τὴν εὐθεῖαν γραμμήν, ὡστε ἀφοῦ προχωρήσῃς, δὲν
βλέπεις οὔτε πέθεν εἰσῆλθες, οὔτε ἀπὸ ποῦ θὰ ἐξέλθῃς. Αἱ
πετρώδεις πλευραὶ τοῦ σχιστοῦ ὅρους ὑψοῦνται ἀποτόμως
ἐκατέρωθεν, ὡς τοῖχοι ὑπερμεγέθεις. Ἀπὸ δὲ τοῦ βάθους,
ὅποθεν βλέπεις ἐπὶ τῶν βράχων τὰ σημεῖα τῆς βροχῆς
καὶ τῶν ἀνέμων, φαντάζεσαι ὅτι πρόσφατος ὑποχθόνιος κλο-
νισμὸς τοὺς διέρρηξε καὶ τοὺς ἤγοιξε. Στενὴ λωρὶς οὐρανοῦ
κυανοῦ χωρίζει ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς σου τὸ χάσμα, ποῦ
καὶ ποῦ δὲ διασχίζει τὸν ἀέρα, ἔκει ὑψηλά, γὺψ πλατυπτέ-
ρυγος ἢ ταχὺς λέραξ. Εἰς τὰ ὑπέρυθρα ἀκρα τῶν βράχων
διακρίνεις μόλις τὰς ὅπας ὅπου ἔχουν τὰ ὅρνεα τὰς φω-
λεάς των.

Καταλαμβάνεσαι ὑπὸ μυστηριώδους φρίκης ἐντὸς τοῦ
βαράθρου ἔκεινου. Νομίζεις ὅτι νέα τῆς φύσεως ἀνατροπὴ
θὰ ἐπέλθῃ ἐνῷ εὑρίσκεσαι ἔκει. Ὅτι τὸ χωρισθὲν ὅρος θὰ
συνενωθῇ πάλιν διὰ μιᾶς καὶ θὰ σ' ἐνταφιάσῃ εἰς τὸ μεταξὺ
τῶν ἐκ νέου προσαρμοσθέντων βράχων.

Ἡ δόδος ἔχαράχθη παρὰ τοὺς πόδας τῶν δεξιόθεν σου
κρημνῶν. Πρὸς τὰ ἀριστερά, κάτω τῆς ὁδοῦ, εἶναι ἡ Ἑηρὰ
κοίτη τοῦ χειμάρρου. Διὰ τούτου, ἐν καιρῷ χειμῶνος ἐκκε-
νοῦνται τὰ ἐκ τῶν βραχῶν καὶ τῶν χιόνων ὕδατα τῆς φά-
ραγγος. Αἰσθάνεσαι ἐλάφρωσιν τῆς ψυχῆς, δταν ἐπὶ τέλους

ζῆδης τὴν Κλεισούραν εὔρυνομένην, ἀντικρύ σου τὸν οὐρανόν, ἔμπροσθέν σου ἐκτεινομένην τὴν πεδιάδα καὶ πέραν αὐτῆς τὴν θάλασσαν.

Ἐκεῖ,—εἰς τὴν εἰσοδον δηλαδὴ τοῦ στενοῦ, ὅτε ἔρχεσαι ἐκ Μεσολογγίου — ἐκτίσθη πρό τινων ἐτῶν ξενών, παρέχων καταφύγιον ἐκ καιρῷ χειμῶνος καὶ ἀναψυχὴν εἰς ὥραν καύσωνος.

Ἐμπροσθέν του ὑπάρχει εὔρὺ προαύλιον δπου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, μακραὶ ξύλιναι τράπεζαι μὲ τὰ θρανία των περιμένουν τοὺς κουρασμένους δόδοιπόρους.

Ανωθεν τῆς θύρας τοῦ ξενῶνος πλάξ φέρουσα ἐπιγραφήν εἰς ἀρχαιοπρεπῆ γλῶσσαν μνημονεύει δτι ἔθεμελίωσεν αὐτόν : «Πανάρετος δ Παλαμᾶς ὑπὲρ τῶν ξένων, ἀρωγῇ τῶν ἀειμνήστων καὶ φιλανθρώπων συνδρομητῶν ἐν ἔτει σωτηρίψ 1878, μηνὶ Νοεμβρίψ μετοῦντι».

Ἀπὸ τὸν ξενῶνα ἡ δόδος μεταβαίνει ἐλικοειδῶς πρὸς τὴν πεδιάδα, διὰ μέσου δὲ ἀγρῶν καὶ ἀμπελώνων ἀπολήγει εἰς τὸ Μεσολόγγι, ἀπέχον δύο ὥρας ἐκεῖθεν.

Ἄλλ' ἡμεῖς ἀντὶ νὰ μεταβῶμεν ἐκεῖ κατ' εὐθεῖαν ἐπροτιμήσαμεν νὰ λοξοδρομήσωμεν ἐντὸς τῆς πεδιάδος. Ἐπεσκέφθημεν πρῶτον τὸ Αἴτωλικὸν καὶ μετ' αὐτὸ τὴν Κατοχήν, χωρίον κείμενον εἰς τὰς ὅχθας τοῦ Ἀχελώου.

·Ο ·Αριστείδης.

Τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα διακινδυνεύει, ἔλεγον οἱ Ἀθηναῖοι, νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν δικτατορίαν, δσάκις εἰς τῶν πολιτῶν τύχην ὑ ἀποκτήσῃ παντοδύναμίαν. Ἐκ πείρας ἐγνώριζον, δτι οἱ πολὺ δημοφιλεῖς ἀρχοντες κάμνουν κατάχρησιν τῆς ἔξουσίας των γίνονται συνήθως αὐταρχικοὶ καὶ

ἐπιβάλουν τὰς θελήσεις των δικτατορικῶς, δεσμεύοντες τὰς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν.

Διὰ τοῦτο ἔθεσαν νόμον κατὰ τὸν ὅποιον ἔξωστρακίζοντο οἱ ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν δημοκρατίαν. Ὁ ἔξωστρακισμὸς ἐγίνετο διὰ ψηφοφορίας. Ἐκαστος πολίτης ἐλάμβανεν ὅστρακον, ἔγραψεν ἐπάνω εἰς αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἔξωστρακιστέου, καὶ τὸ ἔρριπτε εἰς περιφραγμένον τινὰ τόπον.

Ἐὰν κατὰ τὴν διαλογὴν τὰ ὕστρακα ἦσαν ἐξ χιλιάδες ἔξωρίζετο ὁ ἐπίφορος πολίτης καὶ ἐπρεπε νὰ διαμείνῃ μακρὰν τῆς πατρίδος του ἐπὶ δέκα ἔτη.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ φθόνου κινούμενοι, ἀπεφάσισαν νὰ ἔξωστρακίσουν καὶ τὸν συμπολίτην των Ἀριστείδην τὸν δίκαιον.

Ἄγραμματος χωρικὸς κρατῶν ὕστρακον περιήρχετο τὴν ἀγοράν, ἵνα εὔρῃ ἐγγράμματον νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα «Ἀριστείδης». Κατὰ τύχην δὲ συνήντησεν αὐτὸν τοῦτον τὸν Ἀριστείδην, καὶ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ τὸν παρεκάλεσεν νὰ γράψῃ ἐπὶ τοῦ ὕστρακον: «Ἀριστείδης οὐ δίκαιος».

Οἱ Ἀριστείδης ἐθαύμασε, διέτι ἀνθρωπος ὕστις οὐτε κάνει γνώριζεν αὐτόν, ἐπεζήτει τὸν ἔξωστρακισμόν του, καὶ τὸν ἡρώτησε: — «Καὶ σὲ ἔθλαψέ ποτε αὐτὸς ὁ Ἀριστείδης;» — «Οχι, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός» οὐδὲν κακὸν ἐπραξεν εἰς ἐμέ· σύτε κάνει τὸν γνωρίζω, ἀλλ᾽ ἐδιαρύνθην ἀκούων νὰ τὸν ὄνομάζουν δίκαιον».

Οἱ Ἀριστείδης χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, ἐλαβε τὸ ὕστρακον, ἔγραψε τὸ ὄνομά του καὶ τὸ παρέδωκεν εἰς τὸν χωρικόν.

Αποχαιρετισμὸς τῆς Ἑλλάδος

Σᾶς ἀφήνω πτηνὰ τῆς Ἑλλάδος,
Μελωδοὶ τῶν δασῶν σᾶς ἀφήνω,
Τῆς Ψυχῆς μου τὸν πόθον ἐκχύνω,
Ὦ ἐδάφη σεπτὰ τῆς Ἑλλάδος!

Τὸ οὐράνιον θεῖόν σου κλῖμα
Ἐπ’ ἐμὲ ὥσει μύρον ἐχύνθη,
Τυπωμένην ηρατῶ εἰς τὰ στήθη
Τῆς Ἑλλάδος τὴν γῆν καὶ τὸ κῦμα.

Ως τοῦ δένδρου κοπτόμενος κλάδος,
Ἐκών φύλλα ξηρά, μαραμένα,
Κι ἐγὼ οὕτω μακρὰν εἰς τὰ ξένα
Θέλω κλαίει τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος.

Γεώρ. Ζαλονώστας

Δημ. Δουκοπούλου, «Πάτρια», Ἀναγν. Σ'. Ἐκδ. Β'.

17

‘Η ψῆφος εἶναι ιερός’

“Εκαστος ἀπὸ σᾶς κρατῶν τὴν ψῆφον, διὰ νὰ ἐκλέξῃ· ἀς φαντάζεται ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀρράτως ἔθεσεν αὐτὴν εἰς τὰς χειράς του καὶ τὸν βλέπει, πῶς μέλλει νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ.

“Οταν ἔχῃ κανεὶς ἀνάγκην νὰ κατασκευάσῃ οἰκίαν, μεταξὺ δύο οἰκοδόμων δὲν ἐκλέγει βέβαια τὸν φίλον του, ἀλλὰ τὸν ικανότερον.

“Οταν πάλιν ἀναγκάζεται κανεὶς νὰ καλέσῃ λατρόν, μεταξὺ δύο λατρῶν, δὲν καλεῖ τὸν φίλον του, ἀλλ᾽ ἐκεῖνον δστις εἶναι ἐμπειρότερος. Οὕτω πρέπει νὰ πράττῃ καὶ κατὰ πάσας τὰς λοιπὰς ἀνάγκας τοῦ βίου του.

“Αν ἀπατηθῇ εἰς τὴν ἐκλογήν, διότι δὲν ἔγνωριζε τὸν καλύτερον, εἶναι δικαιολογημένος. “Αγ δμως προτιμήσῃ τὸν ἀδικὸν φίλον του, γίνεται μωρὸς καὶ ἀδικος' μωρὸς διότι ριψοκινδυνεύει τὰ ὑπάρχοντά του καὶ τὴν ζωὴν του· ἀδικος διότι ὑποστηρίζει τὸν κακὸν τεχνίτην εἰς βάρος τοῦ ἐμπείρου.

“Οπως καὶ ἀν εἶναι, εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ βλάδη εἶναι μικρά, ἐπειδὴ ζημιώνει μόνον ἓνα ἄνθρωπον.

“Άλλ᾽ ἐκεῖνος, τὸν δποῖον διορίζει ἡ Πατρὶς διὰ νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἄρχοντάς του, ἀν χαρίζῃ τὴν ψῆφόν του εἰς τὴν φιλίαν, ἀδικεῖ προφανῶς τὴν Πατρίδα.

“Ἐὰν δὲ καὶ τὴν πωλῆ ἀντὶ χρημάτων ἢ ἄλλων ὡφελειῶν, τὰς ὁποίας τοῦ ὑπόσχεται ὁ ὑποψήφιος διὰ τὸ δημόσιον ἀξίωμα, ἡ ἀδικία τὴν δποίαν διαπράττει, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ προδοσία καὶ νὰ τιμωρηθῇ αὐστηρότατα.

·Η «Σπηλιά τοῦ Κατσαντώνη».

Ἐκ μικρᾶς ἡλικίας αἰσθάνομαι ἵδιαιτέραν συμπάθειαν διὰ τὸν ἥρωα Κατσαντώνην.

Τὴν συμπάθειαν ταύτην μοῦ τὴν ἐγέννησαν οἱ περὶ αὐτοῦ θρῦλοι, τοὺς δόποιους ἥκουσα παρὰ τῶν γεροντοτέρων.

Μοῦ ἐγεννήθη δὲ ἡ ἐπιθυμία ἀπὸ πολλῶν ἑτῶν νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ σπήλαιον, ἐντὸς τοῦ διποίου ἐκρύπτετο δὲ ἥρως, ὅταν συνελήφθη καὶ ὑπέστη τὸν μαυρτυρικὸν θάνατον.

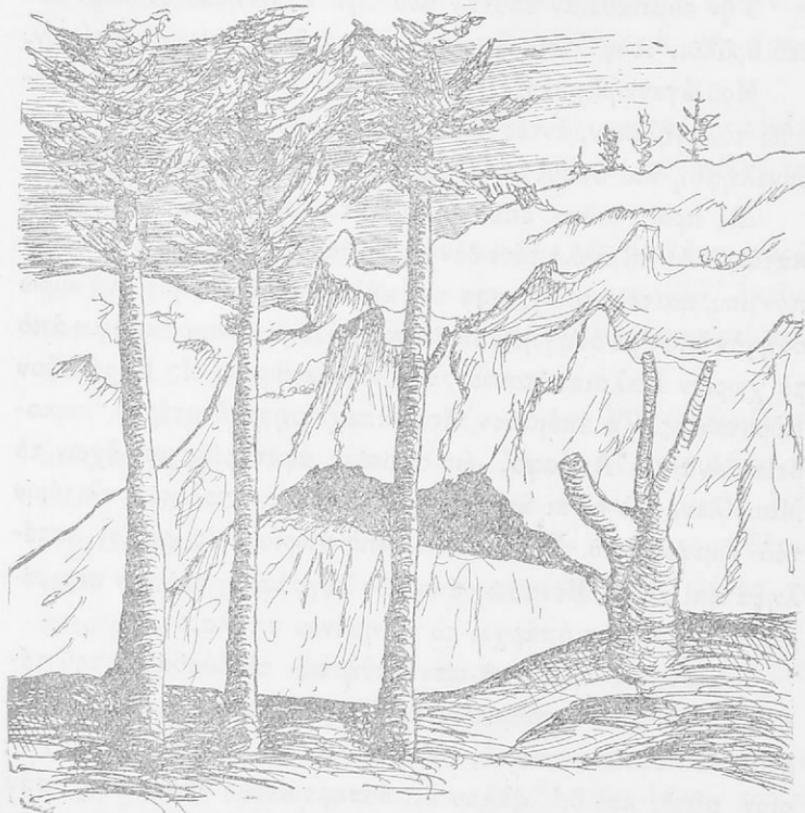
Δίς πρὸς τοῦτο ἐπεσκέψθην τὰ "Αγραφα. Τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1928, ἀλλὰ τότε δὲν κατώρθωσα νὰ ἐπιτύχω τὸν σκοπὸν μου, καίτοι προσῆγγισα τὸ σπήλαιον. Μή δυνηθεὶς νὰ εὕρω δδηγὸν δπως μὲ δδηγήσῃ ἔκει, ἥναγκάσθην νὰ παρακάμψω ἀπὸ τὸ χωρίον Παλαιοκάτουνον, καὶ νὰ διευθυνθῶ εἰς Κεράσοβον Εὔρυτανίας. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπεχείρησα δευτέραν περιοδείαν ἀνὰ τὰ "Αγραφα, ώς σημεῖον ἀφετηρίας μου ἔχων τὸ Μαυρίλον, ποὺ εἶναι κτισμένον ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν κλιτών τοῦ Τυμφρηστοῦ. Μεταβαίνων ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον κατέληξα καὶ εἰς τὸ Μοναστηράκι τῶν "Αγράφων, εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ διποίου δπάρχει τὸ εἰρημένον σπήλαιον.

"Αδύνατον εἶναι νὰ φανταζθῇ τις τὸ δύσβατον τοῦ τόπου ἐφ' οὗ εἶναι κτισμένον τὸ Μοναστηράκι. Ἀπὸ ἑνὸς μέρους, καὶ ἐκείνου στενοῦ, δύναται τις νὰ ἀναδῆῃ εἰς τὸ χωρίον αὐτό, καὶ δι' ἄλλου ἔτι δυεπροσίτου νὰ ἔξελθῃ, ἐὰν σκοπεύῃ νὰ ἔξαιστουθήσῃ τὸ ταξίδιόν του. Πραγματικὸν κάστρον ἀπέρθητον ἐν μέσῳ βουνῶν δυσβάτων. Ἀλλὰ καὶ ποῖος συνοκισμὸς ἦ τοῦ χωρίου εἰς τὰ "Αγραφα δὲν εἶναι φρούριον;

Εἰσέρχεσαι ἢ μᾶλλον ἀναρριχᾶσαι ἀπὸ μίαν εἰσοδον, «τὴν ντύραν», δπως τὴν ὀνομάζουν οἱ κάτοικοι, καὶ ἔξερχεσαι ἀπὸ τὴν δευτέραν «ντύραν». Οἱ δύο αὐτοὶ πόροι —

πραγματικαὶ θύραι — κλείονται διά θύρας πλεκτῆς ἢ ξυλίνης.

Τὰ ζῷα τοῦ χωρίου κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν δύνανται νὰ ἔξελθουν ἐκ τοῦ περὶ τὸν συνοικισμὸν χώρου. Τὰ σπαρτὰ δὲν κινδυνεύουν λοιπὸν ἐκ τῆς παρουσίας των. Εένα ζῷα,

Η σπηλιά.

ἄλλων δηλαδὴ χωρίων, ἀδύνατον εἶναι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ χωρίον ἀποκλειόμενα διὰ τῶν θυρῶν αὐτῶν.

Τὸ Μοναστηράκι πλήν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἔχει ἵσως καὶ τὸ διαυγέστερον καὶ φυχρότερον ὑδωρ κατὰ τὸ θέρος.

”Αφθονον κατέρχεται τοῦτο, καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ αὐτοῦ σχηματιζομένου ρύακος κινοῦνται μύλοι καὶ μανδάνια.

Μόλις κανεὶς διαβῆ τὸν ρυακα τοῦτον, εὑρίσκεται εἰς τὴν βουνοπλαγιὰν τῆς Τσούκας. Μετὰ μιᾶς ὥρας πορείν, αἴφνης προβάλλει ἀποτόμος κορυφὴ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς ὁποίας ἐδῶ ἐκεῖ φύονται ἔλατα.

”Εδῶ εἶναι τὸ λημέρι τοῦ Κατσαντώνη.

Διὰ νὰ ἀναδῆς ἕως ἐκεῖ ἀπαιτοῦνται δυνατοὶ πόδες καὶ πνεύμονες ὑγιεῖς. Πρέπει νὰ ἀνέλθῃς πρῶτον ἀπότομον ἀνωφέρειαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας οὔτε ἵχνος ἀτραποῦ συναντᾶς. Μόνον δὲ ἐπὶ σωρείας λίθων ἀποκομμένων ἀπὸ τῶν ἄνωθέν σου ὅψουμένων βράχων, πατῶν καὶ προσκόπτων καὶ χύνων ποταμούς ἰδρῶτος, δύνασαι νὰ φθάσῃς εἰς τὸ τέρμα.

”Αναζητᾶς διὰ τοῦ βλέμματος νὸς ἀνακαλύψῃς τὸ σπήλαιον, ἀλλὰ καὶ ἐκ μικροτάτης ἀκόμη ἀποστάσεως σοῦ εἶναι ἀδύνατον. Δὲν ἀφήνουν τὰ ἔλατα, τὰ ὁποῖα ὑφοῦνται παρὸ αὐτό. Δὲν ἀφήνει ἡ ὁφρὺς τοῦ κατερχομένου βράχου. Τέμνε ται δριζοντίως ὁ βράχος οὗτος καὶ σχηματίζει εἰδος ἐξώστου εἰς τὴν ἐγκοπὴν ταύτην. Τὸν ἐξώστην τοῦτον καλύπτει ὡς στέγη ἡ προεξέχουσα πέτρα. ”Ιδοὺ τὸ σπήλαιον, δπερ ὁ λαὸς καλεῖ «Σπηλιὰ τοῦ Κατσαντώνη».

Εὔκόλως ἀνέρχεσαι, ἔρπων εἰς τοῦ κρημνοῦ τὴν σχισμήν, γῆτις καταλήγει εἰς τὴν ἐγκοπὴν ταύτην.

Εἶναι προφυλαγμένον τὸ σπήλαιον ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ τὴν βροχήν. ”Εκεῖ ἐνοσηλεύετο ὁ περίφημος κλέφτης, δστις ἐτρομοκράτησε τὸν περιβόητον τύραννον τῆς Ἡπείρου καὶ Ρούμελης Ἀληπασᾶν.

”Οπισθεν τῆς «Τσούκας» καὶ εἰς δμαλὸν ὅπωσοῦν μέρος εὑρίσκεται καὶ ἡ «Βρύση τοῦ Κατσαντώνη». ”Ἐντεῦθεν ὅδρεύετο ὁ ἀδελφός του Γεωργίος καὶ ἐκόμιζε τὸ ῦδωρ εἰς τὸν ἄρρωστον.

Τὸ κλεφτολήμερον τοῦτο ἐπολιόρκησαν τὰ στρατεύματα τοῦ Πασᾶ. Συνέλαβον τοὺς καταδιωκομένους κλέφτας, καὶ ἐντεῦθεν τοὺς ὥδήγησαν εἰς Ἱωάννινα, ὅπου εὗρον μαρτυρίδὸν θάνατον,

Άισθάγεσαι συγκίνησιν, ὅταν εἰσέλθης εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Κατσαντώνη. Νομίζεις δτι θὰ ἀκούσῃς τὴν φωνὴν τοῦ τρομεροῦ κλέφτη ἀπὸ κάπου. Ἐνθυμεῖσαι τοὺς σκληροὺς ἀγῶνας του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας. Ὅλα τὰ κατορθώματά του, ώς εἰκόνες κινηματογραφικῆς ταινίας διέρχονται ἀπὸ τὸν νοῦν σου.

Τοῦ Μάρκου ἡ καρδία.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἑπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐπρόκειτο νὰ ἐκπορθηθῇ τὸ φρούριον τῆς Ἀρτης.

Ο Ἑλληνικὸς στρατὸς ἦτο διηρημένος εἰς δύο μεγάλα σώματα· τοῦ ἑνὸς ἀρχηγὸς ἦτο δ Γώγος, τοῦ δὲ ἄλλου δ Μάρκος Μπότσαρης. Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο σώματα ἔμενον ἀδρανῆ. Μεταξὺ Γώγου καὶ Μπότσαρη ὑπῆρχε μέγα χάσμα ἐξ αἰτίας ἑνὸς φόνου.

Κατὰ τὸ 1812 δ Γώγος εἶχε δολοφονήσει τὸν πατέρα τοῦ Μάρκου, τοῦ μετέπειτα ἡρωϊκῶς πεσόντος εἰς τὸ Κεφαλόδρυσον τοῦ Καρπενησίου. Διὰ τοῦτο ἀδιάλλακτον τὸ μῆσος ἐνεφύλευεν ἕκτοτε εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μπότσαρη.

Δυστυχῶς δ ἔχθρὸς ἐπωφελούμενος ἀπὸ τὰς διαιρέσεις ταύτας ἐθρασύνετο. Τὰ ἑλληνικὰ πράγματα διέτρεχον τὸν ἔσχατον κίνδυνον καὶ αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ Ἱεροῦ Ἀγῶνος ἀπέβαινον στεῖραι.

Ο Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος προσεκάλεσε τότε τὸν

Μάρκον πλησίον του. Προσέπειν εἰς τοὺς πόδας του γονυπετής καὶ τοῦ εἶπε:

— Στρατηγέ μου, σὲ ἵκετεύω θερμῶς νὰ ἀφῆσῃς κατὰ μέρος τὸ πρὸς τὸν ἔχθρόν σου πεῖσμα. "Εχεις δίκαιον νὰ αἴσαι ὡργισμένος κατὰ τοῦ Γώγου, διότι ἐδολοφόνησε τὸν πατέρα σου. Ἀλλὰ τὴν δικαίαν ταύτην δργήν σου πρέπει νὰ τὴν θυσιάσῃς εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος. Αὐτὸ προέχει σήμερον.

‘Ο Μάρκος συνηρθάνθη τὸ σφάλμα του. Κατενόησεν δτὶ ἐὰν δὲν παρεμέριζε τὴν ἔχθραν του, θὰ ἐγίνετο πρόξενος κακοῦ· θὰ ἔβλαπτε τὸν ἀγῶνα.

Ἐδάκρυσεν, ἀκούσας τὴν παράκλησιν τοῦ Μαυροκορδάτου. Εὔθυς τότε ἐπορεύθη πρὸς τὸν Γῶγον, ἔδραξε τὴν χειρα ἐκείνην ἥ δοποίᾳ ἔβάφη μὲ τὸ αἷμα τοῦ πατρός του καὶ τὴν ἡσπάσθη.

— Πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος, εἶπε, ἀνάγκη εἶναι νὰ συμφιλιωθῶμεν. Χάριν αὐτῆς λησμονῶ τὸ ἀδίκως χυθὲν αἷμα τοῦ πατρός μου. Σὲ συγχωρῶ.

Χάρις εἰς τὴν γενναιοκαρδίαν ταύτην τοῦ Μάρκου τὰ ἔθνικὰ πράγματα ἔλαβον τὴν δρθήν κατεύθυνσιν.

Ἡ πτωχεία τοῦ Λόντου.

‘Ο Ἀνδρέας Λόντος, εἰς τῶν προυχόντων τῆς Πελοποννήσου κατηνάλωσε ὅλην τὴν περιουσίαν του διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος του. Δὲν εἶχεν ἀπομείνει τίποτε πλέον εἰς αὐτὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ὑπέφερεν ἐκ τῆς ἐγχάτης πενίας.

Παροιμιώδης ἦτο ἥ μεγαλοδωρία καὶ αὐτοθυσία του διὰ τὸν Ἀγῶνα. Βλέπων δὲ Οδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος τὴν τοιαύ-

την γενναιοδωρίαν καὶ τὴν πρὸς τὸ χρῆμα περιφρόνησιν, τοῦ εἶπε :

—Δόντο, Δόντο, κράτει καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ χρήματά σου, διότι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα νὰ ἐπαιτῇ ἡ οἰκογένειά σου !

“Ο Δόντος ἀπεκρίθη.

—Πλούτη ἔχω τὴν Πατρίδα μου καὶ ἀγρούς μου τὴν Ελλάδα.

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι δὲ Λόντος ἐπείνασε. Δὲν κατήντησεν δῆμως καὶ ἐπαιτησε. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ δλους τοὺς ἄλλους προσχοντας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεάς.

◦Απελευθέρωσις τῆς Ελλάδος.

◦Αφιξις τοῦ "Οδωνος.

Τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὅποιον διέμενον πλέον ἀπόμαχος εἰς τὸ Ναύπλιον, κανὲν μεγάλον πολεμικὸν κατόρθωμα δὲν ἔγινεν. Ἡ Ἐπανάστασις ἔλαβεν ἄλλην κατεύθυνσιν. Τοὺς μεγάλους τῆς γῆς ἐπὶ τέλους ἐμάλαξεν δὲ τόσος ἡρωϊσμός, ἡ τόση καρτερία, τὰ τόσα παθήματα τῆς Ελλάδος.

Ἐλαθον πλέον τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐλευθερώσουν, ἀν ὅχι δλην, ἐν μέρος αὐτῆς τούλαχιστον ἀπὸ τὴν τουρκικὴν τυραννίαν.

“Οτι εἶχον σκοπὸν νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀπόφασιν ταύτην τὸ ἀπέδεξαν εἰς τὸ Ναυαρῖνον. Ἡνωμένοι ἐκεῖ οἱ στόλοι τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ρωσίας ἔκαυσαν τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον τοῦ Ἰμπραῆμ κατὰ τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1827.

Ἄλλὰ διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀπόφασις αὐτὴ καὶ νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ τάξις, ἐπέρασαν ἔτη.

“Οταν ἐμάθομεν, ὅτι συνεστήθη τὸ βασιλειόν μας, καὶ ὅτι

εύρεθη Βασιλεὺς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁ Ὀθων, ὁ υἱὸς τοῦ φιλέλληνος βασιλέως Δουσδουνίκου τῆς Βαυαρίας, εἰπομεν:

— «Ἐπὶ τέλους θὰ τελειώσουν τὰ βάσανά μας· θὰ ἔλθῃ ἀπ' ἔξω βασιλεὺς νὰ πάρῃ δλην τὴν δύναμιν εἰς τὰς χεῖράς του καὶ θὰ παύσουν αἱ ἀντιζηλίαι τῶν ἐντοπίων».

Ο Ὀθων ἦλθεν εἰς τὸ Ναυπλιον τὸν Ἱανουάριον τοῦ 1833, τὴν ἡμέραν τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου. Τὸν ὑπεδέχθημεν ὡς σωτῆρα. Οἱ δρόμοι ἐστρώθησαν μὲ δάφνας καὶ ἄνθη· αἱ οἰκίαι ἐτολίσθιαν εἰς τὴν παραλίαν διὰ νὰ καμαρώσωμεν τὸν νέον βασιλέα, ὅστις ἦτο τότε μόλις 17 ἐτῶν παιδί. Μερικοὶ ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησαν των ἔχωθησαν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἔως τὴν μέσην διὰ νὰ πλησιάσουν τὴν βάρκαν, ἥτις τὸν ἀπεβίβαζεν.

Ο Ναύαρχος Μιαούλης τοῦ ἔδωκε τὴν χεῖρα διὰ νὰ πατήσῃ τὴν γῆν· καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἔδροντησαν τὰ κανόνια ἐπάνω εἰς τὸ Παλαμήδι καὶ ἐπληρώθη δὲν ἀπὸ τὰς φωνὰς τοῦ ἐνθυσιασμένου λαοῦ: «Ζήτω ὁ βασιλεὺς!»

Ο Ὀθων ἦτο μικρός ωμος καὶ η ὄψις του, ἀν καὶ ὅχι ώραια καὶ ἐπιδιλητική, σοῦ ἐνέπνεε συμπάθειαν. Μερικοὶ ἀπλοὶ ἀνθρώποι, οἵτινες ἀνέμενον νὰ ἰδοῦν κανὲν βασιλόπουλον καθὼς εἰς τὰ παραμύθια, δὲν ηὔχαριστήθησαν. Άλλος πολὺς λαὸς περιεστοίχισεν εὐθὺς μὲ ἀγάπην τὸν βασιλέα του, καὶ ἐκεῖνος μὲ πολλὴν ζωηρότητα καὶ ἀγαθότητα ἔχαιρετα τὸ πλῆθος ἔφιππος.

Τὸν βασιλέα συνώδεε στρατὸς Βαυαρικός· καὶ μουσικοὶ καὶ πολλοὶ ἀξιωματικοὶ Βαυαροί. Καὶ ἐθαμβώνοντο τὰ μάτια μας ἀπὸ τὰς λαμπρὰς στολάς των καὶ τὰς πτερωτὰς περικεφαλαίας των.

Τὴν στιγμὴν, καθ' ἥν εἶδον τὸν Ὀθωνα, τὸν βασιλέα μας, νὰ περνᾷ, τόσον συνεκινήθην, ὡςτε ἐληγμόνησα τὰ κακοπαθήματα δέκα ἐτῶν. Ἐληγμόνησα προσέτι δτι εἶχον

χάσει τὴν χεῖρα μου, καὶ ἐπεχείρησα νὰ κάμω τὸν σταυρόν μου.

Διὰ νὰ ίδοιν τὸν βασιλέα, εἶχον ἔλθει πολλοὶ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Ναύπλιον ἐπλημμύρισεν ἀπὸ κόσμον.

Ἄφοῦ ἐπῆγε πλέον δὲ βασιλεύς εἰς τὸ προσωρινὸν ἀνάκτορόν του διὰ νὰ ἡσυχάσῃ, ἐπέστρεψα καὶ ἐγὼ εἰς τὴν οἰκίαν μου,—τὴν τρώγλην—τὴν δοπιάν μοῦ εἶχε παραχωρήσει ἡ Κυθέρηνησις. Τὴν στιγμὴν ἔκεινην ἔξαφνα ἀντικρύζω γέροντα λευκόμαλλον μὲν μαῦρον φέσιον καὶ εἰς τὸ πλευρόν του νέον μὲν ράσα. Ἐκεῖνοι δὲν μὲν ἐγνώρισαν, ἐγὼ δὲ μως ἐγνώρισα τὸν γέροντα, καὶ ἔξαλλος ἔτρεξα καὶ τὸν ἔνηγκαλέσθην.

— «Πατέρα, δὲν μὲ γνωρίζεις;».

Ἐκεῖνος μὲν ἐκοίταξεν, ἔτριψε τὰ μάτια του καὶ μὲ φωνὴν πνιγομένην ἀπὸ δάκρυα ἐφώναξε:

— «Δῆμό μου, παιδί μου!»

‘Ο παπᾶς, ἥτο δὲ διδελφός μου δὲ Θανάσης.

Εἰς δόλον τὸ διάστημα τῆς Ἑπαναστάσεως πέντε ἔξι φοράς μόνον εἶχον λάβει εἰδήσεις ἀπὸ τὸν πατέρα μου, καὶ πρὸ δύο ἑτῶν εἶχον μάθει ἀπὸ ἕνα ξένον δτι ἡ μήτηρ μου εἶχεν ἀποθάνει. Ἀλλὰ καὶ δὲ πατήρ μου ἀπὸ καιρὸν δὲν εἶχε μάθει τίποτε, καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἂν εἴμαι ζωντανὸς ἢ ὅχι.

Ἐνῷ ἐπηγαίνομεν καὶ οἱ τρεῖς πρὸς τὴν οἰκίαν μου ἀναυδοὶ ἐκ συγκινήσεως, ἔξαφνα σταματᾷ δὲ πατήρ μου, μὲ κοιτάζει κατὰ πρόσωπον καὶ λέγει:

— «Θυμᾶσαι τί ἔταξα, δταν ἔχωρίσθημεν εἰς τὴν Ἰθάκην πρὸ δώδεκα ἑτῶν;»

— «Ναι εἶχες εἶπει, πατέρα, νὰ ξαναφιληθοῦμε ἐλεύθεροι.»

— «Καὶ τὸ τάξιμό μου ἔγινε, Δῆμο μου. Εἴμεθα ἐπὶ τέλους ἐλεύθεροι!»

Εις τὴν Ἑλλάδα.

O

σο ζῆ δ κόσμος ὅλος,
ὅσο ζῆ ἡ γῆ, θὰ ζῆ
Τ' ὄνομά σου, ὥ 'Ἑλλάς μου,
καὶ ἡ δόξα σου μαζί.

'Ἐκ τῶν ἀμμων τῆς Αιβύνης
εἰς τὸν πάγον τοῦ βιορρᾶ,
Τ' ὄνομά σου φέρει ἡ φήμη
καὶ ἡ δόξα σου περᾶ.

Σύ, διδάσκαλος τοῦ κόσμου,
σύ, τῆς γῆς ὅλης τροφός.
Σύ, πνεῖς τῆς διανοίας,
σύ, τοῦ πνεύματος τὸ φῶς.

"Οπως ἔδωκες θὰ δώσῃς,
θὰ ζητήσουν ως ζητεῖς,
θὰ γενῆς καὶ πάλιν φώτων
καὶ πολιτισμοῦ ποιτίς.

Κανόνες του βίου.

Σοφός τις, είχε κρεμασμένη πρὸ τοῦ γραφείου του πινακίδα ἀναγράφουσαν μὲν γάλα γράμματα:

1. Μὴ ἀναβάλῃς ποτὲ διὰ τὴν αὔριον, ὅτι δύνασαι νὰ κάμης σήμερον.

2. Μὴ μεταχειρισθῇς ἄλλον δι' ὅτι δύνασαι νὰ κάμης ἐτίδιος.

3. Μὴν ἔξοδεύσῃς τὰ χρήματά σου πρὶν τὰ κερδίσῃς.

4. Μὴ ἀγοράζῃς ποτὲ πρᾶγμα περιττὸν μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι εἶναι εὐθηγόν.

5. Ἡ ματαιοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια μᾶς προξενοῦν δαπάνας πολὺ μεγαλυτέρας παρ' ὅσας ἡ πεῖνα, ἡ δίψα καὶ τὸ ψυχος.

6. Ποτὲ δὲν θὰ μετανοήσῃς, διότι ἔφαγες δλίγον.

7. Δὲν αἰσθάνεσαι κόπωσιν δι' ὅτι κάμνεις μὲ προθυμίαν.

8. Βλέπε πάντοτε τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν καλήν των ἔψιν.

9. Ὁταν εἶσαι θυμωμένος, μέτρα ἔως τὰ δέκα πρὶν δμιλήσῃς, καὶ ὅταν εἶσαι πολὺ θυμωμενος μέτρα ἔως τὰ ἑκατόν.

Ἄνεγίνωσκε τοὺς κανόνας τούτους ἐκάστοτε καὶ τοὺς ἐφήρμοζεν εἰς τὸν βίον του. Καὶ ἦτο εὐτυχῆς.

ΤΕΑΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Προσευχὴ (ποίημα, Α. Βλάχου).....	3
2. Τὸ θαῦμα τῆς πίστεως (Δ. Λουκοπούλου).....	4
3. Πρόσευχὴ (ποίημα).....	9
4. Τὸ ἀγριομελίσσιον (Στ. Γρανίτσα).....	11
5. Μίαν ἡμέραν τοῦ φθινοπώρου (Γ. Δροσίνη).....	16
6. Οἱ Ἑλληνες θὰ ἐλευθερωθοῦν (Ἴστ. Ἀγθ. Βλαχογιάννη)	19
7. Εἰς τὸν σπορέα τῆς Ἐλευθερίας Ρήγαν Φεραίον(ποίημ)	21
8. Ὁ Ἐμμ. Μπενάκης (Δ. Λουκοπούλου).....	25
9. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα (ποίημα).....	29
10. Ἡ ἴκτις (κουνάβι) (Στ. Γρανίτσα).....	30
11. Ἡ κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης (Μ. Λιδωρίκη).....	33
12. Ἡ τρικυμία (Μπράνια).....	37
13. Ἡ καταιγὶς (ποίημα Ἀχ. Παράσχου).....	40
14. Ὁ ναύτης ἐν τρικυμίᾳ (ποίημα, Ἀγγ. Βλάχου).....	42
15. Ὁ πάτερ Κοσμᾶς (Δ. Λουκοπούλου).....	43
16. Αἱ τελευταῖαι στιγμαὶ τοῦ Κουγκίου (Σαλαπάντα)...	49
17. Τὸ Σούλι (ποίημα, Αλ. Κατακουζηγοῦ).....	53
18. Άἱ παραμοναὶ τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως (Γ. Δροσίνη)	56
19. Ὅμιγος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα, Δ. Σολωμοῦ)...	65
20. Ἡ αἴγαγρος (Στ. Γρανίτσα).....	67
21. Ἡ ἐκδίκησις τοῦ δάσους (Γ. Γρηγοριάδη).....	70
22. Τὸ δάσος (ποίημα).....	75
23. Χειμὼν (ποίημα).....	76
24. Γεώργιος Ἀδέρωφ (Δ. Λουκοπούλου).....	78
25. Παγετῶνες (Ζ. Βάγνερ διασκευὴ).....	83
26. Ἄλλος κόσμος (Ἀγ. Τανάγρα).....	88
27. Ἡ φωνὴ τῶν κυμάτων (Ἀρ. Προβελεγγίου).....	93
28. Ἡ ἐκκλησία μας (Δ. Λουκοπούλου).....	94
29. Ἄνδρεας Συγγρός (Δ. Λουκοπούλου).....	98
30. Τὰ ιατροσόφια (Γ. Δροσίνη).....	105
31. Θάγατος τοῦ Σωκράτους (Δ. Λουκοπούλου).....	107
32. Ὁ ἀληθῆς Χριστιανὸς (Δ. Λουκοπούλου).....	112
33. Ἡ ἄλωσις τῶν Ἰωαννίνων (Χαριλ. Λουκοπούλου)...	115
34. Τὰ Ἰωάννινα (Δ. Λουκοπούλου).....	119

35. Θάγατος τοῦ Ἰησοῦ (Ρεγάν)	125
36. Ὁ ἐπιτάφιος τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν (Δ. Λουκοπ.)	132
37. Τὸ Πάσχα τῶν βλέψων (Καρκαβίτσα)	138
38. Ἡ αὐγὴ (ποίημα)	141
39. Ὁ Ναύαρχος Μιαούλης (Γ. Δροσίνη)	142
40. Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν (ποίημα, Δ. Σολωμοῦ)	151
41. Ὁ Ἀρχιμήδης (Δ. Λουκοπούλου)	151
42. Ὁ λαχανόκηπος (Δ. Λουκοπούλου)	157
43. Ἡ ἀνοιξίς (ποίημα)	164
44. Ὁ γὺψ (Στ. Γρανίτσα)	166
45. Μὲ τὸ παραγάδι (Ἐμμ. Λυκούδη)	170
46. Αἱ ἀλυκαὶ (Δ. Λουκοπούλου)	176
47. Ὁ θάνατος τοῦ Διάκου (Γ. Δροσίνη)	180
48. Ξεύρεις τὴν γῆν (ποίημα, Ἄγγ. Βλάχου)	186
49. Μία ἐκδρομὴ εἰς τὴν Γκιώναν (Δ. Λουκοπούλου)	187
50. Ἡ πρώτη ψύχωσις τοῦ ἀεροστάτου (Ἄδ. Κοραῆ)	193
51. Ἡ πανήγυρις τῆς ἀγίας Παρασκευῆς (Γ. Δροσίνη)	197
52. Ἡ πέστροφα (Δ. Λουκοπούλου)	203
53. Ἄγκαπτέ τὸ ὄπαιθρον (Δ. Λουκοπούλου)	206
54. Ὁ Θεὸς ἐν τῇ φύσει (ποίημα)	209
55. Τὸ δῶρον τῆς θείας (Α. Βλάχου)	211
56. Τὸ τέλος τοῦ Μεσολογγίου (Γ. Δροσίνη)	221
57. Ἡ κτηγοτροφία μας (Δ. Λουκοπούλου)	232
58. Ὁ Ἑγιεσόν (Δ. Λουκοπούλου)	238
59. Ἡ ἐλονοσία (Δ. Λουκοπούλου)	241
60. Ἡ ἀρχαία Ὀλυμπία (Δ. Βικέλα)	244
61. Ὁ Ἀφανῆς Στρατιώτης (Δ. Λουκοπούλου)	247
62. Ἀπ' Ἀγρινίου εἰς Μεσολόγγιον (Δ. Βικέλα)	249
63. Ὁ Ἀριστεῖδης (Δ. Λουκοπούλου)	255
64. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς τῆς Ἐλλάδος (ποίημα, Ζαλοκώστα)	257
65. Ἡ ψῆφος εἶναι οερὰ (Κοραῆ)	258
66. Ἡ «Σπηλιὰ τοῦ Κατσαντώνη» (Δ. Λουκοπούλου)	259
67. Τοῦ Μάρκου ἡ καρδιὰ (Ιστ. Ἀνθ. Βλαχογιάννη)	262
68. Ἡ πτωχεία τοῦ Λόγτου (» » »)	263
69. Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἐλλάδος (Γ. Δροσίνη)	264
70. Εἰς τὴν Ἐλλάδα (ποίημα, Ἄγγ. Βλάχου)	267
71. Καγόνες τοῦ βίου (Δ. Λουκοπούλου)	268

Τὰ παρὸ ἄλλων συγγραφέων ἔραγισθέντα πεζὰ διεσκευάσθησαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αριθ. Πρωτ. 51231, 51232

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῃ Αὐγούστου 1934.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Πρὸς

τὸν κ. Δ. Λουκόπουλον συγγραφέα

Ἄνακουονοῦμεν ὅμιν ὅτι διὰ ταῦταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἀριθμὸν 4 τοῦ νόμου 5911 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὴν ὑπὸ ἀριθ. 1ην πρᾶξιν αὐτῆς ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς ΣΤ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον ΠΑΤΡΙΑ Ἀναγνωστικὸν βιβλίον σας, διὰ μίαν τετραστίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς 1ηῆς Σεπτεμβρίου 1934, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συμμօρφωθῇτε ἐπακοινωνῆστε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῆς ἀρμοδίας κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐντολὴ τοῦ ὑπουργοῦ

Ο Τμηματάρχης

Ν. ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἄρθρον 6ον τοῦ Π. Διατάγματος

«Περὶ τοῦ τρέπου τῆς διατιμήσεως τῶν ἔγκεκριμένων διδακτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακράν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρᾳ κατά 15 ὁροῦ τῆς βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς διπλόης συσκευής καὶ τῶν ταχιδρομικῶν τελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἑσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἑξωφύλλου ἢ τῆς τελευταῖς σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρόν ἄρθρον.

Ἀριθ. ἀδείας κυκλοφ. 16876

Ἀδέτου 19.90

ΤΙΜΗ

Ημερομηνία 16—3—35

Δεδεμ. 22.90

τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι γηγενεῖστα τραγῳδίας ζει

Αἰτοοζέστον Σοφετονή τὸ εἶναι σθλίστη. Τοῦτο εἴσηγεται διατάξει

τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει

τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει

τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει

τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει
τοῦ πάντων απότομογόφου εἶναι σθλίστη τραγῳδίας ζει